บรรณานุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

คุณพ่อเอียด ไกรปราบ

ณ ฌาปนสถาน วัดโสมนัสวรวิหาร

๑ มิถุนายน ๒๕๑๔



บรรณานุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

คุณพ่อเอียด ไกรปราบ

ณ ฌาปนสถาน วัดโสมนัสวรวิหาร

๑ มิถุนายน ๒๕๑๔

ผู้วายชนม์

คุณพ่อเอียด ไกรปราบ

จะได้ทราบโดยญาณวิถีใด ๆ ก็ตาม ถึงเกียรติและกุศลที่ท่านทั้งหลายได้มาร่วมมอบให้แก่ผู้วายชนม์ ในการบำเพ็ญพิธีส่งขันธ์สุดท้ายครั้งนี้ คงจะโมทนาสาธุ และส่งความขอบคุณอย่างสูง แก่ท่าน.

และเช่นเดียวกับบรรดาลูก – หลาน – เหลนผู้เป็นเจ้าภาพซาบซึ้งในกุศลจิต และขอบพระคุณต่อท่านทั้งหลาย ที่ให้เกียรติมาร่วมพิธีนี้.

คำปรารภ

ในงานทำการฌาปนกิจศพคุณพ่อเอียด ไกรปราบ ครั้งนี้ ลูก ๆ หลาน ๆ ได้ตกลงใจ จัดพิมพ์หนังสือเล่มที่อยู่ในมือท่านขณะนี้เพื่อเป็นการแสดงความกตัญญูกตเวทีต่อดวงวิญญาณของคุณพ่อผู้ได้ทุ่มเทชีวิตจิตใจ อบรมสั่งสอนลูกหลานญาติพี่น้องเพื่อนฝูงในละแวกบ้านทุกครัวเรือนให้ประกอบกรรมดี ด้วยการเข้าวัด – ฟังธรรม ขณะคุณพ่อยังแข็งแรงอยู่ ได้จัดพิธีทางศาสนาด้วยการทอดผ้าพระกฐินตามวัดวาอารามต่าง ๆ ในเขตอำเภอฉวางและเขตใกล้เคียงถึง ๑๐ ครั้งด้วยตนเอง คุณพ่อเอียดนับได้ว่าเป็นบุคคลตัวอย่างของครอบครัวหนึ่งที่ชอบแสวงบุญอันควรที่ทุกคนเอาอย่างเพื่อความสุขความเจริญในชีวิตของตน คุณพ่อควรที่จะมีชีวิตยืนยาวต่อไปอีก ๒๐ ปีหลังการผ่าตัดตามความเห็นของหมอ แต่ความปีติยินดีที่ทราบว่าลูกหลานจะนำท่านกลับบ้านได้หลังจากอยู่ในโรงพยาบาลมาแล้ว ๓๕ วัน ขณะเตรียมตัวจะออกจากเตียงคนไข้ท่านถอนใจยาวครั้งเดียวหัวใจวายหมดลมปราณทันที สุดความสามารถที่หมอ – ลูกหลานจะช่วยได้ ท่านจากเราไปโดยอาการสงบระงับ หนังสือเล่มนี้มีหลายรส หากกุศลใดอันพึงเกิดจากการเผยแพร่ความรู้อันเป็นคุณประโยชน์ในครั้งนี้ ขอจงส่งผลให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อเอียด ไกรปราบ ได้ลุสู่สุคติสถานวิมานอันสมควร อนึ่งลูก ๆ มีความตั้งใจที่จะกระทำการกุศลหลายอย่างโดยไม่ให้เป็นที่รบกวนผู้อื่นมากนัก บังเอิญคุณพี่ลมัย ตั้งตรงจิตต์ (แม่ชีนางสาวลมัย ตั้งตรงจิตต์) ได้นำหนังสือ ภพอื่น**เรื่องควรคำนึง** มามอบให้อ่านมีเรื่องราวดีเด่นหากได้เผยแพร่ทั่วไปก็อาจมีประโยชน์ในทางส่งเสริมความสนใจในพระพุทธศาสนาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมสมเจตนารมย์ของผู้วายชนม์ซึ่งเคยปรารภกับลูก ๆ เมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ จึงขอย้ำเจตนาดีอีกครั้งหนึ่งว่า ขออุทิศส่วนกุศลที่ได้กระทำในครั้งนี้และครั้งก่อน ๆ แก่บิดามารดา, ครูบา-อาจารย์, ท่านผู้มีพระคุณทั้งหลายตลอดจนญาติมิตร และผู้มีปรารถนาดีในโอกาสนี้ ขอให้ท่านผู้มีพระคุณทั้งหลายจงได้อนุโมทนาและได้รับวิบากเป็นกุศลส่งให้ท่านได้รับแต่ความสุขความเจริญทั้งในปัจจุบันและในอนาคตเทอญ.

จากลูก ๆ ของคุณพ่อ



คุณพ่อเอียด ไกรปราบ

ชาติ : ๙ พฤษภาคม ๒๔๑๖

มรณะ : ๙ ตุลาคม ๒๕๑๓

ประวัติคุณพ่อเอียด ไกรปราบ

คุณพ่อเอียด ไกรปราบ เกิดที่ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นบุตรคนที่สามของคุณปู่หมื่นไกรและคุณย่าทองปริง มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๔ คน คือ

คนที่หนึ่ง นายฤกษ์ ไกรปราบ คนที่สองนายเลิศ ไกรปราบ คนที่สาม นายเอียด ไกรปราบ คนที่ ๔ นางสาวบุตร ไกรปราบ

คุณพ่อเอียด ไกรปราบ ได้ทำการสมรสกับคุณแม่โอ (คุณแม่โอวายชนม์ไปแล้วประมาณ ๔๐ ปีเศษ) มีบุตรด้วยกัน ๑๐ คน คือ

บุตรคนที่ หนึ่ง นางเอี่ยม วงศ์สวัสดิ์

,,	สอง	นางสาวพร้อม ไกรปราบ	ถึงแก่กรรม
,,	สาม	นางสาวผั้น ไกรปราบ	ถึงแก่กรรม
,,	สี่	นายขำ ไกรปราบ	ถึงแก่กรรม
,,	ห้า	นางหมิ้น ไกรปราบ	ถึงแก่กรรม
,,	หก	นางเด็จ ราชรักษ์	
,,	เจ็ด	นายชลอ ไกรปราบ	ถึงแก่กรรม
,,	แปด	นายเขียน ไกรปราบ	ถึงแก่กรรม
,,	เก้า	นายสิทธิศักดิ์ ไกรปราบ	
,,	สิบ	นายเขิม ไกรปราบ	(ต่างมารดา)

กราบไหว้อาลัยคุณพ่อ

เมื่อ ๓ ปีมาแล้วประมาณเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๑๐ คุณพ่อไม่สบายแต่พอเดินไปไหนมาไหนได้ จึงได้ไปนมัสการพ่อท่านคล้าย วัดสวนขัน (พระครูพิศิษฐ์อรรถการ) ซึ่งขณะนั้นพ่อท่านเป็นสมภารวัดสวนขัน โดยปกติคุณพ่อกับพ่อท่านคล้ายคุ้นเคยชอบพอกันมาก ขณะคุยกันคุณพ่อได้เอ่ยปากเป็นทำนองขอลาตายเพราะเจ็บไข้ได้ป่วยอยู่เสมอกับทั้งอายุก็แก่มากแล้ว คุณพ่อมีอายุแก่กว่าพ่อท่านคล้าย ๑ ปี เมื่อขณะเอ่ยปากขอลาตายนั้น คุณพ่อเล่าให้ลูก ๆ ฟังว่า พ่อท่านคล้ายมองหน้าคุณพ่ออยู่ชั่วขณะหนึ่งแล้วชี้ไปที่

เจดีย์ที่พ่อท่านกำลังทำการก่อสร้างอยู่ และบอกกับคุณพ่อว่า "จะไปก่อนได้อย่างไร เจดีย์ยังไม่เสร็จรอไว้ไปพร้อม ๆ กัน" คุณพ่อกลับบ้านอาการเจ็บไข้ค่อยทุเลาเบาบางลงและในที่สุดก็หายเป็นปกติและมีความสุขกายสุขใจเรื่อย ๆ มา

ในระยะบั้นปลายของชีวิตคุณพ่อมีจิตใจฝักใฝ่ต่อการทำบุญทำทานมากขึ้นกว่าปกติ จะเห็นได้ง่าย ๆ เรื่องการทอดพระกฐินและผ้าป่าตามวัดวาอารามต่าง ๆ ในนามของคุณพ่อเองรวมได้ ๑๐ วัด และชอบคุยกับลูกหลานเหลนเสมอว่ามีความรู้สึกอิ่มเอิบใจที่ได้ทำบุญสมความปรารถนา ถึงจะตายก็นอนตาหลับ เพื่อเพิ่มพูนความอิ่มเอิบใจให้แก่คุณพ่อลูก ๆ จึงได้จัดหาสถานที่พักอยู่อาศัยริมเขตวัดสวนขันหนึ่งหลังเพื่อสะดวกในการไปฟังธรรมในวัดเป็นนิจสิน เมื่อประมาณสิงหาคม ๒๕๑๓ คุณพ่อเริ่มเจ็บไข้ได้ป่วยสามวันดีสี่วันไข้ ลูก ๆ จึงได้นำท่านไปพบหมอที่โรงพยาบาลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะเป็นสถานที่ ๆ ใกล้บ้านที่สุด

คุณหมอให้คำแนะนำว่าควรเข้าไปทำการรักษาพยาบาลในกรุงเทพ ฯ เพราะหมอและเครื่องมือทันสมัย คุณพ่อจึงได้เดินทางเข้ากรุงเทพ ฯ โดยรถด่วนสายใต้ ประมาณหนึ่งอาทิตย์ต่อมาก็ได้รับการผ่าตัดโดยท่านศาสตราจารย์นายแพทย์สัมพันธ์ ตันติวงศ์ เป็นเจ้าของไข้ หลังการผ่าตัดได้พักรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลตลอดมานานถึง ๓๖ วัน แผลการผ่าตัดหายเป็นปกติ คุณหมออนุญาติให้กลับบ้านได้ คุณพ่อและลูกหลานต่างดีใจและเตรียมห้องพักที่บ้านไว้ให้คุณพ่อเรียบร้อย วันนั้นเป็นวันศุกร์ที่ ๙ ต.ค. ๑๓ เวลา ๑๗.๐๐ น. เป็นวันเวลาที่จะออกจากโรงพยาบาล ขณะที่นั่งห้อยเท้าอยู่บนเตียงนอนซึ่งคุณพ่อนอนมาครบ ๓๖ วันพอดี เหตุการณ์อันมิได้คาดหมาย คุณพ่อหายใจแรงครั้งเดียวแล้วหลับตาฟุบไปกับเตียงนอน ปรากฏว่าหัวใจวายหมดลมเสียแล้ว สุดความสามารถของหมอจะช่วยเหลือได้ คุณพ่อจากลูกไปโดยไม่มีวันกลับมาในอาการอันสงบระงับ ทิ้งความเศร้าโศกสลดใจอย่างสุดซึ้งไว้เบื้องหลังชั่วกาลนาน

เป็นที่น่าคิดว่าเมื่อครั้งคุณพ่อไม่สบายมากได้ไปลาพ่อท่านคล้าย (พระครูพิศิษฐ์อรรถการ) เพื่อขอลาไปก่อนอย่างไม่มีวันกลับ พ่อท่านคล้ายห้ามไว้ว่าอย่าเพิ่งไปก่อนเลยค่อยไปพร้อม ๆ กัน เมื่อคุณพ่อวายชนม์ไปแล้วและทำบุญครบ ๕๐ วัน ก็ได้ข่าวที่น่าสลดใจอย่างสุดซึ้งเช่นกันว่า พ่อท่านคล้ายมรณภาพเสียแล้ว ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎ

พญาไท ซึ่งครั้งหนึ่งพ่อท่านคล้ายเคยกล่าวห้ามคุณพ่อว่าอย่าเพิ่งไปเพราะเจดีย์ของพ่อท่านยังไม่เสร็จรอไปพร้อม ๆ กัน ความก็ปรากฏเป็นจริงดังกล่าวที่พี่น้องชาวปักษ์ใต้ให้สมญาว่า "พ่อท่านคล้ายวาจาสิทธิ์" คือกล่าวอย่างไรมักจะเป็นอย่างนั้น

ในโอกาสนี้ลูก – หลาน – เหลนและญาติทั้งหลายขออ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกจงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณพ่อเอียด ไกรปราบ จงไปสู่สุขคติภพด้วยเทอญ.

จาก ลูก

คารวะรำลึก

เมื่อวันเสาร์ที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๑๓ เวลาบ่าย น้องแขหรือสิทธิศักดิ์ ไกรปราบ มาบอกข้าพเจ้าว่า "คุณพ่อสิ้นเสียแล้ว" ข้าพเจ้าใจหายวาบ ด้วยความสลดใจ ยิ่งเห็นน้องแขหน้าตาซีดเซียว ก็ยิ่งสงสารใหญ่ เพราะข้าพเจ้าพร้อมด้วยภรรยาและลูก ๆ เพิ่งไปเยี่ยมท่านมา ๒ – ๓ วันก่อน เห็นอาการดีขึ้นแผลที่ผ่าตัดหายสนิทแล้ว น้องแขบอกว่า เตรียมตัวจะรับท่านกลับบ้าน ท่านดีอกดีใจใหญ่ที่จะได้กลับบ้านเสียที เพราะนอนแซ่วมาเดือนเศษแล้ว ความปลื้มปีติจะได้กลับบ้านนี่แหละ ทำให้ท่านช๊อคเป็นลมสิ้นใจไปโดยอาการสงบ แพทย์แก้ไขไว้ไม่ทัน ท่านมีอายุ ๙๗ ปี นับว่าพอสมควรกับการอยู่ในโลกนี้แล้ว แต่ปุถุชนเช่นเราท่านทั้งหลายก็อดเศร้าโศกเสียใจไม่ได้ในเมื่อสูญเสียของรักของหวงแหนไป

คุณปู่ เอียด ไกรปราบ เป็นน้องคนที่ ๕ ของคุณย่าข้าพเจ้า ท่านทำการสมรสกับคุณป้า โอ พี่สาวร่วมบิดามารดาเดียวกับคุณแม่ข้าพเจ้า จึงเป็นญาติที่สนิทกันหลายชั้น ถ้านับฝ่ายแม่ น้องแขมีศักดิ์เป็นลูกผู้พี่ของข้าพเจ้า แต่เขามีอายุอ่อนกว่าข้าพเจ้า ๑๐ ปีเศษ ข้าพเจ้าจึงเรียกน้องตลอดมา น้องแขเป็นบุตรชายคนเดียวของคุณปู่ เอียด ที่ยังมีชีวิตอยู่ ฉะนั้นการเลี้ยงดู รักษา พยาบาล ตลอดจนการฌาปนกิจศพ จึงตกเป็นภาระแก่น้องแข กับน้องประทุมภรรยา ซึ่งทำให้เป็นอย่างดีที่สุดความสามารถทีเดียว

ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ที่เราเลือกเกิดไม่ได้ เลือกที่ตายไม่ได้ คุณปู่ เอียด ท่านเกิดในที่แห่งหนึ่ง ไปตั้งรกรากก่อร่างสร้างตัวเป็นหลักฐาน ได้ที่แห่งหนึ่ง และตอนปลายมาถึงแก่กรรมในที่อีกแห่งหนึ่ง ความตายเป็นของเที่ยง จะเกิดบนดิน บนฟ้า บนฟูก ในป่า ในเมือง ในวัง เกิดมาจำนวนเท่าไร ก็ตายจำนวนเท่านั้น มีเกิดทุกวัน ก็ตายทุกวันเช่นกัน ตอนเกิดมาผู้เกิดร้องไห้ ผู้อยู่ก่อนดีใจ เวลาตายพวกที่อยู่ร้องไห้ เพื่อผจญทุกข์ต่อไป เรียก "กฎแห่งกรรม" เป็นเช่นนี้

คุณปู่ เอียด ท่านมีบุตรธิดาหลายคน จึงย่อมมีหลาน เหลน มากเป็นธรรมดา ท่านได้เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลานมาเป็นเวลาอันยาวนาน จนลูก ๆ หลาน ๆ ถึงแก่กรรมไปก่อนหลายคนแล้ว ท่านเป็นผู้มีความโอบอ้อมอารีแก่ญาติมิตรทั่วไป บำเพ็ญกรณียกิจบำรุงพระพุทธศาสนาประกอบแต่กรรมดีที่เป็นกุศล ข้าพเจ้าจึงมั่นใจว่าท่านต้องไปสู่สุคติในทุกภพโดยไม่ต้องสงสัย ขอคุณพระศรีรัตนตรัยจงคุ้มครองวิญญาณของท่าน ให้ประสบแต่ความสุขทุกเมื่อเทอญ

ขาบ รัตนวิจิตร

(ขาบ รัตนวิจิตร)

๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๔

อันชนกชนนีนี้รักเจ้า เทียบเท่าชีวาก็ว่าได้

สิ่งที่มีอำนาจสามารถทำให้ทุ่มเทชีวิตจิตใจและสมบัติทั้งปวงที่มีลงไป โดยไม่คิดอ่านและอาลัยเสียดายนั้น คือความรักของบิดามารดาที่มีต่อบุตรธิดา เพราะเป็นเลือดในหัวอกของตนแท้ ซึ่งควรเรียกได้ว่าเป็นผู้คอยรับบาป – กรรมจากบุตรธิดาอย่างสนิทใจไม่มีทางหลีกเลี่ยง การเลี้ยงดูทุกอย่างก็ทำด้วยความรักความสงสารอย่างสุดจิตสุดใจ ไม่ว่าบิดามารดานั้นๆ จะเป็นชาติชั้นวรรณะใด และตกอยู่ในฐานะมั่งมีหรือยากจนเพียงไร ส่วนความรักบุตรธิดานั้นไม่มีจนและลดลงตามฐานะเลย แต่เป็นความรักที่มีสมบูรณ์และล้นฝั่งแห่งใจอยู่เสมอ ยิ่งกว่าน้ำในมหาสมุทร ซึ่งมีเวลาขึ้นลงตามเวลาของมัน ความรักก็มากการเลี้ยงดูก็ยาก การบริการทุกด้านก็ยาก ความพยายามที่จะให้บุตรธิดาเป็นคนดีในปัจจุบันและอนาคตก็ยาก ไม่มีคำว่า 'ง่าย' แฝงอยู่บ้างเลย ทุก ๆ อิริยาบถไม่ปรากฏว่าได้ลดหย่อนผ่อนคลายความรัก ความห่วงใย ในบุตรธิดาลงบ้างเลย แม้จะเรียกว่า 'นรกแห่งความรักความห่วงใย' ก็ไม่ควรจะผิด เพราะผู้เป็นบิดามารดาของบุตรธิดาต้องตกนรกหลุมรักหลุมห่วงใยนี้ด้วยกันแทบทุกคน

บุตรธิดาทั้งหลายผู้มีบิดามารดาเป็นแดนเกิดและเลี้ยงดูจึงควรสำนึกตัวอย่างยิ่ง จะได้เห็นความสำคัญของชีวิต อัตภาพร่างกาย และความผิด–ถูก–ชั่ว–ดี ของตน เผื่อมีความทะนงตนในความเป็นอิสระของชีวิตและความประพฤติที่เข้าใจว่าปราศจากหลักประกันคือบิดามารดา ก็จะมีทางแก้ไขให้ลดลง และกลับเห็นบุญเห็นคุณของท่านที่ให้กำเนิด และเลี้ยงดูเรามาแต่วันอุบัติขึ้นเป็นมนุษย์ ไม่ลืมตัวจนกลายเป็นคนดีเสมอเย่อหยิ่งต่อบิดามารดาผู้พลีชีพเพื่อบุตรธิดาตลอดมาด้วยความรักอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่มีพิษภัยแฝงอยู่ในความรักนั้น ๆ เลย บุตรธิดาจะไปหาความรักความสงสารอันมีคุณค่ายิ่งจากใครและที่ไหนได้อีก นอกจากบิดามารดาแล้วไม่มีท่านผู้ใดจะสามารถหยิบยกให้เราได้ ดังนั้นบุคคลที่หาได้ยากในโลกฯ จึงควรจะได้แก่บิดามารดาผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตรธิดาเท่านั้น เป็นอันดับแรก การสนองตอบรับท่านด้วยคุณค่าอันสูงสมเกียรติ จึงไม่มีสิ่งใดยิ่งไปกว่าการรู้สำนึกในพระคุณ การยอมรับคำตักเตือนสั่งสอนด้วยความเต็มใจและปฏิบัติตาม ไม่ฝ่าฝืนยึดถือท่านเป็นเส้นชีวิตและทางดำเนินโดยชอบธรรม ภาระหนักเรายอมรับ แม้ท่านห้ามในขณะทำผิดเรายอมจำนน ปฏิบัติตนต่อท่านประหนึ่งผ้าขี้ริ้วหรือที่เช็ดเท้า ฉะนั้น

ถ้าจะให้ถูกตามหลักความจริงแล้ว ควรจะพูดว่า ไม่มีใครจะรบรวนกวนใจบิดามารดาด้วยเรื่องและสิ่งต่าง ๆ ไม่มีเวลาจบสิ้นเยิ่งกว่าบุตรธิดา ซึ่งถือว่าเป็นสมบัติอันแสนรักและสงวนของท่าน แต่มิได้ถือว่าเป็นการรบกวนพอที่จะให้เกิดการคิดนึกในแง่ร้ายต่อบุตรธิดาของตน เพราะความรักความสงสารอันท่วมท้นเมาลบล้างโดยสิ้นเชิงตลอดมา จึงแม้แสนจะลำบากและฝืดเคืองก็จำต้องรับโดยทั่วกัน ฉะนั้น บุตรธิดาคนใดที่มองข้ามแดนกำเนิดคือบิดามารดาผู้มีคุณอันล้นเพ้น ไม่นำพาต่อความเคารพยำเกรง ไม่นำพาต่อการอบรมสั่งสอน ไม่นำพาต่อการสนองตอบแทนบุญคุณเท่าที่ควรแก่ฐานะ ไม่นำพาต่อการเทิดทูนว่าเป็นผู้สูงสุดด้วยความเมตตาและการเสียสละทุกอย่างเพื่อตนตลอดมา ทำความเมินเฉยประหนึ่งตนเกิดจากโพรงไม้ ไร้บิดามารดาผู้ประคับประคองเยี่ยงมนุษย์ทั้งหลาย บุตรธิดาคนนั้นจัดว่าสร้างกรรมลบล้างคุณสมบัติแห่งความเป็นมนุษย์โดยชอบของตนให้ย่อยยับไป ไม่มีคุณค่าที่ควรเรียกว่า 'ลูกผู้สมบูรณ์แบบ' เหลืออยู่เลย เพราะประเพณีของมนุษยธรรมทั่ว ๆ ไป ผู้เป็นบุตรธิดาควรจะทราบและระลึกถึงความสำคัญของท่านตลอดอวสาน

ในธรรมท่านสอนไว้ว่า การอุปถัมภ์บำรุงบิดามารดาให้มีความผาสุกเย็นใจเป็นมงคลอันสูงสุด ดังนี้ ก็เพื่อเป็นทางที่ถูกต้องดีงามสำหรับบุตรธิดาจะพึงทำการสนองตอบท่าน ก็การอุปถัมภ์บำรุงนั้น มีหลายประเภทและหลายวิธีด้วยกัน เช่น การให้สมบัติ เงินทอง ข้าว น้ำ อาหารคาวหวาน เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย เหล่านี้เรียกว่าให้การอุปถัมภ์บำรุงการพยาบาลรักษาในเวลาเจ็บไข้ได้ทุกข์ หรือประคับประคองท่านในเวลาแก่ชรา ยืนเดินนั่งนอนหรือไปมาไม่สะดวก ก็เรียกว่าการอุปถัมภ์บำรุง การรักษาน้ำใจไม่ให้ได้รับความกระทบกระเทือนบอบช้ำจากการแสดงออกของบุตรธิดา ก็เรียกว่าการอุปถัมภ์บำรุงแต่ละอย่าง ๆ การบำรุงด้วยวัตถุหรือด้วยมารยาทอัธยาศัย ไม่ฝ่าฝืนดื้อดึง เรียกว่าการอุปถัมภ์บำรุงทั้งนั้นตลอดการช่วยเตือนด้วยอุบายต่าง ๆ ในทางที่ชอบหรือปลอบโยนให้รื่นเริงใจในเวลาที่ท่านเกิดความหงุดหงิดไม่สบายใจในบางเวลา เรียกว่าเป็นการอุปถัมภ์บำรุงทั้งนั้น บุตรธิดาที่ดีและฉลาด ย่อมทำให้บิดามารดาได้รับความสุขกายสบายใจโดยอุบายวิธีต่าง ๆ ไม่มีประมาณชื่อว่าเกิดมาประดับเกียรติยศชื่อเสียงและส่งเสริมวงศ์สกุลให้วัฒนาถาวรเป็นสกุลที่น่าเคารพนับถือผิดกับบุตรธิดาที่เกิดมาเป็นตัวบุ้งตัวหนอน บ่อนทำลายจิตใจและทรัพย์สินวงศ์สกุลให้ย่อยยับอับเฉา สมบัติเงินทองงอกไม่ทัน ถูกกัดถูกไชจากบุตรธิดาประเภทตัวบุ้งตัวแมลง

ท่านสอนเป็นคำโบราณไว้ว่า ลูกที่ดีดำรงวงศ์สกุลแท้ก็มี ลูกคือลอกที่คอยแต่จะปอกจะลอกเอาสมบัติเงินทองก็มี ลูกคือลากที่คอยแต่จะลากบิดามารดาเข้าไปห้องขังและตะรางเพราะความเป็นห่วงลูกที่ทำชั่วถูกจับเข้าห้องขังหรือติดคุกก็มี ลูกคือเลิกจากความนับถือเป็นบิดามารดากัน เมื่อบิดามารดาหมดทรัพย์สมบัติไม่มีอะไรติดตัวเพราะลูกประเภทลอกลักเอาไปหมดแล้วก็มี ลูกที่นอกจากลูกที่ดีและดำรงวงศ์สกุลไว้ได้แล้ว เรียกว่าลูกประเภทกาฝาก เพราะคอยทำลายล้างผลาญบิดามารดาด้วยเล่ห์พันนัยให้ได้รับความฉิบหายเดือดร้อนไปตาม ๆ กัน

เราทุกคนซึ่งมิได้มีความมุ่งหวังตั้งหน้ามาทำลายบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้าจึงควรระวังสำรวม เจียมตัวเจียมใจต่อท่าน พยายามปฏิบัติตนในทางที่ดี สิ่งที่รู้แล้วว่าไม่ดีและให้โทษ ไม่ควรกล้าหาญหัดริทำลงไป แม้น้อยก็จะลุกลามเป็นมากหากทำไม่หยุด

การประพฤติตัวดีก็ชื่อว่าเทิดทูนเกียรติคุณของบิดามารดาและวงศ์สกุลไว้ได้ และเป็นผู้มีอนาคตอันแจ่มใส ถ้าเป็นหญิงจะหาคู่ครองก็ไม่มีใครรังเกียจ ถ้าเป็นชายก็มีเสน่ห์เต็มตัวไม่กลัวความตำหนินินทา หากจะชอบพ่วงแฟนหญิงก็คงจะได้เป็นพวง ๆ และดำรงวงศ์สกุลเป็นปึกแผ่นแน่นหนา จึงควรปลูกศรัทธาในตัวเองต่อสิ่งที่ดีให้มาก จะเป็นคนไม่ยากจน

มาตาปิตุอุปัฏฐานธรรมนี้ พระพุทธเจ้าทรงเคยบำเพ็ญด้วยความเคารพเอื้อเฟื้อตลอดมา แม้ในคราวเสวยพระชาติเป็นสัตว์ที่ถือว่าเป็นชาติที่อาภัพก็ไม่ทรงลดละ จนถึงความเป็นศาสดาสอนโลก ก็ยิ่งทรงเทิดทูนธรรมข้อนี้ให้ประจักษ์แก่โลกอย่างเปิดเผย ไม่ทรงดัดแปลงแก้ไขให้เป็นอย่างอื่น เพราะทรงเห็นว่าเป็นธรรมอันถูกต้องเหมาะสมอย่างยิ่งแล้ว ที่กุลบุตรกุลธิดาทั้งหลายผู้ตกอยู่ในภาวะเป็นหนี้บุญคุณของบิดามารดาจะมีทางล้างบาปล้างกรรมของตนเสียบ้างพอให้เบาบางลงจากกรรมที่ได้ทำให้ท่านได้รับความลำบากทรมานจนไม่มีขอบเขตจะประมาณได้ นับแต่วันเริ่มแรกเข้าสู่ปฏิสนธิในครรภ์มา จนถึงปัจจุบันนี้ทั้งที่รู้และไม่รู้ ทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา ตลอดความชั่วที่ไม่พึงปรารถนาต่างๆซึ่งพวกเราทำการสั่งสมทุกข์ให้ท่านตลอดมา เฉพาะบุตรธิดาแต่ละคนเท่านั้นก็มากพอแล้ว ถ้าเป็นวัตถุซึ่งควรจะเก็บมารวมเป็นกองไว้ได้ก็คงจะกองใหญ่เท่าภูเขาและน่ากลัวอย่างยิ่ง ใครเดินไปเจอเข้าอาจจะรีบหาทางออกเพื่อพ้นภัย เพราะเป็นกองบาปกรรมที่น่ากลัวมาก ทั้งอาจจะพากันลดหย่อนผ่อนเบาในการทำความชั่วอย่างอื่นลงได้บ้าง และคงไม่เย่อหยิ่งจองหองและดื้อดึงต่อบิดามารดาตามใจชอบนัก ยังพอจะฟังเสียงห้ามปรามสั่งสอนจากท่านบ้าง

แต่กรรมนี้เป็นนามธรรมไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเนื้อ แม้ใช้กล้องจุลทัศน์ก็ไม่มีทางรู้ทางเห็นได้ ส่วนผลที่แสดงขึ้นแก่ผู้ทำก็เช่นกัน ใครไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตา แต่จำต้องยอมรับผลที่แสดงขึ้นกับตัวโดยทั่วกัน นี่กล่าวเรื่องส่วนที่ไม่ดีไม่งามซึ่งบุตรธิดาทั้งหลายจำต้องหลวมตัวและทำความพลั้งพลาดต่อแดนที่เกิดของตนอยู่โดยดี แม้ผู้เขียนก็เคยเป็นมาในทำนองเดียวกัน เพราะไม่รู้ไม่เข้าใจหนทางหลีกเลี่ยง ที่นี้พูดถึงสิ่งที่ท่านนำมาบำรุงรักษาบุตรธิดาแต่ละคน นับแต่เริ่มแรกแบกทุกข์จนลูกเติบโตเป็นผู้เป็นคน ถ้าเป็นยาแก้โรคที่มีชนิดต่าง ๆ ก็หมดไปมาก ถ้าเป็นอาหาร หวาน คาว ขนม นม เนย เครื่องดื่มชนิดต่างๆ ก็หมดไปมาก การศึกษาซึ่งเป็นงานอาชีพแขนงต่าง ๆ และอุปกรณ์แห่งการศึกษาแต่ชั้นต้นจนถึงชั้นสูงจนกว่าจะทรงตัวได้ไม่รบกวนท่าน ล้วนแต่สิ่งที่ทำความหมดเปลืองอย่างมากมายและน่าใจหายทั้งนั้น ไม่มีสิ่งใดจะเป็นเรื่องเล็กน้อยเลย ถ้านำมากองรวมกันไว้ก็คงจะกองใหญ่และน่ากลัวยิ่งกว่าจะน่าดูเสียอีก สิ่งดังกล่าวนี้แม้จะมากมายเพียงไรซึ่งหมดสิ้นไปก็ไม่มีบิดามารดาของบุตรธิดาคนใดสนใจทำสถิติไว้พอให้รู้จำนวนที่เสียไปเพราะความรักความเอ็นดูสงสารบุตรธิดามีกำลังมากกว่าที่จะมาคิดถึงสิ่งเหล่านี้

ฝ่ายบุตรธิดาควรสลดใจต่อการตะเกียกตะกายของบิดามารดา ผู้อุตส่าห์เลี้ยงดูมาแต่วันก่อกำเนิดเกิดเป็นมนุษย์มา ไม่มีบุตรธิดาคนใดจะไปแสวงหาความรัก ควานเอ็นดูสงสาร ความพะเน้าพะนอเอาอกเอาใจต่อการเลี้ยงดูด้วยความเหนื่อยยาก และบริสุทธิ์ใจโดยสม่ำเสมอได้ ณ ที่ใดและบุคคลใด นอกจากบิดามารดานี้เท่านั้นที่ยอมพลีทุกอย่างแม้ชีวิตก็ไม่อาลัยเสียดาย ท่านจึงให้นามบิดามารดาว่า ‘พรหมของบุตร’ เพราะมีพรหมวิหารสี่ต่อบุตรธิดาอย่างสมบูรณ์ ความรักก็บริสุทธิ์ ความสงสารก็บริสุทธิ์ ความพลอยยินดีเมื่อบุตรธิดาได้ดีก็บริสุทธิ์ ความวางตนสม่ำเสมอต่อบุตรธิดาทุกคนก็บริสุทธิ์ การอบรมสั่งสอนก็ออกมาจากจิตเมตตาหวังความรู้ความฉลาดแก่บุตรธิดาของตนด้วยความบริสุทธิ์ใจจริง ๆ แม้จะไม่มีความรู้มากมายแต่ก็พยายามอบรมสั่งสอนไปตามภูมิความรู้ความสารถที่มีอยู่อย่างบริสุทธิ์ใจไม่มีปิดบังไว้เลย ทั้งสมบัติเงินทองของมีค่าบรรดาที่มีมากน้อยอันเป็นส่วนวัตถุนอกกาย ทั้งสมบัติภายในคือพรหมวิหารสี่เป็นต้น ที่ยอมทุ่มเทลงเพื่อบุตรธิดาทุกคนโดยไม่เสียดายแม้แต่นิด ฉะนั้น จึงสมควรเป็นทักษิณา ของบุตรธิดาเสมอด้วยพระอรหันต์องค์หนึ่ง การทำคุณหรือทำโทษแก่ท่านทั้งสองแม้คนใดคนหนึ่งจึงเท่ากับทำคุณหรือทำโทษแก่พระอรหันต์องค์หนึ่งเหมือนกัน คุณก็มีมาก แต่โทษก็มีมหันต์เช่นกัน ท่านจึงสอนให้ระมัดระวังเอาหนักหนาไม่ให้ลบหลู่ดูหมิ่น แม้ท่านจะตกอยู่ในฐานะเช่นไรก็ควรเทิดทูนไว้

บนเศียรเกล้าไม่ควรดูแคลน เพราะใครไม่สามารถมองเห็นเส้นทางที่มาของกรรม ซึ่งพาให้สัตว์โลกเป็นไปต่าง ๆ กันว่าจะมาแบบไหน ต่อเมื่อทราบก็กลายมาเป็นเรื่องของตัวเข้าเสียแล้ว จึงสุดวิสัยที่จะแก้นอกจากจำต้องยอมรับกันเท่านั้น ไม่มีทางหลบหลีกหรือเปลี่ยนตัว เพราะกฎของกรรมเป็นมาอย่างนี้ใครไม่สามารถจะแก้ให้เป็นอย่างอื่นตามความชอบใจได้ดังนั้นบุตรธิดาที่ดีมีเหตุผลจึงควรเชื่อกรรมซึ่งเปรียบเหมือนเงาเทียมตัว และควรปฏิบัติต่อบิดามารดาตามเยี่ยงอย่างของพระบรมศาสดาพาดำเนินมา แม้พ่อ – แม่ พาเสวยพระชาติเป็นสัตว์ก็ยอมรับนับถือและเลี้ยงดูไปตามอัธยาศัยผู้รู้คุณไม่ลืมตัวมัวเมา คือเอาใจฝักใฝ่ต่อท่านเสมอด้วยความเอาใจฝักใฝ่ต่อเรา เพราะโดยมากเราไม่ค่อยอยู่ด้วยความอดอยากขาดแคลน ทุกกาลและสถานที่มักจะมีความพอกพูนด้วยเครื่องบำรุงต่าง ๆ อย่างเหลือเฟือจนกลายเป็นเฟ้อไปในบางกาล โดยไม่รู้สึกตัวว่าเฟ้อและลดคุณค่าลงไป เพราะเครื่องบำรุงกลายเป็นเครื่องสังหารบั่นทอนลงวันละเล็กละน้อย

มีความเคารพรักบิดามารดาให้มากไว้ ดีกว่าเราเคารพรักเราในทางไม่ดี ซึ่งขืนให้เป็นไปมาก ๆ จะพาให้เราขาดทุนสูญทรัพย์และกลับตัวไม่ได้ตลอดกาล

เอาใจท่านให้มากกว่าเอาใจเรา เพราะโดยมากเราชอบปล่อยตามใจโดยไม่มีเหตุผลที่ควรยึดเป็นหลักได้ จึงพาให้ผิดพลาดมากกว่าจะเป็นผลดี เพราะการปล่อยตามใจจนเกินไปเป็นต้นเหตุ

ย่อมเชื่อฟังคำท่านตักเตือนสั่งสอนให้มากกว่าการเชื่อฟังความรู้ความเห็นของตนซึ่งเป็นไปด้วยความคึกคะนอง เพราะเป็นความรู้ความเห็นทั้งดุ้นที่ยังไม่ได้กลั่นกรองให้อยู่ในกรอบแห่งความพอดีและเหมาะสมบ้างเลย ข้อนี้จะเห็นได้ในขณะที่ใจเกิดความเพลิดเพลินอย่างเต็มที่แบบน้ำล้นฝั่ง จะไม่ยอมฟังเสียงใครเอาง่าย ๆ แม้บิดามารดาจะเป็นคนชั้นสูงมีฐานะดีเพียงไร หรืออินทร์พรหมตนใดจะมาว่ากล่าวสั่งสอนว่าสิ่งนั้นไม่ดีสิ่งนี้ไม่ควรทำจะนำความเสียหายมาสู่ตนและวงศ์สกุลดังนี้ก็ตาม ใจจะไม่ยอมฟังเสียงห้ามปรามสั่งสอนนั้นเลย แต่จะพยายามทำเอาตามความชอบใจของตนท่าเดียวโดยไม่ยอมคิดบัญชีดี – ชั่วอะไรทั้งนั้น กว่าจะรู้สึกตัวเวลาจึงสายไป สุดท้ายก็กลายเป็นบุคคลประเภทหมดหวัง บิดามารดาพี่น้องญาติมิตรวงศ์สกุลก็พลอยหมดหวังไปด้วยกัน เช่นเดียวกับคนไข้ประเภทที่หมดหวัง นอกจากจะเตรียม อนิจฺจํ ทุกฺขํ อนตฺตา ไว้ต้อนรับแล้ว ไม่มีวิธีอื่นใดจะทำให้เกิดผล พระพุทธเจ้าท่านฉลาดแหลมคมสมเป็นศาสดาของโลกจริง ๆ จึงประทานธรรมไว้ ทั้งธรรมเพื่อคนมีหวัง ทั้งธรรมเพื่อคนหมดหวัง ดังที่เห็นท่านสวดเพื่อคนที่ยังเป็นอยู่ก็มี เพื่อคน

หมดหวังคือตายแล้วก็มี ดังที่พูดกันว่าให้บุญคนตาย ซึ่งเป็นคำติดปากของชาวพุทธตลอดมา ท่านที่ได้บุตรธิดาประเภทนี้มาเหยียบย่ำทำลายหัวใจ ต้องได้รับความทุกข์ทรมานอย่างมากมาย ไม่สมกับที่เลี้ยงมาด้วยความรักซึ่งมีน้ำหนักเสมอด้วยแผ่นดิน ฉะนั้น บุตรธิดาจึงไม่ควรริอ่านหัดทำในสิ่งที่จะเป็นไปเพื่อความหมดหวัง แม้จะโง่หรือฉลาดเพียงไร ก็ขอได้ฟังเสียงบิดามารดาผู้คอยรับผิดชอบและมองเห็นกาลไกลอบรมสั่งสอน

เราจะไปเที่ยวแสวงหาฟังคำอบรมสั่งสอนที่เต็มไปด้วยเมตตาอันซาบซึ้งเหมือนบิดามารดาไม่มีแล้ว ลำพังความรู้ที่ได้ศึกษามา ถ้าไม่มีบิดามารดาเป็นน้ำเชื่อมคอยเสริมรสอยู่เบื้องหลังแล้ว อาจจะเป็นความรู้ที่เสริมไฟทิฐิมานะราคะตัณหาให้แรงกล้าจนไม่มีทางดับได้ และทำบัณฑิตหนุ่ม – สาวให้เสียคนไปในวินาทีใดก็ได้ จึงไม่ควรภูมิใจและทะนงตัวไปกับความรู้ประเภทแหวกแนวจนเกินไป และควรถือบิดามารดาเป็นหลักใจไว้ในฐานะพวงมาลัยหรือเบรครถ จะพาให้ปลอดภัยทั้งปัจจุบันและอนาคต ทั้งจะเป็นคนที่มีหลักยึดมั่นคงต่อไป มารร้อยแปดที่มีอยู่รอบด้านและคอยฉวยโอกาสกับคนที่ปล่อยตัวปล่อยใจจะไม่มารังควานได้อย่างง่ายดาย เพราะการเชื่อฟังและอยู่ในโอวาทของท่านไม่มีทางเสียหายแต่อย่างใด นอกจากจะช่วยเสริมความรู้ความประพฤติให้มีคุณภาพสูงขึ้นโดยถ่ายเดียวเท่านั้น ขอให้เชื่อเถิดว่า บิดามารดาคือบุคคลวิเศษและซื่อสัตย์สุจริตเมตตาต่อบุตรธิดาอย่างฝังใจแต่ไหนแต่ไรมา ร้อยทั้งร้อยไม่มีเคลือบแคลงสงสัย เป็นที่มั่นใจได้ยิ่งกว่าชีวิตและความมั่นใจของเราซึ่งมีต่อตนเองเสียอีก คนที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ไม่ดื้อดึงผ่าผืนแม้จะเป็นคนโง่เขลาเบาความคิดแต่ก็เป็นบุคคลที่น่ารักน่าสงสาร คนที่ถือพ่อแม่เป็นหลักใจไม่ค่อยตื่นเต้นผาดโผน ชอบมีนิสัยกลัวบาป มีหิริโอตตัปปะประจำใจ ไม่ค่อยชอบแสดงตัวแบบลิงค่างบ่างชะนีซึ่งเป็นสัตว์ที่ชอบห้อยโหนโยนตัวไม่อยู่เป็นสุข เวลาโดดถูกกิ่งไม้ผุก็เห็นผลทันตา ยิ่งเป็นบุตรธิดาที่ฉลาดด้วยแล้วก็ยิ่งช่วยส่งเสริมความสง่างามแก่วงศ์สกุลไม่มีสิ้นสุด เพราะความเคารพเชื่อฟังบิดามารดาเป็นเครื่องเสริมเกียรติ

ท่านกล่าวไว้ว่าบุตรมี ๓ ประเภท คือ อภิชาตบุตร ๑ อนุชาตบุตร ๑ อวชาตบุตร ๑ บุตรทั้งสามประเภทนี้มีคุณสมบัติยิ่งหย่อนกว่ากันตามลำดับ คำว่าบุตรในที่นี้พึงทราบว่ารวมทั้งบุตรหญิงบุตรชายด้วย โปรดทราบตามกิริยาของเพศที่นิยมการทำดีและทำชั่วไม่เหมือนกัน

อภิชาตบุตร เป็นบุตรที่มีคุณสมบัติยิ่งกว่าบิดามารดา ทั้งนี้อาจมีได้หลายทาง คือ ทางสติปัญญาความเฉลี่ยวฉลาดบ้าง ทางความรู้วิชาในแง่ต่าง ๆ บ้าง ทางฐานะความเป็นอยู่บ้าง ทางด้านความประพฤติและศีลธรรมทั่ว ๆ ไปบ้าง หรือเป็นนักบวชที่มีคุณธรรมสูง

คืออาจบรรลุธรรมเป็นขั้น ๆ จนถึงขั้นสูงสุด คืออรหัตตผลบ้าง เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าบ้าง เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบ้าง ต่าง ๆ กัน เฉพาะอริยธรรมขั้นใดขั้นหนึ่งที่บิดามารดาไม่สามารถบรรลุได้ ควรยกย่องบุตรผู้ได้บรรลุว่าเป็นผู้มีคุณธรรมสูงกว่าบิดามารดา และควรเรียกว่าเป็นอภิชาตบุตรได้ตามลำดับแห่งคุณธรรม บุตรที่มีคุณธรรมสูงนี้นับว่าเป็นที่หาได้ยากในสมัยปัจจุบัน จะเป็นเพราะเหตุใดไม่อาจทราบได้ จึงขอฝากท่านผู้อ่านนำไปวินิจฉัยเพื่อช่วยแบ่งหนักแบ่งเบากันบ้าง บางทีอาจมาถูกตัวเราผู้กำลังสนใจในธรรมและปฏิบัติอยู่อย่างไม่ลดละเข้าบ้างก็จะได้เห็นอภิชาตบุตรในตัวเราเองซึ่งกำลังหายากในปัจจุบัน อันนับว่าโชคชะตาวาสนาอำนวยทั้งสองฝ่าย ไม่เสียทีที่ท่านเลี้ยงมาแสนยากแสนทรมาน ได้เห็นผลตอบสนองอย่างพึงพอใจ นับว่าเกิดมาให้ความสุขและประดับเกียรติแก่บิดามารดาและวงศ์สกุล อภิชาตบุตรนี้รู้สึกว่าจะเป็นบุคคลพิเศษอยู่บ้าง อย่างน้อยก็ต้องมีจุดเด่นในทางใดทางหนึ่งอันเป็นที่น่ารักน่าเคารพนับถือของผู้อื่น

อนุชาตบุตร เป็นบุตรที่มีความรู้ความเห็นความประพฤติคล้อยตามบิดามารดาไม่แซงหน้าแซงหลังไปในทางต่ำทราม คอยฟังเสียงพ่อแม่ผู้ปกครองให้เห็นดีเห็นชอบก่อนเสมอในกิจการที่ตนจะพึงทำ ไม่คอยออกความรู้ความเห็นโดยลำพังตนเองในสิ่งที่ไม่แน่ใจว่าจะเกิดผลดีหรือชั่ว ไม่ทำอะไรด้วยพลการ มีนิสัยชอบเชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่เป็นคนดื้อด้านหาญทำในสิ่งที่เห็นว่าเป็นภัยหรือเสี่ยงต่อความเสียหาย แม้จะมีความฉลาดแหลมคมก็เก็บไว้ในส่วนลึกไม่แสดงออกมาให้ผู้อื่นเห็นว่าตนฉลาด การคบเพื่อนหญิงเพื่อนชายก็ไม่คบในลักษณะปล่อยตัวโดยมิได้สังเกตให้รู้นิสัยใจคอก่อน การงานหรือความประพฤติที่ผู้ใหญ่ติเตียนก็รีบแก้ไขหรือหยุดทันที ไม่กล้าฝ่าฝืนอันเป็นการส่งเสริมนิสัยไม่ดีอีกต่อไป มีนิสัยอ่อนน้อมถ่อมตนเจียมตัวไม่ทำให้ผู้ปกครองหนักใจ พยายามดำรงวงศ์สกุลตามขนบประเพณี ที่พ่อแม่พาดำเนินมาไม่ให้เสื่อมโทรม สิ่งใดที่เป็นมรดกอันมีคุณค่าจากน้ำใจที่ท่านมอบให้ก็พยายามรักษาสิ่งนั้นไว้ด้วยความเคารพรัก และสงวนเสมอด้วยชีวิต ไม่ปล่อยให้เสื่อมโทรมและหายไป ไม่นำไปจับจ่ายขายกินแบบบุคคลสิ้นท่าไม่มีทางหากิน เป็นผู้เคารพต่อความรู้ความเห็นของผู้ปกครอง ไม่ขืนเกลียวแหวกแนวจากเหตุผลที่ควรเชื่อถือ บุตรประเภทนี้ก็นับว่าหายากไม่น้อยเลย ถ้าเป็นสินค้าก็ไม่ค่อยมีขายจะเป็นเพราะราคาแพงมากไปก็ไม่อาจทราบได้ ไม่เหมือนประเภทที่ทันสมัยจนล้ำยุคซึ่งกำลังเริ่มล้นตลาดและซื้อง่ายขายคล่องแต่ไม่มีคุณภาพสมกับเงิน ผู้ซื้อมักจะเริ่มขาดทุนก่อนลงมือซื้อไปเป็นลำดับและโอดครวญไปตาม ๆ กัน ถ้าขืนส่งเสริมสินค้าประเภทล้ำยุคเข้ามาก ๆ ก็น่ากลัวจะ......

จึงขอฝากท่านผู้อ่านและสนใจในของหายากได้ค้นหาอนุชาตบุตรเอาเอง บางทีอาจเจอ ถ้ายังไม่เจอกรุณาอย่าละความเพียรไปเสีย แล้วย้อนเข้ามาค้นหาที่ตัวเรา เมื่อพบว่าส่วนไหนที่ยังปลอมแปลงไม่เป็นไปตามรูปลักษณะที่ท่านสอน จะได้ดัดแปลงแก้ไขเสียใหม่ คงไว้แต่ของดีมีค่ามากในตัวเรา ปัญหาความเคลือบแคลงสงสัยที่อาจมีว่าเราเป็นบุตรธิดาในลักษณะใดก็จะสิ้นสูญไป จะพบแต่ความสุขความเย็นใจในตัวเราและผู้ปกครองตลอดผู้เกี่ยวข้องทั่ว ๆ ไป ดำรงประเพณีไว้อย่างคงเส้นคงวาและมีชื่อมีแป นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างทางอันราบรื่นดีงามให้แก่กุลบุตรดำเนินตามเพื่อเป็นสุภาพชนต่อไป ไม่สูญพันธุ์ไปเสียในระหว่างที่ยังไม่ควรจะเป็น

ส่วนอวชาตบุตรนั้น ถ้าเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ก็อยู่ในเกณฑ์ไม่ดีและใช้ไม่ได้แทบทั้งนั้น คอยแต่จะร้าวและแตกทำลาย ถ้าเป็นอาหารก็เป็นประเภทที่ให้โทษแก่ร่างกายไม่ค่อยได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ถ้าเป็นบ้านเรือนก็มักจะแรง ชอบมีสิ่งลึกลับแอบแฝงอยู่ภายใน คนในบ้านอยู่ไม่ค่อยเป็นสุข ต้องไปเชิญหมอขับผีมาขับกันบ่อย ถ้าเป็นสัตว์เช่นวัว – ควาย ก็ใช้งานการคราด – ไถใส่ล้อเกวียนไม่ค่อยได้ คอยแต่จะดันทุรังพาคราด – ไถล้อเกวียนเข้าป่าเข้าพง จากนั้นก็หันหน้ากลับมาชนเจ้าของเท่านั้น ถ้าจะฆ่าทิ้งเสียก็คิดสงสารเพราะเลี้ยงเขามา จึงมีแต่เรื่องให้ลำบากรำคาญใจ ถ้าเป็นสุนัขก็ไม่มีประโยชน์ต่อการรักษาบ้านเรือน แต่เก่งไปในทางตะกละตะกลามชอบพาลแต่ข้าวสุกข้าวสาร อาหารในครัวมีเท่าไรเป็นขโมยกินเกลี้ยงหมด เสร็จแล้วก็เที่ยวถ่ายไม่รู้จักที่ทางไม่เลือกกลางบ้านกลางเรือนกลางถนนหนทางหน้าบ้านหลังบ้านลานสนาม เที่ยวถ่ายเรี่ยราดไปหมดจนเหม็นคลุ้งไปทั่วบริเวณ หาที่หลบซ่อนจมูกไม่ได้ ล้วนเป็นเรื่องกรรมที่ไม่น่าปรารถนา บุตรธิดาที่ได้นามว่าอวชาตบุตรนี้ ก็มีลักษณะดังกล่าวมา คือมีจิตใจดำและต่ำทรามมากชอบประพฤติตัวในทางฉิบหาย สิ่งที่พ่อแม่หรือท่านผู้ดีตำหนิว่าไม่ดีแต่ชอบจะทำในสิ่งนั้น ไม่ยินดีฟังเสียงผู้ปกครองว่ากล่าวสั่งสอน ถ้าเป็นแฟนชาย – หญิงที่ตนรักชอบแล้วแม้จะบอกให้ไปนอนอยู่ในโคลนตมก็ยินดีทำตามไม่ฝ่าฝืน พ่อแม่ไม่ค่อยได้รับประโยชน์อะไรจากบุตรประเภทนี้ นอกจากจะคอยผลาญทรัพย์แต่จับตัวไปลงโทษไม่ได้เท่านั้น ชอบเที่ยว ชอบเกี้ยวหญิง – ชาย จ่ายเงินเป็นน้ำเป็นท่าไม่มีอั้น การนึกคิดไปในทางต่ำถือเป็นหลักวิชาพิเศษประจำนิสัย ชอบเป็นคนเจ้าอารมณ์ ไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีพ่อแม่วงศ์สกุลว่าจะได้รับความเสียหายทางทรัพย์สมบัติเกียรติยศชื่อเสียง คิดอย่างเดียวว่าขอให้ได้ทำตามใจในสิ่งที่คิดว่าอยาก

ทำ ถ้ามีบัญชีดี – ชั่ว – บุญ – บาป จริงดังที่ศาสนาสอนไว้ ก็แล้วแต่นายยมบาลจะคิดบัญชีเอาเอง แต่เวลาที่มีชีวิตอยู่ขอให้ได้ทำอย่างสนุกใจ

นี่คือวิถีทางเดินแห่งชีวิตจิตใจความเป็นอยู่ของอวชาตบุตรผู้มีนิสัยต่ำทราม ท่านจึงให้นามว่าอวชาตบุตร แปลว่าผู้มีจิตใจอันดึงลงทางอบายมุขคือความเสื่อมทรามทางจิตใจและความประพฤติ และเป็นมารต่อสังคมและทรัพย์สมบัติ ทิ่มแทงจิตใจพ่อแม่ญาติมิตรให้ได้รับความเดือดร้อนเสื่อมโทรม แม้จะเรียกว่าบุตรประเภทขุยไม้ไผ่หรือบุตรปลีกล้วยก็ควรจะได้ เพราะเกิดขึ้นมาเพื่อทำลายล้างผลาญวงศ์สกุลให้ย่อยยับอับแสง เช่นเดียวกับขุยไม้ไผ่และปลีกล้วยที่เกิดขึ้นมาแล้วทำลายลำต้นของมันเองให้ตายไปฉะนั้น

การกล่าวเรื่องบุตร ๓ ประเภทนี้กล่าวไปตามหลักธรรมที่มีไว้เป็นธรรมสอนโลก มิได้มุ่งต่อท่านผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ เผื่อท่านผู้สนใจใคร่ต่อธรรมคือความดีงามอันเป็นอุดมมงคลต่อตนและวงศ์สกุลจะได้เลือกหาเอาเท่าที่เห็นควร และนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นหลักยึดของใจ จะไม่ลืมตัวว่าเราเกิดจากอะไร ใครเป็นผู้รับประกันอัตภาพร่างกายจิตใจไว้จึงมีชีวิตสืบต่อมาถึงวันนี้ และเป็นสาเหตุให้เห็นความสำคัญของตัวว่า เรามิได้เกิดมาโดยไร้ความหมายปราศจากผู้คุ้มครองป้องกันแล้วไม่กล้าทำอะไรลงไปแบบสุ่มเดา ทั้งจะเห็นคุณของท่านบุพพการีที่มีพระคุณเหลือล้นพ้นวิสัยที่จะพรรณนาแก่บุตรธิดาของตนยิ่งขึ้น ความสนใจต่อการอุปัฏฐากรักษาและเชื่อฟังท่านก็จะถือเป็นกิจสำคัญประจำตน ไม่ละเลยต่อหน้าที่ของมนุษย์ผู้ควรมีธรรมประจำใจ ส่วนบิดามารดาก็มีความอบอุ่นและเบาใจที่เห็นบุตรธิดาของท่านเป็นคนดี เอาใจใส่ต่อการงานทุกอย่างและฝักใฝ่ต่อการเลี้ยงดูและเชื่อฟังไม่เมินเฉย นับว่าไม่เสียกำลังแรงพ่อแม่ที่ได้ตะเกียกตะกายเลี้ยงดูมาแต่วันเกิดซึ่งแสนทุกข์ทรมานตลอดมา เวลาตายก็ไม่ว้าวุ่นขุ่นมัวเพราะเรื่องราวต่าง ๆ ของบุตรมากวนใจ ตายอย่างตาหลับสนิท มีบุตรธิดาคอยรับรองป้องกันให้ความอบอุ่นไว้อย่างพร้อมมูล ท่านหวังมีสุคโตเป็นที่ไปในเบื้องหน้า เวลาสุดวิสัยในความเป็นอยู่ของท่านแล้ว บุตรที่มีกตัญญูกตเวทิตาคุณประจำใจย่อมไม่ลดละความระลึกถึงบุญคุณ ยังอุตส่าห์พากันทำบุญอุทิศถึงท่านตามความเหมาะสมเสมอมา อันนับว่าเป็นบุญเป็นคุณต่อกันไม่มีสิ้นสุด

บุตรธิดาที่ทำได้ดังนี้นับว่าเป็นมงคลอันสูงสุด เวลาถึงวาระของเราบุตรธิดาก็จะทำการตอบสนองคุณเช่นเดียวกัน เพราะกฎของธรรมชาติที่เรียกว่ากรรมเป็นมาอย่างนั้น ใครจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ต้องเป็นไปตามความจริงในธรรมมีว่า สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม

นแสดงให้เห็นชัดว่าสัตว์โลกทั้งมวลอยู่ใต้อำนาจของกรรมทั้งนั้น เราก็เป็นผู้หนึ่งในจำนวนสัตว์โลก จะสามารถหลบหลีกปลีกกรรมที่ตนทำไว้แล้วไปอยู่ที่ไหนได้ จำต้องยอมรับผลอยู่โดยดี ถ้าผู้ทำไม่ดีต่อพ่อแม่ก็ย่อมจะเห็นผลไม่ดีของตนในปัจจุบันนี้เอง คือบุตรธิดาของเราเองจะกลายเป็นขวากเป็นหนามขึ้นมาในครอบครัวและทิ่มแทงหัวอกของเราผู้เป็นพ่อเป็นแม่ให้ได้รับความลำบากทรมานใจเช่นเดียวกับเราทำให้พ่อแม่ของเรา โดยไม่มีหนทางหลีกเลี่ยงแน่นอน

พระพุทธเจ้าท่านรู้เรื่องดีเรื่องชั่วของสัตว์โลกพร้อมทั้งเหตุและผลมาแล้วโดยตลอดทั่วถึง จึงได้ทรงประกาศสอนโลกด้วยความถูกต้องแม่นยำตามหลักวิชาที่ทรงรู้เห็นมา ว่าทำดีต้องได้รับผลดี ทำชั่วต้องได้รับผลชั่วแน่นอน ไม่เป็นอื่น ใครเชื่อตามธรรมของพระองค์ก็เจริญรุ่งเรือง ใครไม่เชื่อก็เป็นเรื่องช่วยไม่ได้ เพราะสิ่งที่ทำให้ผู้เชื่อได้รับความอบอุ่นและมั่นใจอย่างยิ่งซึ่งควรนำมายืนยันก็คือ องค์พระพุทธเจ้าผู้เป็นเจ้าของแห่งธรรมก็มีพระทัยที่บริสุทธิ์ ธรรมก็แสดงออกจากความบริสุทธิ์ที่ควรเป็นธรรมที่บริสุทธิ์อย่างยิ่ง เมื่อธรรมบอกว่าบาปมีจริง บุญมีจริง สุขมีจริง ทุกข์มีจริง นรกมีจริง สวรรค์มีจริงดังนี้ คนประเภทมืดบอดอย่างพวกเราจะเอาความรู้และเหตุผลที่ไหนมาคัดค้านท่านได้เล่าเพราะผู้หนึ่งแสดงด้วยความรู้จริงเห็นจริง แต่ผู้หนึ่งกลับเอาความมืดบอดมาคัดค้าน ฝ่ายไหนจะมีความจริงควรเชื่อถือได้ เพียงเท่านี้ก็พอเข้าใจได้แล้ว ฉะนั้นเรื่องจึงมีอยู่เพียงว่าถ้าไม่อยากจมดิ่งลงนรกคือที่ทรมานซึ่งเข้าใจว่าไม่มีนั้น ก็ต้องรีบทำความดี ที่เคยทำชั่วมาก็ต้องรีบกลับตัวเสีย กรรมชั่วกับเราก็เลิกทะเลาะกันไปเอง ไม่ควรไปหาความสำคัญที่หลอกลวงและเคยกั้นทางเรามาเป็นเครื่องป้องกัน ซึ่งอาจจะเป็นการเสริมทุกข์มากขึ้น แต่ผู้แบกทุกข์ก็คือเราอยู่นั่นเอง การไม่เชื่อ บุญ – บาป – สุข – ทุกข์ – นรก – สวรรค์ว่ามี เพราะความไม่รู้ไม่เห็นเพียงเท่านี้ไม่ใช่วิชาที่สามารถป้องกันตัวให้พ้นจากบาปและนรกได้เลย จะต้องมีคติเป็นไปด้วยความสุขบ้างทุกข์บ้าง เช่นเดียวกับที่โลกผู้ทำกรรมได้รับทั่ว ๆ ไปฉะนั้น การไม่เชื่อฟังคำบิดามารดาตักเตือนสั่งสอน การลบหลู่ดูหมิ่น การทอดทิ้งไม่สนใจต่อการเลี้ยงดู ซึ่งเป็นการเนรคุณท่าน แต่ละอย่างล้วนเป็นบาปกรรมแก่บุตรเอง แม้ไม่เชื่อว่าบาปมีจริงก็ไม่ใช่เครื่องมือป้องกันนรก

ภาระอันหนักหน่วงที่บิดามารดาไม่มีเวลาปล่อยวางได้นั้น คือภาระที่มีต่อบุตรธิดาแต่ละคน นับว่าหนักและกดถ่วงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเริ่มแต่บุตรธิดาก้าวเข้าสู่อุทร มารดาเริ่ม

รับภาระหนักไปเป็นลำดับ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ คือความรักมาก ความสงสารเสมอด้วยชีวิต ความหวังใจและดีใจว่าตนเริ่มมีบุตร ความระวังตั้งสติในการประคับประคองบุตรผู้อยู่ในครรภ์ ความสังเกตอาหารและหยูกยาต่าง ๆ ที่อาจเป็นภัยแก่บุตรในครรภ์เวลามารดานำมารับประทานหรือแก้โรค ไม่ให้ร้อนจัด เค็มจัด เป็นพิษต่าง ๆ ยาที่ไม่ควรรับก็ต้องงดแม้โรคจะกำเริบเพราะไม่ได้รับยาก็ยอมทนเอา การเป็นอยู่หลับนอนและการเคลื่อนไหวไปมาทุกอาการล้วนอยู่ในความระมัดระวังเพื่อความปลอดภัยแก่บุตรที่อยู่ในครรภ์ ซึ่งจัดเป็นภาระกังวลแต่ละอย่าง ๆ ไม่น้อยเลย ที่มารดาจำต้องยอมรับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เวลาจะคลอดก็ยอมสละชีวิตรับความทุกข์ทั้งมวลที่โหมกันมาในขณะนั้นยิ่งกว่ามรสุมในทะเล ถ้าผ่านมหันต์ทุกข์นั้นไปไม่ได้ ก็ต้องเกิดสงครามใหญ่ในครอบครัวคือสามีต้องเป็นม่าย ร่ายมนต์บ่นทุกข์ที่แสนทรมานเพราะความคิดถึงภริยาที่ตายไป ลูกที่ยังมีชีวิตอยู่ในครอบครัวก็ร้องไห้พิไรรำพันหาแม่ที่ไร้วิญญาณ สุดที่จะสังเวชสงสารทั้งผู้ตายไปและผู้ยังอยู่ที่กำลังตกอยู่ในกองเพลิง คือความวิโยคพลัดพรากอันแสนทุกข์ทรมานถ้าผ่านความทุกข์ ขั้นสลบไสล ไร้ชิ้นดีในการคลอดนี้ไปได้ก็นับว่าพ้นนรกหลุมปางตายไปวาระหนึ่ง ซึ่งเท่ากับเกิดเป็นคนชาติใหม่ขึ้นมา ขณะที่คลอดแม้จะได้รับความทุกข์จนเหลือทนในเวลานั้นก็ตาม แต่มารดาผู้รอดตายคนนั้นก็ไม่เคยมีความรู้สึกนึกคิด ว่าทารกนี้ช่างเกิดมาเพื่อก่อกรรมทำเข็ญให้เราได้รับความทรมานอะไรอย่างนี้ แต่กลับมีแต่ความรักและความหวังอันท่วมท้นอยู่ในทรวงอกที่อดจะเอื้อมมือสวมกอดทารกตัวแดง ๆ ที่เพิ่งคลอดและรอดตายออกมาทั้งแม่ทั้งลูกไม่ได้ ความทุกข์ก็เหลือทน ปากก็บ่นถามว่า ลูกของเราเป็นหญิงหรือเป็นชาย ไม่หยุดปาก ด้วยความดีอกดีใจที่ชีวิตรอดพ้นมาได้เห็นหน้าลูกรักผู้เปรียบเหมือนดวงใจ จากนั้นก็พยายามพิทักษ์รักษาทั้งบิดามารดาแบบเอาชีวิตชีวาเข้าช่วยรองรับเป็นประกัน ไม่มีเวลาเป็นอยู่หลับนอนด้วยความสบายเลยนับแต่บุตรคนแรกถึงคนสุดท้อง เริ่มแบกภาระหนักเรื่อยมาถ้าเป็นผู้มียศหนักศักดิ์ใหญ่มีฐานะดี ก็หาคนมาช่วยพิทักษ์รักษาอย่างภาคภูมิสมเกียรติ ไม่ให้ลูกมีความอนาทรร้อนใจ ถ้าเป็นผู้มีฐานะต่ำยากจนค่นแค้นหาเช้ากินเย็น ก็ยิ่งแย่มากพ่อแม่ต้องตะเกียกตะกายด้วยกำลังปลีแข้งแข่งกับความอดอยากหิวโหย แสวงหาทรัพย์มาได้มากน้อยเพียงไรก็จำแนกแจกจ่ายแก่ลูก ๆ ตามความจำเป็นที่บังคับอยู่รอบด้านในวันหนึ่ง ๆ เพื่ออาหารของลูกคนนี้บ้าง เพื่อเครื่องเรียนและเครื่องแต่งตัวของลูกคนนั้นบ้างกว่าจะครบลูกแต่ละคนพ่อแม่แทบเป็นลม บางวันยอมอด บางวันพอประทัง แต่บางวันไม่

มีอาหารนอนท้องเลย แสนหิวแสนแสบท้องก็จำต้องทนอดทนหิวเพราะความรักความเป็นห่วงลูก ๆ กลัวจะอดอยากลำบากกายทรมานใจและอายเพื่อนฝูง แม้ตนจะตายก็มิได้สนใจในชีวิต ยิ่งผู้มีลูกหลายคนและฐานะจน ๆ ด้วยแล้วก็ยิ่งเพิ่มความทุกข์ทรมานมาก หัวอกก็จะแตก สมองจะทำลายเพราะความคิดมาก ถึงเวลาลูกไม่สบาย เกิดเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้นมาก็ยิ่งเพิ่มความทุกข์ให้แก่พ่อแม่มาก แทบจะกะอักเลือดออกมาในบางคราว คิดดูแล้วจะเห็นว่าเป็นทุกข์ที่ควรจะปลงความสลดสังเวชเอาหนักหนา ทั้งคอยเฝ้ารักษาบุตรผู้ป่วย ทั้งจะวิ่งหาซื้อยามาปฐมพยาบาล ทั้งจะไปตามหมอหรือนำส่งโรงพยาบาลตามแต่ความจำเป็นบังคับ ว่าจะควรปฏิบัติอย่างไรลูกถึงจะหายหรือบรรเทาลงไม่ตายจาก ทั้งค่าหยูกยาที่จำต้องขวนขวาย ทั้งการอาชีพก็รัดตัวเข้ามาทุกระยะสำหรับผู้อยู่ในฐานะยากจนเนื่องจากไม่มีเวลาประกอบทั้งลูกผู้ยังดีก็อ้อนออดเคี่ยวเข็ญจะต้องการสิ่งนั้นจะรับประทานสิ่งนี้ ร้อยแปดล้วนเป็นเรื่องรบกวนชวนให้ปวดหัวอกตั้งตัวไม่ติด ความคิดและสมบัติเงินทองมีเท่าไรก็รีบรวมมาทุ่มเทลงเพื่อบุตรผู้ป่วยจนไม่มีอะไรเหลือติดตัว และยังตะเกียกตะกายต่อไปจนกว่าจะสิ้นลมของตัว แม้จะอดจะหิว หรือจะเป็นจะตายอย่างไรก็มิได้คำนึง เพราะจิตใจมัวไปว้าวุ่นขุ่นมัวอยู่กับลูก ๆ ทั้งผู้ป่วยและผู้เป็นคนดีตลอดเวลา จนซูบซีดผอมแห้งแรงไม่มียังเหลือแต่ร่างครองตัวอยู่ก็อดทนไป บางครั้งการเจ็บป่วยกลับมาเกิดแก่บิดามารดาเสียเองซึ่งเป็นการบั่นทอนความเป็นอยู่ทุกด้านทางครอบครัวให้สยบซบเซาลงไปตาม ๆ กัน เรื่องทั้งนี้ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในครอบครัวใด ครอบครัวนั้นต้องกลายเป็นกองเพลิงไปอย่างน่าเห็นใจและสงสารอย่างยิ่งโดยไม่เลือกว่าผู้มียศฐาน์บรรดาศักดิ์เกียรติยศชื่อเสียงและมีฐานะดีเพียงไร เพราะเป็นเรื่องความทุกข์เผาผลาญใจและทรัพย์สมบัติให้ฉิบหายไปท่าเดียว จึงควรเทียบกับการตกนรกหลุมโลกันตะที่มืดมิดปิดตาเราดี ๆ นี่เอง ผู้ที่ไม่เคยเห็นนรกซึ่งสงสัยกันอยู่พอได้เป็นบิดามารดาคนแล้วก็ทราบได้เองโดยไม่ต้องถามใครว่านรกอยู่ที่ไหน และไม่ว่าบิดามารดานั้น ๆ จะอยู่ในฐานะเช่นไร จำต้องถูกฉุดถูกลากลงนรกแบบนี้แทบทั้งนั้น นอกจากบุตรธิดาที่อยู่ในฐานะแห่งความลืมตัวไม่สนใจคิดบ้างเท่านั้นจะไม่มีทางมองเห็นนรกที่บิดามารดาของตนตกและเสวยอยู่เป็นนิจ โดยอาศัยบุตรธิดาเป็นเชื้อเพลิงและก่อขึ้นเผาท่านตลอดเวลา นั่นคือนรกหลุมทุกข์ทรมานเพราะบุตรธิดา หลุมเอาชีวิตเข้าประกันเพื่อชีวิตของบุตรธิดาบ้าง หลุมรักสนิทและติดถนัดถอนไม่ขึ้นบ้าง หลุมเป็นบ๋อยคอยรับใช้เขาอยู่กลางเรือนเหมือนคนต้องหาอยู่ในที่คุมขังบ้าง หลุมคอยเป็นเพื่อนเล่นของเขาอย่างสนิทใจ

ทั้งสองฝ่ายบ้าง หลุมเป็นบ่อยรักนายคือบุตรธิดา ต้องคอยเอาอกเอาใจเขายิ่งกว่าชีวิตของตัวบ้าง หลุมคอยคล้อยตามนาย นายต้องการอะไรต้องพยายามหามาให้จนได้ ไม่งั้นนายจะเสียใจและร้องไห้หาว่าพ่อแม่ไม่รักตนบ้าง หลุมลูกไม่เชื่อฟังคำตักเตือนสั่งสอนและหาว่าพ่อแม่คร่ำครึล้าสมัยอะไร ๆ ไม่ทันเขาบ้าง หลุมไม่สามารถห้ามปรามบุตรธิดาที่มีความรู้เห็นที่ล่อแหลมแหวกแนวและพิสดารการเกินกว่ามนุษย์ผู้มีขนบธรรมเนียมประจำชาติจะคาดถึงบ้าง หลุมอกแตกแต่หัวใจยังมีเพราะลูกประพฤติต่ำช้าอนาจารผลาญขนบประเพณีชอบประพฤติแต่สิ่งอันเป็นการทำลายจิตใจชื่อเสียงพ่อแม่วงศ์สกุลและญาติมิตรชนิดหมดยางอายไร้ศีลธรรมบ้าง

เรื่องนรกที่บิดามารดาจะต้องตกและรับเคราะห์กรรมไปเป็นลำดับ เพราะบุตรธิดาที่มีนิสัยต่าง ๆ กันเป็นผู้อุตริสร้างขึ้นนั้นมีมากมายและแสดงเปลวต่าง ๆ กัน จะเลือกสรรหาตกหลุมมีความทุกข์ร้อนพอประมาณตามใจชอบย่อมไม่ได้ ขึ้นชื่อว่าเป็นบิดามารดาของคนแล้วจำต้องถูกลากถูกฉุดไปตกนรกเสียจนทุกหลุมทุกบ่อนั่นแล บรรดาที่เขาเที่ยวสร้างเอาไว้ พิษไฟนรกเหล่านี้ไม่ว่าหลุมใดต้องร้อนทั้งกายทั้งใจและร้อนสุมอยู่ตลอดไปไม่ค่อยมีวันสงบและดับเปลวลงบ้างเลย พอจะสงบกายสบายใจลงบ้างบุตรคนนั้นก็เริ่มก่อขึ้นมา ธิดาคนนี้ก็ก่อขึ้นมา ด้วยเรื่องต่าง ๆ ไม่มีประมาณ บิดามารดาผู้คอยตามชำระบัญชีให้คนนั้น ให้คนนี้ เรื่องนั้น เรื่องนี้ ไม่มีเวลาหยุดยั้งก็แย่ไปเอง และแย่ไปตลอดอวสานไม่มีวันขึ้นจากหล่มลึกได้ หากบุตรธิดาไม่ช่วยกันพยุงด้วยการรู้สึกสำนึกตัวว่า นี่คือท่านผู้บังเกิดเกล้า ซึ่งหาได้เพียงคนเดียวในโลก ทั้งการให้กำเนิดและเลี้ยงดูทั้งคุณธรรมประจำใจที่เต็มเปี่ยมอยู่ตลอดเวลา คือความรักความเอ็นดูสงสารก็เป็นหนึ่งในโลก ความอนุเคราะห์เลี้ยงดูทุกอย่างก็เป็นหนึ่งในโลก ความพะเน้าพะนอเอาอกเอาใจบุตรธิดาก็เป็นหนึ่งในโลก ความจดจ่อต่อการดูแลรักษาทุกด้านก็เป็นหนึ่งในโลก เจตนาอันบริสุทธิ์ที่ทุ่มเทลงเพื่อบุตรธิดาทุกคนจะรับเอาไปเพื่อความสุขกายสุขใจ และเพื่อความเป็นคนดีในปัจจุบันและอนาคตก็เป็นหนึ่งในโลก ไม่มีเจตนาและความขวนขวายใดและของใครในโลก จะเป็นของบริสุทธิ์และมีคุณค่ายิ่งกว่าของบิดามารดา ที่มอบให้บุตรธิดาแต่ละคน ทั้งทางน้ำใจและกิริยาที่แสดงออกล้วนเป็นสิ่งที่ควรเทิดทูนไว้บนศีรษะ โดยแท้แม้ท่านจะมีฐานะต่ำต้อยด้อยสมบัติและเกียรติยศชื่อเสียงเพียงใดก็ตาม แต่น้ำใจที่แสดงออกต่อบุตรธิดาทุกคนจะสมบูรณ์ล้นฝั่งอยู่เสมอ ไม่มีการลดตัวลงเหมือนสิ่งอื่น ๆ ที่เจริญแล้วมีเสื่อมลงในเวลาไม่นาน

การระลึกในพระคุณของบิดามารดาด้วยความผูกพันไม่จืดจางวางเฉย เช่นเดียวกับท่านมีใจผูกพันกับเราเสมอมาย่อมเป็นความดีและสิริมงคลแก่บุตรธิดาไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งจะทำให้มีความอบอุ่นและมั่นใจต่อตัวเองทางความประพฤติและกิจการเพื่อความเจริญทุกด้านไม่อาภัพอับเฉา ความเคารพเชื่อฟังท่านก็อยู่ในระดับลูกที่มีพ่อมีแม่ ไม่ดื้อดึงผ่าฝืนการศึกษาทุกแขนงก็บากบั่นมั่นใจ และปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงใจไม่เถลไถลเข้าตรอกออกซอยอันเป็นลักษณะผู้เป็นมารที่คอยสังหารทำลายตนแบบผู้ล้มละลาย ไม่หัดนิสัยเป็นคนชอบเที่ยวทั้งในเวลาและนอกเวลาเรียนอันเป็นการเขย่าก่อกวนจิตใจให้กำเริบ และทำลายความมั่นคงของจิตใจและการงานทุกด้านให้ด้อยลง หรือเสียไป เป็นคนชอบระวังสังเกตเหตุการณ์และสิ่งเกี่ยวข้องทั่วๆไป ไม่ลืมตัวมั่วสุม การงานทุกด้านตั้งใจทำ มุ่งความสำเร็จเป็นผลอย่างฝังใจ ไม่หันเหเร่ร่อนแต่ตั้งหน้าทำงานเพราะเห็นว่าเงินกับงานมีคุณค่าเสมอกัน ทำอะไรทำจริงไม่หัดนิสัยเป็นคนจับจดแบบงดสิ่งนั้นกลับมาทำสิ่งนี้ และจับโน้นวางนี้ลูบ ๆ คลำ ๆ ไม่เป็นชิ้นเป็นอันพอให้เกิดประโยชน์ เวลาว่างก็หางานที่เหมาะสมกับหน้าที่ของตนทำ เพื่อช่วยบิดามารดาให้เบามือลงบ้าง และเพื่อเป็นการสร้างนิสัยไม่ให้เป็นคนว่างงานอยู่เฉย ๆ จะเคยตัวชินใจจนกลายเป็นคนเกียจคร้านหารับประทานไม่พอกับความต้องการ เวลาเติบโตขึ้นจะลำบาก การเคารพเชื่อฟังบิดามารดาเป็นทางเดินของชีวิตและมรรยาทความประพฤติ ย่อมเป็นทางแห่งความเจริญก้าวหน้าโดยถ่ายเดียวอนึ่งสิ่งที่กีดขวางแก่ความเจริญของโลกคือความเกียจคร้านอ่อนแอในธรรม ท่านประนามไว้ว่า เป็นขวากหนามกั้นทางและทิ่มแทงหัวใจให้เกิดความทุกข์เดือดร้อน ไม่มีวันแก้ตกได้ตลอดกาล ผู้ต้องการความเจริญก้าวหน้าจึงไม่ควรเห็นความเกียจคร้านว่าเป็นคู่มิตรควรทราบไว้อย่างถึงใจว่าเป็นศัตรูของการงานทุกด้านเพื่อโภคทรัพย์ตลอดกาลไหน ๆ ความเกียจคร้านและความจนเพราะความเกียจคร้านพาให้เป็นไปนี้ ต้องพาผู้คล้อยตามให้เป็นผู้จนตรอกพอกพูนทุกข์อย่างไม่มีทางฟื้นได้ ไม่เหมือนความจนด้วยเหตุอื่น ๆ บังคับซึ่งอาจมีทางฟื้นตัวได้ ฉะนั้น พวกเราควรกลัวความเกียจคร้านนอนตื่นสายไว้แต่เด็กแต่เล็กเพื่อมีทางแก้ไขและลบล้างได้พอเหมาะพอดีไม่สายเกินคาด เพราะตลาดสมบัติทั้งมวลมีอยู่กับผู้มีความพากเพียรนี้ทั้งนั้น

เรามีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะได้เห็นเด็กของชาติในแดนพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแหล่งที่เต็มไปด้วยวิชาเครื่องต้านทานและป้องกันตัวอย่างเยี่ยมยอดได้ศึกษาและยึดหลักธรรมไปปฏิบัติต่อตัวเองเท่าที่ควรแก่ฐานะขึ้นไปเป็นลำดับ อย่างน้อยก็ควรได้รู้บุคคลสำคัญ

ของโลกว่าคือใครบ้าง ที่ควรส่งเสริมเทิดทูนให้สมเกียรติของบุคคลนั้นๆ ก็คนสำคัญของโลกนั้นคือแดนกำเนิดแห่งบุตรธิดา ได้แก่บิดามารดาหนึ่ง ได้แก่ตัวเราผู้ถือกำเนิดอันสมบูรณ์เต็มภูมิมนุษย์หนึ่ง นี่คือบุคคลสำคัญของโลกถ้าไม่มองข้ามไปเสียจนกลายเป็นคนไม่มีสาระอะไรติดตัวเลยเท่านั้น ที่ว่าบิดามารดาเป็นบุคคลสำคัญของโลกนั้นเพราะท่านเป็นผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตรธิดามาก่อนใคร ๆ ในโลก ผู้ที่ได้รับอุปการะจึงครองตัวเป็นเราเป็นท่านมาได้นับจำนวนเต็มโลกเอาเลย ถ้าไม่ใช่ท่านแล้วจะไม่มีมนุษย์หญิง – ชายทนมีชีวิตเหลืออยู่ในโลกได้เลยแม้คนเดียว เราพอทราบได้ว่ามนุษย์ในโลกมีประมาณเท่าไร และมีใครที่ไม่มีแดนกำเนิดแต่สามารถมาเกิดและเติบโตได้เองอย่างอิสระเข้าใจว่าไม่มีแม้แต่รายเดียวที่อุตริมาเกิดแบบเห็ดดินเห็ดโคลน ถ้ามีก็จัดเป็นมนุษย์แปลกโลกและน่ากลัวพิลึก คงอยู่ร่วมโลกมนุษย์ที่มีบิดามารดาเป็นแดนเกิดไม่ได้ เพราะใคร ๆ ไม่ไว้ใจและกล้าให้ความสนิทสนม กลัวจะเป็นทำนองนกกระสาที่มาเป็นนายฝูงกบในบึงใหญ่ที่ปราศจากนาย พอนายกระสามาปกครองก็เริ่มใช้อำนาจในการปกครองด้วยจะงอยปากจนกบทั้งฝูงหมดเรียบบึงไปเลยไม่มีกบเหลืออยู่แม้ตัวเดียว มนุษย์เรายิ่งมีนิสัยขี้ขลาดถ้าให้ความสนิทสนมกับมนุษย์ประเภทพิสดารนี้แล้วก็อาจเกิดมหาอุบาทว์ยิ่งกว่ากบ ซึ่งมีอยู่ในบึงเพียงแห่งเดียวเท่านั้น

และมีใครบ้างที่บิดามารดาไม่ได้ประคองเลี้ยงดูในขั้นเริ่มแรกก่อน แต่อยู่ ๆ ก็เติบโตขึ้นมาเอาเฉย ๆ แบบก้อนเมฆก้อนหมอก นอกจากบิดามารดาต้องเป็นคนเหลือเดนจากความตายไปตาม ๆ กัน เพราะการตะเกียกตะกายต่อการเลี้ยงดูและรับผิดชอบรอบด้านกว่าบุตรธิดาแต่ละคนจะเติบโตขึ้นมาพอหายใจได้บ้างโดยลำพังตนเอง แม้ท่านเลี้ยงดูจนโตขึ้นมาแล้วแต่บางรายยังแทบไม่มีจมูกหายใจ ต้องมาคอยอาศัยพ่อ – แม่ให้ช่วยเหลือพอมีทางหายใจก็มีอยู่มาก แถมยังมีการยกครอบครัวและเพื่อนฝูงที่มีจมูกไม่พอกับการหายใจมาอาศัยบิดามารดาพอได้หายใจสืบต่อไป ยังมีอยู่ไม่น้อย และอาจมีเกินจำนวนบัญชีของโลกที่จะทำสถิติไว้ แต่ไม่มีใครสนใจทำ เพราะเป็นเรื่องภายใน คือ ระหว่างบิดามารดากับบุตรธิดาจำต้องปฏิบัติต่อกันแต่ไหนแต่ไรมา จึงน่ากราบไหว้บูชาคุณของท่านผู้เต็มไปด้วยพรหมวิหารราวท้องฟ้ามหาสมุทรสุดที่จะพรรณนาให้จบสิ้นลงได้ ที่เป็นฝ่ายอนุเคราะห์เลี้ยงดูตลอดมา โดยไม่คำนึงถึงความสิ้นเปลืองและความอดตายของตนเอาเลย เมื่อเรื่องบิดามารดากับบุตรธิดาเคยเป็นมาอย่างนี้ประจำแผ่นดินอย่างแยกไม่ออก แล้วพวกเราชาวบุตรธิดาผู้เห็นแก่ได้ไร้ความรู้สึกสำนึกตัวในพระคุณท่านจะไปหาคนสำคัญของโลกที่ไหนกัน

จึงจะเจอสมดังมโนนึกคิดที่เคยวาดภาพข้ามศีรษะท่านไป – มา แต่มิได้หวนระลึกว่าท่านคือบุคคลเช่นไรและมีความสำคัญต่อเราอย่างไรบ้าง แม้ในปัจจุบันของบุตรธิดาที่เป็นอยู่เวลานี้ ทั้งที่อยู่กับท่านทั้งที่อยู่ต่างถิ่นต่างแดน ทั้งใกล้ ทั้งไกล ทั้งในและนอกประเทศทุกเพศทุกวัย ซึ่งล้วนอยู่ในความรับผิดชอบที่ท่านจะต้องอนุเคราะห์ด้วยความรักเอ็นดูอย่างบริสุทธิ์ใจ และเต็มภูมิที่เป็นบิดามารดาของบุตรธิดาทั้งคน ไม่บกพร่องทางน้ำใจแม้สมบัติเครื่องสงเคราะห์จะมีการบกพร่องบ้างก็เป็นธรรมดา เพราะไม่ใช่น้ำมหาสมุทรจะให้มีสมบูรณ์อยู่ตลอดไปย่อมไม่ได้ ถ้าพวกเรายังมองไม่เห็นคุณค่าแห่งความสำคัญและคนสำคัญในตัวท่านก็ควรมองย้อนหลังมาดูตัวเรา โดยเริ่มดูแต่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ไปในอวัยวะทุกส่วนภายในภายนอกเบื้องบนเบื้องล่างของร่างกายตลอดความเป็นอยู่เรื่อยมา จนถึงความก้าวเข้ามาสู่ครรภ์ ก่อความรำคาญจนกลายเป็นความทุกข์ทรมานแก่ท่าน รายหนึ่ง ๆ แปดเดือนบ้าง เก้าเดือนบ้าง สิบเดือนบ้าง ที่สร้างเนื้อสร้างตัวโดยอาศัยเลือดเนื้อของท่านทุกหยดทุกหยาดเป็นเครื่องมือสร้างบ้านเรือนคือร่างกายจนปรากฏขึ้นเป็นตนเป็นตัวเป็นเนื้อเป็นหนังของตัวขึ้นมา พออิ่มตัวสมควรเป็นคนได้แล้วก็แหวกช่องออกมาจากครรภ์ โดยมิได้คำนึงนึกคิดว่าใครจะลำบากจะเป็นจะตายเพราะการแหวกทางออกมาของเราตัวเล็ก ๆ แดง ๆ แต่กองทุกข์ที่สร้างให้คนอื่นคือมารดาในขณะนั้นมิได้เล็กสมตัวเลยจนมารดาแทบเอาชีวิตชีวาไว้ไม่รอด บางรายต้องจอดจมไปเลยก็มีเพราะเหลือจะทน นอกจากการสร้างตัวอยู่ในครรภ์ด้วยเลือดเนื้อของมารดาแล้วพอตกคลอดออกมายังต้องอาศัยมารดาบิดาตลอดผู้เกี่ยวข้องอีกมากมายมาช่วยสร้างชีวิตจิตใจให้อีก คือการเลี้ยงดูทุกอย่างที่แสนทุกข์ลำบากอันเกี่ยวกับตนจนถึงปัจจุบันบัดนี้ เราพอจะนึกออกกระมังว่าอัตภาพร่างกายตลอดความเป็นอยู่สืบเนื่องกันมาของเราทุกส่วนนี้ เราได้มาจากไหน ใครให้เรามา และใครช่วยรักษาเราจึงปลอดภัยมาถึงบัดนี้ ทั้งนี้คือคุณพ่อคุณแม่นั่นแลเป็นผู้สละชีวิตแทนและเลี้ยงดูเรามาจนถึงปัจจุบันนี้

เท่าที่พรรณนาชีวิตร่างกายพร้อมเครื่องบำรุงส่งเสริมเพียงแต่ละคนที่ได้รับจากท่านตลอดมา ถ้าคิดเป็นราคาค่างวดในบรรดาสิ่งที่ท่านมอบให้เปล่าด้วยน้ำใจนั้น ล้วนเป็นสิ่งที่จนใจและสุดวิสัยที่จะหาได้ในที่อื่นใด เช่น ตา หู จมูก เป็นต้น แต่ละส่วนล้วนไม่มีซื้อขายกันตามห้างร้านต่าง ๆ ทั้งในและนอกประเทศทั่วโลก ไม่มีแลยแม้ส่วนหนึ่งซึ่งควรจะถือเป็นของจริงอันดั้งเดิมดังที่เราได้มาจากท่าน เพียงวัตถุเครื่องสงเคราะห์เลี้ยงดูบุตรธิดา

แต่ละคน นับแต่เริ่มแรกมาจนบัดนี้จะมีจำนวนมากมายสักเท่าไร ถ้าเป็นสิ่งที่ควรออกร้านขายดังสินค้าทั่ว ๆ ไปก็คงนำมาบรรจุได้เต็มห้างร้านใหญ่ ๆ หลายห้างร้านพอดูสิ่งทั้งนี้จะมีใครบ้างพอมีน้ำใจมายอมเสียสละให้เราโดยไม่คิดค่าตอบแทนเลย นอกจากบิดามารดาทั้งสองนี้เท่านั้น ยังไม่เคยเห็นมีท่านผู้หนึ่งผู้ใดมารับอาสาทำหน้าที่แทนได้เลยจึงเป็นเรื่องที่น่าคิดและสลดสังเวชตัวเราอย่างยิ่งที่อาศัยเลือดในหัวอกท่าน ซึ่งเป็นสิ่งที่รักสงวนอย่างยิ่งทั้งสิ้นมาเป็นชีวิตจิตใจของตัว จนเป็นเราเป็นท่านมาด้วยกันทั้งโลก ควรจะมองเห็นความสำคัญตลอดคุณสมบัติอันล้นค่าของท่าน ว่าเวลานี้ปรากฏอยู่ที่ร่างกายจิตใจของเรา และเรากำลังนั่งทับนอนทับหายใจทับคุณของท่านอยู่ทุกขณะนี้แหละ หาได้อยู่ในที่อื่นใดไม่ ก็การสำรวจตนมาแต่ต้นกำเนิดจนถึงปัจจุบันว่าเป็นมาอย่างไรอย่างประจักษ์ใจแล้ว จะต้องรู้สึกสำนึกในพระคุณของท่านอย่างถึงใจ ว่านี้คือผู้บังเกิดเกล้าซึ่งหาได้เพียงคนเดียวในโลก นี้คือผู้ประกันชีวิตของบุตรธิดาทั้งมวล นี้คือคนสำคัญของโลกมาก่อนใคร ๆ นี้คือแบบพิมพ์ของโลกที่ได้กำเนิดทั้งทางร่างกายและหลักวิชาแขนงต่าง ๆ ไม่มีประมาณ ที่บุตรธิดาได้ยึดถือสืบทอดกันมาไม่มีที่สิ้นสุด คือบุตรธิดาทั้งโลกความสำคัญมารวมอยู่ที่บิดามารดาเป็นผู้วางรากฐานให้เพื่อก้าวต่อไปในอนาคต จึงควรปลงใจลงน้อมบูชาพระคุณของท่านด้วยความเคารพรักอย่างถึงใจ ไม่มีการแบ่งรับแบ่งสู้ด้วยอุบายวิธีข้อแก้ตัวใด ๆ

คำว่า 'บิดามารดา' นี้เป็นคำที่ควรสะดุดสะเทือนใจอย่างยิ่งในวงบุตรธิดาทั่ว ๆ ไป เพราะเป็นนามของท่านผู้บังเกิดเกล้าและเลี้ยงดูมาแต่วันกำเนิดเกิดเป็นเราเป็นท่านมาถึงปัจจุบันนี้ ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ตกอยู่ในความเป็นหนี้บุญคุณท่านเช่นเดียวกับบุตรธิดาทั้งหลาย จึงได้พยายามอธิบายตามหลักธรรมอันเป็นแนวทางระลึกถึงพระคุณและทำการสนองตอบท่าน เพื่อเป็นการล้างบาปออกจากตัวเสียบ้างพอให้เบาบางลง เวลาตายไปจะไม่ได้ไปแออัดกันอยู่ในนรกและเหมาไฟนรกเป็นของตัวเสียหมด ส่วนจะสามารถลบล้างรื้อถอนบรรดาบาปน้อยใหญ่ที่ต่างคนต่างทำให้ท่านได้รับความลำบากทรมานมาเป็นประจำนั้น รู้สึกจะเกินความคาดหมายของบุตรธิดาแต่ละคนจะสามารถลบล้างให้หมดได้ เพราะมีมากมายจนท่านและบุตรธิดาก็ไม่สามารถจะจดจำได้ นอกจากจะรวมยอดพอรู้เค้าไว้บ้างเท่านั้น คือนับแต่ขณะที่ก้าวเข้าสู่ครรภ์มาจนถึงปัจจุบันนี้ ถ้าคิดเป็นนาที ชั่วโมง วัน เดือน ปี จะได้สักกี่นาที กี่ชั่วโมง กี่วัน กี่เดือน กี่ปี และในนาที ชั่วโมง และวัน เดือน ปี นั้น ๆ ผู้เป็นบุตรธิดาได้เริ่มทำความรำคาญให้ท่านกี่ครั้ง อะไรบ้าง แม้ในขณะอยู่ในครรภ์ก็ยังต้อง

มีการแสดงตัวก่อกวนเป็นระยะ ๆ ยิ่งครรภ์แก่ขึ้นมากเท่าไรทารกตัวแดง ๆ ก็ยิ่งแผลงฤทธิ์ขึ้นเป็นลำดับ วันเวลาหนึ่ง ๆ หลายครั้งกว่าจะถึงเวลาตกคลอดออกมาซึ่งน่าจะสร้างนรกให้มารดาได้มากหลุมพอดู เวลาออกมาแล้วก็ยิ่งเริ่มแสดงฤทธิ์ในท่าต่าง ๆ ไม่มีประมาณ โดยเจ้าตัวหารู้ไม่ว่านั่นคือการก่อกวนผู้อื่น คนอื่นมีบิดามารดาเป็นต้น ต้องหมุนตัวตามอาการที่แสดงออกเหมือนเครื่องจักรเครื่องยนต์ตลอดเวลาไม่มีกลางวันกลางคืน จำต้องวิ่งวุ่นอยู่ทำนองนั้น บุตรธิดาแต่ละคนทั้งเวลาอยู่ในครรภ์ ทั้งเวลาออกนอกครรภ์มาแล้ว ขณะที่ยังเล็กจะต้องมีการแสดงต่าง ๆ ตามประสาของตนซึ่งล้วนเป็นการเขย่าก่อกวนหัวอกบิดามารดาและผู้เกี่ยวข้องให้เป็นกังวลวุ่นวายไปด้วยทั้งนั้น พอเริ่มรู้ความมาบ้างก็เริ่มก่อกวนไปอีกทางหนึ่งต่าง ๆ กัน พอให้ท่านไม่มีความสงบสบายใจได้อยู่นั่นเอง ความเติบโตของเด็กแต่ละคนกับความเติบโตของเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะกวนสมองบิดามารดานั้นรู้สึกจะเป็นเงาเทียมตัว เพียงเป็นเรื่องธรรมดาของเด็กทั่ว ๆ ไปที่มีขอบเขตซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของบิดามารดาเท่านั้นก็พออดพอทน แต่แถมยังอาจมีเรื่องพิสดารที่คาดไม่ถึง และมากตามจำนวนของบุตรธิดาที่มีนิสัยต่าง ๆ กันสร้างเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งแต่ละเรื่องก็มีอำนาจให้สั่นสะเทือนไปทั้งครอบครัวและน่าใจหายทั้งนั้น สิ่งทั้งนี้ล้วนอยู่ในข่ายที่บุตรธิดาจะหลวมตัวทำได้ถ้าได้ไม่ศึกษาอบรมขนบประเพณีและศีลธรรมมาเท่าที่ควร และเป็นสิ่งที่ต้องไหลลงรวมทะเลใหญ่คือ บิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบกอบกู้และแบกหามทั้งนั้นเมื่อรวมเวลาที่บุตรธิดาแต่ละคนที่เกิดมาสร้างความลำบากและแสนกังวลให้ท่าน นับแต่ต้นจนถึงบัดนี้จะมากมายเพียงไรและใครไม่สามารถนับอ่านได้พอจะประมวลมาชำระล้างให้หมดไปได้โดยสิ้นเชิง ไม่ต้องมีบาปกรรมติดตัวบุตรธิดาที่เรียกว่าเป็นหนี้บุญคุณท่านอีกต่อไป

ความเป็นมาทุก ๆ แขนงแห่งอัตภาพร่างกายและจิตใจของบุตรธิดาแต่ละคนย่อมเป็นมาจากความกระทบกระเทือนต่อสุขภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้เป็นบิดามารดาอย่างสุดจะพรรณนา แต่ไม่มีบิดามารดาของบุตรธิดาคนใดสนใจนำมาเป็นอารมณ์ แม้ชีวิตจะเสียไปด้วยเหตุต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับบุตรธิดาก็ยอมสละไปเลย ประหนึ่งไม่มีราคาเปรียบเหมือนผักปลาฉะนั้น คุณค่าแห่งน้ำใจและอื่น ๆ ที่ท่านยอมเสียสละต่อบุตรธิดาทุกคนจึงเป็นคุณธรรมที่มีค่ามหาศาล ไม่มีสิ่งใดจะเปรียบเทียบได้ แม้จะพรรณนาถึงพระคุณของท่านจนนับเป็นกัปกัลป์ก็ไม่มีทางจบสิ้นลงได้ ท่านกล่าวไว้ในธรรมว่า แม้จะเอาน้ำในมหาสมุทรทุก

หยดทุกหยาดมาเป็นน้ำผสมหมึก เอาดินทั้งแผ่นดินมาเป็นหมึกละลายน้ำ เอาเขาพระสุเมรุทั้งลูกมาเป็นด้ามปากกา เอาท้องฟ้าอากาศมาเป็นหน้ากระดาษมาเขียนพรรณนาพระคุณของท่าน กระทั่งผู้เขียนตายไป ผู้ใหม่มาเขียนแทนสืบต่อกันไปทำนองนี้ตลอดอนันตกาล จนหมดน้ำผสมหมึกในมหาสมุทร หมดดินทั้งแผ่นที่มาละลายทำเป็นหมึก หมดท้องฟ้าอากาศไม่มีช่องว่างที่จะเขียนต่อไป หมดเขาพระสุเมรุทั้งลูกที่นำมาทำเป็นด้ามปากกาแต่พระคุณของบิดามารดายังพรรณนาไม่จบ ต้องยุติลงด้วยการสุดวิสัยที่จะหาอะไรมาบันทึกต่อเพื่อความสิ้นสุดแห่งพระคุณ เมื่อพระคุณของท่านมีมากมายจนไม่สามารถจะพรรณนาดังที่เห็นอยู่ ชาวบุตรธิดาเราจึงควรสลดใจและเห็นโทษของตนที่สนุก ซี้เอา ทวงเอา เถียงเอา ขัดเอาอย่างใจ เล่นตัวเอา ร้องไห้เอา บังคับเอาสิ่งต่าง ๆ ที่ตนต้องการแม้ไม่ควร โดยไม่สำนึกกระดากอายเลย ซึ่งล้วนเป็นวิถีทางของนายที่เลวทรามปฏิบัติต่อบ่าวที่ดีทำกัน ไม่ใช่เป็นทางดำเนินของบุตรธิดาที่ดีจะนำมาใช้ต่อผู้บังเกิดเกล้าเลย

บุตรธิดาเกิดมาพบชีวิตร่างกายลมหายใจที่เต็มไปด้วยเครื่องบำรุงบำเรอต่าง ๆ ทั้งเก่าและใหม่ ทั้งหายากและหาง่าย ทั้งมาจากที่ใกล้และที่ไกล ทั้งมาจากในและนอกประเทศ ทั้งราคาถูกและราคาแพง ๆ จนประมาณมิได้ จากบิดามารดาที่ทุ่มเทชีวิตแสวงหามาด้วยความเหนื่อยยาก ได้มีความรู้สึกพอที่จะเป็นเครื่องสะดุดใจบ้างหรืออย่างไร ถ้าเป็นสิ่งที่บุตรธิดานำมาเพื่อสนองตอบท่านด้วยน้ำใจที่รักและเห็นคุณอย่างซาบซึ้งเช่นเดียวกับท่านที่มีต่อเรา ท่านคงจะมีความรักเพิ่มขึ้นเป็นกรณีพิเศษชนิดถึงใจอย่างบอกไม่ถูก ทั้งจะรักทั้งจะห้าม ทั้งจะสงสารและสลดใจ ไม่อยากให้บุตรธิดาขวนขวายให้มากไป กลัวจะหมดจากตัวของบุตรธิดาเอง ถ้าผู้มีครอบครัวแล้วก็กลัวจะหมดจากลูกและสามี – ภริยาเขา ท่านยิ่งคิดถึงลูก ๆ มากกว่าจะคิดถึงตัวท่านเอง แม้จะอยู่ในฐานะที่ยากจนอยู่บ้าง แต่คงทำไม่ลงปลงไม่ตกที่จะให้ทำแก่ท่านอย่างฟุ่มเฟือย นี่เป็นปรกตินิสัยของบิดามารดาทั้งหลาย ท่านมีความรู้สึกต่อบุตรธิดาอย่างนี้ตลอดมา ส่วนบุตรธิดาที่เป็นฝ่ายรับและฝ่ายทวงมาเป็นประจำจนติดนิสัย ได้คิดถึงน้ำใจและความเสียสละของท่านบ้างเพียงไร ถ้ายังก็ควรจะเริ่มคิดบ้างว่าท่านมีน้ำใจกว้างขวางและลึกซึ้งเพียงไร

เวลาเลี้ยงก็แสนยาก ไม่มีอะไรเลี้ยงยากเท่าเลี้ยงคนคือบุตรธิดา รักก็แสนรักไม่มีอะไรรักมากยิ่งกว่ารักคนคือบุตรธิดา เอาใจก็แสนยากตลอดมาไม่มีอะไรจะเอาใจยากเท่าเอาใจคนคือบุตรธิดาที่แสนงอนมาแต่กำเนิด แม้จะโตจนเป็นหนุ่มเป็นสาวแล้ว แต่นิสัยที่

แสนงอนซึ่งเคยฝังใจมาแต่เล็กที่บิดามารดาเคยเอาใจก็ยังติดตัวมาแสดงความแสนงอนกับท่านอยู่จนได้ ไม่นึกละอายแฟนหนุ่มแฟนสาวบ้างเลย หรือเข้าใจว่าแฟน ๆ เหล่านั้นต่างคนต่างก็มีเจ้าแสนงอนซึ่งเคยได้รับความตามใจจากบิดามารดามาอย่างเต็มตัวเช่นเดียวกัน จึงไม่นึกละอาย ถ้าไม่นึกละอายแฟน ๆ ก็ควรนึกละอายท่านผู้บังเกิดเกล้าบ้างซึ่งไม่เคยแสนงอนอะไรต่อลูก ๆ นอกจากจะคอยตามใจท่าเดียว ท่านจะได้ดีใจและมีความสุขบ้างสักพักหนึ่งทั้งที่แบกทุกข์หนักเพราะลูก ไม่มีวันปลงวาง และจะได้มีหน้ายิ้มบ้างทั้งที่หาบหนักคือความกังวลขวนขวายเพื่อบุตรธิดายังตั้งอยู่บนบ่าคือดวงใจ

เรื่องของบิดามารดาล้วนเป็นเรื่องที่ให้ความสะดุดตาสะดุดใจแก่บุตรธิดาอยู่ทุกกาลสถานที่ แทบจะไม่มีที่เหยียดมือเหยียดเท้าออกได้โดยไม่ให้สะดุดพระคุณของท่านแต่พวกเราที่เป็นหนี้บุญคุณท่านอยู่โดยธรรมชาติมักจะทะนงตนโดยไม่รู้ตัวอยู่ภายในเหมือนเป็นนายบุญนายคุณท่าน อย่างเห็นได้ชัดด้วยการแสดงออกต่อท่านแทบทุกอาการซึ่งเจ้าตัวก็มิได้ตั้งใจจะให้เป็นเช่นนั้น แต่เป็นลัทธินิสัยของบุตรธิดา แทบทุกคนจะต้องแสดงออกในทำนองเดียวกัน ฉะนั้น ความเกรงอกเกรงใจ และความละอายท่าน จึงรู้สึกมีน้อย และเป็นสาเหตุให้ประพฤติติดตัวในทางผิด ปราศจากความสำนึก ถึงกับจะเลยเถิดหรือระเบิดไปเลยก็มี ดังที่เห็น ๆ กันอยู่ ดังนั้น เพื่อการแก้ความพยศของพวกเราผู้มีนิสัยชอบทะนงต่อท่านโดยปราศจากความสำนึกตลอดมา จึงไม่มีทางใดที่จะดีไปกว่าการหวนระลึกถึงโทษของตัวและระลึกถึงพระคุณของท่านที่เป็นธรรมอันหาได้ยากในโลก โดยการย้อนพิจารณาตัวเองทางความเคลื่อนไหวตลอดมาแต่เป็นเด็กเล็กจนถึงปัจจุบัน อาจรู้จุดด่างพร้อยที่เคยล่วงเกินต่อท่านและความไม่ดีอย่างอื่น ๆ ของตนมาเป็นลำดับได้ดี และพอมีทางดัดแปลงแก้ไขได้ ที่เกี่ยวกับตนโดยเฉพาะก็พยายามแก้ไข ไล่สิ่งที่เคยพาให้เกิดมลทินอยู่เสมอออก ด้วยธรรมคือความดีงามเป็นเครื่องชำระล้างจนหมดสิ้นไปจากตัว เช่นเดียวกับการซักผ้าด้วยผงซักฟอกต่าง ๆ จนหมดมลทินในเนื้อผ้าฉะนั้น ที่เกี่ยวกับท่านก็พยายามดัดแปลงแต่งนิสัยให้เป็นบุตรธิดาที่น่ารักเอ็นดูของท่านผู้เป็นบิดามารดา

บุตรธิดาที่เชื่อฟังคำบิดามารดาไม่ค่อยล่อแหลมต่อความเสียหายและน่าหวาดเสียว ทั้งยังมีทางเจริญก้าวหน้าโดยลำดับ ฉะนั้นความเคารพเชื่อฟังบิดามารดาจึงเป็นกำแพงที่มั่นคงกั้นความเสียหายได้เป็นอย่างดี และความเคารพเชื่อฟังนี่แลเป็นคุณเครื่องสาเองตลอดแถ...

คุณที่เหมาะสม และถูกตามความประสงค์ของท่านอย่างแท้จริง เพราะตามธรรมดาของบิดามารดาแห่งบุตรธิดาทั่ว ๆ ไปมีความมุ่งหวังอย่างแรงกล้าที่จะให้บุตรธิดาของตนเป็นคนดีในทางความประพฤติ เพราะเป็นจุดแห่งความเจริญที่โลกต้องการตลอดมา ส่วนความมั่งมีดีเด่นในทางอื่น ๆ นั้นท่านถือว่าต้องอาศัยความประพฤติเป็นรากฐานสำคัญรับรองไว้จึงจะอบอุ่นชุ่มเย็นและจีรังถาวร คือ ทรงตัวอยู่ได้ตลอดกาลนาน บรรพบุรุษทั้งหลายมีบิดามารดาเป็นต้นท่านมีความฉลาดแหลมคมมาก รู้จักจุดที่เสื่อมและจุดที่เจริญของโลกว่าขึ้นอยู่กับจิตใจที่ได้รับการเสี้ยมสอนในทางที่ผิดและได้รับการอบรมในทางที่ถูก ท่านจึงนิยมความประพฤติว่าเป็นสิ่งสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด ซึ่งก็เป็นความถูกต้องอย่างหาที่ค้านไม่ได้เลย แม้พระพุทธภาษิตก็ตรัสรับรองไว้เป็นใจความว่า "สิ่งทั้งหลายมีใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าใจผู้บงการได้รับการอบรมดี ความประพฤติการงานทุกด้านย่อมดีไปตาม ๆ กัน ถ้าใจผู้ชั่วเพราะขาดการอบรม สิ่งที่ใจเป็นผู้พาดำเนินย่อมเหลวไปตาม ๆ กัน" ดังนั้นความประพฤติตัวดีจึงจัดเป็นเยี่ยมในตัวของบุคคลตามหลักความจริง การศึกษารู้มากน้อย ก็เพื่อความประพฤติดำเนินให้ถูกตามหลักวิชาซึ่งเป็นที่รับรองความถูกต้องดีงามมาด้วยดีแล้ว แต่เมื่อรู้แล้วไม่ทำตามก็ไม่เห็นมีดีกรีอะไรที่น่าชม นอกจากจะถูกตำหนิว่าความรู้ท่วมหัวแต่ประพฤติตัวเหลวแหลกเท่านั้น ไม่มีใครเขาชมว่าดี ขืนไปชมเข้าโลกก็แตกอย่างไม่มีปัญหา ด้วยเหตุนี้บิดามารดาท่านจึงมิได้หวังเอาอะไรจากลูก ๆ ที่จะนำสิ่งต่าง ๆ ไปสนองตอบแทนนอกไปจากความหวังอยากให้ลูก ๆ เป็นคนดี เราผู้อันท่านรับรองชีวิตจิตใจมาได้เป็นผู้เป็นคนจึงควรสำนึกตนเพื่อความเป็นคนดีพยายามดัดจริตนิสัย และความประพฤติที่เป็นเสี้ยนหนามทิ่มแทงตัวและผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความไม่สงบสุขให้สิ้นไป ชื่อว่าเราได้สนองตอบท่านด้วยความดีอันเป็นคุณธรรมที่มีค่ามาก

กายกับใจ เป็นสมบัติของเราเอง เราต้องรับผิดชอบของเราโดยถูกทาง อย่าพากายกับใจเข้าดงพงลึก เวลาเกิดข้าศึกขึ้นกับตัวจะไม่มีทางหลบหลีกและถอนตัว ดังคนที่ถูกคุมขัง นอกจากตั้งหน้าเสวยกรรมแล้วไม่มีสวรรค์วิมานและอาหารทิพย์ใดให้เขารับเสวยพอจะมีความสุขความเบาใจบ้างเลย ซึ่งควรสลดใจอย่างยิ่ง ที่เขียนเรื่องมาตาปิตุอุปัฏฐานธรรมมาก็รู้สึกว่ามากพอควร แต่จะมีสาระเพียงใดนั้นไม่แน่ใจนักสำหรับผู้เขียน นอกจากท่านผู้อ่านจะสนใจเท่าที่ควรก็น่าจะได้รับประโยชน์ เพราะธรรมนี้เป็นธรรมปราศจากโทษและเป็นธรรมพร้อมที่จะอำนวยประโยชน์แก่ท่านผู้สนใจและดำเนินตามโดยถ่ายเดียว จึง

ขอฝากบิดามารดาผู้บังเกิดเกล้าไว้กับท่านที่เป็นบุตรธิดาทุก ๆ ท่านได้อุปถัมภ์บำรุงด้วยวัตถุที่ชอบธรรมและความประพฤติอันดีงาม เพื่อเป็นการบูชาสนองตอบท่าน จะเป็นผู้เจริญรุ่งเรืองและเทิดทูนวงศ์สกุลให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป และขอร้องท่านทั้งหลายว่า กรุณาใช้วิจารณญาณมองหน้ามองหลังด้วยดีก่อนจะเคลื่อนไหวไปมาทิศใดทางใด หรือจะทำอะไร ๆ ทั้งนั้น โปรดพิจารณาโดยละเอียดถี่ถ้วนก่อนค่อยเริ่มในสิ่งนั้น ๆ จะเป็นมงคลและเป็นความรอบคอบแก่ตัวท่านเอง เพราะระยะนี้กำลังเข้าหน้าสิ่วหน้าขวาน ถ้าพลาดแล้วจะเสียคนและตกต่ำจนไม่มีวันฟื้นได้ แม้จะเสียอะไรก็ตามเถิด เพราะเราเคยได้เคยเสียมาแล้วไม่พอล่มพอจม แต่การเสียคนคือตัวเรา ไม่มีใครปรารถนาและชมว่าดีเพราะเป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ คนของท่านคือคนสำคัญคนหนึ่งซึ่งอยู่ในข่ายแห่งความรับผิดชอบของท่านแต่ผู้เดียว ควรรักษาอย่างเข้มงวดกวดขัน ไม่เช่นนั้นคนของท่านจะบินหนีคือความดีจะพรากจากจะเหลือแต่ซากผีดิบซึ่งไม่มีคุณค่าอันใด ไปที่ไหนใครก็กลัวและเกลียดชัง ทั้งหญิงชายและหนุ่มสาวเฒ่าแก่ ไม่อยากเข้าใกล้ชิดและให้ความสนิทสนม ถ้าเป็นผู้ชายก็หาเมียยากนอกจากหญิงซากผีไม่มียางอายและความดีติดตัวจะมาเกี่ยวข้อง ซึ่งเข้าในลักษณะคนตาบอดได้แว่นตาดำที่ไม่มีอะไรดีขึ้นนอกจากคนเขาจะหัวเราะเยาะเอาเท่านั้น ถ้าเป็นผู้หญิงก็หาผัวยาก ไม่มีใครเขาเหลียวมองพอให้เสียเวลา นอกจากชายเหลือเดนเหม็นคลุ้งคบกับใครไม่ได้คนเกลียดชังกันทั้งเมืองเท่านั้นจะมาใกล้ชิดติดต่อและเป็นคู่ทนทุกข์ทรมานเข้าในลักษณะว่าต่างคนต่างตาบอดจูงกัน ผลก็คือต่างคนต่างจอดต่างคนต่างจมต่างคนต่างงมทุกข์ในทะเลมืดไม่มีวันพ้นได้ ซึ่งเป็นที่น่าขยะแขยงเอาหนักหนา

เรื่องบิดามารดากับบุตรธิดาแต่ละคนของแต่ละครอบครัว รู้สึกเป็นเรื่องใหญ่โตและหนักหน่วงถ่วงใจมากที่น่าเห็นใจผู้เป็นบิดามารดา หากไม่ถือเป็นเรื่องหัวอกของตนที่มีความรักความผูกพันอย่างสุดใจแล้ว ไม่ว่าบิดามารดาคนใดคงจะอิดหนาระอาใจและเบื่อหน่ายต่องานคือการเลี้ยงดูที่แสนทุกข์รำคาญนี้กันทุกคน และอาจจะเข็ดหราบต่องานที่ทำให้ชอกช้ำและกวนใจนี้ถึงกับไม่ปรารถนามาเกิดในโลกที่มีงานประเภทที่เบื่อเต็มประดานี้อีกต่อไปก็ได้ เพราะงานนี้มีแต่ทุ่มเททางเหตุ คือกำลังและทรัพย์สมบัติทั้งปวง ลงอย่างไม่คิดถึงชีวิตจิตใจว่าจะมีจะจน จะลำบากยากเข็ญ จะเป็นหรือจะตาย อย่างใดเลย มีแต่มุ่งเพื่อความสุขและความเจริญเติบโตของลูก ๆ ท่าเดียวเท่านั้นที่เด่นมากที่สุดในหัวใจของผู้

เป็นพ่อ – เป็นแม่ ส่วนความเจริญอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในข่ายแห่งการพิจารณาของพ่อ – แม่ก็ค่อยขวนขวายกันไปตามสมควรแก่กาลและวัยของเด็ก ทั้งนี้ล้วนเป็นการทุ่มเทเหตุเพื่อผลแก่บุตรธิดาโดยเฉพาะ มิได้คำนึงผลเพื่อท่านผู้เป็นบิดามารดาเลย จึงเป็นภาระที่ควรจะเรียกได้ว่า งานที่เต็มไปด้วยเหตุแต่ผลไม่แน่นอน ไม่เหมือนงานอื่น ๆ ที่ทำแล้วมีมุ่งผลและเห็นผลตอบแทนประจักษ์เป็นระยะไป แต่งานนี้รู้สึกมีแต่ใจว้าวุ่นขุ่นมัวอันเป็นผลให้บิดามารดาได้รับเป็นประจำ และเป็นงานประจำตัวอยู่ตลอดเวลาไม่มีกลางวันกลางคืน แม้นอนกำลังหลับเพลินสบาย ๆ ก็ต้องสะดุ้งตื่นขึ้นมาทำงาน คือเวลาลูกร้องไห้แม่ต้องตื่นขึ้นมาดูแลลูกกำลังหิวระหายจนใจจะขาดก็ต้องทำงาน กำลังรับประทานก็ต้องทำงานคือมืออุ้มลูกอยู่บนตักทั้งที่กำลังรับประทาน อิ่มก็ต้องทำงาน กำลังหลับก็ต้องทำงาน คือเอาลูกนอนด้วยตื่นนอนขึ้นมาก็ต้องทำงานนี้ก่อนงานอื่น ๆ แม้ที่สุดกำลังจน ๆ ไปเที่ยวขอทานตามบ้านหรือตามตลาดก็ต้องทำงานคือต้องอุ้มลูกไปด้วย บางครั้งตัวกำลังจะเป็นจะตายอยู่แต่มือก็ต้องทำงานคือคว้าหาลูกกลัวจะเป็นอันตราย ปากก็บ่นถามถึงลูกคนนั้น ใจก็คิดถึงลูกคนนี้ และเป็นกังวลอยู่กับลูกคนโน้น จะทำงานชิ้นน้อยชิ้นใหญ่หรืองานแขนงใด ๆ ใจต้องคิดถึงลูกก่อนสิ่งอื่น พูดอย่างฟังง่าย ๆ ก็ว่าทำงานเพื่อลูกนั่นเอง เพราะลำพังพ่อกับแม่ สิ่งที่จะนำมาบำบัดรักษาความเป็นอยู่ก็ไม่มากมายอะไรนักพอจะให้มีการขวนขวายมากและทุกข์มาก แต่ลูก ๆ มีหลายปากมากท้องด้วยกันพ่อกับแม่ทำต้องบริการให้ทั่วถึง โดยไม่คำนึงถึงความบกพร่องสมบูรณ์ เพราะเป็นเรื่องบีบบังคับอยู่ในตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่า พ่อ – แม่ของบุตรธิดาคนใดต้องตกอยู่ในความบีบคั้นแบบนี้แทบทั้งนั้น จึงรู้สึกว่าเป็นงานที่หนักและทุกข์มากมาตลอดสาย

ความทุกข์ประเภทนี้ผู้ที่ยังไม่เคยเป็นพ่อเป็นแม่ของคนมาก่อน แม้จะมีความทุกข์ลำบากเพียงไร (เว้นกรณีพิเศษ) ก็ยังไม่น่าจะจัดว่าเป็นผู้รับบาปหาบทุกข์อย่างแท้จริงต่อเมื่อได้ผ่านความทรมานจากลูก ๆ ไปแล้วควรจะแน่ใจว่าได้เห็นทุกข์อย่างแท้จริง ยิ่งผู้ที่มีลูกน้อยคนหรือมากคนก็ตามและมีลูกที่เกเรเกตุงผสมอยู่ด้วยแล้ว พ่อแม่ก็ยิ่งเพิ่มความทุกข์อันสับสนวุ่นวายมากขึ้นแทบจะเป็นโรคประสาทไปได้ในบางกาล หรือบางรายก็อาจเป็นไปได้จริง ๆ เพราะเหลือที่จะทนกลั้นไว้ได้ ฉะนั้นงานเลี้ยงลูกจึงรู้สึกว่าเป็นงานที่น่าเข็ดหลาบเพราะเป็นงานหาบทุกข์ล้วน ๆ ไม่ค่อยมีสุขเจือปนบ้างเลย และอาจไม่มีพ่อ – แม่

ของบุตรคนใดที่เคยมีลูกและเคยเลี้ยงลูกมาแล้วจะเกิดความพอใจและกล้าหาญต่อการเลี้ยงลูกปลูกโพธิ์อีกต่อไป เพราะเป็นงานซ้ำซากลำบากลำบนและแสนทุกข์กังวลไม่มีวันเบาบางและจบสิ้นลงได้อย่างง่ายดายเหมือนงานอื่น ๆ เพียงงานเลี้ยงลูกก็ออกจะสุดกำลังความสามารถอยู่แล้ว แถมยังมีงานปลูกโพธิ์พ่วงท้ายเข้าไปอีกก็ยิ่งเพิ่มภาระหนักเข้าไปจนแทบไม่มีเวลาหายใจระบายทุกข์เอาเลย เท่ากับปิดประตูตีแมวในห้องเราดี ๆ นี่เอง แมวตัวถูกความจนมุมบังคับเช่นนั้นจะมีอะไรของมันทะลักออกมาก็ไม่มีใครทราบได้ ฉะนั้นความจนมุมแม้จะยังไม่เคยเจอก็ไม่ควรเข้าใจว่าจะเป็นของดี เมื่อเจอเข้าไม่ว่าใครอาจจะเข้าในลักษณะแมวจนมุมนั่นเอง ลูก ๆ ที่ไม่เคยเห็นความทุกข์ลำบากของพ่อ – แม่ที่เคยเลี้ยงดูตนมา ควรดูแมวตัวถูกปิดประตูตีสันดาน อาจจะพอทราบได้ ถ้ายังทราบไม่ได้ ตัวเองลองเข้าในห้องแล้วให้คนอื่นปิดประตูตี ๆ และหวดลงด้วยเครื่องยอมจำนนหรือเครื่องทำความเข็ดหราบต่าง ๆ ก็ทราบได้ทันทีว่า ทุกข์ที่หาทางออกไม่ได้นั้นคือทุกข์ในลักษณะที่กำลังเผชิญอยู่ขณะนี้เอง คำว่า ปลูกโพธิ์ นั้นคือภาระอันหนักในลำดับต่อไปที่พ่อ – แม่จะต้องรับอย่างหลีกไม่ได้ ได้แก่การอบรมสั่งสอนลูกให้มีความรู้ความฉลาดสมกับคำว่าปลูกโพธิ์ ซึ่งถ้าเป็นคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าและพระอรหันต์ก็หมายถึงความตรัสรู้ธรรมเป็นจอมปราชญ์ ถ้าเป็นคุณสมบัติของสามัญชนก็หมายถึงความรู้ความฉลาดในวิชาการต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ต้องอาศัย เด็กของเราถ้าให้รับประทานแล้วปล่อยให้เล่นคลุกฝุ่นอยู่ตามหน้าบ้านหลังเรือนเฉย ๆ ไม่ได้รับการศึกษาอบรมก็จะเป็นคนโง่ตลอดไป คนโง่จะทำอะไร ๆ ก็ไม่เกิดผลเท่าที่ควรและไม่ทันกับโลกเขา สิ่งที่เหลือเดนเขาแล้วคนโง่ถึงจะได้เป็นเจ้าของ งานทุกประเภทต้องอาศัยความฉลาดเป็นหลักประจำ เมื่อขาดไปก็จะมองเห็นความบกพร่องของผลงานทันที มากกว่านั้น ผลของงานก็กลับมาหลอกตัวเองและผู้อื่นซึ่งล้วนไม่ใช่ของดีทั้งสิ้น สัตว์โง่ก็ไม่น่าดู คนโง่ก็ไม่น่าชม ฉะนั้นความโง่จึงเป็นสิ่งที่น่าระวังเมื่อมีทางพอแก้ไขได้เพราะไม่เคยอำนวยประโยชน์พอจะควรชมเชยแต่อย่างใดด้วยเหตุดังกล่าวนี้แล ที่พ่อ–แม่จะต้องยอมรับความหนักใจไร้สุขเกี่ยวแก่การอบรมสั่งสอนลูก ๆ เพื่อความฉลาดจนสุดความสามารถ จากนั้นก็ส่งเข้าโรงเรียนเพื่อผู้อื่นช่วยอบรมสั่งสอนให้เบามือลงและเป็นการเพิ่มความรู้ความฉลาดให้แก่เด็กอีกทางหนึ่ง ที่เรียกว่าปลูกโพธิ์ คือปลูกความรู้ความฉลาดให้แก่เด็ก เวลาโตขึ้นพ่อ – แม่ก็เบาใจ ไม่มารบกวนให้ต้องพลอยหนักใจด้วยอยู่เสมอ

บุตรธิดาที่เป็นฝ่ายเอาเปรียบบิดามารดาตลอดมา ควรทำความระลึกและทำการแก้ตัวเพื่อปลดเปลื้องหนี้ด้วยการประพฤติดีเยี่ยงบุตรที่มีพ่อ – แม่เป็นเจ้าของและคอยประคับประคองตลอดมา จะทำสิ่งใดควรคำนึงถึงความผิดถูกเสมอทุก ๆ กรณี โปรดระวังอย่านำอัตตาธิปไตยคือถือความอยากอันไม่มีขอบเขตเข้ามาเป็นใหญ่ทางความประพฤติและกิจการทุกอย่าง มันจะมาทำลายล้างผลาญสิ่งที่เป็นธรรมคือความถูกต้องดีงามให้บรรลัยหายสูญไปหมด ไม่ปรากฏความดีเหลือติดตัว จะเสียทั้งตัวเรา เสียทั้งน้ำใจคือความหวังของท่านที่เป็นบิดามารดาซึ่งเลี้ยงมายาก โตขึ้นมาแล้วแทนที่จะเป็นเครื่องตอบแทนความหวังให้พอเย็นใจหายห่วง แต่กลับขาดทุนสูญลูกไปทั้งคนที่กลายเป็นเหยื่อแห่งความชั่วตัวภัย จึงโปรดทำตัวให้สมกับเป็นลูกทั้งคนและได้รับการปรนนิบัติเลี้ยงดูด้วยข้าวป้อน น้ำนม ขนมนม เนย เครื่องบำรุงรักษาซึ่งล้วนเป็นของดี ๆ มีราคามาก สมชาติแห่งมนุษย์บริสุทธิ์สมบูรณ์ด้วยวาสนาบุญญาภิสมภาร แม้เราผู้ได้รับสมบัติแห่งความเป็นมนุษย์จะไม่ทราบด้วยญาณวิถีเหมือนสัพพัญญูศาสดาสอนโลก แต่ก็ควรภาคภูมิใจในผลบุญของเราที่ได้ก่อสร้างไว้อย่างพอเพียง ผลจึงทำให้เราเห็นประจักษ์ตาอยู่เวลานี้ นี้คือผลบุญของเราแท้ ไม่สงสัยว่าใครจะมายินยอมเสียสละสิ่งที่มีคุณค่ามากขนาดมนุษย์สมบัติยกให้เรา ส่วนตนยอมเป็นคนหมดหวังนั่งกอดทุกข์ ดังนี้ จะไม่มีในไตรโลกธาตุคือแดนสมมุติอันนี้ ดังนั้นจึงควรอบอุ่นใน วาสนาของตน และพยายามรักษาส่งเสริมร่างกายจิตใจที่ได้มาด้วยบุญนี้ให้ดำเนินไปในทางที่ชอบ เมื่อได้ยินคำของพ่อ – แม่ท่านว่า 'อย่า ๆ ' เรารีบเหยียบเบรคคือรั้งสติทันทีอย่าฝ่าฝืนท่าน นั่นคือโอวาทของพรหมท่านสอนบุตรธิดาของท่าน ไม่ใช่เสียงสัตว์นรกตัวปลิ้นปล้อนหลอกลวงมาหลอกต้มเรา แต่นั่นคือโอวาทที่บริสุทธิ์ของท่านมอบให้บุตรธิดาของท่านต่างหากเพื่อรับเอาไปประดับตัวและเทิดเกียรติท่าน โปรดรับเอาทั้งเครื่องบำรุงร่างกายคืออาหาร ทั้งเครื่องบำรุงรักษาจิตใจคือโอวาทคำสั่งสอนจากท่าน เราจะเป็นคนดี โปรดเชื่อคำสั่งสอนของพ่อ – แม่ ไม่มีส่วนเสียหาย เพราะออกมาจากใจเมตตาที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ หากจะมีบ้างก็อาจเป็นเพราะความสับสนซึ่งอาจมีได้ ในกรณีเช่นนั้นแม้เราจะเรียนปรึกษาท่านก็ยังได้ ผู้เขียนขอร้องท่านที่เป็นบุตรธิดาโปรดรับเอาโอวาทท่านไปประดับตนคือกายวาจาใจ จะเป็นผู้สงบเสงี่ยมสวยงาม และเด่นในปวงชนทางมารยาทและศีลธรรม ขออ้างอีกครั้งว่าความคึกคะนองน้ำล้นฝั่งที่อยู่ในดวงใจของท่านเองนั้นอย่าเผลอตัวให้มันเฉุดลาก

พาเราออกเที่ยวเพ่นพ่าน เดี๋ยวมันจะฉุดลากเอาวาจาเราออกไปพูดเพ่นพ่านไร้สาระดะไป เดี๋ยวมันจะฉุดลากเอากายเราออกไปประพฤติเพ่นพ่านเพื่อผลาญความดีเสียหมด แล้วมันจะฉุดลากเราไปเที่ยวตรอกนั้นซอยนี้ โรงนั้นโรงนี้ ไม่ยอมให้ยับยั้งชั่งตวงดูเหตุผลดีชั่วที่กำลังเกิดกับตัว พอได้อย่างใจมันทุกอย่างแล้ว มันจะลากเข้าโลงผีดิบ คือตายทั้งเป็น เหม็นทั้งที่ยังไม่เน่า พอเห็นว่าเราหมดตัวจริง ๆ แล้วมันจะปล่อยทิ้งไว้ให้เราเสวยกรรมชั่วของตัวแต่ผู้เดียว ส่วนมันไม่ยอมเหลียวมอง เราเองก็มีแต่นิ่งแน่ไปเลยถ้าเป็นสัตว์ก็เพียงกระดิกได้แต่หู ส่วนร่างกายหมดกำลังต้านทานเสียสิ้นแล้ว ฉะนั้นจึงโปรดระวังให้มากกับเรื่องพรรค์นี้ สมบัติในโลกไม่มีอะไรมีคุณค่ายิ่งกว่าตัวเรา จงประคองด้วยดีอย่าให้พลาดท่าเสียทีด้วยความชั่วลามก ถ้าพลาดไปแล้วจะเกิดใหม่เพื่อแก้ตัวไม่ได้ เพราะเราเป็นคนไม่ใช่ตุ๊กตาพอจะปั้นเอาใหม่ได้ และโปรดฟังให้ถึงใจจริงว่า 'ความชั่ว' อะไรชั่วเป็นไม่ดีทั้งนั้นเพราะเป็นที่รวมลงแห่งความทุกข์ สิ่งไม่พึงปรารถนาทั้งมวล จึงไม่ควรให้คำว่า 'ชั่ว' กลับกลายมาเป็นเรา จะไม่มีโลกอยู่ แต่จะเป็นไฟไปหมดทั้งร่างกายจิตใจ

อนึ่ง คำว่ากล่าวของพ่อ – แม่เป็นคำศักดิ์สิทธิ์และบริสุทธิ์อย่างยิ่ง ควรทำความเคารพและถือเป็นหลักใจอย่างสำคัญจนวันอวสาน จะหลงลืมอะไรก็พอทำเนา แต่โปรดอย่าหลงลืมคุณและคำสั่งสอนอบรมของท่าน จะเป็นผู้เจริญทั้งปัจจุบันและอนาคต เคยเห็นลูกที่ไม่เชื่อฟังคำอบรมของพ่อ – แม่ โดยมากมักเอาตัวไปไม่รอด จะมีความรู้ความฉลาดเพียงไรก็มีช่องโหว่พาให้เสื่อมทรามจนได้ ทั้งนี้อาจจะขึ้นอยู่กับการลืมตัวและวางตัวก็ไม่อาจทราบได้ แต่ผู้ที่เชื่อฟังท่านปรากฏมีความเจริญโดยลำดับ เวลาตกตาจนคือเวลาถึงคราวจำเป็นจริง ๆ โปรดระลึกถึงพระคุณของท่านที่เราเคยทำความเอื้อเฟื้อต่อท่านมา คุณนั้นจะดลบันดาลให้ผ่านพ้นอุปสรรคไปได้อย่างไม่น่าเชื่อ แต่ก็ได้ปรากฏและได้เชื่อเสียแล้ว ไม่ทราบว่างมงายหรืองมจริง ทั้งนี้เราเคยแน่ใจมาพอจะเป็นพยานแห่งความอาจหาญให้นำมาเขียน เพื่อท่านผู้อ่านซึ่งอยู่ในสภาพเช่นเดียวกันนำไปพิจารณาโดยกล้าเสี่ยงต่อคำตำหนิซึ่งอาจมีตามวิสัยของนานาจิตตํ จะเขียนอย่างอื่นก็เกรงจะเป็นการโกหก จึงเขียนตามความรู้สึกจะเป็นที่สบายใจแม้อาจถูกตำหนิว่าโกหกไม่จริงก็ยอมรับเอาตามหลักความจริง ไม่ว่าสิ่งที่มีวิญญาณหรือไม่มีวิญญาณย่อมมีคุณภาพมากน้อยตามชนิดอยู่ในตัวของมัน เช่น ไม้ที่มีชนิดและคุณภาพต่าง ๆ กันย่อมมีประโยชน์อยู่ในตัวของมัน ผู้สนใจนำมาทำ

ประโยชน์ก็อำนวยผลให้เท่าที่ควรแก่คุณภาพของมันและความฉลาดของผู้ไปเกี่ยวข้อง แทบทุกสิ่งในโลกย่อมมีประโยชน์แก่ผู้รู้จักใช้ แต่ไม่เกิดประโยชน์แก่ผู้ไม่สนใจและไม่รู้จักใช้ คุณธรรมมีประเภทต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโลกก็เช่นเดียวกัน ย่อมขึ้นอยู่กับผู้สนใจปฏิบัติรักษา คุณธรรมก็อำนวยประโยชน์แก่ผู้นั้น ๆ ตามลำดับจนไม่มีประมาณ กตัญญูกตเวทิตาคุณที่ใคร ๆ ก็ตาม เคยบำเพ็ญต่อท่านที่เคยมีคุณแก่ตน เมื่อถึงคราวจำเป็นและต้องการ ระลึกถึงก็ย่อมมีหวังได้รับผลตอบแทนเช่นเดียวกับสิ่งที่มีคุณภาพด้านอื่น ๆ ถ้าเป็นเรื่องเหลวไหล พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงสอนโลกให้ปฏิบัติบำเพ็ญตลอดมาจนถึงพวกเราได้ถือเป็นคติตัวอย่าง และปฏิบัติตามท่านอยู่ทุกวันนี้ คำสั่งสอนเกี่ยวกับบุญคุณนี้จึงมีหลักประกันอยู่ที่พระพุทธ-เจ้าผู้ทรงประกาศสอนธรรมเป็นผู้รู้ยิ่งเห็นจริง ไม่โกหกหลอกลวง นี้เป็นจุดที่รวมหัวใจประชาชนชาวพุทธเรา จึงขอเชิญท่านระลึกถึงบุญคุณท่านผู้เคยมีพระคุณต่อเราอย่าลดละ มีบิดามารดาเป็นต้น วันหนึ่งได้มาก ๆ ครั้งยิ่งดีมีกำไรมากและอบอุ่นใจตลอดเวลาด้วย

การอธิบายเรื่องบุตรธิดามาก็มากพอควร ท่านผู้สนใจอยากทราบคุณและโทษในเรื่องนี้ที่แสดงไว้ในลักษณะต่าง ๆ กันก็ควรจะทราบได้พอสมควรตามที่อธิบายผ่านมาแล้ว จึงขอสรุปความเรื่องบุตรธิดาที่มีหลายจำพวกลงพอให้ท่านผู้อ่านพิจารณาตาม และนำไปสั่ง-สอนบุตรหลานของท่านตามที่เห็นควรดังนี้ คือบุตรธิดาจำพวก ลูกหนึ่ง อภิชาตบุตรหนึ่ง อนุชาตบุตรหนึ่ง ทั้งสามนี้เป็นบุตรธิดาประเภทที่ส่งเสริมทะนุบำรุงน้ำใจบิดามารดาผู้ประคับประคองเลี้ยงดูให้มีความอบอุ่นเบาใจ ทั้งในเวลาปรกติและเวลาเจ็บไข้ได้ทุกข์ ทั้งเวลาจวนตัวและวาระสุดท้ายที่จะเปลี่ยนจากความเป็นพ่อเป็นแม่กันไปสู่ภพสู่ภูมิเอากำเนิดเกิดใหม่ตามกฎของวิบากซึ่งเป็นสมบัติของตนที่สร้างไว้ ไม่ห่วงหน้าห่วงหลัง และเป็นบุตรธิดาที่ดำรงวงศ์สกุลตามจารีตประเพณีด้วยความสม่ำเสมอที่ควรจัดว่าเป็นบุตรธิดาที่ดีและถือเป็นตัวอย่างต่อไป เมืองไทยเราจะเป็นเมืองที่สง่างามด้วยระเบียบขนบธรรมเนียมประเพณีไปตลอดกัลปาวสาน บุตรธิดาจำพวกอวชาตบุตรหนึ่ง บุตรคือผู้ลอก ผู้สังหารทรัพย์สมบัติของบิดามารดาจนเกลี้ยงสะอาดเหมือนเขาล้างถ้วยล้างชามหนึ่ง บุตรผู้เป็นข้าศึกคิดเลิกจากความเป็นลูก และเลิกจากความนับถือว่าเป็นพ่อเป็นแม่กันเมื่อบิดามารดาไม่มีสมบัติเหลือติดตัวพอจะได้ลอกต่อไปอีกแล้วหนึ่ง บุตรคือลากพ่อ -- แม่เข้าไปห้องขังหรือตะรางด้วยเพราะความรักสงสารเวลาตนไปเข้าห้องขังหรือติดคุกติดตะรางเพราะความชั่วของตัวหนึ่ง เหล่านี้เป็นจำพวกที่ทำลายล้างผลาญพ่อ -- แม่ ทั้งทางจิตใจ และโภคทรัพย์เกียรติยศชื่อเสียง

ฑลอดวงศ์สกุลให้ย่อยยับอับแสง และเสียเรี่ยวเสียแรงที่อุตส่าห์เลี้ยงดูและเสียทรัพย์สมบัติที่ตะเกียกตะกายหามาพอกพูนเลี้ยงดูเปล่า ๆ ไม่มีประโยชน์อะไรเลย และยังทำให้บิดามารดาขาดทุนสูญทรัพย์อัปรีย์ไปร้อยแปดไม่มีชิ้นดี ไม่ควรถือเป็นเยี่ยงอย่างต่อไป จะกลายเป็นโรคเรื้อรังระบาดและเป็นเพชฌฆาตสังหารวงศ์สกุลและประเทศชาติ กลายเป็นประเภทเนรคุณไม่มีบุญมีบาปติดสันดานมนุษย์สืบโลก อีกต่อไป.

ลูกๆ รวบรวม

กฎหมายแพ่งที่ประชาชนควรทราบ

รวบรวมโดย

สิทธิศักดิ์ ไกรปราบ นบ.

ว่าด้วยบุคคล

๑. **ถาม** ตามกฎหมายบุคคลมีกี่ประเภท

ตอบ มี ๒ ประเภท คือ บุคคลธรรมดา (คือมนุษย์อย่างเรา ท่านทั้งหลายนั่นเอง) และนิติบุคคล (คือ บุคคลตาม ก.ม. ซึ่งมิใช่บุคคลธรรมดา แต่ ก.ม. สมมุติให้เป็นบุคคล เช่น บริษัทจำกัด สมาคม กระทรวง ทบวงกรมต่าง ๆ เป็นต้น)

๒. **ถาม** บุคคลธรรมดาเริ่มมีสภาพเป็นบุคคลตั้งแต่เมื่อใด

ตอบ ตามประมวล ก.ม. แพ่งและพาณิชย์ (ซึ่งเรียกย่อ ๆ ว่า ป.พ.พ.) มาตรา ๑๕ สภาพบุคคลย่อมเริ่มแต่เมื่อคลอดแล้วอยู่รอดเป็นทารก (คำว่ารอดเป็นทารกหมายความว่า มีลมหายใจอยู่หลังจากคลอดมาแล้ว แม้จะมีลมหายใจอยู่ชั่ววินาทีเดียวก็ถือว่าเป็นบุคคล ซึ่งสามารถมีสิทธิต่าง ๆ ตาม ก.ม. ได้ เช่น สิทธิที่จะมีการรับมรดกของบิดาของเด็กนั้น)

๓. **ถาม** ทารกในครรภ์มารดาสามารถมีสิทธิต่าง ๆ ได้หรือไม่

ตอบ ได้ ถ้าทารกนั้นได้เกิดรอดอยู่ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๕ วรรคสอง กล่าวคือ ถ้าเด็กนั้นคลอดออกมาแล้วมีลมหายใจ ก็มีสิทธิย้อนหลังไปถึงตอนยังอยู่ในครรภ์ ฉะนั้นหากบิดาของเด็กนั้นตายในขณะที่เด็กอยู่ในครรภ์มารดา และเมื่อเด็กนั้นคลอดออกมามีชีวิตรอดอยู่ แม้ว่าจะเป็นระยะเวลาอันสั้น ก็มีสิทธิรับมรดกของบิดาเด็กนั้นแล้ว)

๔. **ถาม** ถ้ามีผู้อื่นมาใช้ชื่อ นามสกุลของเราโดยไม่มีอำนาจ เรามีทางแก้ไขอย่างไรบ้าง

ตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๘ ถ้ามีผู้อื่นโต้แย้งนามของเราก็ดี หรือเราต้องเสื่อมเสียประโยชน์เพราะการที่มีผู้อื่นมาใช้นามเดียวกัน โดยมิได้รับอำนาจให้ใช้ได้ก็ดี เรามีสิทธิเรียกให้ผู้นั้นระงับความเสียหายได้ และถ้าเกรงว่าอาจจะยังได้รับความเสียหายอยู่ต่อไปอีก ก็อาจขอร้องขอต่อศาลให้สั่งห้าม

ได้ ยิ่งกว่านั้น หากมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้วแก่เรา ก็อาจฟ้องผู้นั้นฐานละเมิดเรียกค่าสินไหมทดแทนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๐ ได้อีกด้วย

๕. **ถาม** บุคคลมีสิทธิทำนิติกรรมได้เพียงใด

ตอบ ตามธรรมดาบุคคลย่อมมีความสามารถทำนิติกรรมใด ๆ ได้ทั้งสิ้น เว้นแต่ถ้าบุคคลใดเป็นผู้เยาว์ คนวิกลจริต คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือหญิงมีสามีในส่วนที่เกี่ยวกับสินบริคณห์ ย่อมไม่สามารถจะทำนิติกรรมให้สมบูรณ์ได้เช่นบุคคลธรรมดาอื่น ๆ เว้นแต่จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ หรือสามีเสียก่อน แต่ก็มีข้อยกเว้นอยู่หลายประการ

๖. **ถาม** นิติกรรมคืออะไร

ตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๑๒ นิติกรรมนั้นได้แก่ การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วย ก.ม. และด้วยใจสมัคร มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ กล่าวโดยย่อก็คือ การกระทำใด ๆ ที่บุคคลกระทำลงโดยประสงค์จะให้มีผลผูกพันใช้บังคับกันได้ตาม ก.ม. เช่น การซื้อขาย การเช่า การทำสัญญาต่าง ๆ การทำพินัยกรรม และการฟ้องร้องคดีต่อศาล เป็นต้น เป็นนิติกรรม

๗. **ถาม** ผู้เยาว์คือบุคคลเช่นไร

ตอบ ผู้เยาว์ คือผู้ที่มีอายุยังไม่ครบยี่สิบปีบริบูรณ์ แต่มีข้อยกเว้นอยู่ว่า ถ้าผู้ที่อายุยังไม่ครบยี่สิบปีบริบูรณ์ได้สมรสเมื่อชายมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์แล้ว ถือว่าผู้นั้น บรรลุนิติภาวะพ้นสภาพจากการเป็นผู้เยาว์เช่นกัน (ป.พ.พ. มาตรา ๑๙. ๒๐)

๘. **ถาม** คนไร้ความสามารถคือบุคคลเช่นไร

ตอบ คนไร้ความสามารถคือวิกลจริตซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ และจัดให้อยู่ในการะอนุบาลของผู้อนุบาล คำสั่งของศาลเช่นนี้ต้องโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาด้วย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปทราบ (ป.พ.พ. มาตรา ๒๙. ๓๐)

๙. **ถาม** คนเสมือนไร้ความสามารถคือบุคคลเช่นใด

ตอบ คนเสมือนไร้ความสามารถคือ ผู้ที่ไม่สามารถจะจัดทำการงานของตนเองได้ เพราะกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเพราะมีความประพฤติสุรุ่ยสุร่ายเสเพลเป็นอาจิณ หรือเพราะเป็นคนติดสุรายาเมา ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ และสั่งให้อยู่ในความพิทักษ์ของผู้พิทักษ์คำสั่งศาลเช่นนี้ต้องโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาด้วย (ป.พ.พ. มาตรา ๓๔)

๑๐. **ถาม** หญิงมีสามีที่ทำการใด ๆ ผูกพันสินบริคณห์ไม่ได้นอกจากสามีอนุญาตนั้น หมายถึงหญิงมีสามีตามความหมายธรรมดา หรือหมายถึงแต่เฉพาะหญิงมีสามีโดยชอบด้วย ก.ม. เท่านั้น

ตอบ หมายถึงเฉพาะหญิงมีสามีโดยชอบด้วย ก.ม. เท่านั้น กล่าวคือ เป็นหญิงที่ได้แต่งงานตามประเพณีก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๘ หรือหญิงที่ได้แต่งงานโดยจดทะเบียนสมรส (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๔๙) หากได้แต่งงานภายหลังวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๘

๑๑. **ถาม** สินบริคณห์คืออะไร

ตอบ สินบริคณห์คือสินเดิมและสินสมรส สินเดิม คือ ทรัพย์สินที่ชายหรือหญิงมีอยู่ก่อนสมรสหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างเป็นสามีภรรยาโดยมีผู้ยกให้หรือโดยพินัยกรรม และหนังสือยกให้ หรือพินัยกรรมระบุว่าให้เป็นสินเดิม สินสมรส คือ ทรัพย์สินทั้งหมดที่สามีภริยาได้มาในระหว่างสมรส นอกจากทรัพย์สินที่ได้มานั้น จะได้มาเพราะมีผู้ยกให้หรือโดยพินัยกรรม และหนังสือยกให้ หรือพินัยกรรมนั้นระบุว่าให้เป็นสินเดิมหรือสินส่วนตัว (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๖๒, ๑๔๖๓ และ ๑๔๖๖)

๑๒. **ถาม** ให้อธิบายความสามารถในการทำนิติกรรมของผู้เยาว์

ตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๑ ผู้เยาว์จะทำนิติกรรมใด ๆ ไม่ว่าด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ต้องได้รับความยินยอมของผู้แทนโดยชอบธรรมก่อน มิฉะนั้นเป็นโมฆียะ (ผู้แทนโดยชอบธรรมคือบิดา แต่ถ้าบิดาตาย ไม่

แน่นอนว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว หรือตกเป็นคนไร้ความสามารถ เสมือนไร้ความสามารถ มีจิตฟั่นเฟือนต้องรักษาตัวในโรงพยาบาล หรือบุตรที่ไม่ชอบด้วย ก.ม. หรือศาลสั่งให้มารดาเป็นผู้ใช้อำนาจปกครอง มารดาย่อมเป็นผู้แทนโดยชอบธรรม) แต่มีข้อยกเว้นดังนี้

๑. ถ้าเป็นการทำนิติกรรมเพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ยอมรับการยกให้โดยเสน่หาซึ่งทรัพย์สิน หรือเพื่อให้หลุดพ้นจากหน้าที่อย่างใด ๆ เช่นรับการปลดหนี้จากเจ้าหนี้ (ป.พ.พ. มาตรา ๒๒) ผู้เยาว์ย่อมทำได้เองโดยสมบูรณ์

๒. ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ทั้งสิ้นซึ่งจำเป็นต้องทำเองเฉพาะตัว เช่น สมัครทำงานหรือเรียนหนังสือ (ป.พ.พ. มาตรา ๒๓) แต่ถ้าจะทำการหมั้นหรือแต่งงาน ต้องให้บิดามารดาให้ความยินยอมเสียก่อนตามมาตรา ๑๔๓๕ และ ๑๔๔๗

๓. ผู้เยาว์อาจทำการใด ๆ ได้ ถ้าเป็นการสมแก่ฐานานุรูปแห่งตน และเป็นการจำเป็นเพื่อเลี้ยงชีพตามสมควร เช่น ซื้อเสื้อผ้านุ่งห่ม ซื้ออาหารรับประทานตามสมควรแก่อัตภาพของตน

๔. ผู้เยาว์ขอทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินของตนให้ใครก็ได้ เมื่อผู้เยาว์นั้นมีอายุสิบห้าปีบริบูรณ์ (ป.พ.พ. มาตรา ๒๕)

๑๓. **ถาม** คนวิกลจริตทำนิติกรรมได้สมบูรณ์เพียงใด

ตอบ คนวิกลจริตที่ศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ย่อมมีความสามารถในการทำนิติกรรมได้เช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าคนวิกลจริตนั้นได้ทำนิติกรรมในขณะจริตวิกล (กำลังบ้า) และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็รู้อยู่แล้วว่าผู้นั้นเป็นคนวิกลจริต หากพิสูจน์ได้เช่นนี้นิติกรรมนั้นย่อมเป็นโมฆียะ

๑๔. **ถาม** คนไร้ความสามารถทำนิติกรรมได้สมบูรณ์เพียงใด

ตอบ คนไร้ความสามารถทำนิติกรรมด้วยตนเองไม่ได้เลย หากทำไปเป็นโมฆียะ จึงต้องให้ผู้อนุบาลทำแทน (ป.พ.พ. มาตรา ๓๑)

๑๕. **ถาม** คนเสมือนไร้ความสามารถทำนิติกรรมได้สมบูรณ์เพียงใด

ตอบ ว่าโดยทั่วไป คนเสมือนไร้ความสามารถย่อมทำนิติกรรมใด ๆ ได้สมบูรณ์เช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่นิติกรรมดังต่อไปนี้ต้องให้ผู้พิทักษ์ให้ความยินยอมก่อน มิฉะนั้นเป็นโมฆียะ คือ

๑. รับหรือใช้เงินทุน

๒. ทำสัญญากู้ยืมหรือรับประกัน

๓. ทำการเพื่อให้ได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า (เช่น ซื้อขาย ให้ แลกเปลี่ยน)

๔. ทำการอย่างใดเกี่ยวกับคดีความในศาล เว้นแต่การร้องขอถอนผู้พิทักษ์

๕. ให้โดยเสน่หา ประนีประนอมยอมความ หรือตกลงให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาคดี

๖. รับหรือสละความเป็นทายาท

๗. บอกปัดไม่รับทรัพย์ที่เขาให้โดยเสน่หา หรือไม่รับส่วนมรดก หรือบอกรับเอาทรัพย์ที่เขาให้หรือทรัพย์มรดก หากทรัพย์ที่ให้หรือมรดกนั้นมีค่าภาระติดพัน (เช่นทรัพย์ที่ให้หรือทรัพย์มรดกติดจำนองอยู่)

๘. ก่อสร้าง ปลูกบ้านซ่อมแซม ขยายโรงเรือนให้ใหญ่ขึ้น หรือซ่อมแซมอย่างใหญ่

๙. เช่าหรือให้เช่าสังหาริมทรัพย์เกินกว่าหกเดือน หรือเช่าหรือให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินกว่าสามปี

(ป.พ.พ. มาตรา ๓๕)

๑๖. **ถาม** หญิงมีสามีทำนิติกรรมได้สมบูรณ์เพียงไร

ตอบ หญิงมีสามีจะทำนิติกรรมใด ๆ เกี่ยวกับสินส่วนตัว ย่อมทำได้โดยสมบูรณ์ทั้งสิ้น แต่จะทำนิติกรรมใด ๆ ผูกพันสินบริคณห์มิได้ เว้นแต่สามีจะ

อนุญาตเสียก่อน มิฉะนั้นเป็นโมฆียะ (ป.พ.พ. มาตรา ๓๗, ๓๘) แต่ในกรณีดังต่อไปนี้ หญิงมีสามีย่อมทำนิติกรรมผูกพันสินบริคณห์ได้โดยสามีไม่ต้องให้ความยินยอม :–

๑. เมื่อไม่แน่นอนว่าสามียังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว หรือเมื่อสามีได้สละทิ้งตน เมื่อสามีได้ตกเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อสามีวิกลจริตต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาล หรือเมื่อสามีถูกศาลพิพากษาจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีขึ้นไป หรือโทษที่แรงกว่านั้น และกำลังรับโทษอยู่ (ป.พ.พ. มาตรา ๓๙)

๒. หญิงมีสามีอาจทำพินัยกรรมเกี่ยวกับส่วนของตนในสินบริคณห์ได้ (ทำพินัยกรรมยกสินเดิมและสินสมรสครึ่งหนึ่งได้) (ป.พ.พ. มาตรา ๔๐)

๑๗. **ถาม** โมฆียะคืออะไร

ตอบ โมฆียะคืออาจจะเสียเปล่าหรืออาจจะถูกบอกล้างได้ ฉะนั้น นิติกรรมที่เป็นโมฆียะ จึงเป็นนิติกรรมซึ่งมีผลสมบูรณ์อยู่จนกว่าจะถูกบอกล้างโดยผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือทายาทของคนเหล่านี้ หรือโดยผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ของบุคคลเช่นว่านั้น หรือโดยสามีของหญิง (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๗) เมื่อบอกล้างแล้ว ถือว่าเสียเปล่าหรือไม่มีผลมาตั้งแต่เริ่มแรก และคู่กรณีต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม ถ้าพ้นวิสัยที่จะให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมได้ ก็ให้ได้รับค่าเสียหายชดใช้แทน (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘) การบอกล้างนี้ตามปกติต้องบอกล้างภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันทำนิติกรรม หรือรู้เหตุแห่งโมฆียะของนิติกรรมนั้น แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไร ต้องบอกล้างภายในสิบปีนับแต่ได้ทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๓)

๑๘. **ถาม** สาบสูญ คืออะไร

ตอบ สาบสูญ คือการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้จากภูมิลำเนาหรือถิ่นฐานที่อยู่โดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร เป็นเวลาเจ็ดปี หรือถ้าผู้นั้น

ไปสมรภูมิแห่งสงคราม ไปตกอยู่ในเรืออับปาง หรือตกอยู่ในฐานะที่เป็นภยันตรายแก่ชีวิตประการอื่น (เช่น เครื่องบินตก รถไฟตกเหว) และไม่มีใครทราบข่าวคราวเลยเป็นเวลาสามปีนับแต่สงครามเลิก เรืออับปางหรือภยันตรายนั้น ๆ พ้นไปแล้ว เมื่อมีผู้มีส่วนได้เสียหรือพนักงานอัยการร้องขอ ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนสาบสูญก็ได้ โดยโฆษณาคำสั่งนั้นในราชกิจจานุเบกษา

คนสาบสูญถือว่าถึงแก่ความตายเมื่อครบกำหนดเวลาเจ็ดปีหรือสามปีดังกล่าวแล้ว (ป.พ.พ. มาตรา ๖๔, ๖๕)

๑๙. **ถาม** ถ้าบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นบุคคลสาบสูญเผอิญไม่ตาย หรือตายในเวลาอื่นที่มิได้ครบกำหนดเจ็ดปีหรือสามปี ผลจะเป็นอย่างไร

ตอบ ในกรณีเช่นนี้ บุคคลนั้นเองผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการจะร้องขอให้ศาลสั่งถอนคำสั่งแสดงความสาบสูญก็ได้ แต่การถอนคำสั่งนี้ไม่กระทบกระทั่งถึงความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมทั้งหลายที่ได้ทำโดยสุจริตในระหว่างที่ศาลมีคำสั่งแสดงความสาบสูญจนถึงเวลาถอนคำสั่งนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๖๖) เช่นภริยาของคนสาบสูญแต่งงานใหม่ โดยสามีคนใหม่และภริยาคนเก่าต่างเข้าใจโดยสุจริตว่าสามีเดิมตายแล้วจริง ๆ ดังนี้ แม้ศาลจะเพิกถอนคำสั่งแสดงความสาบสูญ ก็ไม่ทำให้การแต่งงานใหม่นั้นเสียไปแต่อย่างใด คำสั่งถอนคำสั่งแสดงความสาบสูญ ต้องโฆษณาในราชกิจจานุเบกษาเช่นเดียวกัน

๒๐. **ถาม** นิติบุคคลคืออะไร

ตอบ นิติบุคคลคือคณะบุคคล องค์การหรือกองทรัพย์สินซึ่งกฎหมายบัญญัติเป็นบุคคลขึ้นต่างหากจากบุคคลธรรมดา เช่น ทบวงการเมือง วัดวาอาราม (ในพุทธศาสนา) ห้างหุ้นส่วนที่จดทะเบียนแล้ว บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิที่ได้รับอำนาจแล้ว มหาวิทยาลัยต่าง ๆ และองค์การต่าง ๆ ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมาย และกฎหมายนั้นระบุให้เป็น นิติบุคคล

นิติบุคคลมีสิทธิหน้าที่ภายในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นดังที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้ง และมีสิทธิหน้าที่เช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิหน้าที่ซึ่งโดยสภาพจะพึงเป็นได้เฉพาะแต่บุคคลธรรมดาเท่านั้น (เช่นนิติบุคคลออกเสียงเลือกตั้ง หรือแต่งงานมิได้)

เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายบัญญัติขึ้น จึงไม่มีชีวิตจิตใจที่จะกระทำการใด ๆ ด้วยตนเองได้ การกระทำหรือความประสงค์ของนิติบุคคล จึงต้องแสดงออกทางผู้แทนของนิติบุคคลนั้นๆ เช่น รัฐมนตรี อธิบดี เจ้าอาวาส ผู้จัดการของนิติบุคคลนั้น ๆ เป็นต้น (ป.พ.พ. มาตรา ๖๘, ๖๙, ๗๐, ๗๒, ๗๓, ๗๔, ๗๕)

ว่าด้วยนิติกรรม

๑. **ถาม** เรามีสิทธิทำนิติกรรมหรือสัญญาใด ๆ ให้มีผลใช้บังคับได้ทุกอย่างหรือไม่

ตอบ ตามธรรมดาบุคคลมีสิทธิทำนิติกรรมหรือสัญญาใด ๆ ให้มีผลผูกพันกันได้ทั้งนั้น ไม่ว่าสัญญานั้นจะแปลกประหลาดเพียงใด เพียงแต่ว่านิติกรรมหรือสัญญานั้นจะต้องไม่มีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยชัดแจ้งโดยกฎหมาย (เช่นสัญญาจ้างฆ่าคน หรือขนฝิ่น) เป็นการพ้นวิสัย (เช่นจ้างให้ชุบคนตายให้เป็น) หรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (เช่นจ้างคนเป็นนางบำเรอเป็นต้น) นิติกรรมที่เข้าลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นโมฆียะ

นอกจากนี้ ถ้าสัญญาใดกระทำด้วยคู่สัญญาแสดงเจตนาลวง (ทำขึ้นหลอก ๆ เพื่อโกงผู้อื่น) หรือทำด้วยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสารสำคัญของนิติกรรม (เช่นตั้งใจทำสัญญากับนาย ก. แต่ไปทำกับนาย ข. โดยสำคัญผิดหรือซื้อที่ดินแปลงหนึ่ง แต่เข้าใจผิดว่าเป็นที่ดินอีกแปลงหนึ่ง) ดังนี้ สัญญานั้นก็เป็นโมฆะเช่นกัน (ป.พ.พ. มาตรา ๑๑๓, ๑๑๘, ๑๑๙)

๒. **ถาม** โมฆะ คืออะไร

ตอบ โมฆะคือเสียเปล่า ไม่มีผลอะไร ฉะนั้น นิติกรรมที่เป็นโมฆะจึงถือเสมือนว่าไม่มีนิติกรรมนั้น ไม่มีผลผูกพันที่จะใช้บังคับกันได้เลย เช่น สัญญาจ้างฆ่าคน ถือว่าไม่มีผลบังคับกัน ทำสัญญาแล้วผู้รับจ้างไม่ไปฆ่าก็ฟ้องบังคับไม่ได้ ผู้รับจ้างฆ่าแล้วก็มาฟ้องเรียกเงินค่าจ้างไม่ได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๓)

๓. **ถาม** นอกจากนิติกรรมเป็นโมฆะดังกล่าว ในคำตอบข้อ ๑ แล้ว มีกรณีใดอีกบ้างหรือไม่ที่ทำให้นิติกรรมอาจจะไม่มีผลบังคับกันได้

ตอบ มี คือถ้านิติกรรมหรือสัญญานั้น ทำโดยสำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์ซึ่งตามปกตินับว่าเป็นสารสำคัญ (เช่นซื้อทองเก๊โดยเข้าใจว่าเป็นทองแท้ หรือจ้างช่างปลูกบ้านโดยเข้าใจว่ามีฝีมือ แต่ความจริงเป็นเพียงคนงานธรรมดาเท่านั้น) หรือนิติกรรม หรือสัญญานั้นทำโดยถูกกลฉ้อฉลถึงขนาด ซึ่งถ้าไม่มีกลฉ้อฉลเช่นนั้น ก็คงจะไม่ทำสัญญาหรือนิติกรรมขึ้น (เช่น หลอกว่าเพชรเก๊เป็นเพชรแท้ จนผู้ซื้อหลงเชื่อ) หรือนิติกรรมนั้นทำโดยถูกข่มขู่จนต้องกลัวว่าจะเกิดความเสียหายแก่ตนแก่วงศ์สกุล แก่ทรัพย์สินของตนทั้งต้องเป็นภัยอันใกล้จะถึงและภัยนั้นต้องร้ายแรงขนาดเดียวกับถูกกรรโชก (เช่นถูกเอาปืนขู่ให้เซ็นเช็ค หรือให้ทำสัญญายกทรัพย์ให้ เป็นต้น)

นิติกรรมดังกล่าวเป็นโมฆียะ ผู้สำคัญผิด ถูกหลอกลวง หรือถูกข่มขู่มีสิทธิบอกล้างนิติกรรมนั้นได้ แต่ถ้าการสำคัญผิดนั้นไม่ใช่สารสำคัญของนิติกรรม หรือกลฉ้อฉลนั้นไม่ถึงขนาด หรือข่มขู่ที่ไม่ร้ายแรงหรือภัยที่ขู่ยังห่างไกล หรือขู่ว่าจะใช้สิทธิที่เขามีอยู่ตามกฎหมาย หรือกลัวเพราะความนับถือยำเกรง (เช่น เจ้าหนี้ขู่ว่าจะฟ้องถ้าไม่ใช้หนี้หรือขายของให้เจ้านายในราคาถูก) ดังนี้ไม่ทำให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆียะแต่อย่างใด (ป.พ.พ. มาตรา ๑๒๐, ๑๒๑, ๑๒๒, ๑๒๖, ๑๒๗)

๔. **ถาม** สัญญา คืออะไร

ตอบ สัญญาคือ นิติกรรมสองฝ่าย นิติกรรมฝ่ายหนึ่งเรียกว่า คำเสนอ เช่น เสนอขายสินค้า เสนอจะซื้อที่ดิน นิติกรรมอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่า คำสนอง คือการตกลงยอมรับคำเสนอนั้น เช่น ตกลงซื้อสินค้านั้น หรือตกลงจะขายที่ดินนั้นให้ คำสนองนี้ต้องตกลงตามคำเสนอทุกประการจึงจะเกิดสัญญา คำสนองที่มีข้อความเพิ่มเติม มีข้อจำกัด หรือมีข้อแก้ไขอย่างอื่นถือเป็นคำบอกปัดไม่รับคำเสนอ และกลายเป็นคำเสนอขึ้นใหม่ จะต้องมีการสนองรับคำเสนอใหม่นี้อีกจึงจะเกิดสัญญา (ป.พ.พ. มาตรา ๓๕๙)

ถ้าคู่สัญญาฝ่ายใดแจ้งว่าข้อความใด ๆ ในสัญญาเป็นสารสำคัญซึ่งจะต้องตกลงกันหมดทุกข้อเสียก่อน หากคู่สัญญายังมิได้ตกลงกันหมดทุกข้ออยู่ตราบใด ถือว่ายังไม่มีสัญญาต่อกัน หรือถ้าตกลงกันไว้ว่าสัญญาที่ประสงค์จะทำนั้นต้องทำเป็นหนังสือ ก็ถือว่ายังไม่มีสัญญาต่อกัน จนกว่าจะได้ทำสัญญานั้นเป็นหนังสือ (ป.พ.พ. มาตรา ๓๖๖)

๕. **ถาม** ถ้าคู่สัญญาเซ็นชื่อไม่ได้ จะให้ลงลายพิมพ์นิ้วมือแทนได้หรือไม่

ตอบ ได้ แต่ต้องมีพยานเซ็นชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือนั้นอย่างน้อยสองคน ถ้าไม่มีพยานเซ็นชื่อรับรองดังกล่าว ถือว่าลายพิมพ์นิ้วมือนั้นใช้ไม่ได้ เว้นแต่จะเป็นการลงลายพิมพ์นิ้วมือในเอกสารที่ทำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ (เช่น ทำสัญญาซื้อขายที่สำนักงานที่ดิน) (ป.พ.พ. มาตรา ๙)

๖. **ถาม** หากมีการผิดสัญญา หรือลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ การฟ้องร้องต่อศาลมีระยะเวลาที่จะต้องฟ้องภายในกำหนดหรือไม่

ตอบ มี ระยะเวลาที่กำหนดนี้ กฎหมายเรียกว่า อายุความ สิทธิเรียกร้องใดถ้ามิได้ฟ้องร้องเสียภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถือว่าขาดอายุความ หากฟ้องศาลและลูกหนี้ยกอายุความขึ้นต่อสู้ ศาลย่อมยกฟ้อง

อายุความนั้นมีกล่าวไว้โดยละเอียดใน ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕ ซึ่งมีอายุความฟ้องร้อง ๒ ปี เช่นพ่อค้าเรียกค่าสินค้าที่ขายไป ผู้ขนส่ง

เรียกค่าโดยสาร ค่าระวาง คนงานเรียกเอาค่าจ้างจากนายจ้าง ครูเรียกค่าสอน ผู้ประกอบการแพทย์เรียกค่ารักษาพยาบาล

การเรียกดอกเบี้ยที่ค้างก็ดี เรียกเงินเดือน เงินเบี้ยบำนาญก็ดี มีอายุความห้าปี (ม. ๑๖๖)

เรียกค่าเสียหายอันเกิดจากมูลละเมิด (เช่นขับรถชน บุกรุก) มีอายุความหนึ่งปีนับแต่รู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวผู้ละเมิด แต่ต้องก่อนสิบปีนับแต่วันทำละเมิด

ถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะแล้ว สิทธิเรียกร้องอื่น ๆ นั้น มีอายุความสิบปี (เช่น ฟ้องเรียกเงินกู้ ฟ้องให้ปฏิบัติตามสัญญา) (ม. ๑๖๔)

ถ้าลูกหนี้ตายก่อนครบอายุความ ต้องรีบฟ้องทายาทของลูกหนี้นั้นเสียภายในหนึ่งปีนับแต่ได้รู้หรือควรได้รู้ความตายของลูกหนี้นั้น (แต่ถ้าครบอายุความก่อนหนึ่งปี ก็ต้องฟ้องภายในอายุความที่ครบนั้น) แต่อย่างไรก็ตาม จะฟ้องทายาทเกินสิบปีนับแต่ลูกหนี้ตายมิได้ (มาตรา ๑๗๕๔)

๗. **ถาม** จะมีทางขยายอายุความฟ้องร้องนี้ได้บ้างหรือไม่

ตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๙๑ อายุความที่กฎหมายกำหนดไว้ ผู้ใดจะขยายหรือย่นมิได้ แต่เจ้าหนี้มีทางแก้โดยจัดการให้ลูกหนี้รับสภาพหนี้นั้นเสีย โดยขอให้ทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้หรือให้ใช้เงินบางส่วน หรือให้ใช้ดอกเบี้ย หรือให้หาประกันหนี้นั้น หรือให้ทำประการใดใดที่พอจะแสดงว่าลูกหนี้ยอมรับสภาพหนี้ หากลูกหนี้ทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าว ย่อมทำให้อายุความสะดุดหยุดลง เมื่ออายุความสะดุดหยุดลงระยะเวลาที่ล่วงไปแล้วก็ไม่นับเข้าในอายุความใหม่ ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไป โดยมีอายุความเท่าเดิม (ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒, ๑๘๑)

ว่าด้วยละเมิด

๑. **ถาม** ละเมิดคืออะไร

ตอบ ละเมิดคือ การที่บุคคลจะโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ทำการอันผิดกฎหมาย เป็นเหตุให้บุคคลอื่นเสียหายถึงแก่ชีวิต หรือแก่ร่างกาย

อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใด ๆ ผู้ทำละเมิดต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย (ป.พ.พ. มาตรา ๔๒๐) เช่น ฆ่าเขา ทำร้ายเขา ส่งเสียงอื้อฉาว หรือส่งกลิ่นโสโครกจนทำให้เขาไม่สบาย กักขังคนโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทำให้ทรัพย์เขาเสียหาย หรือ ทำให้เขาเสียชื่อเสียง หรือแม้เพียงด่าเขาก็เป็นการทำละเมิด

๒. **ถาม** นอกจากผู้ทำละเมิดจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว มีผู้ใดบ้างหรือไม่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ละเมิดด้วย

ตอบ มีในกรณีดังต่อไปนี้

๑. นายจ้างต้องรับผิดร่วมกับลูกจ้าง ถ้าลูกจ้างได้ทำละเมิดไปในการที่จ้าง (ม. ๔๒๕)

๒. ตัวการต้องรับผิดร่วมกับตัวแทน (มาตรา ๔๒๗)

๓. ผู้ว่าจ้างทำของต้องรับผิดร่วมกับผู้รับจ้าง หากผู้ว่าจ้างเป็นผู้ผิดในการงานที่สั่งให้ทำ หรือในคำสั่งที่ตนให้ไว้ หรือในการเลือกหาผู้รับจ้าง (มาตรา ๔๒๘)

๔. บิดา มารดา ต้องรับผิดร่วมกับบุตรผู้เยาว์ ผู้อนุบาลต้องรับผิดร่วมกับคนวิกลจริตเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่ หน้าที่ของตน (มาตรา ๔๒๙)

๕. ครูอาจารย์ ต้องรับผิดร่วมกับศิษย์ผู้เยาว์ นายจ้างต้องร่วมรับผิดกับลูกจ้างผู้เยาว์ ผู้รับดูแลผู้เยาว์หรือคนวิกลจริต ต้องรับผิดร่วมกับผู้เยาว์หรือคนวิกลจริตที่อยู่ในความดูแลนั้น หากผู้เสียหายพิสูจน์ได้ว่าบุคคลเช่นว่านั้นมิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร (มาตรา ๔๓๐)

๓. **ถาม** ถ้าเราถูกสัตว์ทำร้ายหรือทรัพย์เราเสียหายเพราะสัตว์ จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้จากผู้ใด

ตอบ เรียกได้จากเจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาสัตว์นั้นแทนเจ้าของ เว้น

แต่เจ้าของสัตว์หรือผู้รับเลี้ยงรับรักษาแทน เช่นว่านั้นจะพิสูจน์ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการเลี้ยงการรักษาตามชนิดและวิสัยของสัตว์นั้น หรือพิสูจน์ได้ว่า แม้จะระมัดระวังเช่นนั้นความเสียหายย่อมเกิดขึ้น (ป.พ.พ. มาตรา ๔๓๓)

ว่าด้วยซื้อขายและให้

๑. **ถาม** การซื้อขายที่ดินหรือบ้าน จะต้องทำอย่างไรจึงจะชอบด้วยกฎหมาย

ตอบ ต้องทำเป็นหนังสือและจดหมายยื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ มิฉะนั้นเป็นโมฆะ การซื้อขายหรือกำปั่นหรือเรือที่มีระวางตั้งแต่ ๖ ตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์ที่มีระวางตั้งแต่ ๕ ตันขึ้นไป แพที่อยู่อาศัย หรือสัตว์พาหนะก็ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนเช่นกัน มิฉะนั้นเป็นโมฆะ (ป.พ.พ. มาตรา ๔๕๖)

๒. **ถาม** ถ้าจะทำสัญญาจะซื้อขายทรัพย์ดังกล่าวในข้อ ๑ ไว้ก่อน จะต้องทำหลักฐานอะไรไว้บ้างหรือไม่

ตอบ ต้องทำสัญญาหรือทำหลักฐานอย่างใด ๆ เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ที่อาจจะต้องรับผิดไว้ หรือมิฉะนั้นก็วางมัดจำไว้ หรือชำระหนี้บางส่วนไว้ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญามิได้ (ป.พ.พ. ๔๕๖)

๓. **ถาม** ขายฝากคืออะไร

ตอบ ขายฝาก คือสัญญาซื้อขายซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากนั้นตกไปยังผู้ซื้อ โดยมีข้อตกลงว่าผู้ขายฝากมีสิทธิ์ไถ่ทรัพย์นั้นคืนได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๔๙๑)

๔. **ถาม** ผู้ซื้อฝากจะขายทรัพย์สินนั้นต่อไปในระหว่างที่อยู่ในระยะเวลาไถ่ตามสัญญาได้หรือไม่

ตอบ ได้ แต่ผู้รับโอนทรัพย์สินนั้นต้องยอมให้ผู้ขายฝากไถ่คืนภายในกำหนดตามสัญญาเดิมนั้นด้วย แต่ถ้าเป็นการขายฝากสังหาริมทรัพย์ และผู้รับโอนไม่รู้ในขณะรับโอนว่าทรัพย์สินนั้นอาจถูกไถ่คืนได้แล้ว ผู้ฝากขายคนเดิมก็

ไม่มีสิทธิไถ่ แต่ผู้ขายฝากและผู้ซื้อฝากอาจตกลงกันไม่ให้ผู้ซื้อฝากจำหน่ายทรัพย์สินนั้นต่อไปก็ได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๔๙๓, ๔๙๗)

๕. **ถาม** เราจะกำหนดเวลาไถ่ได้นานเท่าใด

ตอบ จะกำหนดไว้นานเท่าใดก็ได้ แต่ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ จะกำหนดไว้เกินสิบปีนับแต่ซื้อขายและถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ จะกำหนดไว้เกินสามปีนับแต่ซื้อขายมิได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๔๙๔)

๖. **ถาม** การขายฝากต้องทำตามแบบอย่างใดหรือไม่

ตอบ การขายฝากก็เป็นการซื้อขายอย่างหนึ่ง ฉะนั้น ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์หรือเรือบางขนาด แพที่อยู่อาศัย และสัตว์พาหนะ ก็ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกับการซื้อขายด้วย

๗. **ถาม** การให้อสังหาริมทรัพย์ หรือแลกเปลี่ยนอสังหาริมทรัพย์ ต้องทำอย่างไร

ตอบ ต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกับการซื้อขาย (ป.พ.พ. มาตรา ๕๑๙ และ ๕๒๕) ถ้าเป็นเรือบางขนาด แพที่อยู่อาศัย และสัตว์พาหนะ ก็ต้องปฏิบัติเช่นเดียวกัน

ว่าด้วยเช่าทรัพย์ เช่าซื้อ

๑. **ถาม** ถ้าอยากจะเช่าบ้าน ร้านค้า โรงงาน หรือที่ดิน จะควรทำสัญญาอย่างไร

ตอบ เนื่องจากทรัพย์ที่ถามเป็นอสังหาริมทรัพย์ ป.พ.พ. มาตรา ๕๓๘ บัญญัติว่าเช่าอสังหาริมทรัพย์ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิด มิฉะนั้นฟ้องร้องบังคับคดี (เช่นเรียกค่า หรือขออยู่ตามสัญญาเช่า) มิได้ (แต่ต้องขับไล่ผู้เช่าได้) ถ้าเช่าอสังหาริมทรัพย์นานเกินกว่าสามปีต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วย มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีได้เพียงสามปีเท่านั้น

๒. **ถาม** เช่าอสังหาริมทรัพย์มีกำหนดกว่าสามปีจะทำเพียงแต่สัญญาเช่าเป็นหนังสือหลาย ๆ ฉบับ แต่ละฉบับมีกำหนดสามปีได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ เพราะกฎหมายบังคับว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนด้วย แต่ถ้าทำสัญญาเช่าเป็นหนังสือครั้งละสามปี เมื่อครบกำหนดก็ทำสัญญาเช่าใหม่อีกสามปี ครั้นครบแล้วก็ทำใหม่อีกสามปี เช่นนี้ย่อมทำได้ แต่เสี่ยงต่อการที่ผู้ให้เช่าเขาจะยอมต่อสัญญาเช่าให้หรือไม่ ถ้าเขาไม่ต่อให้ก็บังคับมิได้

๓. **ถาม** ถ้าผู้ให้เช่าโอนทรัพย์ที่เช่าให้ผู้อื่นไป สัญญาเช่าจะระงับหรือไม่

ตอบ ถ้าโอนไปในระหว่างอายุสัญญาเช่า สัญญาเช่าไม่ระงับ ผู้รับโอนย่อมรับโอนไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ให้เช่าด้วย กล่าวคือ ผู้รับโอนต้องผูกพันตามสัญญาเช่าต่อไปจนกว่าจะหมดอายุสัญญาเช่า (ป.พ.พ. มาตรา ๕๖๙) แต่ทั้งนี้หมายความว่าสัญญาเช่านั้นทำถูกต้องตามที่ได้กล่าวไว้ในคำตอบข้อ ๑ ด้วย (ป.พ.พ. มาตรา ๕๖๙)

๔. **ถาม** ถ้าสัญญาเช่ามิได้กำหนดเวลาไว้ จะบอกเลิกสัญญาเช่าได้อย่างไร

ตอบ บอกเลิกได้ในขณะสุดระยะเวลาที่กำหนดชำระค่าเช่า โดยให้เวลาผู้เช่ารู้ล่วงหน้าก่อนชั่วกำหนดเวลาชำระค่าเช่าระยะหนึ่งเป็นอย่างน้อย แต่ไม่ต้องบอกล่วงหน้าเกินกว่าสองเดือน (ป.พ.พ. มาตรา ๕๖๖) เช่น เก็บค่าเช่าทุกเดือนในวันที่ ๑ ดังนี้ ต้องบอกเลิกสัญญาเช่าในวันที่ ๑ และสัญญาเช่าจะระงับไปในวันที่ ๑ ของเดือนถัดไป ถ้าบอกเลิกสัญญาเช่าในวันที่ ๕ มิใช่ว่าสัญญาเช่าจะระงับในวันที่ ๕ เดือนถัดไป เพราะวันที่ ๕ มิใช่วันที่กำหนดชำระค่าเช่า กรณีเช่นนี้ สัญญาเช่าจะระงับในวันที่ ๑ ของอีกสองเดือนถัดไป นับแต่วันบอกเลิกสัญญา (บอกสัญญาวันที่ ๕ สิงหาคม สัญญาระงับวันที่ ๑ ตุลาคม) แต่ถ้าเก็บค่าเช่ารายปี ก็บอกล่วงหน้าเพียงสองเดือนเท่านั้นก็พอ

๕. **ถาม** สัญญาเช่าซื้อคืออะไร

ตอบ คือสัญญาซึ่งเจ้าของเอาทรัพย์สินออกให้เช่า และให้คำมั่นว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิ์ แก่ผู้เช่าโดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ชำระเงินเป็นจำนวนเท่านั้นเท่านี้คราว

สัญญาเช่าซื้อต้องทำเป็นหนังสือ (ลงลายมือชื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย) มิฉะนั้นเป็นโมฆะ (ป.พ.พ. มาตรา ๕๗๒)

ว่าด้วยกู้ยืมและค้ำประกัน

๑. **ถาม** การกู้ยืมเงินควรทำหลักฐานอย่างไรไว้บ้างหรือไม่

ตอบ ถ้ากู้ยืมเงินกันเกินกว่า ๕๐ บาทขึ้นไป ต้องมีหลักฐานแสดงการกู้ยืมเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมไว้ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีมิได้ และการชำระเงินคืนก็ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ให้ยืมไว้ หรือมีการคืนหลักฐานแห่งการกู้ยืมแล้วหรือได้ขีดฆ่าเพิกถอนหลักฐานแห่งการกู้ยืมนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๓)

๒. **ถาม** การให้กู้ยืมเงินจะต้องคิดดอกเบี้ยได้อย่างสูงเท่าใด

ตอบ ไม่เกินร้อยละสิบห้าต่อปี ถ้าเรียกเกินมีโทษตามพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. ๒๔๗๕ และถือว่าดอกเบี้ยนั้นเป็นโมฆะทั้งหมด คือไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยเลย

๓. **ถาม** สัญญาค้ำประกันจะตกลงกันด้วยวาจาได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ ต้องมีหลักฐานค้ำประกันเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ค้ำประกันไว้ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีมิได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๖๘๐)

๔. **ถาม** จำนองคืออะไร วิธีจำนองทำอย่างไร

ตอบ จำนองคือการทำเป็นประกันการชำระหนี้ โดยไม่ต้องส่งมอบทรัพย์ที่จำนอง ทรัพย์ที่จะจำนองได้ต้องเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือเรือมีกำปั่น เรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟหรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป แพหรือสัตว์พาหนะ

จำนองต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ไม่เช่นนั้นเป็นโมฆะ (ป.พ.พ. มาตรา ๗๐๒, ๗๐๓ และ ๗๑๔)

ว่าด้วยทรัพย์

๑. **ถาม** อสังหาริมทรัพย์คืออะไร

ตอบ อสังหาริมทรัพย์คือที่ดิน (แต่ไม่ใช่ดินที่ขุดขึ้นมาแล้ว) ทรัพย์ที่ติดกับที่ดินในลักษณะตรึงตราแน่นถาวร (เช่นตึกรามบ้านช่อง ไม้ยืนต้น) ทรัพย์ที่ประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน (เช่น แม่น้ำ ลำคลอง แร่ธาตุ ที่มีอยู่ในที่ดินตามธรรมชาติ แต่มิใช่แร่ธาตุหรือกรวดทรายที่ขุดขึ้นมาแล้ว) และยังหมายถึงสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับที่ดินด้วย (เช่น จำนอง ภารจำยอม หรือสิทธิอาศัย) (ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๐)

๒. **ถาม** สังหาริมทรัพย์คืออะไร

ตอบ สังหาริมทรัพย์คือทรัพย์ที่อาจขนเคลื่อนที่ได้โดยไม่เสียรูปทรง หรือรูปลักษณะของตัวทรัพย์ (ขายเรือนโดยประสงค์จะให้เรือนปลูกอยู่ตามเดิม) เป็นการขายอสังหาริมทรัพย์ แต่ขายเรือนโดยประสงค์จะรื้อไป เป็นการขายสังหาริมทรัพย์) และยังหมายรวมถึงกำลังแรงแห่งธรรมชาติที่อาจมีราคาได้ และอาจถือเอาได้ (เช่นกระแสไฟฟ้าพลังน้ำตก) และสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์ด้วย (เช่น จำนำ ลิขสิทธิ์หรือสิทธิในเครื่องหมายการค้า) (ป.พ.พ. มาตรา ๑๐๑)

๓. **ถาม** สาธารณะสมบัติของแผ่นดินคืออะไร

ตอบ คือทรัพย์สินของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินที่มีผู้เวนคืนให้เป็นของแผ่นดิน ที่ดินที่เจ้าของทอดทิ้ง (มิได้ทำประโยชน์เป็นเวลา ๕ ปี สำหรับที่ดินมีโฉนด ที่ดินปลูกบ้าน ที่สวนไม้ยืนต้น หรือ ๓ ปีติดต่อกัน สำหรับที่ดินที่ไม่มีโฉนด และมิได้ใช้เป็นที่บ้าน ที่สวนไม้ยืนต้น) หรือทรัพย์สินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เช่น สถานที่ราชการ เรือรบ และป้อมคูต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ ทรัพย์สินของแผ่นดินที่สงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน เช่นที่ชายตลิ่ง

ทางน้ำ ทางหลวง. ทะเลสาบก็เป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดินด้วย (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๐๔)

๔. **ถาม** เราจะมีทางได้กรรมสิทธิ์ในสาธารณสมบัติของแผ่นดินได้บ้างหรือไม่

ตอบ มีทางได้โดยการที่รัฐออกกฎหมายโอนให้ หรือมิฉะนั้นถ้าเป็นที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินเวนคืน หรือทอดทิ้ง ก็อาจได้กรรมสิทธิ์โดยการขอจับจองตามกฎหมายที่ดิน หรือโดยการที่รัฐจัดสรรให้ แต่จะครอบครองปรปักษ์ให้ได้กรรมสิทธิ์มิได้

๕. **ถาม** ครอบครองปรปักษ์คืออะไร

ตอบ ครอบครองปรปักษ์ คือการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้โดยความสงบ (ไม่มีใครโต้แย้ง) โดยเปิดเผย (มิได้ปิดบังซ่อนเร้น) และด้วยเจตนาเป็นเจ้าของโดยได้ครอบครองติดต่อกันสิบปีถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ หรือห้าปีถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ ผู้ที่ครอบครองเช่นนี้ย่อมได้กรรมสิทธิ์ (โดยไม่ต้องเสียเงินให้แก่เจ้าของทรัพย์แต่ประการใด) แต่ถ้าเป็นการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ แม้จะได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครองปรปักษ์แล้ว ผู้ได้กรรมสิทธิ์ต้องร้องต่อศาลให้ศาลสั่งแสดงกรรมสิทธิ์เสียก่อน แล้วนำคำสั่งศาลไปขอจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จึงจะถือว่ามีกรรมสิทธิ์ใช้ยันต่อบุคคลอื่น ๆ ทั่วไปได้ มิฉะนั้นกรรมสิทธิ์นั้นจะใช้ยันได้เฉพาะเจ้าของเดิม หรือผู้ที่รับโอนจากเจ้าของเดิมโดยไม่เสียค่าตอบแทน หรือไม่สุจริตเท่านั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๒. ๑๒๙๙)

๖. **ถาม** จะมีทางป้องกันมิให้ผู้อื่นครอบครองปรปักษ์ทรัพย์สินของเราได้อย่างไร

ตอบ ถ้าเราให้ผู้อื่นครอบครองทรัพย์สินของเรา เช่นให้เช่า ให้อาศัย ก็ควรทำสัญญาเป็นหนังสือไว้เพื่อเป็นหลักฐานว่าผู้นั้นมิได้ครอบครองอย่างเป็นเจ้าของ หรือถ้ามีพฤติการณ์แสดงว่าผู้นั้นจะครอบครองอย่างเป็นเจ้าของก็รีบฟ้องเรียกทรัพย์สินคืนเสียก่อนครบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้

๗. **ถาม** ถ้าเราเก็บทรัพย์สินหายได้ จะต้องทำอย่างไร

ตอบ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๒๓ ต้องส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ผู้ทำหายหรือเจ้าของ หรือผู้ที่มีสิทธิ์รับทรัพย์สินนั้น หรือแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบโดยไม่ชักช้า หรือส่งมอบทรัพย์สินนั้นแก่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นเช่นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ภายใน ๓ วันนับแต่วันเก็บได้ หากผู้เก็บได้ไม่ปฏิบัติตามนี้ และเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนหรือของผู้อื่นเสีย ย่อมมีความผิดทางอาญาฐานยักยอกทรัพย์

ถ้าผู้เก็บได้ปฏิบัติตามนี้แล้วมีสิทธิได้รับรางวัลจากผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์ร้อยละสิบของราคาทรัพย์ในราคาพันบาท ถ้าราคาสูงกว่านั้นอีกก็ได้เพิ่มอีกร้อยละห้า

ถ้าผู้เก็บได้ปฏิบัติตามนี้ แล้วผู้มีสิทธิจะรับทรัพย์มิได้เรียกร้องเอาภายใน ๑ ปีนับแต่วันเก็บได้ กรรมสิทธิ์ตกได้แก่ผู้เก็บได้ เว้นแต่ทรัพย์ที่เก็บได้เป็นโบราณวัตถุ กรรมสิทธิ์ตกเป็นของแผ่นดิน แต่ผู้เก็บได้มีสิทธิได้รับรางวัลจากแผ่นดินร้อยละสิบของราคาทรัพย์ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๒๔, ๑๓๒๕)

๘. **ถาม** คำกล่าวที่ว่าผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน หมายความว่าอย่างไร

ตอบ หมายความว่า ถ้าผู้โอนทรัพย์สินให้ ไม่ว่าจะเป็นการโอนโดยขาย แลกเปลี่ยน หรือให้ไม่มีอำนาจโอนให้ได้โดยชอบแล้ว ผู้รับโอนไม่ว่าจะเสียค่าตอบแทนหรือสุจริตเพียงใดย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้น เช่น ขโมยเอาทรัพย์มาขายให้ หรือผู้ที่ปลอมโฉนดมาขายให้ ผู้ซื้อย่อมไม่ได้กรรมสิทธิ์

แต่หลักที่ว่าผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนมีข้อยกเว้น เช่น

๑. ถ้าซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด ตามคำสั่งของศาลหรือเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์โดยสุจริต ย่อมได้ทรัพย์นั้น แม้ทรัพย์นั้นจะมิใช่ของจำเลยหรือลูกหนี้ตามคำพิพากษา (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๓๐)

๒. ผู้ที่ได้เงินตรามาโดยสุจริต ย่อมเป็นเจ้าของเงินตรานั้น แม้เงินตรานั้นจะมิใช่ของผู้ที่โอนให้ก็ตาม (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๓๑)

๓. ถ้าซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด (โดยเอกชน) จากท้องตลาด (ที่ขายของประเภทนั้น) หรือจากพ่อค้าที่ขายของชนิดนั้น มีสิทธิยึดถือทรัพย์นั้นไว้ได้ เว้นแต่เจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงจะชดใช้ราคาที่ซื้อ ก็ต้องคืนทรัพย์สินนั้นให้เจ้าของไป (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๓๒)

๙. **ถาม** ถ้าต้นไม้ของเพื่อนบ้านรุกล้ำเข้ามาในที่ดินของเรา เรามีสิทธิอย่างไรบ้าง

ตอบ ถ้าเพียงแต่รากไม้รุกล้ำเข้ามา เราตัดเอาไว้ได้ ถ้ากิ่งไม้ยื่นล้ำเข้ามา ต้องบอกให้ผู้ครอบครองที่ดินติดต่อตัดเสียก่อน ถ้าเขายังไม่ตัดภายในเวลาอันสมควร เราก็ตัดเอาไว้ได้เช่นกัน (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๔๗)

๑๐. **ถาม** ที่ดินมือเปล่าคืออะไร

ตอบ ที่ดินมือเปล่า คือที่ดินที่ยังไม่มีโฉนดที่ดิน หรือยังไม่มีตราจองที่ตราว่าได้ทำประโยชน์แล้ว ที่ดินมือเปล่านั้นเจ้าของที่ดินจะมีได้เพียงสิทธิครอบครองเท่านั้น ไม่มีกรรมสิทธิ์ แต่สิทธิครอบครองที่ดินมือเปล่าก็ทำให้เจ้าของมีสิทธิอย่างเป็นเจ้าของเช่นเดียวกับที่ดินมีโฉนดเหมือนกัน เพียงแต่การซื้อขาย ให้ แลกเปลี่ยน อาจทำได้โดยเพียงมอบการครอบครองให้และผู้รับโอนได้เข้ายึดถือเพื่อตนเท่านั้นก็ใช้ได้ และหากมีผู้แย่งการครอบครอง (เช่นมีผู้บุกรุก) เจ้าของที่ดินมือเปล่าต้องฟ้องร้องเรียกที่ดินคืนเสียภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่เวลาถูกแย่งการครอบครอง มิฉะนั้นหมดสิทธิที่จะฟ้องร้อง (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๖๗, ๑๓๗๕, ๑๓๗๗, ๑๓๗๘)

๑๑. **ถาม** ภารจำยอมคืออะไร

ตอบ ภารจำยอมคือทรัพย์สิทธิที่ตัดทอนอำนาจกรรมสิทธิ์ โดยทำให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ต้องรับกรรมบางอย่าง ซึ่งกระทบกระเทือนทรัพย์สินของตน หรือต้องงดเว้นการให้สิทธิบางอย่างในทรัพย์สินนั้นเพื่อประโยชน์ของอสังหาริมทรัพย์อื่น เช่นเจ้าของที่ดินแปลง ก. มีสิทธิเดินผ่านที่ดินแปลง ข. หรือมีสิทธิวางท่อน้ำผ่านที่ดินแปลง ข. หรือมีสิทธิให้โรงเรียนรุกล้ำเข้าไป

ในที่ดินแปลง ข. ดังนี้ถือว่าเจ้าของที่ดินแปลง ก. มีสิทธิภารจำยอมเหนือที่ดินแปลง ข. ที่ดินแปลง ก. เรียกว่า สามยทรัพย์ ที่ดินแปลง ข. เรียกว่า ภารยทรัพย์ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๗) ภารจำยอมอาจก่อตั้งขึ้นได้โดยทำสัญญาหรือได้มาโดยครอบครอง ๑๐ ปี

ว่าด้วยการจดทะเบียน

๑. **ถาม** การจดทะเบียนนิติกรรมเกี่ยวกับ อสังหาริมทรัพย์ หรือสังหาริมทรัพย์บางประเภทจดที่ไหน

ตอบ ๑. ถ้าเป็นที่ดินมีโฉนด หรือมีใบไต่สวน ไม่ว่าจะจดทะเบียนรวมทั้งสิ่งก่อสร้างบนที่ดินด้วยหรือไม่ ให้จดทะเบียนที่สำนักงานที่ดินที่ที่ดินนั้นอยู่ในเขต

๒. ถ้าเป็นที่ดินไม่มีโฉนดหรือใบไต่สวน ไม่ว่าจะจดทะเบียนรวมทั้งสิ่งก่อสร้างด้วยหรือไม่ให้จดทะเบียนที่ที่ทำการอำเภอที่ที่ดินนั้นอยู่ในเขต

๓. ถ้าจดทะเบียนเฉพาะสิ่งปลูกสร้างอย่างเดียว ให้จดทะเบียนที่ที่ทำการอำเภอ โดยไม่ต้องคำนึงว่าสิ่งปลูกสร้างจะอยู่บนที่ดินมีโฉนดหรือใบไต่สวนหรือไม่ (ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๗๑)

๔. เรือตามขนาดที่ต้องจดทะเบียน ให้จดทะเบียนที่กรมเจ้าท่า (พ.ร.บ. เรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ มาตรา ๖)

๕. แพที่อยู่อาศัย และสัตว์พาหนะ ให้จดทะเบียนที่ที่ทำการอำเภอ (พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๔๕๗ มาตรา ๖ และ พ.ร.บ. สัตว์พาหนะ พ.ศ. ๒๔๘๒ มาตรา ๔)

ว่าด้วยครอบครัว

๑. **ถาม** การหมั้นก็ดี การสมรสก็ดี จะกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมายเมื่อชายหญิงมีอายุเท่าไร

ตอบ เมื่อชายมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ และหญิงมีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ แต่ถ้าชายหญิงอายุยังไม่ครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ การหมั้นหรือการสมรสต้องได้รับความยิน

ยอมจากบิดามารดาของฝ่ายนั้น ๆ ก่อน ถ้าบิดามารดาตายต้องได้รับความยินยอมจากผู้ที่ยังอยู่ ถ้าบิดามารดาตายหมดหรือถูกศาลถอนอำนาจปกครอง และมีผู้ปกครอง ก็รับความยินยอมของผู้ปกครองนั้น (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๓๕. ๑๔๔๕, ๑๔๔๗)

๒. **ถาม** เมื่อมีการหมั้นแล้ว หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยอมสมรสจะบังคับ ได้หรือไม่

ตอบ บังคับให้สมรสไม่ได้ และแม้มีสัญญาว่าจะให้เบี้ยปรับเมื่อผิดสัญญาหมั้น สัญญานั้นก็เป็นโมฆะแต่มีสิทธิเรียกค่าทดแทน ได้โดยต้องฟ้องเสีย ภายใน ๖ เดือนนับแต่วันผิดสัญญาหมั้น

๓. **ถาม** การสมรสจะถือว่าสมบูรณ์โดยเพียงทำพิธีสมรสเท่านั้นได้หรือไม่

ตอบ ไม่ได้ การสมรสหลังวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๘ ต้องจดทะเบียนสมรส มิฉะนั้นไม่ถือเป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย ไม่มีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกัน บุตรที่เกิดมาก็ไม่ถือว่าเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชาย (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๔๙)

๔. **ถาม** ก่อนสมรส จะตกลงกันเรื่องทรัพย์สินของแต่ละฝ่ายไว้ ตลอดจนจะให้ฝ่ายใดเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน จะได้หรือไม่

ตอบ ได้ โดยทำสัญญาไว้เรียกว่า สัญญาก่อนสมรส แต่สัญญานี้ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ที่จะสมรส และมีพยานอย่างน้อย ๒ คน มิฉะนั้นสัญญานั้นเป็นโมฆะ แต่อย่างไรก็ตามสัญญาก่อนสมรสนี้ไม่มีผลเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต และสัญญาก่อนสมรสนี้ เมื่อสมรสกันแล้วจะเปลี่ยนแปลงมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลในเมื่อมีเหตุผลเพียงพอ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๕๘, ๑๔๕๙ และ ๑๔๖๐)

๕. **ถาม** ใครเป็นผู้จัดการสินบริคณห์

ตอบ สามีเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ (เช่น ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน ให้ หรือดูแลรักษา) เว้นแต่สัญญาก่อนสมรสจะได้กำหนดให้ภริยาเป็นผู้จัดการหรือให้จัดการร่วมกัน

แต่อย่างไรก็ตาม แม้สามีจะเป็นผู้จัดการสินบริคณห์ แต่ภริยาก็ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือน (หน้าที่เกี่ยวกับแม่บ้าน) และจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวโดยควรแก่อัตภาพ (โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากสามีแต่ประการใด) ได้ และค่าใช้จ่ายเช่นนี้ย่อมผูกพันสินบริคณห์

ถ้าฝ่ายที่จัดการสินบริคณห์จัดการไม่เกิดเสียหายถึงขนาด ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง มีหนี้สินล้นพ้นตัว หรือทำหนี้เกินกว่าครึ่งของสินบริคณห์ อีกฝ่ายจะร้องขอให้ศาลอนุญาตให้ตนเป็นผู้จัดการก็ได้

การจัดการโดยการจำหน่ายสินบริคณห์นั้น ในกรณีดังต่อไปนี้ สามีต้องรับความยินยอมจากภริยาก่อน คือ

๑. สินเดิมของภริยา

๒. โอนโดยมีค่าตอบแทนซึ่งสินสมรสที่ภริยาได้มาโดยการยกให้หรือพินัยกรรม

๓. ให้โดยเสน่หา เว้นแต่การให้ตามควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางสมาคม

ถ้าสินบริคณห์มีเอกสารทางทะเบียน (เช่น โฉนด ทะเบียนเรือ) หรือเอกสารเป็นสำคัญ (เช่นทะเบียนรถยนต์) ซึ่งมีชื่อสามีภริยาด้วยกันในเอกสารนั้น การจำหน่ายสินบริคณห์เช่นว่านี้ต้องลงชื่อด้วยกันทั้งสองคน (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๖๘, ๑๔๗๐, ๑๔๗๑, ๑๔๗๓, ๑๔๗๔)

๖. **ถาม** สินบริคณห์คืออะไร

ตอบ ดูคำตอบข้อ ๑๑ ในหัวข้อว่าด้วยบุคคล

๗. **ถาม** สินส่วนตัวคืออะไร

ตอบ สินส่วนตัวคือ

๑. ทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนสมรส และคู่สมรสได้ทำสัญญาก่อนสมรสแยกไว้เป็นสินส่วนตัว (ถ้าไม่ทำสัญญาแยกไว้ก็เป็นสินเดิม)

๒. เครื่องใช้สอยส่วนตัวตามฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๓. ทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างสมรสโดยการยกให้หรือพินัยกรรมและหนังสือยกให้หรือพินัยกรรมระบุให้เป็นสินส่วนตัว

๔. ดอกผลของสินส่วนตัว

๕. ของหมั้น

(ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๖๔)

๘. **ถาม** การสมรสจะสิ้นสุดหรือขาดเมื่อใด

ตอบ เมื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตายหรือมีการหย่า

๙. **ถาม** การหย่าจะทำได้อย่างไรบ้าง

ตอบ ๑. โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ซึ่งต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน และต้องมีการจดทะเบียนหย่าด้วย

๒. โดยคำพิพากษาของศาล แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตมิได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนการหย่าแล้ว

๑๐. **ถาม** เมื่อหย่ากันแล้ว ฝ่ายใดจะเป็นผู้ปกครองบุตร

ตอบ ถ้าตกลงกันเป็นหนังสือว่าฝ่ายใดเป็นผู้ปกครอง ก็เป็นไปตามข้อตกลง ถ้าไม่ได้ตกลงไว้บิดาเป็นผู้ปกครอง ถ้าหย่าโดยคำพิพากษาของศาล ให้ฝ่ายชนะเป็นผู้ปกครอง เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น (ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๐๒)

๑๑. **ถาม** เมื่อหย่ากันจะแบ่งทรัพย์สินกันอย่างไร

ตอบ ๑. คืนสินเดิมของแต่ละฝ่ายก่อน ถ้าสินเดิมของฝ่ายใดขาดไปโดยมิใช่เพื่อประโยชน์ของตนฝ่ายเดียว หรือมิใช่จงใจให้สูญหาย ก็ให้เอาสินสมรสใช้สินเดิมที่ขาดเสียก่อน ถ้าไม่มีสินสมรสที่จะเอามาใช้หรือใช้แล้วยังไม่พอ ให้เอาสินเดิมของฝ่ายที่เหลือมากมาเฉลี่ยใช้ส่วนที่ขาดตามส่วน

๒. เฉพาะสินสมรสให้ได้ฝ่ายละเท่า ๆ กัน เว้นแต่ฝ่ายใดมีสินเดิมฝ่ายเดียว ก็ให้ฝ่ายนั้นได้สองส่วน ฝ่ายที่ไม่มีสินเดิมได้หนึ่งส่วน (ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๑๓, ๑๕๑๔, ๑๕๑๗)

๑๒. **ถาม** บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะมีทางเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาได้บ้างหรือไม่

ตอบ ได้ เมื่อ ๑. บิดามารดาได้จดทะเบียนสมรสกันภายหลัง บุตรนั้นก็เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดาตั้งแต่วันจดทะเบียนสมรส

๒. บิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือ

๓. ศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร แต่จะอ้างเป็นเหตุเสื่อมสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริตมิได้ เว้นแต่จะได้จดทะเบียนเด็กเป็นบุตรตามคำพิพากษา

(ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๒๖, และ ๑๕๓๐)

๑๓. **ถาม** การรับบุตรบุญธรรมมีหลักเกณฑ์อย่างไร

ตอบ ๑. ผู้รับบุตรบุญธรรม ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี และต้องมีอายุแก่กว่าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมอย่างน้อย ๑๕ ปี

๒. ถ้าผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะ ต้องได้รับความยินยอมจากบิดามารดาของผู้นั้นหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้นั้นด้วย

๓. ผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้าอายุไม่ต่ำกว่า ๑๕ ปี ต้องให้ความยินยอมด้วย

๔. ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ที่จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมของคู่สมรสนั้นก่อน เว้นแต่คู่สมรสนั้นวิกลจริตหรือสาบสูญหายไปไม่น้อยกว่าหนึ่งปี

ว่าด้วยมรดก

๑. **ถาม** เมื่อผู้ใดตาย มรดกของผู้นั้นตกได้แก่ใคร

ตอบ ตกได้แก่ทายาทโดยธรรม เว้นแต่ผู้ตายจะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ผู้รับพินัยกรรมไว้ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๙๙, ๑๖๒๐)

๒. **ถาม** มรดกของผู้ตายได้แก่อะไรบ้าง

ตอบ ได้แก่ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย รวมทั้งสิทธิหน้าที่ (เช่น สิทธิตามสัญญาจะซื้อขาย ซึ่งเจ้ามรดกทำไว้ก่อนตาย) และความรับผิดต่าง ๆ (เช่นหนี้สินของเจ้ามรดก) เว้นแต่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของผู้ตายโดยแท้

(ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๑)

๓. **ถาม** ทายาทต้องรับผิดในหนี้สินของเจ้ามรดกเพียงใด

ตอบ รับผิดเมื่อตนได้รับทรัพย์มรดก และรับผิดไม่เกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตกทอดได้แก่ตน

(ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๐)

๔. **ถาม** ถ้าผู้ตายมีคู่สมรสอยู่ มรดกของผู้นั้นมีเพียงใด

ตอบ ชั้นแรกต้องแบ่งทรัพย์สินทั้งหมด เช่นเดียวกับมีการหย่าเสียก่อน แล้วจึงนำส่วนได้ของผู้ตายมาเป็นมรดก

๕. **ถาม** ทายาทโดยธรรมได้แก่ผู้ใดบ้าง

ตอบ ๑. ผู้สืบสันดาน รวมทั้งบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว และบุตรบุญธรรม บิดามารดาและคู่สมรส (ของผู้ตาย)

๒. พี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน

๓. พี่น้องร่วมบิดา หรือร่วมมารดาเดียวกัน

๔. ปู่ ย่า ตา ยาย

๕. ลุง ป้า น้า อา

ทายาทอันดับแรกถ้ามีอยู่ ทายาทอันดับถัดไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกเลย

(ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๙, ๑๖๓๐, ๑๖๓๕)

๖. **ถาม** การทำพินัยกรรมจะทำได้โดยวิธีใดบ้าง

ตอบ ทำได้โดยวิธีดังต่อไปนี้

๑. ทำเป็นหนังสือลงวันเดือนปีในขณะที่ทำ และผู้ทำพินัยกรรมลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน ซึ่งพยานสองคนนี้ต้องลงลายมือชื่อ

รับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมไว้ในขณะนั้นด้วย การขูด ลบ ตก เติมพินัยกรรม ก็ต้องลงชื่อผู้ทำพินัยกรรม และมีพยานลงชื่อรับรองสองคน (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖)

๒. ถ้าผู้ทำพินัยกรรมเขียนพินัยกรรมด้วยตนเองทั้งหมด ลงวันเดือนปี และลงลายมือชื่อของตนไว้ การขูด ลบ ตก เติม ต้องลงลายมือชื่อผู้ทำพินัยกรรมกำกับไว้ด้วย (มาตรา ๑๖๕๗)

(ข้อความในพินัยกรรมควรเขียนว่า "ข้าพเจ้า.........................ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่.........................ขอทำพินัยกรรมเขียนเองทั้งฉบับไว้ดังต่อไปนี้:–

ข้อ ๑. เมื่อข้าพเจ้าตายไปแล้ว ขอมอบทรัพย์สินทั้งหมดของข้าพเจ้าที่มีอยู่ในขณะตายให้แก่...................................(หรือขอมอบทรัพย์สินของข้าพเจ้าที่มีอยู่ในขณะตายให้แก่บุคคลดังต่อไปนี้ (๑) ที่ดิน...................ให้แก่นาย ก. (๒) รถยนต์..ให้แก่นาย ข.) ข้าพเจ้ามีสติรู้สึกผิดชอบดีอยู่ในขณะทำพินัยกรรมและได้ลงชื่อไว้ท้ายพินัยกรรมนี้แล้ว")

๓. ให้เจ้าหน้าที่ทางอำเภอทำให้โดยทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน และเจ้าหน้าที่ได้ลงชื่อและประทับตราตำแหน่งไว้ (มาตรา ๑๖๕๘)

อย่างไรก็ตาม ข้อควรคำนึงถึงก็คือ ผู้เขียน พยานในพินัยกรรม คู่สมรสของผู้เขียนหรือพยานนั้นจะเป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมมิได้ (มาตรา ๑๖๕๓) และผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ คนวิกลจริต หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ คนหูหนวก เป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง จะเป็นพยานในพินัยกรรมมิได้ (มาตรา ๑๖๗๐)

๗. **ถาม** เมื่อทำพินัยกรรมไว้แล้ว จะจำหน่ายทรัพย์นั้นหรือเพิกถอนพินัยกรรมนั้นได้หรือไม่

ตอบ ได้ โดย ๑. ทำพินัยกรรมฉบับใหม่เพิกถอนพินัยกรรมเดิมเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วน

๒. ทำลาย ขีดฆ่าพินัยกรรมเดิมนั้นเสียทุกฉบับด้วยความตั้งใจที่จะไม่ให้มีผลต่อไป

๓. โอนหรือทำลายทรัพย์สินที่ทำพินัยกรรมไว้ด้วยความตั้งใจที่จะไม่ให้ทรัพย์สินนั้นตกไปยังผู้รับพินัยกรรม

(ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๙๓, ๑๖๙๕, ๑๖๙๖)

๘. **ถาม** ถ้ามีพินัยกรรมหลายฉบับและข้อความขัดกัน จะถือว่าฉบับใดมีผล

ตอบ ถ้ามิได้แสดงเจตนาไว้ในพินัยกรรมฉบับใดโดยชัดแจ้งแล้ว ให้ถือว่าพินัยกรรมฉบับก่อนถูกเพิกถอนไปโดยพินัยกรรมฉบับหลัง เฉพาะในส่วนที่มีข้อความขัดกันเท่านั้น

(ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๙๗)

๙. **ถาม** สามีภริยาจะทำพินัยกรรมจำหน่ายสินบริคณห์ได้เพียงใด

ตอบ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินบริคณห์ให้ผู้อื่นเกินกว่าส่วนของตนไม่ได้ (ส่วนของตนคือ สินเดิม ครึ่งหนึ่งของสินสมรส) (ถ้าต่างฝ่ายต่างมีสินเดิม หรือไม่มีสินเดิมด้วยกัน) หรือสินเดิม สองในสามของสินสมรส (ถ้าฝ่ายนั้นมีสินเดิม แต่ฝ่ายเดียว) (ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๗๗)

คำคมควรคิด

ซื่อกินไม่หมด คดกินด้นตาย

ซื่อ ต่อมิตรคิดญาติมาดไร้ทรัพย์ ก็ไม่กลับกลอกกันโดยมั่นหมาย
กิน โกงกันนั้นงดยอมอดตาย ไม่ทำลายมิตรธรรมประจำใจ
ไม่ เห็นผิดเป็นชอบลอบทำผิด มีความคิดซื่อสัตย์จนตักษัย
หมด เป็นหมดอดกลั้นหมั่นอยู่ใน ธรรมคือใครสรณังโดยหวังบุญ

คด โกงเขาเอาทรัพย์จิตกลับกลอก แสดงออกหยาบคายร้ายสถุล
กิน ด้วยคดหมดอายใช้ทารุณ เนรคุณญาติมิตรน้ำจิตทราม
ด้น เพื่อได้หมายมุ่งบำรุงตน ไม่เกรงผลของบาปใจหยาบหยาม
ตาย โกงกินสิ้นศรีหมดดีงาม ขจรนามเหม็นโฉ่ทั่วโลกันต์

อย่าชิงสุกก่อนห่าม

อย่า ริเริ่มเหิมใจใฝ่เรื่องรัก ในเมื่อหลักทรัพย์วิทย์ไม่ผลิตผล
ชิง เชิงชวนควรดูหาคู่ตน ยามขัดสนนั้นใครจะใยดี
สุก ผลไม้พอได้รับประทาน แต่สุกการแรงรักมักเสียศรี
ห่าม เกือบบอหนอหนาคนบ้ารัก นั่นแลมักยับยุ่ยเป็นผุยผง
จะมีรักสักทีมีให้ตรง ระเริงหลงก่อนวัยกลุ้มใจ เอย

ลูกไม่มีแม่ แก่ไม่มีคู่ งูไม่มีพิษ ศิษย์ไม่มีครู

ลูก หญิงชายไร้แม่มีแต่เศร้า ทุกค่ำเช้าครวญถึงคะนึงหา
ไม่ เห็นใครสักคนจนปัญญา ที่จะมาอุ้มชูเฝ้าดูแล
มี ญาติมิตรจงจิตคิดพึ่งพัก ก็จะมักกลับกลายไม่แยแส
แม่ ไม่มีชีวิตติดดวงแด โอ้สิ้นแม่สิ้นหมดสิ้นอดทน

แก่	หญิงชายไร้คู่อยู่เดียวโดด	เรียกว่าโสดอกแห้งทุกแห่งหน
ไม่	มีคู่ชูชื่นรื่นกมล	กลายเป็นคนขึ้นคานมานานนม
มี	มิตรแมนแสนดีที่ร่วมเพศ	ไม่แก้เลศเล่ห์ชิดสนิทสนม
คู่	เคียงข้างอย่างกฎรสนิยม	ต้องชวดชมหมดท่าดูน่าชัง

งู	ไร้พิษฤทธิ์หมดหดตัวงุด	แสดงจุดสิ้นหมดพยศขลัง
ไม่	อวดเดชเหตุร้ายใช้กำลัง	มักให้หลังหลบหนียามมีภัย
มี	ตัวอย่างงูพิษแต่ผิดถิ่น	อยู่ใต้ดินหรือท่าชลาศัย
พิษ	หาไม่ไร้คนจะสนใจ	ดังผู้ไกลคู่เคล้าทั้งเช้าเย็น

ศิษย์	ไร้ครูผู้สอนอ่อนฝึกหัด	ขาดสันทัดเรื่องวิทย์ที่คิดเห็น
ไม่	เชี่ยวชาญปัญญาหาประเด็น	มักจะเป็นนักรู้ถูกดูแคลน
มี	ครูไว้ให้นัยตั้งใจฝึก	รู้ตื้นลึกแยบคายสบายแสน
ครู	จึงเป็นเหมือนหลักที่ปักแดน	หรือดังแหวนหัวเพชรเม็ดเด็ด เอย

คาถาธรรมบท

บุปผวรรค (เรื่องดอกไม้) ภาค ๓

พระราชวราภรณ์ วัดราชาธิวาชวิหาร พระนคร

แปลโดยวิธีร้อยกรอง

---

๑. ใครจักรู้ดูชัดอัตภาพ ใครจะทราบอะปายะดังประสงค์
ใครจะรู้สรวงสวรรค์อันบรรยง ใครจำนงแจ้งชัดบทสัทธรรม
ดังช่างจัดดอกไม้ใช้ความคิด เลือกชนิดมาลาเรขาขำ
มาจัดแจงแต่งติดประดิษฐ์ทำ เพื่อน้อมนำจิตผู้มาดูชม
พระเสขะผู้มานะละกิเลส โดยจิตเจตน์ช่างคิดสนิทสนม
ศึกษาธรรมนำจิตคิดนิยม มโนรมย์แน่วแน่ไม่แปรปรวน
รู้จักอัตภาพทราบอบาย รู้ความหมายรอบคอบคิดสอบสวน
รู้สวรรค์ชั้นพรหมตามสมควร รู้ครบถ้วนสัทธรรมพระสัมพุทธ
ดังนายมาลาการชาญฉลาด ผู้สามารถเลือกมาลีบริสุทธิ์
มาร้อยกรองต้องในใจมนุษย์ ให้สวยสุดยวนตาเป็นอาจิน

๒. อันกายนี้มีเปรียบดังฟองน้ำ ที่ลอยตามแนวแควกระแสสินธุ์
หรือเหมือนดังพยับแดดแผดเมฆิน มีแต่สิ้นหมดไปตามไตรกาล
ผู้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งนี้ จิตยินดีตัดวงแดนสงสาร
ซึ่งเปรียบด้วยดอกไม้ได้แก่มาร คือตัวการเปลี่ยนผลัดในวัฏฏ์วน
เขาย่อมถึงที่หมายได้ดังมาด มัจจุราชทำเข็ญไม่เห็นหน
ไม่ต้องใช้ปถะมังกำลังมนตร์ ชื่อว่าดลแดนนิพพานสำราญรมย์

๓. กามคุณห้าดังว่าปทุเมศ ทุกคนเจตน์จงจิตคิดสั่งสม
ต่างมุ่งหมายหวังได้มาเด็ดดม โสภารมย์โลกีย์เป็นที่ปอง
ผู้หลงติดปล่อยจิตคิดร่วมรัก โดยสมัครหวังเคล้าเป็นเจ้าของ
มัวประมาทมาดกุมปทุมทอง ความตายต้องพาพรากไปจากไกล

ดังห้วงน้ำยามมหาพายุพัด ทั้งบ้านวัดท่วมทับคนหลับไหล
ตื่นตระหนกตกประหม่าพาพรั่นใจ ทรัพย์กษัยชีวิตแทบปลิดปลง

๔. อำนาจใดในไตรชีวภพ จะเลิศลบม้วยมุดจุดประสงค์
จะอวดอ้างอย่างใดใจจำนง ก็ไม่คงใครรอดตลอดไป
เป็นอันว่าบรรดาสัพพสัตว์ ซึ่งอุบัติทุกยุคทุกสมัย
ที่จะหลีกปลีกตนให้พ้นไกล จากทุกข์ภัยความตายนั้นไม่มี
ถึงมัวหลงในดงบุปผชาติ ติดอำนาจความรักเพื่อศักดิ์ศรี
ยังไม่เบื่อในกามความยินดี ไม่เคยมีใครลุมัจจุมาร

๕. ภมรแมงแฝงพุ่มปทุมรส โดยกำหนดน้ำผึ้งซึ่งหอมหวาน
ไม่ทำลายกลิ่นสีมาลีบาน ให้ร้าวรานโรยราช่อมาลัย
อันข้อนี้ฉันใดในผู้รู้ แม้นเข้าสู่คามเขตประเทศไหน
ไม่ทำลายไมตรีที่ตรึงใจ ตั้งอยู่ในสัทธรรมประจำตน

๖. คำหยาบคายเหมือนสายสุนีฟาด อย่าบังอาจกล่าวเห็นมิเป็นผล
เขาทำดีทำชั่วมัวกังวล ตัวจะดลเหินห่างจากทางดี
เกิดเป็นคนสนใจในการกิจ หมั่นพินิจใคร่ครวญให้ถ้วนถี่
สิ่งใดค้างอย่าร้างไปแรมปี จงเร็วรี่รีบทำให้ชำนาญ

๗. อันดอกไม้ที่มีสีสวยสด แต่ปรากฏไร้กลิ่นประทิ่นหวาน
ไม่หอมหวนชวนชมนิยมฆาน ของผู้พานพบต้องประคองชม
อันข้อนี้ฉันใดในภาษิต ซึ่งบัณฑิตกล่าวความไว้งามสม
แต่ผู้ไม่ทำตามความนิยม ผลก็จมธรณินคือสิ้นดี

๘. ส่วนดอกไม้ได้มีสีสวยสด โอชารสรวยรินพร้อมกลิ่นสี
ผู้ทัดทรงหลงใหลในมาลี รื่นฤดีโดยกลิ่นประทินทรวง
ท่านเปรียบด้วยวาจาสุภาษิต ที่ผู้คิดตรึกตรองดังของหวง
เห็นเป็นคำไพเราะไม่หลอกลวง เฝ้ายึดหน่วงเอาผลที่สนใจ

๙. มาลาการชำนาญการจัดสรร เขาเลือกพันธุ์ไม้มากจากกองใหญ่
มาประดิษฐ์ประดอยร้อยมาลัย ให้สดใดสวยสมน่าชมเชย
อันข้อนี้ฉันใดในผู้เกิด รู้กำเนิดตายจริงอย่านิ่งเฉย
ทำกุศลผลบุญจนคุ้นเคย ไม่ละเลยเรื่องบุญมนุญโญ

๑๐. กลิ่นบุปผามาลีที่หอมหวน กลิ่นจันทร์ชวนให้คิดติดสุโข
กฤษณากลำพักชักมโน ให้เชยโชชิดชมภิรมยา
อันกลิ่นหอมเหล่านี้มีแต่หอม ให้คนยอมตามเล่ห์เสน่หา
ยามพระพายชายพัดกระพือพา สุคนธาหอมหวนมิทวนลม
ส่วนกลิ่นสัตปุรุษพุทโธรส ย่อมปรากฏทั่วทิศหอมติดสม
ด้วยกลิ่นศีลจับจิตให้ชิดชม เป็นบรมคันธาสุมาลี.
ย่อมหอมหวนทวนลมบรมหอม กลิ่นศีลพร้อมปรากฏสดสวยสี
ผู้มีศีลจินตนากล้าทำดี จนไม่มีชั่วตามมาลามลวน

๑๑. กฤษณาหรือจันทร์นั้นเล็กน้อย เพียงหอมลอยลมตามยามลมหวน
ผู้มีศีลกลิ่นดีย่อมชี้ชวน ให้หอมทวนลมเฟื่องถึงเมืองแมน

๑๒. อันมารร้ายทรงสายสรรพาวุธ อาจต่อยุทธโจนจับคนนับแสน
มีอำนาจปราบสิ้นทั่วดินแดน ถึงเมืองแมนสรวงสวรรค์ชั้นอมร
แต่ย่อมไม่ประสพพบหนทาง ของผู้สร้างศีลธรรมตามคำสอน
ไม่ประมาทพลาดพลั้งรั้งนิวรณ์ สติต้อนความคิดเดินผิดทาง
ให้เป็นผู้รู้ชอบรอบรู้เหตุ กำจัดเกลศเครื่องดองให้หมองหมาง
พ้นจากยุคทุกข์ภัยใจสำอาง บรรลุทางนิพพานสำราญรมย์

๑๓. ปทุมชาติมาตรเกิดในกองหยาก อันคนมากสำหรับทิ้งทับถม
ใกล้ทางใหญ่ไกลบ้านย่านสังคม คนยังชมเพราะกลิ่นน่ายินดี
เปรียบดังองค์สาวกดิลกลบ ผู้เจนจบพุทธศาสน์สะอาดศรี
แม้กำเนิดเกิดกายได้ราคี ในหมู่มีอันธพาลสันดานทราม
ย่อมรุ่งโรจน์โชติช่วงล่วงเลยพ้น ปุถุชนใจบาปการหยาบหยาม
ด้วยปัญญาบารมีที่ดีงาม ขจรนามพุทธบุตรพิสุทธิ์พงศ์

พาลวรรค (เรื่องคนพาล) ภาค ๓

๑๔. รัตติกาลนานเนิ่นเกินกำหนด ย่อมปรากฏกับจิตต์คิดประสงค์
ผู้รับทุกข์ไข้ทับมิหลับลง หรือพะวงด้วยฌานสำราญใจ
ส่วนโยชน์ยาวเมื่อคราวคนเดินหน เหนื่อยสกนธ์แทบว่าน้ำตาไหล
สังสารวัฏฏ์ไกลชมัดยิ่งกว่าไกล สำหรับใจของผู้มิรู้ธรรม์

๑๕. หากไร้ญาติขาดมิตรผู้คิดซื่อ สมควรถือเอ้กาจนอาสัญญ์
เพราะความเป็นสหายกันได้นั้น ข้อสำคัญไม่อยู่ในหมู่พาล

๑๖. เหตุคนพาลมักประมาณสำคัญผิด ตกเข้าติดในวงแห่งสงสาร
เพราะยึดมั่นถือมั่นเป็นสันดาน หลงลูกหลานทรัพย์สินจนสิ้นดี
ไม่นึกหวังตั้งหมายในกายตน ว่าทุกคนจบเรื่องไปเมืองผี
บุตรและทรัพย์สำหรับในโลกนี้ สิ้นชีวีสิ่งใดมิไปตาม

๑๗. อันคนโง่ถ้ารู้ว่าตนโง่ พอจะโงหัวพร่องมิต้องถาม
เพราะรู้สำนึกผิดจึงคิดความ ได้ดีงามฉลาดมิขาดทุน
ส่วนคนโง่โงหัวว่าตัวปราชญ์ อวดฉลาดแกล้งสรรทำหันหุน
แสร้งวางท่าว่าที่ฉันมีบุญ ดังพกนุ่นโอหังมมังการ

๑๘. อันทัพพีที่ตักมธุรส ไม่ปรากฏรู้เค้าว่าคาวหวาน
เปรียบกันได้ฝ่ายในวิสัยพาล แม้อยู่นานใกล้ปราชญ์ฉลาดเลอ
แต่ไม่รู้รสธรรมคำท่านสอน กินกับนอนเท่านั้นขยันเสมอ
พาลคบปราชญ์มาตรเหมือนดั่งเพื่อนเกลอ แต่ไม่เจอรสธรรมที่สำคัญ

๑๙. ส่วนชิวหาประสาทอาจรู้รส ซึ่งปรากฏเจนจบจนครบสรรพ์
ว่าสิ่งนี้ดีเด็ดเผ็ดเค็มมัน ตามเชิงชั้นชิวหาปัญญาชน
เปรียบเหมือนดังวิญญูผู้รู้แจ้ง ไม่เคลือบแคลงสังเกตตามเหตุผล
เข้าใกล้ปราชญ์มาดมุ่งผดุงตน ย่อมได้ผลธรรมรสปรากฏพลัน

๒๐. คนพาลในใจทรามความรู้ชั่ว มักเมามัวติดโซ่คือโมหันต์
ย่อมก่อกรรมทำเข็ญมิเว้นวัน กรรมตามทันให้ผลร้อนรนแรง
ดังศัตรูอยู่ใกล้หมายประชิต ต้องร้อนจิตเพราะว่ากรรมกล้าแข็ง
เกิดร้อนนอกร้อนในใจระแวง ทุกหนแห่งร้อนรนเหลือทนทาน

๒๑. อันคนทำกรรมใดใจเดือดร้อน ต้องอาวรณ์เวทนาน่าสงสาร
วิบากกรรมจำเพาะบอกอาการ ให้พบพานเศร้าโศกวิโยคครวญ
กรรมเช่นนี้มีพิษฤทธิ์เรืองเดช ผู้ทราบเหตุควรรักศักดิ์สงวน
คือเว้นห่างเดินทางที่ไม่ควร ดำรงสงวนศักดิ์ศรีทำดีงาม

๒๒. อันกรรมใดใครทำไม่เดือดร้อน จะนั่งนอนสุขประสบในภพสาม
เอิบอิ่มใจไกลทุกข์รุกติดตาม มีแต่ความสุขสันต์นิรันดร
กรรมนั้นแลผลดีทวีสุข สมควรทุกคนทำตามคำสอน
เสวยผลดลใจไกลอาวรณ์ สิ้นทุกข์ร้อนแสนสบายเป็นฝ่ายดี

๒๓. อันคนชั่วตัวทำกรรมลามก ผลไม่ตกถึงทุกข์ยังสุขี
สำคัญหมายได้ว่าไร้ราคี หลงยินดีดังน้ำตาลอันหวานมัน
เมื่อใดกรรมให้ผลตนจึงทราบ ว่าตัวบาปออกฤทธิ์ให้ผิดผัน
ประสบทุกข์รุกร้าวเข้าประชัน ถึงเมื่อนั้นจึงรู้ยอมสู้ทน

๒๔. คนลวงโลกบริโภคทานะภัตต์ ที่เขาจัดถวายให้ฉงน
จิ้มด้วยปลายหญ้าคาท่าพิกล สำแดงตนเคร่งครัดวิรัติจริง
คนศรัทธาพาซื่อถือว่าเด็ด ท่านสำเร็จสิ้นเขตกิเลสสิง
ใจสะอาดปราศกังวลตนประวิง มีคุณยิ่งชะงัดน่าศรัทธา
ผู้เช่นนี้ไม่มีซึ่งโสฬส เสี้ยวกำหนดแห่งท่านชาญศึกษา
นิยมธรรมจำหมายใช้ปัญญา มีโสดาปัตติมรรคเป็นหลักใจ

๒๕. น้ำนมสดปรากฏไม่แปรผัน เพราะเหตุมันผุดผ่องเป็นของใหม่
ดังพาลทำกรรมชั่วตัวจัญไร สบายใจเมื่อกรรมไม่ซ้ำเติม
กรรมให้ผลตนร้อนนอนไม่หลับ เสมือนกับไฟเถ้าเข้าโหมเหิม
ร้อนเพราะทำกรรมชั่วตัวริเริ่ม จึงต้องเพิ่มร้อนใจดังไฟฟอน

๒๖. อันความรู้มีอยู่กับผู้เขลา เพียงเพื่อเอาลางบอกเข้าหลอกหลอน
กำจัดส่วนความดีที่ขจร ยังตัดทอนปัญญาให้ราโรย

๒๗. อันคนเขลาเมายศปรากฏชัด มีมนัสขอดกีวดังหิวโหย
หวังให้เขายกย่องร้องวายโวย เพื่อกอบโกยความดีไม่มีจริง
โดยมุ่งหวังตั้งความปรารถนา ให้บูชากราบไหว้ทั้งชายหญิง
อยากเป็นใหญ่ในกิจคิดประวิง ขอทุกสิ่งอย่าคลาดอำนาจตน
ริษยาตาววาวเจ้ามานะ ใครเกะกะด่าแช่งทุกแห่งหน
ความดำริตริผิดติดกมล ให้เหล่าชนสำคัญคิดมั่นคง
ว่ากิจการน้อยใหญ่ในที่นี้ ได้เกิดมีต้องตามความประสงค์
อาศัยท่านจัดสรรโดยบรรจง จึงดำรงอยู่ได้หาใช่ใคร

๒๘. สาวกองค์ผู้ทรงพุทธศาสน์ ย่อมสามารถรู้กิจตามนิสัย
ว่าทางนี้จำเริญควรเดินไป ประสบชัยลาภผลดังตนปอง
นี้เป็นทางย่างเข้าด้าวแดนสุข นิราศทุกข์ไกลภยันมันสนอง
จึงไม่พึงเพลิดเพลินเกินคัลลอง เข้าสู่คลองสักการประมาณตน
พึงเจริญวิเวกเอกะจิต ตามชนิดธรรมพิเศษพร้อมเหตุผล ฯ

บัณฑิตวรรค (เรื่องบัณฑิต) ภาค ๔

๒๙. ธรรมดาสามัญนั้นว่าคน เป็นตัวตนตามจริงทั้งหญิงชาย
ถ้าไม่ได้อบรมเพียงสมบัติ ก็ปรากฏตามเรื่องเพียงเครื่องหมาย
จึงควรอบรมจิตคิดฝึกกาย ให้แยบคายมีค่าจนน่าชม
พึงคบหาบัณฑิตผู้คิดชอบ รู้ระบอบเชิงเช่นที่เห็นสม
กล่าววาจาพาทีมีคารม กล่าวคำคมพร้อมเหตุสังเกตมา
ท่านยกคุณชี้โทษโปรดสั่งสอน กล่าวเผ็ดร้อนพร่ำเพรื่อตามเนื้อหา
บางคราวชมสมควรชวนพูดจา ดังชี้หาขุมทรัพย์นับอนันต์
เพราะการคบบัณฑิตเป็นมิตรแท้ ให้เกิดแต่คุณยิ่งเป็นมิ่งขวัญ

๓๐. การพร่ำสอนย้อนสั่งหวังเกียดกัน ให้รู้ทันทางชั่วกลับตัวตน
เป็นวิสัยบัณฑิตพินิจมุ่ง หวังผดุงเกียรติ์แจ้งทุกแห่งหน
ฝึกคนชั่วทำตัวให้โสภณ ย่อมได้ผลปราชญ์รักประจักษ์นาม
แต่ไม่เป็นที่รักสมัครหมาย ของผู้ไร้ศีลมากดังขวากหนาม

๓๑. ไม่ควรคบคนชั่วตัวเลวทราม จะทำความครหาทั่วธานิน
คนสามานย์ปานมูตคูถของสัตว์ ควรวิรัติอย่าชิดเป็นนิจสิน
กัลยาณมิตรคิดหาเป็นอาจิณ จงอยู่กินด้วยบุรุษชั้นอุดม
ท่านเหล่านี้มีธรรมประจำจิต ควรเป็นมิตรร่วมรักเกิดศักดิ์สม

๓๒. ผู้เอิบอิ่มในธรรมคำนิยม เจตนารมณ์ผ่องใดปราศภัยพาน
มีปัญญาคติดำริชอบ รู้ระบอบประจักษ์พร้อมหลักฐาน
อภิรมย์ชมชื่นรื่นสำราญ ในธรรมสารอริยันท่านบรรยาย
โดยประกาศศาสน์สั่งหวังประโยชน์ ไว้เพื่อโปรดชนั้งสิ้นทั้งหลาย

๓๓. ธรรมดาบัณฑิตคิดแยบคาย ย่อมฝึกกายฝึกใจให้ไกลพาล
ประดุจดังชาวนามานึกคิด ทำเขื่อนปิดกั้นน้ำตามละหาน
เพื่อไขเข้านาตนจนชำนาญ หรือเปรียบปานช่างศรมิร้อนรน
เอาไม้ดัดคัดทำให้ตรงถึง ไว้เพื่อยิงเนื้อทรายย่อมได้ผล
หรือเปรียบดังช่างถากหากอดทน ถากไม้จนแคล่วคล่องดังต้องการ
จะให้คดหรือตรงเมื่อจงจิต เขาย่อมผลิตเช่นนั้นดังบรรหาร

๓๔. มวลบัณฑิตกิจกรรมย่อมชำนาญ ไม่สท้านหวั่นไหวในนินทา
ใครสรรเสริญเยินยอตามข้อเค้า ไม่โน้มน้าวน้อมใจเข้าไปหา
ดังเขาใหญ่สูงเยี่ยมเทียมเมฆา ต้องวาตาพัดโบกไม่โยกคลอน
เห็นนินทาวาทีมีแต่ปด ไม่ปรากฏเป็นหลักดังอักษร

๓๕. ท่านฟังธรรมจำจิตคิดแน่นอน หมดอาวรณ์ชื่นบานสำราญใจ
ดุจดังห้วงมหาสาคเรศ กำหนดเขตน้ำนิ่งยิ่งผ่องใส

๓๖. สัตบุรุษพุทธพงศ์ทรงวินัย ไม่ติดใจธรรมดาในสากล
ไม่บ่นเพ้อละเมอฝันสำคัญหมาย เพราะความใคร่ในกามที่ทรามผล
ถูกทุกข์สุขรุกเข้าร้าวกมล สำแดงตนมั่นคงจำนงปอง
เหตุเป็นผู้สงบพบสุขสันต์ ไม่รำพันบอกเล่าเป็นเจ้าของ

๓๗. บัณฑิตชาติมิมาดให้ผิดคลอง โดยทำนองก่อบาปอันหยาบคาย
ทั้งเหตุตนเหตุท่านเป็นการผิด มุ่งแต่คิดทำดีเป็นที่หมาย
สิ่งที่ไม่ชอบธรรมถึงจำตาย ไม่มาดหมายเกี่ยวข้องเป็นของตน
เช่นบุตรทรัพย์รัฐะยังละทิ้ง โดยเห็นสิ่งทั้งหลายนั้นไร้ผล
เห็นสิ่งไม่เที่ยงธรรมช้ำกมล สิ่งของตนคือศีลเพิ่มภิญโญ
มีปัญญารักษาสงวนสัตย์ ปฏิบัติธรรมะเว้นยะโส

๓๘. ในมนุษย์ทั้งหลายได้แต่โม้ อวดเดโชหลายอย่างต่างต่างกัน
ชนน้อยนักที่จักเข้าถึงฝั่ง มีความหวังแน่วแน่มิแปรผัน
ชนนอกนี้มีจิตคิดสำคัญ ต่างมุ่งมั่นเลียบฝั่งโดยตั้งใจ
อันผู้ประพฤติธรรมโดยกำหนด ตถาคตตรัสแจ้งแถลงไข
ย่อมถึงฝั่งนิพพานผ่านพ้นภัย มัจจุไปตามยากลำบากครัน

๓๙. ผู้ฉลาดมาดหมายทำลายธรรม ข้างฝ่ายดำได้ครบย่อมสบสันต์
พึงเจริญธรรมขาวเข้าด้วยกัน แล้วยึดมั่นนิพพานสำราญรมย์
ละอาลัยไกลกามความกังวล จะได้ดลความสงัดมนัสสม
กายผ่องใดใจสะอาดปราชญ์นิยม ย่อมได้ชมโพชฌงค์มีงมงคล
อันผู้ไม่ยึดถือคือบัณฑิต ดับสนิทราคาท์สถาผล
สิ้นเครื่องดองของหมักเพราะรักตน ย่อมโสภณโชติช่วงดังดวงดาว.

เรื่องที่ ๑

พระเมตตาของทูนกระหม่อม

โดย

เอินศรี เกตุสิงห์

(นางสาวเอินศรี เกตุสิงห์ เป็นน้องของผู้รวบรวม. สำเร็จวิชาพยาบาลผดุงครรภ์จากศิริราชพยาบาล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘. เคยรับราชการในโรงพยาบาลศิริราช และโรงพยาบาลหญิง. ในปัจจุบันนี้ทำงานอยู่กับบริษัทต่างประเทศ. อายุห้าสิบปี. เป็นผู้ไม่เคยมีประวัติเหลวไหล. ตำบลที่อาจติดต่อได้ คือบ้านเลขที่ ๑๖ ซอยพระราชครู ถนนพหลโยธิน ก.ท. ๔)

เมื่อประมาณยี่สิบปีเศษมานี้, ข้าพเจ้าเพิ่งจบการศึกษาวิชาพยาบาลผดุงครรภ์มาใหม่ ๆ จากศิริราชพยาบาล, ได้ไปพบผู้ป่วยด้วยโรคเนื้องอกในมดลูกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นมารดาของครูของข้าพเจ้าผู้หนึ่ง. ปรากฏว่าท่านสูงอายุมากแล้ว และได้รับการทรมานจากโรคนี้ จนกระทั่งถ่ายปัสสาวะไม่ออก. เพราะท่านไม่ยอมรับการรักษาด้วยวิธีผ่าตัด, ด้วยความกลัว. แม้จะได้รับการแนะนำจากแพทย์ผู้ชำนาญหลายโรงพยาบาล ท่านก็ไม่ยอม.

เมื่อข้าพเจ้าได้ทราบข่าวจากบุตรชายของท่าน ซึ่งมาอ้อนวอนให้ข้าพเจ้าไปช่วยพูดขอร้องให้ท่านรับการผ่าตัด. ข้าพเจ้าได้พูดอ้อนวอนท่านอยู่ประมาณสองชั่วโมงกว่า. ท่านก็ขอคำมั่นสัญญาจากข้าพเจ้าหลายข้อ. เช่น

๑. ขอให้ข้าพเจ้าพูดให้อาจารย์ พ.ญ. ม.ร.ว. ส่งศรี เกตุสิงห์ เป็นผู้ทำผ่าตัด.

๒. ข้าพเจ้าต้องอยู่กับท่านตลอดเวลาที่ผ่าตัด. และพยาบาลจนกระทั่งท่านหาย.

๓. รับรองว่าไม่เป็นอันตรายถึงชีวิต (ซึ่งข้าพเจ้าไม่ยอมรับ, แต่ก็ปลอบใจท่าน).

ในที่สุดท่านยินยอมไปตรวจ และรับการผ่าตัดที่ศิริราชพยาบาล. โดยเข้าอยู่ในตึกมหิดลวรานุสสรณ์. ห้องเลขที่ ๑๖ ก่อนวันผ่าตัดหนึ่งวัน. ข้าพเจ้าแนะนำให้ท่านบูชา

ทูนกระหม่อมสมเด็จพระราชบิดา ฯ ด้วยพวงมาลัย และขอให้ท่านทรงช่วยคุ้มครองให้ปลอดภัยจากการผ่าตัด, เพื่อเป็นกำลังใจแก่ผู้ป่วย. ท่านก็ปฏิบัติตาม, โดยที่ไม่เคยรู้จักหรือทราบพระประวัติอย่างใด ๆ มาก่อนเลย. พระรูปก็ไม่เคยเห็น, เพราะวันที่ท่านเข้าไปอยู่ท่านกำลังอ่อนเพลียจากการทรมานของโรคร้าย. (สมัยนั้นยังไม่ได้สร้างพระรูปอนุสาวรีย์)

ในคืนวันผ่าตัด ข้าพเจ้าและบุตรสาวของท่านนั่งเฝ้าตลอดคืน, และให้ลูก ๆ ผู้ชายทุกคนกลับก่อน ๑๘ น. ตามกฎของโรงพยาบาล. รุ่งขึ้นเช้าท่านตื่นด้วยความแจ่มใส. หลังจากที่ข้าพเจ้าได้เช็ดตัวให้ท่านแล้ว, ก็พูดคุยกันถึงเหตุการณ์เมื่อวาน. ข้าพเจ้าเล่าให้ท่านฟังว่าท่านบริภาษข้าพเจ้าเสียมากมาย, หาว่าหลอกลวงว่าผ่าตัดแล้วไม่เจ็บ. และท่านดิ้นมากจับกันไม่ไหว เพราะท่านร่างใหญ่มาก. แพทย์ผู้ผ่าตัดก็กลัวโรคแทรกซ้อนเพราะอายุก็มากด้วย. พวกเราไม่ไว้ใจได้อดตาหลับขับตานอนนั่งเฝ้ากันตลอดคืน. ท่านขอโทษและขอบอกขอบใจ. แล้วถามว่า "เมื่อคืนนี้ ใครมาหาแม่ตอนหัวค่ำ. เป็นผู้ชาย, รูปร่างเล็ก ๆ บาง ๆ, แต่สง่าผ่าเผยมาก, งามน่ารักเหลือเกิน, ไม่เคยเห็นมาแต่ก่อน." ข้าพเจ้าถามว่ามาเมื่อใด. ไม่มีใครเห็นเลย. ข้าพเจ้ากับลูกสาวท่านนั่งเฝ้าคนละข้างเตียงตลอดเวลา, ไม่ได้งีบเลย หมอที่มาเยี่ยมก็มีแต่หมอผู้หญิงและพยาบาล. ผู้ชายไม่มีใครมา. ท่านก็ยืนยันว่า "มีแน่. มายืนตรงหัวเตียงและบอกกับแม่ว่า ไม่ต้องกลัวนะ. จะช่วยให้หายเร็ว ๆ. หายแล้ว, เอาไข่ต้ม, น้ำปลามะนาว, พริกขี้หนูและซอยหอมแยะ ๆ มาให้กินบ้าง. แล้วก็เดินออกไป". ข้าพเจ้าตัวเย็นขนลุก, แต่ไม่กล้าบอกท่านว่าท่านผู้นั้นคือใคร เพราะไม่แน่ใจถึงร้อยเปอร์เซ็นต์, และเกรงท่านจะกลัว.

ต่อมาหลังผ่าตัดได้สามวัน ข้าพเจ้าเข็นรถให้ท่านนั่งออกไปเที่ยวนอกห้อง. พอรถถึงหน้าประตู ท่านก็ชี้มือไปที่พระรูปสมเด็จพระราชบิดา ฯ ที่ติดไว้เหนือบันได และร้องเอะอะว่า "นั่นไง, คนนี้แหละที่มาหาแม่คืนวันนั้น." ข้าพเจ้าขนลุกอีกและบอกว่า "ท่านคือทูนกระหม่อมสมเด็จพระราชบิดา ฯ ทรงพระกรุณามาเยี่ยมคุณแม่แล้ว." ท่านยกมือประนมและอธิษฐานอยู่นาน. แล้วสั่งให้ข้าพเจ้าไปจัดหาไข่ต้ม. น้ำปลามะนาวพริกขี้หนู, ซอยหอมแยะมาถวายเดี๋ยวนั้น. แม้ว่าจะเป็นการไม่เหมาะสมนัก แต่ข้าพเจ้าก็ได้ทำตามทันที.

เหตุการณ์นี้แม้เวลาจะได้ผ่านมากว่ายี่สิบปี, แต่ข้าพเจ้ายังไม่เคยลืมพระเมตตาของทูนกระหม่อมสมเด็จพระราชบิดา ฯ เลย และได้เคารพคารวะทุกครั้งที่ผ่านพระรูป, ตลอดจนได้อุทิศส่วนกุศลที่ได้บำเพ็ญทุกครั้งแก่พระองค์ท่าน.

ผู้ป่วยคนนี้ มีชีวิตยืนยาวอย่างเป็นสุขอยู่ต่อมาอีกสิบปีเศษ และถึงแก่กรรมที่วัดเขาวัง จังหวัดเพชรบุรี.

หมายเหตุของผู้รวบรวม จุดสำคัญในเรื่องนี้คือ (๑) คนไข้เห็นผู้มาเยี่ยมโดยที่ผู้นั่งเฝ้าสองคนไม่เห็น, ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้นอนเลยตลอดคืน. (๒) รูปร่างที่คนไข้บรรยายคล้ายคลึงกับพระลักษณะของสมเด็จพระราชบิดา ฯ. (๓) เมื่อเห็นพระรูป คนไข้จำได้ว่าเป็นคนที่ไปเยี่ยมในตอนกลางคืน, ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็นพระรูปมาก่อน และไม่เคยรู้จักพระองค์เลย, และผู้พยาบาลก็ไม่ได้ถามนำแต่อย่างใด.

คนไข้ที่กล่าวถึงในเรื่องนี้คือ นางพุก มณไทวงษ์, เคยอยู่บ้านตำบลถนนสี่พระยาพระนคร (ได้รับอนุญาตจากบุตรชาย, นายวิชิต มณไทวงษ์, ให้เผยแพร่ได้. ขอขอบคุณอย่างยิ่ง).

เมื่อปลาย พ.ศ. ๒๕๑๑ ผู้รวบรวมได้มีโอกาสเข้าเฝ้าสมเด็จพระราชชนนี ฯ เพื่อขอประทานพระอนุญาตให้เผยแพร่เรื่องนี้, และได้ทูลถามเรื่องไข่ต้มปรุงดังกล่าวในเรื่องข้างต้น. ทรงรับสั่งว่า จำไม่ได้ว่าสมเด็จพระราชบิดา ฯ ทรงโปรดเป็นพิเศษหรือไม่.

เรื่องที่ ๒

เรื่องสามเณรระลึกชาติได้

โดย

ญ.บ.

(ท่าน ญ.บ. เป็นพระภิกษุผู้ทรงคุณธรรมสูงยิ่งองค์หนึ่ง เป็นพระอาจารย์กัมมัฏฐานในสายของพระอาจารย์มั่น แห่งจังหวัดสกลนคร. ท่านมีผู้เคารพนับถืออยู่แทบทั่วประเทศไทย. การที่ไม่ใส่นามจริงของท่าน ก็เพื่อมิให้เป็นการเอิกเกริกเกินสมควรโดยฐานะของท่าน. ผู้รวบรวมยืนยันในศีลบริสุทธิ์ของท่านผู้นี้ได้อย่างเต็มที่. ท่านเป็นผู้มีความจำเป็นเยี่ยม, เทศน์เก่งและเขียนหนังสือดียิ่ง. ผู้รวบรวมขอแสดงความขอบพระคุณอย่างยิ่ง สำหรับความกรุณาที่ท่านได้เจียดเวลาเขียนเล่าเรื่องต่อไปนี้ ด้วยมือของท่านเองจนตลอด.

เรื่องเดิม คือท่านไปงานศพของพระอาจารย์มั่น ที่จังหวัดสกลนคร และได้รับคำบอกเล่าจากพระภิกษุอื่น ๆ ว่า มีสามเณรที่ระลึกชาติได้มาในงานนั้นด้วยองค์หนึ่ง ท่านจึงหาตัวมาพบและถามเรื่องราว ได้รับคำบอกเล่าที่บันทึกไว้ต่อไปนี้)

การเล่าเรื่องสามเณรระลึกชาติได้ จะขอเล่าตามที่ได้ยินต่อปากเณรผู้ระลึกชาติได้เล่าให้ฟังเท่านั้น. ส่วนจะผิดถูกประการใดนั้น โปรดท่านผู้อ่านพิจารณาตามเณรผู้เล่า. สำหรับผู้เขียนซึ่งเป็นผู้ฟังมาจากเณรด้วยตนเอง จะไม่ให้มีการเพิ่มเติมและตัดออกแต่อย่างใด. จะผิดหรือถูกก็คงไว้ตามรูปเดิม ไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งสิ้น.

เริ่มแรกที่จะได้ทราบว่ามีเณรระลึกชาติได้นั้น, ผู้เขียนได้ทราบจากพระอาจารย์รูปหนึ่ง ซึ่งไปร่วมในงานฌาปนกิจศพของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถระ ณ วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๙๓ มาเล่าให้ฟังว่า มีเณรรูปหนึ่งชื่อเลี่ยม. อยู่บ้านน้ำก่ำ, อำเภอพระธาตุพนม, จังหวัดนครพนม, ระลึกชาติได้. เธอจะมาในงานนี้ด้วย, ผมเคยไปถามเธอครั้งหนึ่งแล้วที่วัดบ้านน้ำก่ำซึ่งเป็นบ้านเกิดของเธอ. เหตุที่จะถาม

ก็เนื่องจากเวลาผมไปพักที่วัดนั้น มีพระเณรมาเล่าให้ฟังว่าเธอระลึกชาติได้, เลยเกิดความสนใจคิดอยากจะถาม. เมื่อถามก็ได้รับคำตอบจากเธออย่างจับใจและน่าฟังมาก. เธอบอกว่าจะมาในงานนี้ด้วย. ถ้าเธอมาจริง ๆ ผมได้พบจะพาเธอมาหาท่านให้สอบถามดู. แต่ตามปรกติเธอไม่เล่าให้ใครฟังง่าย ๆ, เพราะเวลาเล่าแล้วเธอต้องเป็นไข้ทุก ๆ ครั้งที่เล่า. ฉะนั้นเธอถึงไม่อยากเล่าอย่างง่าย ๆ. พอดีวันเริ่มงานศพเธอมาจริง ๆ. พระอาจารย์ที่เคยบอกเล่าเรื่องเณรให้ฟังก็พาเธอมาหาถึงที่พักของเรา ในป่าบริเวณวัดสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร, ซึ่งเป็นสถานที่ทำฌาปนกิจศพของท่านพระอาจารย์มั่น. เราก็เริ่มถามเรื่องราวต่าง ๆ จนเข้าถึงจุดที่ต้องการ. เมื่อถูกถามถึงเรื่องระลึกชาติเธอก็อึกอักไม่อยากจะตอบ โดยให้เหตุผลว่าเมื่อเล่าให้ใครฟังแล้ว ตัวเองต้องเป็นไข้ทุก ๆ ครั้ง จึงรู้สึกระอาไม่อยากจะเล่า. แต่เพราะความเคารพและเกรงใจ, เธอก็เริ่มเล่าเป็นใจความดังต่อไปนี้ ชาติก่อนผมเกิดที่บ้านโคกเลาะ อำเภอ........... จังหวัดอุบลราชธานี พ่อผมชื่อ.............. แม่ชื่อ................. ผมชื่อบัว (ที่ทำจุดไว้จำคำเธอบอกไม่ได้). เวลานั้นผมกำลังเป็นหนุ่ม. มีพระธุดงค์ (พระกรรมฐาน) องค์หนึ่ง ชื่อพระอาจารย์ทอง เป็นหัวหน้าพระธุดงค์หลายรูปด้วยกัน, เที่ยวจาริกสั่งสอนประชาชนไปบ้านที่ผมอยู่นั้น. เวลาเย็นๆญาติโยมพากันไปรับการอบรมกับท่านเสมอ. ผมก็ถือโอกาสไปด้วย. ท่านพักอยู่ที่นั้นนานพอสมควร. ผมก็ได้รับการอบรมกับท่านเสมอจนเกิดความเชื่อเลื่อมใสในพระธุดงค์ และธรรมที่ท่านอบรมสั่งสอน, และถวายตัวเป็นลูกศิษย์ติดตามท่านไป. จนได้อุปสมบทเป็นพระและเที่ยวจาริกไปในที่ต่าง ๆ กับท่าน, จนถึงวาระสุดท้ายชีวิตในชาตินั้น. ท่านอาจารย์พาจาริกไปจำพรรษาที่บ้านสามผง, จังหวัดนครพนม. ซึ่งเป็นป่าทึบและมีไข้ชุกชุมมาก. ในพรรษานั้นมีพระเป็นไข้ป่าและตายไปก่อนหน้าผมสององค์โดยระยะห่างกันไม่กี่วัน. จากนั้นผมก็เริ่มป่วยลง และมีอาการหนักขึ้นทุกวัน, ทำให้รู้สึกตัวว่าจะไปไม่ตลอด. จนที่สุดก็รู้ว่าตัวจะตายในวันนี้แน่นอน, เพราะทุกส่วนในร่างกายได้กลายเป็นกองเพลิงไปหมดแล้ว. พอจวนตัวและรู้ชัดว่าจะตายในขณะนั้นจริง ๆ ก็ตั้งใจให้ดี, มีสติประคองจิต. ฉลัวว่าจะเผลอตัวในขณะดับคือตาย. พอถึงเวลาจะดับจริง ๆ แทนที่จะดับไปหมดไม่มีอะไรเหลืออยู่เลย, แต่จิตที่อยู่ประจำร่างกายกลับออก

จากร่างกาย แล้วกลายเป็นเราคือพระบัวขึ้นอีกองค์หนึ่ง, จากพระบัวที่กำลังนอนตายอยู่บนที่นอนในขณะนั้น. ออกไปยืนดูพระบัวที่ตายอยู่แล้ว, และดูพระเณรตลอดจนประชาชนที่มาเยี่ยมอาการป่วยและตายของพระบัว, โดยผมมีสบงจีวรที่นุ่งห่มคลุมอย่างเรียบร้อย. บ่าข้างหนึ่งสะพายบาตร, อีกข้างหนึ่งแบกกลด, คล้ายกับจะออกเดินทางไปเพื่อเดินวิปัสสนา. แต่ในความรู้สึกเวลานั้นมิได้มุ่งจะไปไหน เป็นแต่ยืนดูพระเณรและประชาชนจัดการศพและเผาศพของตนอยู่เท่านั้น. และหามีใครทราบว่าเราคือพระบัวได้ออกจากร่างไปยืนดูศพของตนอยู่ที่นั่นด้วยไม่, ทั้งไม่มีใครสนใจกับพระบัวองค์ยืนดูศพอยู่นั่นเลย. เราผู้ยืนก็มิได้แสดงอาการใด ๆ ให้เขาทราบเช่นกัน, เป็นแต่ยืนรอคอยดูศพของตนอยู่ จนกระทั่งถูกเผาจนเป็นเถ้าถ่านไปหมดไม่มีชิ้นเหลือแล้ว. จากนั้นเริ่มคิดว่าเราตายแล้ว, แม้ร่างกายก็ถูกเผาไปหมดแล้ว, จะอยู่หาประโยชน์อะไรหนีจากที่นี่ดีกว่า. แล้วก็เริ่มออกเดินทางโดยไม่มีใครรู้ใครเห็นเลยว่าพระบัวองค์ใหม่ได้เตรียมตัวออกธุดงค์วิปัสสนา, เหมือนคราวที่ยังเป็นพระบัวองค์เก่าอยู่, ซึ่งไปทางไหนมีคนมาต้อนรับและทักทาย, ถวายอาหารบิณฑบาต, โดยมุ่งหน้าไปทางด้านตะวันออก. บนบ่าข้างหนึ่งสะพายบาตร, ข้างหนึ่งแบกกรด, เดินเรื่อยไปแบบไม่มีจุดหมายปลายทาง. ไปถึงที่แห่งหนึ่งมีศาลาหลังหนึ่งใหญ่โตมาก ไม่เคยเห็นในเมืองมนุษย์เรา และเต็มไปด้วยผู้คนหญิงชายเป็นจำนวนมากมาย, ซึ่งล้วนแต่มีเครื่องแต่งตัวต่าง ๆ กัน ในลักษณะของคนเจ้าทุกข์ทั้งนั้น. มีอาการเศร้าสร้อยหงอยเหงามาก, ไม่มีความยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่ในหน้าเลย. ท่ามกลางศาลามีโต๊ะใหญ่หนึ่งตัวตั้งอยู่และมีเก้าอี้นั่งทำงานหลายตัว. แต่มิได้เหมือนโต๊ะและเก้าอี้ในเมืองมนุษย์เรา. มีหนังสือวางอยู่บนโต๊ะสองกอง ๆ หนึ่งใหญ่โตมาก. อีกกองหนึ่งเล็กนิดเดียว. มีเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ที่นั้นประมาณ ๓๐ คน, มีเครื่องแต่งตัวและแบบต่าง ๆ กันไม่ซ้ำกัน. เจ้าหน้าที่แต่ละคนมีนัยน์ตาเป็นประกายน่ากลัวมาก. มองไปทางไหน บรรดาคนที่อยู่ในศาลานั้นหลบตาไปตาม ๆ กัน. ไม่มีใครกล้ามองสบสายตาของเจ้าหน้าที่เหล่านั้นได้เลย. รู้สึกว่ากลัวกันมาก. มีพระองค์เดียวเฉพาะผมเท่านั้น ที่ขึ้นไปอยู่ที่นั้นโดยเจตนาของตัวเองไม่มีใครมาบังคับ และไม่นึกกลัวเจ้าหน้าที่ดังที่เขาทั้งหลายกลัวกัน. ในคนทั้งหมดนั้นล้วนแต่ยืนกันทั้งนั้น, ไม่มีคนนั่งแม้

คนเดียว. ผมเองก็ยืนฟังเขาเรียกชื่อคนในศาลานั้น, ซึ่งเรียกเป็นชุด ๆ และส่งไปเป็นพวก ๆ และเป็นชุด ๆ. ในชุดหนึ่ง ๆ มีประมาณร้อยคนบ้างกว่าร้อยบ้าง, ต่ำกว่าร้อยบ้าง. การส่งคนไปแต่ละชุดมีเจ้าหน้าที่ควบคุมไปเพียงคนเดียวเท่านั้น. คนที่ถูกเรียกชื่อและส่งไปเหล่านั้นดูอาการกลัวนายคุมมากที่สุด, เฉพาะนายคุมแต่ละนายมีมือถืออาวุธแปลกและน่ากลัวมาก. เมื่อเรียกชื่อและส่งผู้ต้องหาไปหมดแล้ว ยังมีเจ้าหน้าที่เหลืออยู่บนศาลาเพียงสองสามคนเท่านั้น. คนที่ถูกเรียกชื่อแล้วยังเหลืออยู่เพียงผู้หญิงคนเดียววัยราว ๖๐ ปี, ผู้ที่ขาดไม่มารับขานชื่อมีสามคน, เป็นชายสองหญิงหนึ่ง. เมื่อเสร็จธุระที่จัดส่งคนไปหมดแล้ว, เจ้าหน้าที่ที่ยังเหลืออยู่ที่นั้นก็ร้องเชื้อเชิญให้หญิงนั้น ลงไปที่สระน้ำหน้าศาลา โดยคำสุภาพอ่อนโยนว่า "เชิญคุณแม่ลงไปที่สระน้ำนั้น ก่อนลงไปโปรดแก้เครื่องนุ่งห่มออกให้หมด แล้วลงไปในสระน้ำและเดินตัดไปขึ้นทางฝั่งโน้น, จะมีรถทิพย์มาคอยรับ และนำเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับต่าง ๆ มาเปลี่ยนให้คุณแม่หมดทั้งชุด." หญิงนั้นก็เดินลงจากศาลาด้วยมารยาทอันสวยงามและสงบเสงี่ยม ประหนึ่งอุบาสิกาเดินลงศาลาวัดฉะนั้น. ส่วนเจ้าหน้าที่ผู้คอยบริการก็เดินตามและคอยแนะให้ความสะดวกแก่หญิงนั้น, ประหนึ่งอุบาสกวัดคอยให้ความสะดวกแก่ประชาชนผู้เข้ามาวัดเพื่อแสวงบุญฉะนั้น. พอหญิงนั้นเดินลงจากศาลาไปถึงสระน้ำแล้วก็เปลื้องเครื่องนุ่งห่มออกหมด, แล้วลงไปในสระน้ำซึ่งมีน้ำลึกประมาณหนึ่งเมตร. รถทิพย์คันหนึ่งก็เหาะลอยลงมาจากอากาศพอดี. มาจอดรออยู่ที่ฝั่งฟากโน้นแล้วร้องเชื้อเชิญหญิงนั้นให้เดินบุกน้ำไปตรงที่รถทิพย์ที่จอดคอยอยู่, พร้อมทั้งขนเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับตกแต่งต่าง ๆ ออกมารอหญิงนั้น ด้วยอาการอันยิ้มแย้มและอ่อนโยนจับใจ. พอหญิงนั้นไปถึงฝั่ง, ทั้งสองคนที่ขับรถมาก็ช่วยกันนุ่งห่มและประดับตกแต่ง ให้หญิงนั้นอย่างสวยงามราวกับนางฟ้าบนสวรรค์ ด้วยความเคารพและเอื้อเฟื้ออ่อนโยนอย่างยิ่ง. ณ ฝั่งสระทิพย์อันเต็มไปด้วยน้ำทิพย์, ดอกไม้ทิพย์ มีประเภทกลิ่น สี และดอกต่าง ๆ กัน, ซึ่งดูแล้วจับตาจับใจใคร่ชมอยู่ตลอดเวลาไม่จืดจาง. เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วเชิญขึ้นบนรถทิพย์พาทะยานเหาะขึ้นบนอากาศ, ประหนึ่งสำลีที่อ่อนนุ่ม, ถูกปลิวว่อนขึ้นไปบนอากาศด้วยแรงพายุพัดฉะนั้น. แต่รถทิพย์คันนั้นไม่มีพายุมาแตะต้อง, หากแต่เหาะขึ้นด้วยฤทธิ์ของบุญ, ไม่ปรากฏ

มีเสียงเครื่องยนต์แสดงออกเหมือนรถในแดนมนุษย์เรา. ค่อยเหิรขึ้นเป็นลำดับจนสุดสายตาของผมที่ยืนดูอยู่ทุกระยะ. พอรถทิพย์พาผู้หญิงนั้นเหาะขึ้นแดนสวรรค์แล้ว, ก็มาหวนระลึกถึงเหตุการณ์ที่เพิ่งผ่านไปว่า ทำไมเขาจึงเรียกชื่อและจัดคนส่งไปเป็นชุด ๆ และใช้กิริยาท่าทางน่ากลัวต่อคนพวกนั้น ๆ เอาหนักหนา, และกลับใช้กิริยาเอื้อเฟื้ออ่อนโยนต่อหญิงคนนั้นจนน่าพิศวงหลงไหลไปตามเหลือประมาณ. จึงถามเขาว่า ที่เรียกชื่อคนมาก ๆ และจัดส่งไปเป็นพวก ๆ นั้นเพื่ออะไร, และหนังสือที่มีสองกองวางอยู่บนโต๊ะนั้นเพื่ออะไรบ้าง. เขาบอกว่าที่เรียกชื่อนั้นเพื่อทราบใครมาแล้ว. ใครยังไม่มา. ที่จัดส่งไปเป็นชุด ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ควบคุมไปพวกละคน ๆ นั้น เพื่อส่งไปยังที่ต่าง ๆ ตามแต่กรรมชั่วที่เขาทำไว้หนักเบาต่างกัน. เพราะมีคนทำกรรมชั่วหลายประเภท, บางพวกฆ่าบิดา: บางพวกฆ่ามารดา: บางพวกฆ่าทั้งบิดามารดา; บางพวกฆ่าสมณชีพราหมณ์: บางพวกฆ่าควาย วัว, ซึ่งเป็นสัตว์มีบุญคุณต่อมนุษย์มาก, ตลอดจนฆ่าสัตว์ต่าง ๆ ไม่มีเมตตาปรานี: บางพวกฉกลักขโมยเงินทองของมีค่า, บางพวกปล้นจี้: บางพวกหลอกลวงต้มตุ๋นเพื่อนมนุษย์ให้เกิดความเดือดร้อนฉิบหาย; บางพวกมีชู้จากสามีภรรยา, บางพวกขโมยสามีภริยาเขา: บางพวกหลอกลวงเอาลูกสาวเขาไปต้มตุ๋นจนเสียรูปโฉมอันเป็นสมบัติมีค่าของหญิง; บางพวกทำความชั่วร้อยแปดพันประการ; กรรมจำต้องจัดส่งเขาไปเสวยผลของกรรม. ส่วนหนังสือสองกองนั้น. กองใหญ่สำหรับเรียกชื่อคนทำความชั่ว. กองเล็กสำหรับเรียกชื่อคนที่ทำความดี. ผมถามอีกว่า ผู้ที่ถูกเรียกชื่อแต่ยังไม่เห็นมานั้นจะทำอย่างไรต่อไป. เขาตอบว่า แม้ว่าจะยังไม่มาก็จำต้องมาในไม่ช้า ทั้งคนดีและคนทำชั่วจะขัดขืนไม่ได้เมื่อถูกเรียกชื่อแล้ว. ผมถามว่า ส่วนผู้หญิงที่มีรถทิพย์มารับเหาะลอยไปนั้นเขาจะไปไหน. เขาตอบว่า ไปสวรรค์, เพราะคุณแม่คนนี้เป็นคนมีบุญมากและเคยทำบุญให้ทานตลอดมาไม่เคยทำผู้ใดให้เดือดร้อน เพราะฉะนั้นบุญถึงช่วยให้ท่านได้ไปสู่สุคติโลกสวรรค์. ผมถามเขาว่า ส่วนอาตมาเล่า ไม่เห็นเรียกชื่อเลยจะให้อาตมาไปไหน. เขาตอบว่า ท่านยังไม่มีชื่อในบัญชี, เขายังไม่ส่งมา. ถ้าท่านต้องการไปสวรรค์ก็ขอนิมนต์ลงไปที่สระน้ำที่คุณแม่ลงไปแล้วนั้น. รถทิพย์จะมารับท่านไปอีกในไม่ช้า. เช่นเดียวกับคุณแม่คนก่อนนั้น. ถ้าท่านอยากไปเกิดในมนุษย์ก็ขอนิมนต์กลับไปตามทางเดิม

ที่ท่านมา. จะได้เกิดเป็นมนุษย์ดังใจหมาย. ผมตอบเขาว่า สวรรค์อาตมาก็ไม่ไป, มนุษย์ก็ยังไม่ไป. เพราะอาตมากระหายน้ำมาก. จะไปหาฉันน้ำให้อิ่มสบายเสียก่อน. จะไปที่ไหนถึงจะไปทีหลัง. เขาตอบว่าตามแต่ท่านสะดวก. ว่าแล้วก็ลาเขาลงจากศาลาไปตามทางเดิม. โดยบ่าข้างหนึ่งสะพายบาตรข้างหนึ่งแบกกลด, เดินไปเรื่อย ๆ ด้วยความมุ่งหวังจะไปหาน้ำฉัน. พอไปถึงหมู่บ้านที่ผมเกิดทุกวันนี้, คือบ้านน้ำก่ำ, ก็พบผู้หญิงคนหนึ่งกำลังเดินออกไปตักน้ำที่บ่อกลางทุ่งนา. ผมจึงขอบิณฑบาตรน้ำฉันกับผู้หญิงคนนั้น. เขาบอกกับผมว่านิมนต์ท่านไปนั่งรอคอยอยู่ที่บ้านหลังนั้นชั่วคราวก่อน, ดิฉันจะตักน้ำไปถวายท่านที่บ้านหลังนั้นเดี๋ยวนี้เอง. พอได้รับคำตอบจากเขาแล้วผมก็เดินตรงไปที่บ้านหลังนั้น, ซึ่งอยู่ไม่ห่างไกลจากบ่อน้ำนักและมองเห็นบ้านนั้นอยู่อย่างชัดเจน. พอขึ้นไปบนบ้านหลังนั้นแล้วนั่งลงบนหน้าบ้านเขา, รู้สึกเหนื่อยมากและมีความโงกง่วงเป็นกำลัง. นึกจะเอนหลังลงพักสักนิดเพื่อคอยหญิงคนนั้นหาบน้ำมาถึง, ดื่มน้ำกับเขาพอสบายแล้วจะเดินทางต่อไป. พอล้มตัวลงนอนปรากฏว่าหลับไปสักงีบหนึ่งเท่านั้น, ตื่นขึ้นมาที่ไหนได้. เกิดใหม่เสียแล้ว. ขณะที่ตกคลอดออกมารู้สึกตัวทันทีว่าเกิดใหม่เสียแล้ว, แต่ไม่สามารถจะทำตามความรู้สึกได้ด้วยทางกายเพราะยังอ่อนอยู่มาก. และมีความเจ็บปวดรวดร้าวไปหมดทั่วร่างกาย, ความรู้สึกในขณะที่ตกคลอดออกมาเป็นเด็กนั้น, ยังมีสัญญาอดีตของความเคยเป็นพระติดมาอยู่อย่างไม่เลือนลาง. แม้จะเป็นทารกตัวแดงๆ ก็รู้สึกว่าตัวยังครองจีวรและสะพายบาตรแบกกลดอยู่ในร่างของเด็กนั้น. และยังสามารถระลึกย้อนหลังไปได้โดยลำดับ จนกระทั่งบ้านที่เกิดในภพก่อน, สถานที่อยู่ พ่อแม่ วงษาคณาญาติจำได้หมด. แต่พูดอะไรไม่ออก พอหัดพูดได้บ้างก็พยายามพูดแบบพระที่เรียกตัวเองว่า "อาตมา ๆ". เพราะความรู้สึกทุกระยะที่เป็นอยู่เด็ก, เป็นความรู้ว่าตนยังเป็นพระอยู่ตลอดเวลาไม่เปลี่ยนแปลงไปตามร่างกายและวัยของเด็กเลย. พอพูดได้บ้างก็เริ่มพูด "อาตมา ๆ" เป็นประโยคแรกที่ติดนิสัยมาดั้งเดิม, และพยายามหัดพูดจนออกเสียงชัดเจนด้วยความถนัดใจ. จนผู้อื่นฟังเข้าใจว่าเด็กพูดเป็นคำ "อาตมา ๆ" เหมือนพระพูดกับญาติโยม. พ่อแม่ ญาติวงศ์ถึงกับห้ามไม่ให้พูด. เพราะเห็นเป็นเด็กไม่ใช่พระจะพูดว่าอาตมาๆอย่างนั้นไม่ได้. เนื่องจากเป็นคำแสลงหูและสะดุดใจโลกไม่นิยมกัน. แต่เด็ก

ก็พูดเช่นนั้นเสมอไม่ยอมลดละ. พ่อแม่ก็ดุและตวาดเอาบ้างว่า แกจะพูดอาตมา ๆ อะไรอย่างนั้น, เพราะแกเป็นเด็กนี่นา. ดูตัวของแกซิเป็นเด็กหรือเป็นพระ, ทำไมถึงขึ้นพูดว่าอาตมา ๆ อยู่ทำนองนี้ไม่ยอมลดละ. เดี๋ยวบาปตายจริง ๆ นะ. เด็กเลยเกิดความตกใจและเสียใจขึ้นในเวลานั้น. ความรู้สึกที่ว่าตัวเป็นพระตลอดถึงเพศของพระที่อยู่ในความทรงจำมาดั้งเดิมเลยหลุดหายไปหมด. เหลือแต่ตัวของเด็กเท่านั้นที่เป็นความรู้สึกในขณะนั้น. หลังจากพ่อแม่ดุด่าห้ามไม่ให้พูดต่อไปแล้ว ผมก็อดเอาไม่พูดทั้งที่อยากพูด. พอโตขึ้นมาบ้างเกิดความคิดถึงพ่อแม่ ญาติวงศ์ทางบ้านเก่าที่เป็นบ้านเคยเกิด, และบ่นให้พ่อแม่ใหม่ฟังว่าอยากไปเยี่ยมพ่อแม่ญาติวงศ์ทางบ้านเก่า. พ่อแม่ก็ดุเอาอีกหาว่าพูดหาเรื่องร้ายใส่ตัว (ตามธรรมดาเรื่องเช่นนี้เขาถือกัน). จึงตัดสินใจลงไปว่าคราวนี้เราต้องพูดความจริงภายในใจให้พ่อแม่ฟังอย่างชัดเจน. แล้วพูดว่า แต่ก่อนผมเคยเกิดอยู่บ้านโน้น, เมืองโน้น, พ่อแม่ของผมชื่อนั้นชื่อนั้น. ชาติก่อนผมเคยบวชเป็นพระเที่ยวธุดงค์กรรมฐานมาจำพรรษาบ้านสามผง, มาเป็นไข้และตายอยู่ที่บ้านนั้น, จากนั้นจึงมาเกิดที่นี่, นี่ไม่ใช่พ่อแม่อันดั้งเดิมของผม. พ่อแม่ดั้งเดิมของผมอยู่บ้านโคกเลาะ, จังหวัดอุบลราชธานีโน้น. ผมคิดถึงพ่อแม่ญาติวงศ์ทางโน้นผมถึงได้บ่นและอยากกลับไปเยี่ยมพอให้สบายใจบ้าง, ไม่ใช่ผมพูดแกล้งไปต่าง ๆ ดังที่พากันเข้าใจ. พ่อแม่ใหม่ได้ฟังเด็กพูดเป็นเรื่องเป็นราวจริง ๆ แล้ว, ต่างก็เกิดความสลดสังเวชและร้องไห้ไปตาม ๆ กัน, และพร้อมกันเห็นโทษที่ได้ดุด่าผมแต่คราวเป็นเด็ก. แม่ขอโทษผมว่า "อย่าให้พ่อแม่เป็นบาปเป็นกรรมไปด้วยนะลูกรักทูลหัวของแม่, ที่ห้ามและดุด่านั้นก็เพราะความรักนั้นเอง. กลัวจะเป็นคำพูดที่สังหรณ์ปากบันดาลใจลูกให้พูดออกมาอันเป็นคำเสนียดจัญไร, อาจเป็นภัยแก่ตัวลูกเอง. พ่อแม่จึงได้ห้ามไว้ไม่ให้พูด. เห็นห้ามไม่ฟังก็ดุด่าเอาบ้างตามประสาของพ่อแม่กับลูกที่แสนรักกัน. ขอลูกอย่าได้ถือสาพ่อแม่นะลูกรักของแม่. การไปเยี่ยมบ้านเก่าเมืองหลังของลูกนั้น แม่ไม่ห้าม แต่เวลานี้ยังเด็กอยู่มาก, ลูกอย่าด่วนสนใจ. พ่อแม่นี้ก็คือพ่อแม่ของลูกนั่นเอง, มิใช่เป็นพ่อแม่ของใครที่ไหน. จะทุกข์จนหรือมั่งมีอย่างไรแม่ก็ถือว่าเป็นลูกของแม่, และรักยิ่งกว่าชีวิตของแม่เป็นไหน ๆ. การเลี้ยงดูแม่ก็เอาชีวิตของแม่เข้าประกัน. ถ้าลูกของแม่อิ่ม, แม้ว่าแม่จะอดแม่ก็พอใจ. ถ้าลูกอด แม้ว่า

แม่จะตายแม่ก็ยอมสละชีวิตแทนได้. แต่จะให้แม่ยอมเสียสละลูกรักของแม่ให้ผู้หนึ่งผู้ใดนั้นแม่ทำไม่ได้, แม่ทำไม่ลงเลย ขอให้ลูกรักจงเห็นใจแม่ที่แสนรักลูก. ลูกจะจากแม่ไปหาแม่ที่ไหนกันอีก. แม้ว่าแม่จะจนแสนจนถึงกับจะไม่มีอะไรรับประทานก็ตาม, แต่ความรักของแม่ที่มีต่อลูกตลอดมานับแต่อยู่ในท้อง, แม่ไม่เคยจนและไม่เคยลดละลงเลยแม้แต่น้อย. ความรักของแม่ที่มีต่อลูกยิ่งกว่าน้ำในมหาสมุทรทะเลหลวงเป็นไหนๆ. แม้ว่าน้ำในมหาสมุทรจะลดลงตามเวลาของมัน, แต่ความรักของแม่ไม่เคยมีวันและเวลาลดเลยแม้นิดเดียว. ขอให้ลูกรักจงคิดเห็นหัวใจแม่ที่ใหญ่กว่าน้ำมหาสมุทร แม้ตัวของแม่จะเล็กก็เล็กเถิดนะลูกรัก. อย่างไรขอให้แม่ตายก่อนเถิดนะลูกรัก, แล้วลูกจะแยกความเป็นลูกเป็นแม่กันไปทางใดทิศใด แม่สุดวิสัยที่จะรับรู้, แต่เวลานี้แม่ยังไม่ตายขอลูกอย่าได้คิดจะผ่าหัวอกแม่, โดยจะจากแม่ไปหาแม่อื่นใดเลยนะลูกนะ. เวลาแม่ตายแล้วหมดความรู้สึกใด ๆ เป็นสิ่งสุดวิสัย, แต่ขณะที่แม่ยังมีชีวิตอยู่นี้แม่ขอฝากศพของแม่ไว้กับลูกรัก. ขอลูกของแม่จงรับทราบไว้ ว่าแม่ฝากความเป็นแม่เป็นลูกต่อกันไว้ทั้งคราวเป็นและคราวตาย. หวังว่าลูกรักของแม่จะเป็นที่แน่ใจและมั่นใจว่าแม่คนนี้ก็คือแม่ของลูกแท้, ไม่ปลอมแปลงมาจากที่ไหน." นี่เป็นคำแม่พูดกับผม. ตอนต้นพ่อก็พูดบ้างแต่ต่อมามีแต่แม่พูดเสียคนเดียว. ผมก็อดสงสารแม่ไม่ได้, เรื่องอยากไปเยี่ยมบ้านเก่าก็เลยต้องงด, เกรงแม่ใหม่จะเสียใจมากและอกแตกตายเสีย, ก็ยิ่งจะยุ่งและเป็นกรรมหนักเพิ่มเข้าอีก.

ผู้เขียน (ญ.บ.) ถามเธอต่อไปว่า บ้านสามผงซึ่งเป็นที่ตายของเณรในภพก่อนนั้นในชาตินี้เณรเคยไปบ้านนั้นหรือยัง. เธอตอบว่ายังไม่เคยไป. ส่วนท่านอาจารย์ทองที่เคยเป็นอาจารย์เดิมของเณรคราวเป็นพระภพก่อน, ได้เคยพบท่านหรือยังในชาตินี้. เธอตอบว่ายังไม่เคยพบท่านเลย. ถ้าได้พบท่านโดยไม่มีใครบอกเลยเณรจะจำท่านได้ไหม. เธอตอบว่าจำได้. เพราะความจำไม่ลบเลือนไปตามร่างกายที่สลายไปในภพก่อน, ยังเป็นความจำเราดีๆ อยู่นี่เอง. เช่นเดียวกับเราจำเพื่อนหรือจำครูอาจารย์ที่จากกันไปนาน. แม้จะไม่ได้พบกันแต่ก็ยังแน่ใจว่าต้องจำได้ทันทีที่พบปะกันโดยที่ยังไม่ทันได้สนทนากันเลย. ผู้เขียนเตือนเธอไว้ว่า เวลาท่านอาจารย์ทองมาในงานนี้. เราจะพาเณรไปดูท่าน เณรจะจำท่านได้ไหม.

เณรตอบว่า ต้องจำได้แน่. ผู้เขียนว่าได้โอกาสเราจะมาหาเณรแล้วพาไปดูท่าน. แต่เวลานี้ให้เณรกลับที่พักก่อน.

จากนั้นผู้เขียนก็ไปเที่ยวตระเวนดูท่านอาจารย์ทอง. ตามบริเวณที่พักในป่ารอบๆที่ๆ พระกรรมฐานชอบพัก, ก็พอดีไปเจอท่านอาจารย์ทองจริง ๆ ซึ่งกำลังสนทนาธรรมะกับญาติโยมอยู่เวลานั้น. ผู้เขียนก็รีบกลับมาแล้วเลยไปหาสามเณรเลี่ยมผู้ระลึกชาติได้. โดยพาเธอเที่ยวตระเวนไปที่อื่น ๆ ก่อนเพื่อดูอาจารย์ต่าง ๆ ซึ่งมาในงานเป็นจำนวนมาก, โดยวิธีซ่อนกลอุบายอันเป็นเคล็ดลับชนิดหนึ่งในการจับข้อเท็จจริงจากเณร. พร้อมกับถามเธอว่าองค์นี้ใช่หรือเปล่า เมื่อพาเธอไปดูอาจารย์แต่ละองค์ก่อนที่จะไปถึงองค์จริงคืออาจารย์ทอง, เณรก็ตอบว่าไม่ใช่ ๆ ไปเป็นลำดับ. จนไปถึงองค์จริง ๆ คือท่านอาจารย์ทองเข้า. ซึ่งขณะนั้นท่านกำลังคุยธรรมะกับแขกอยู่. ก็ถามเธอว่าองค์นี้ใช่ไหม, ทำนองเดียวกันกับองค์อื่น ๆ. เธอก็ตอบทันทีว่า ใช่แล้ว องค์นี้แหละคือท่านอาจารย์ทองที่เคยเป็นอาจารย์ของผมแต่ภพก่อน. ผู้เขียนซ้ำอีกว่าใช่จริง ๆ หรือ, ไม่ใช่โกหกเราหรือ, ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่ว่าเป็นอาจารย์ทองแท้ ๆ. เธอตอบว่าองค์นี้เองคืออาจารย์ทองที่เคยเป็นอาจารย์ของผมในภพก่อน. แต่อาจารย์ทององค์อื่น ๆ ที่มีชื่อเหมือนกันนั้นผมไม่รู้จักท่าน. พอทราบเรื่องราวว่าเณรจำท่านอาจารย์ทองได้แม่นยำดังที่เธอเคยพูดแล้ว, จากนั้นก็พาเธอกลับที่พักโดยมิได้บอกเธอว่าเป็นอาจารย์ทอง หรือเป็นอาจารย์องค์ใด ๆ เลย. เธอก็มิได้ถามผู้เขียนว่าเป็นอาจารย์ทองจริงดังเธอบอกหรือเปล่า, แต่ดูอาการของเธอรู้สึกว่าตอบด้วยความมั่นใจจริง ๆ. ใครจะเชื่อหรือไม่เธอคงไม่เป็นปัญหากับใคร ๆ ทั้งนั้น. ตามปกตินิสัยของเธอก็เป็นคนไม่ชอบพูดอีกด้วย. มีนิสัยสงบและพูดน้อยที่สุด.

ที่ผู้เขียนมิได้พาเธอเข้าไปกราบนมัสการท่านอาจารย์ทองในขณะนั้น. เนื่องจากมีแขกมากซึ่งกำลังสนใจฟังธรรมะจากท่านอย่างกระหาย. เพราะนาน ๆ จะได้พบกันครั้งหนึ่งในเวลามีงาน, จึงไม่กล้ารบกวนท่านในเวลาเช่นนั้น. ทั้งเกรงว่าจะเป็นเรื่องโกลาหลอลหม่านขึ้นในที่นั้น, เพราะต่างก็ไม่เคยได้ยินได้ฟังเรื่องแปลก ๆ เช่นนั้น. แต่ก็ยังคิดอยู่ว่าโอกาสว่างจะพาเณรไปกราบนมัสการและเล่าเรื่องถวายท่าน. ต่อจากนั้นงานก็เริ่มขึ้น, และต่างคน

ต่างยุ่งเลยไม่มีเวลาติดต่อกันอีก. เรื่องจึงมิได้ต่อปากต่อคำกันกับท่านอาจารย์ทอง. ผู้เขียนจึงรู้สึกเสียใจในตอนเข้าด้ายเข้าเข็ม, ซึ่งเป็นตอนสำคัญของเรื่องทั้งมวล, จึงขออภัยจากท่านผู้อ่านทุกท่านด้วย. ความจริงบ้านสามผงซึ่งเป็นที่ตายของพระบัวนั้นมีจริง ๆ ผู้เขียนเคยไปพักหลายครั้งแล้วก่อนหน้าเณรเล่าประวัติของเธอให้ฟัง. เป็นเพียงทราบว่าเคยมีพระธุดงค์มาตายที่นี่ถึงสามองค์เพราะไข้ป่าชุกชุมเท่านั้น. บ้านสามผงนี้ได้ทราบทีหลังว่าเป็นตำบลสามผง, อำเภอศรีสงคราม, จังหวัดนครพนม. เขตติดต่อกับอำเภอท่าอุเทนจังหวัดเดียวกัน. วัดที่พระบัวตายนั้นแต่ก่อน ๆ รู้สึกจะเป็นดงหนาป่าทึบมาก, แต่ทุกวันนี้เขาทำการบุกเบิกทำไร่ทำนากันมากคงไม่เหมือนแต่ก่อนเท่าไรนัก, เพราะคนมากขึ้นทุกวัน ๆ. ไม่ว่าที่ไหน ๆ, ป่าไม่ค่อยจะมีเหลือได้กลายเป็นบ้านและเป็นไร่เป็นนาไปหมด. หลังจากที่พบและสอบถามเณรแล้วใน พ.ศ. เดียวกันก็ได้พบท่านพระอาจารย์ทอง, ที่เคยเป็นอาจารย์ของพระบัวองค์ที่ตาย และได้เรียนถามถึงการจำพรรษาบ้านสามผง. ท่านบอกว่าเคยไป, และเคยจำพรรษาที่นั้นด้วย ซึ่งเป็นปีที่พระบัวตายนั้นเอง. ปีนั้นมีพระตายในพรรษาเพราะไข้ป่าถึงสามองค์. พระบัวเป็นองค์สุดท้าย. จากนั้นผู้เขียนเรียนถวายท่านเกี่ยวกับพระบัวก่อนที่เธอจะติดตามท่านมาจนได้บวชเป็นพระและมาตายที่บ้านสามผง, จนกลายเป็นเณรในภพใหม่ขึ้นมาจากคำบอกเล่าของเณร. ท่านรับรองว่าเป็นความจริงทันที. ท่านบอกว่าองค์ที่ตายบ้านสามผงนั่นแล. เดิมผมรับเธอมาบวชเป็นพระแล้วพาเธอเที่ยวมาจำพรรษาที่นั้น. ปีที่เธอตายนั้นเธอบวชได้ ๓ พรรษาพอดี. เมื่อเธอยังมีชีวิตอยู่, เธอมีคาถาขับไล่ผีเก่ง. ผีกลัวเธอมาก. ความเพียรทางจิตเธอก็ดีและมีความขยันหมั่นเพียรมาก. น่าเสียดายที่พระดี ๆ อย่างเธอแต่อายุสั้นพลันตายเสียก่อน. ไม่เช่นนั้นเธอจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและพระศาสนามากมาย. ผมไม่เคยทราบเลยว่าเธอตายแล้วกลับมาเกิดที่บ้านน้ำก่ำ, และยังไม่เคยพบกับเธอเลย, รูปร่างหน้าตาจะเหมือนชาติก่อนหรือไม่. เธอตายมานานเท่าไรแล้ว, ผู้เขียนเรียนถาม. ตายมาได้ ๑๖ ปีนี้เอง. ท่านตอบ. อายุเณรในปี พ.ศ. ๒๔๙๓ เธอบอกกับผู้เขียนว่าได้ ๑๕ ปี, ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับผู้เขียนพบท่านอาจารย์ทอง.

ข้อเขียนเหล่านี้ผู้เขียนจำได้ไม่หมด. อาจมีตกหล่นอยู่ไม่น้อย, หวังว่าคงได้รับอภัยจากท่านผู้อ่านทั่วไป.

เท่าที่จำได้ก็นำมาเขียนเรียนให้ทราบ. ส่วนจะมีมูลความจริงและเหตุผลเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับเณรซึ่งเป็นผู้เล่า. เพราะผู้เขียนมิได้ตัดออกและเพิ่มเติมแต่อย่างไรเลย. ปล่อยให้ยังคงเส้นคงวาอยู่ตามเดิม, เพราะเรื่องเช่นนี้เราต้องการความจริงตามรูปเดิม, ไม่ต้องการอะไรมาส่งเสริม แต่ให้เป็นรสธรรมชาติของเรื่องล้วน ๆ เท่าที่มีอยู่ในเรื่องเท่านั้น. หากผู้เขียน ๆ ผิดพลาดไปก็หวังว่าคงได้รับอภัยจากท่านผู้อ่านโดยทั่วกัน

เหตุผลที่น่าพิจารณาก็คือ

๑. เมื่อผู้เขียนพาไปดูองค์ของท่านอาจารย์ทอง, ซึ่งเคยเป็นอาจารย์ในภพก่อนของเธอ, เธอตอบได้แม่นยำ.

๒. บ้านสามผงที่เณรอ้างถึงนั้น มีจริง.

๓. ทั้งทางบ้านและทางวัดยืนยันว่าเคยมีพระมาตายในพรรษานั้นถึง ๓ องค์, ซึ่งไม่เคยมีมาก่อนนับตั้งแต่เริ่มสร้างหมู่บ้านและสร้างวัดมา.

๔. เณรไม่เคยไปบ้านสามผงนับแต่เกิดใหม่ในภพนี้, ทำไมจึงพูดถูกว่าเคยตายที่นั้น

๕. ท่านพระอาจารย์ทองที่เคยเป็นอาจารย์ซึ่งสามเณรอ้างถึง, ก็รับว่าเป็นความจริงดังที่เณรพูด, ตลอดจนบ้าน, ชื่อพ่อแม่และชื่อของเณรในภพก่อน, ท่านบอกโดยตลอด.

๖. พ.ศ. ๒๔๙๓ ซึ่งเป็นปีพบกันกับเณร ผู้เขียนถามถึงอายุ, เธอบอกว่าได้ ๑๕ ปี: และในปีเดียวกันผู้เขียนได้พบกับท่านพระอาจารย์ทอง, เรียนถามการตายของพระบัว, ท่านบอกว่าพระบัวตายได้ ๑๖ ปีนี้พอดี, โดยที่ท่านไม่เคยทราบอายุของเณรที่เกิดใหม่มาก่อนเลย.

หมายเหตุของผู้รวบรวม พระอาจารย์ ญ.บ. ได้ตั้งข้อสังเกตที่ควรพิจารณาไว้เองแล้ว. ผู้รวบรวมขอเพิ่มเติมแต่เพียงว่า เรื่องการระลึกชาติได้นี้มีปรากฏข่าวอยู่บ่อย ๆ. บางเรื่องก็ดูเข้าที. บางเรื่องก็เหลือเชื่อ. สำหรับเรื่องนี้ท่านผู้ถามประวัติและบันทึกเรื่องไว้เป็นพระภิกษุผู้ทรงคุณธรรมในขั้นสูงสุด เป็นที่ปรากฏในหมู่ชนจำนวนมาก. ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเสาะหาชื่อเสียงหรือลาภสการใด ๆ อีกต่อไป, และท่านให้เรื่องนี้แก่ผู้รวบรวม

ซึ่งมีบุญได้เป็นศิษย์ที่ใกล้ชิดของท่านคนหนึ่ง, คงจะไม่มาพูดเล่นให้เสื่อมศรัทธา. ส่วนตัวผู้เล่าเรื่องก็เป็นสามเณรซึ่งอยู่ในศีล, และรู้จักเกียรติคุณของท่านผู้ซักถามประวัติเป็นอย่างดีว่าเป็นบุคคลชั้นไหน. คงจะไม่กล้าเล่าเรื่องไม่จริงให้ฟัง. ทั้งหลักฐานด้านท้องถิ่นและบุคคลก็ถูกต้อง. และเรื่องราวก็มีพระอาจารย์ชั้นผู้ใหญ่ (พระอาจารย์ทอง) อีกรูปหนึ่งสนับสนุน. น้ำหนักของเรื่องนี้จึงน่าจะมีมากกว่าเรื่องที่ได้ฟังอยู่บ่อย ๆ. พระอาจารย์ ญ.บ. บอกว่าเข้าใจว่าเวลานี้ "สามเณร" เลี่ยม ยังมีชีวิตอยู่, และอาจจะอยู่ที่วัดบ้านน้ำก่ำนั้นเอง. ส่วนพระอาจารย์ทองนั้นไม่แน่ใจว่าสิ้นเสียแล้วหรือยัง. อาจจะยังอยู่ด้วยก็ได้. ผู้รวบรวมเคยคิดจะไปสืบหาตัวท่านทั้งสองนี้. แต่บังเอิญตำบลที่ท่านอยู่ในแดนที่ไม่สงบ. จึงยังไม่อาจไปได้.

โย มาตรํ ปิตรํ วา มจฺโจ ธมฺเมน โปสติ
อิเธว นํ ปสํสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทติ.

ผู้ใด ย่อมเลี้ยงมารดาโดยธรรม บัณฑิตย่อมสรรเสริญ
ผู้นั้นในโลกนี้, เขาละไปแล้ว ย่อมบันเทิงในสวรรค์.

เรื่องที่ ๓

ภาพนิมิต

โดย

อำภาศรี ขจรบุญ

(คุณหมออำภาศรี ขจรบุญ เป็นแพทยศาสตร์บัณฑิต เรียนสำเร็จจากคณะแพทย-ศาสตร์และศิริราชพยาบาลเมื่อยี่สิบปีเศษมาแล้ว. หลังจากที่เป็นอาจารย์อยู่ในแผนกสรีรวิทยาหลายปี ได้ย้ายไปรับราชการในกรมแพทย์ทหารเรือ. ในปัจจุบันมียศเป็นนาวาโท. เป็นคนใจเย็น, เข้มแข็ง, ไม่ตกใจง่าย. ตำบลติดต่อคือแผนกสูติกรรม ฯ โรงพยาบาลสมเด็จพระปิ่นเกล้า. ธนบุรี.)

เมื่อวันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๗ แผนกสรีรวิทยาเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมให้แก่ศพคุณพ่อของคุณหมอจำลอง แพ่งสภา ที่วัดมกุฎกษัตริยาราม. ในคืนวันที่สามหลังจากที่ท่านถึงแก่กรรม. พวกเรานัดพร้อมกันเวลาหกโมงครึ่ง. ข้าพเจ้าได้ไปถึงค่อนข้างจะเร็วไปหน่อย. ยังสว่างอยู่. ปรากฏว่าพวกเรายังไม่มีใครไปเลย. หลังจากที่ได้ยืนรออยู่ครู่หนึ่งที่หน้าวัด ข้าพเจ้าก็ได้เข้าไปในลานวัดหน้าเมรุ เพราะคิดว่าพวกเจ้าภาพคงจะมีใครมาแล้วบ้าง. ข้าพเจ้ามุ่งไปที่ศาลาแรกทางซ้ายมือเพราะทราบว่าที่นั่นเป็นที่ตั้งศพของคุณพ่อคุณหมอจำลอง. ข้าพเจ้ามองไปที่หีบศพ, ได้เห็นว่ามีรูปถ่ายของท่านผู้ตายตั้งไว้ตรงกลางด้านหน้าของหีบ. ในหมู่เครื่องบูชา. แต่ไม่ใช่เป็นรูปใส่กรอบอย่างที่ใช้กันตามธรรมดา. เป็นรูปฉลุแบบที่เคยเห็นเขาทำเลียนแบบรูปปั้น. คือเอารูปติดบนไม้กระดานแล้วเลื่อยส่วนรอบ ๆ ออกเสีย. ให้เหลือแต่ส่วนที่สำคัญ. รูปของคุณพ่อคุณหมอจำลองที่ข้าพเจ้าเห็นก็เป็นแบบนั้น. แต่เป็นรูปขยายขนาดเท่าตัวคนจริง ๆ. ลักษณะเป็นคนอายุกลางคน. ค่อนข้างศีรษะล้าน. ดูคล้าย ๆ โผล่ขึ้นมาจากกลุ่มโต๊ะหมู่ครึ่งตัว. ข้าพเจ้าพิจารณาดูรูปแล้วก็เดินหาพวกเจ้าภาพ. แต่ไม่พบใครเลยสักคนเดียว. ชักรู้สึกกลัวขึ้นมา จึงเดินกลับออกไปคอยที่หน้า

วัด. สักพักหนึ่งคนอื่น ๆ จึงไปถึง, รวมทั้งคุณหมอจำลองด้วย. ข้าพเจ้าได้พูดกับคุณหมอจำลองว่าทำไมจึงใช้รูปคุณพ่ออย่างนั้นมาตั้งหน้าศพ. คุณหมอจำลองทำหน้าประหลาดใจแล้วบอกว่าไม่ได้ตั้งรูปสักหน่อย. พอดีเราเดินไปถึงที่ศาลา ข้าพเจ้าเข้าไปดูอีกก็ไม่เห็นมีรูป. คุณหมอจำลองและญาติ ๆ ยืนยันว่าไม่ได้ตั้งรูปและไม่เคยมีรูปอย่างนั้นเลย. เมื่อข้าพเจ้าเล่าลักษณะของภาพที่เห็นให้เขาฟัง (ข้าพเจ้าไม่เคยพบคุณพ่อคุณหมอจำลอง และไม่เคยเห็นรูปของท่านมาก่อนเลย), เขาก็รับว่ารูปที่ข้าพเจ้าเห็นนั้นเหมือนกับลักษณะของคุณพ่อคุณหมอจำลอง. ไม่มีใครอธิบายได้ว่าข้าพเจ้าเห็นภาพของท่านได้โดยวิธีใด. แต่ข้าพเจ้ายืนยันว่าข้าพเจ้าได้เห็นเช่นนั้นแน่นอน. ทั้งเวลาก็ยังวันอยู่. ยังสว่าง, ไม่ต้องเปิดไฟฟ้า.

อำภาศรี ขจรบุญ

๑๕ ตุลาคม ๒๔๙๗

หมายเหตุของผู้รวบรวม เรื่องนี้จุดสำคัญอยู่ที่รูปร่างของผู้ตายเหมือนกับภาพที่คุณหมออำภาศรีได้เห็น, และคุณหมออำภาศรีไม่เคยเห็นผู้ตายหรือรูปของผู้ตายมาก่อนเลย ถ้าไม่มีสองข้อนี้, ก็อาจตั้งข้อสงสัยได้, ว่าคุณหมออำภาศรีอาจตาลายหรือตาฝาดไป. เห็นเป็นว่ามีรูปตั้งอยู่, ซึ่งอาจเป็นเรื่องคิดเอาเอง. แต่การที่เห็นรูปเหมือนผู้ตายชวนให้เชื่อว่าคงได้เห็นจริง.

คนโบราณท่านเชื่อกันว่าผู้ที่ตายไปแล้วอาจมาแสดงรูปกายให้คนที่ยังอยู่มองเห็นได้. ในโอกาสที่เหมาะหรือในเมื่อจิตใจของผู้เห็นนั้นเหมาะกัน. ในเรื่องนี้ท่านผู้ตายอาจจะต้องการแสดงอาการต้อนรับผู้ที่ตั้งใจไปทำบุญให้ท่านก็ได้. และลมฟ้าอากาศในขณะนั้นอาจเหมาะด้วย.

เรื่องที่ ๔

คุณพระช่วย

โดย

นันทพร นิลวิเศษ

(คุณหมอนันทพร นิลวิเศษ สำเร็จแพทยศาสตร์บัณฑิตจากคณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล, และสอบได้แพทยศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตจากมหาวิทยาลัย เกอตติงเก็น ประเทศเยอรมนี. ในปัจจุบันเป็นอาจารย์เอกอยู่ที่ศิริราชพยาบาล. ตำบลที่จะติดต่อได้คือ แผนกเภสัชวิทยา. คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาล. ธนบุรี, ก.ท. ๙)

เมื่อหยุดพักร้อนปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ผู้เขียนได้ล่องใต้พร้อมกับผู้ร่วมงานเจ็ดแปดคนด้วยกัน. ในระหว่างเดินทางคืนหนึ่งได้ไปพักอยู่ที่โรงแรมซึ่งไม่ไกลจากสถานียะลามากนัก. ในห้องพักมีเตียงใหญ่อยู่สองเตียง. ผู้เขียนนอนกับคุณหมอ พ. เตียงหนึ่ง. ส่วนอีกเตียงหนึ่งนั้นอาจารย์หมอ ช. และอาจารย์หมอ ฉ. นอนอยู่ด้วยกัน. เราสี่คนดับไฟเข้านอนพร้อมกัน. ประมาณตีหนึ่งเห็นจะได้. ผู้เขียนหลับไปได้พักใหญ่ก็รู้สึกมีอะไรมากระทุ้งที่ขา. เข้าใจว่าคุณหมอ พ. คงจะพลิกมาโดนจึงเขยิบหนี. พอเคลิ้มหลับก็รู้สึกเช่นเดิมอีก. จึงลุกขึ้นมองดูคุณหมอ พ.. ก็เห็นว่าเราต่างคนนอนหันหลังให้กันและอยู่ห่างกันพอสมควร. และคุณหมอ พ. ก็หลับสนิท. ผู้เขียนจึงจัดผ้าหนุนเท้าเสียใหม่แล้วลงนอนต่อ. พอเคลิ้มหลับก็รู้สึกว่ามีอะไรมากระทุ้งอีก. คราวนี้ผู้เขียนไม่ลุกขึ้น, ได้แต่พลิกตัวและลืมตาขึ้นเพื่อดูไปทางคุณหมอ พ. พอตัวพลิกขึ้นตรงท่านอนหงายก็ตกตะลึง, คิดพูดและทำอะไรไม่ถูก, เพราะที่ปลายเตียงเห็นเงาลาง ๆ ของผู้หญิงสาวคนหนึ่งผมยาวแค่บ่า. ใส่เสื้อแขนยาว. นุ่งผ้าถุงลาย ๆ. ได้ยินเธอพูดขึ้นว่า "อยากกินไส้คนขาวแต่กลัวเพราะเขามีพระองค์ดำอยู่ในกระเป๋า" แล้วภาพก็เลือนหายไป. ตอนนั้นผู้เขียนไม่ได้นึกกลัวเลยเพราะเข้าใจว่าตนเองเพลียจากการเดินทางมากและนอนดึกเกินไป. จึงเกิดภาพหลอนขึ้น. ได้หลับตานอนต่อไป. แต่พอเคลิ้ม

จะหลับลงก็รู้สึกมีคนเขย่าขาอีก. คราวนี้ผู้เขียนไม่ยอมลืมตาและไม่ยอมลุกขึ้น. คงนอนนิ่งในท่าเดิมและสวดมนต์แผ่ส่วนกุศลให้เรื่อยไปจนหลับ.

ในเช้าวันรุ่งขึ้นเมื่อเล่าสู่กันฟังก็ได้ทราบว่าอาจารย์หมอ ช. (ซึ่งเป็นคนผิวขาวกว่าคนอื่น ๆ ที่ไปด้วยกัน) มีพระพุทธรูปองค์เล็ก ๆ สีดำสนิทอยู่ในกระเป๋าจริง ๆ. เธอเล่าว่ามีคนให้ก่อนหน้าจะออกเดินทาง. และเธอเอาใส่กระเป๋าไว้แล้วก็ไม่ได้เอาใจใส่อีกจนกระทั่งลืมเสียสนิท. ผู้เขียนไม่เคยได้ทราบเรื่องพระองค์นั้นเลย. เมื่อลงไปข้างล่างไต่ถามพนักงานของโรงแรมเกี่ยวกับห้องที่พัก ก็ได้รับคำบอกเล่าว่าในห้องที่เราพักนั้นได้มีผู้หญิงไปผูกคอตายอยู่ก่อนหน้าที่เราไปพักไม่นานนัก, และห้องนั้นก็เพิ่งเปิดใช้หลังจากที่เกิดเหตุ.

หมายเหตุของผู้รวบรวม น่าเสียดายที่คุณหมอนันทพรไม่ได้ปลุกเพื่อนๆ ที่นอนอยู่ด้วยกันลุกขึ้นและเล่าเรื่องให้ฟังในทันทีที่เหตุเกิด. เพราะมีผู้ที่ฟังเรื่องในภายหลังแล้วสงสัยว่าเธอจะฝันไปมากกว่าจะได้เห็นจริง ๆ. เคราะห์ดีที่อาจารย์ ช. มีพระพุทธรูปสีดำอยู่ด้วยจริง ๆ. และคุณหมอนันทพรไม่ได้ทราบเรื่องอยู่ก่อน. แม้แต่อาจารย์ ช. เจ้าของพระเองก็มิได้นึกถึง. เรื่องจึงมีน้ำหนักตรงนี้. และได้รับการสนับสนุนขึ้นอีกจากการที่มีผู้หญิงผูกคอตายในห้องที่เกิดเรื่อง.

เรื่องที่ ๕

วิญญาณอำลา

โดย

นันทพร นิลวิเศษ

(ผู้เล่าเรื่องนี้เป็นคนเดียวกับที่เล่าเรื่องที่ ๔)

เมื่อปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ น้องชายผู้เขียนได้ขอร้องให้ผู้เขียนช่วยไปเยี่ยมไข้บิดาของเพื่อนเขาที่บ้าน. เป็นผู้ที่ผู้เขียนเคยรู้จักอยู่ก่อนแล้ว. ผู้เขียนได้ไปตามขอร้องและได้ทราบว่าท่านเป็นมะเร็งของกล่องเสียงในระยะท้ายและโรงพยาบาลได้ขอให้กลับบ้าน. ผู้ป่วยอยู่ในระยะเจ็บปวดทรมานมาก. พูดก็ไม่มีเสียง, กลืนอาหารก็ไม่ได้เลย. ผู้เขียนได้ให้ความช่วยเหลือและทำการรักษาท่านจนสังเกตได้ว่าผู้ป่วยมีความศรัทธาและความนิยมในตัวผู้เขียนอย่างค่อนข้างมาก.

ครั้นถึงวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๐๘, ผู้เขียนได้ไปเยี่ยมคนไข้อีกและฉีดยาให้, แล้วก็ลากลับ. เมื่อถึงบ้านผู้เขียนทำภารกิจส่วนตัวเรียบร้อยแล้วถึงเวลาประมาณสามทุ่มก็ออกไปร่วมวงสนทนากับสมาชิกในครอบครัวรวมกันห้าคนอยู่ที่ระเบียงหน้าบ้าน. เราคุยกันถึงเรื่องต่าง ๆ อย่างเพลิดเพลินได้สักครู่หนึ่ง ทุกคนก็ได้ยินเสียงผู้ชายมาเรียกเบา ๆ ทางหน้าบ้านว่า "คุณหมอ, คุณหมอ" และ "หมอนัน, หมอนัน" เรียกอยู่เช่นนี้หลายครั้ง. น้องชายผู้เขียน (ร.อ. วิชัย) จึงลุกขึ้นและลงไปเปิดประตู, แต่ก็ไม่พบใครเลย. ทั้งที่หน้าประตูก็มีแม่ครัวนั่งอยู่และเธอก็บอกว่าไม่ได้ยินใครเรียก. เราห้าคนได้ยินทุกคนและจำได้ว่าเสียงนั้นคล้ายกันกับเสียงของผู้ป่วยที่กล่าวถึงอยู่นี้ (ตั้งแต่สมัยยังพูดออกเสียงได้). เมื่อไม่พบตัวคนเรียกเราก็นั่งสนทนากันด้วยเรื่องต่าง ๆ ต่อไป. อีกสักครู่ก็มีเสียงเรียกอีก. ผู้เขียนจึงร้องบอกให้แม่ครัวไปเปิดประตูพร้อมกับต่อว่าไปด้วยว่านั่งอยู่ใกล้ประตูยังทำเฉยอยู่ได้. แม่ครัวเธอก็ว่าเธอไม่ได้ยิน. และเมื่อไปเปิดประตูดูก็ไม่มีใคร. พวกเราทั้งห้าคนเลยแยกย้ายกันเข้าห้องของตนไป.

ในวันรุ่งขึ้นลูกชายของผู้ป่วย (เพื่อนของน้องชาย) มาที่บ้านเราตั้งแต่ยังไม่สว่างดี เพื่อขอให้เราไปช่วยจัดการเรื่องงานศพบิดาของเขา ซึ่งได้เสียตั้งแต่เมื่อตอนกลางคืนในเวลาสามทุ่มสิบห้านาที. เขาไม่ได้มาหาเราตั้งแต่ตอนนั้นเพราะเห็นว่าค่ำมากแล้วคงจัดการอะไรไม่ได้. จึงได้รอถึงรุ่งสาง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม น้ำหนักของเรื่องนี้อยู่ตรงที่ได้ยินเสียงพร้อมกันถึงห้าคน. และฟังเป็นเสียงเรียกชัดเจนจนคนหนึ่งลุกขึ้นไปเปิดประตู. แล้วยังได้ยินอีกเป็นครั้งที่สอง. อีกข้อหนึ่งคือเวลาที่ได้ยินเสียงนั้นใกล้เคียงกับเวลาที่คนไข้ถึงแก่กรรม. ซึ่งถือกันว่าเป็นเวลาที่ "วิญญาณออกจากร่าง."

น หิ สพฺเพสุ ฐาเนสุ ปุริโส โหติ ปณฺฑิโต
อิตฺถีปี ปณฺฑิตา โหติ ตตฺถ ตตฺถ วิจกฺขณา

บุรุษจะเป็นบัณฑิตในที่ทั้งปวงก็หาไม่, แม้สตรีที่มีปัญญาเฉียบแหลม ในที่นั้น ๆ ก็เป็นบัณฑิตได้เหมือนกัน.

เรื่องที่ ๖

วิญญาณวนเวียน

โดย

เอินศรี เกตุสิงห์

(ผู้เล่าเรื่องนี้เป็นคนเดียวกับที่เล่าเรื่องที่หนึ่ง)

เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๒ วงการแพทย์แห่งประเทศไทยได้สูญเสียแพทย์ผู้ชำนาญทางสูตินรีเวชไปหนึ่งท่าน. คือนายแพทย์ประพนธ์ เสรีรัตน์ แห่งกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.

โดยที่ข้าพเจ้าได้เคยปฏิบัติราชการในฐานะผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาของท่าน อย่างใกล้ชิดมาเป็นเวลาหลายปี และได้รับความรู้ความชำนาญจากท่านอย่างเอนกประการ. จึงมีแรงดันไม่ให้ข้าพเจ้าทอดทิ้งครอบครัวของท่านในระยะเศร้าโศกนั้นได้. ข้าพเจ้าได้ไปมาหาสู่ตลอดเวลาที่ยังตั้งศพบำเพ็ญกุศลที่บ้านจนครบร้อยวัน. จึงได้รับทราบเรื่องที่เกี่ยวกับท่านหลังจากถึงแก่กรรมแล้วเป็นอย่างดี.

วันหนึ่งหลังจากท่านถึงแก่กรรมไปแล้วได้ประมาณเดือนเศษ ได้มีคนไข้เก่าแก่ซึ่งใกล้ชิดกับท่านมากคนหนึ่ง ไปหาภรรยาท่านและเล่าว่าเมื่อคืนนี้ฝันถึงคุณหมอ. ในขณะฝันนั้นระลึกได้ว่าท่านได้ตายไปแล้ว. แต่ก็ไม่ได้นึกกลัวอะไร. ได้สนทนากันดังต่อไปนี้.

คุณหมอ. นี่คุณช่วยไปบอก จ. (ภรรยาของคุณหมอ) เขาทีซิว่าผมอยากรับประทานไส้ตันต้มผักกาดดอง. ให้เขาทำแล้วนำไปวางไว้ในห้องที่ผมนอนเจ็บข้างล่าง. ผมจะมาคอยรับประทานวันนี้.

(ฝันตอนกลางคืน.)

ผู้ฝัน. ดิฉันจะทำให้เอง.

คุณหมอ. ไม่ต้อง. ไปบอก จ. เขาก็แล้วกัน. บอกเขาว่าให้ทำวันนี้นะ. เพราะผมว่าง. จะไปคอยกิน. (วันนั้นเป็นวันพระ.)

ผู้ฝัน. เอ๊ะ ! ทำไมว่างวันนี้เล่าคะ.

คุณหมอ. วันนี้เขาปล่อยตัว. ก็มาได้.

ผู้ฝัน. ทำไมคุณหมอไม่ใส่เสื้อ.

คุณหมอ. ก็ผมไม่มีนี่. (เมื่อตอนถึงแก่กรรมไม่ได้ใส่เสื้อ, เพียงแต่มีผ้าห่มคลุมไว้.)

ผู้ฝัน. คุณหมอเสียใจไหมคะที่คุณหมอตายนี่.

คุณหมอ. ไม่เสียใจเลย, เพราะผมหมดอายุ. จะทำอย่างไร ๆ ผมก็อยู่ไม่ได้. หมดอายุแล้ว.

ที่คุณไปเยี่ยมผมเมื่อวันเสาร์ตอนบ่ายนั้น. ผมยังจำได้. คุณยืนอยู่ปลายเท้าเตียงผมพร้อมกับหมอประเสริฐ (คุณหมอประเสริฐ กังสดาลย์). คืนนั้นแหละผมไปแล้ว. ผมไปตั้งแต่คืนวันนั้น.

นี่คุณช่วยไปบอก จ. เขาด้วยนะว่าการใช้จ่ายในบ้านน่ะ บางสิ่งบางอย่างที่ควรลดลงได้บ้างก็ยังไม่ลดลง. ควรจะตัดลงให้มากกว่านี้. งานการก็เหมือนกัน. ถ้าใครเขาส่งก๊าร์ด. ที่ควรให้ก็ให้ ที่ไม่ควรให้ก็ไม่ต้องให้. คุณต้องไปบอกเขาให้ได้นะ. บอกว่าผมสั่งให้บอก.

ผู้ฝัน. ทำไมคุณหมอไม่ไปบอกพี่ จ. เขาเองล่ะคะ.

คุณหมอ. เขาอยู่เสียเมื่อไหร่ล่ะ. คุณรู้ไหม. หมู่นี้เขาไม่ค่อยอยู่บ้านหรอก. ออกนอกบ้านทุกวันเลย. คุณไปบอกเขาก็แล้วกัน. รีบไปบอกเขาเร็ว ๆ นะ. อย่าลืม. คุณเองก็เหมือนกัน. พักผ่อนให้มาก ๆ หน่อย. อีกอย่างหนึ่ง, สำหรับที่บ้านผมนั้นเคยอย่างไรก็ขอให้เป็นอย่างนั้น. ไปบ้างซิ. ตั้งแต่ผมตายแล้วคุณไม่เคยไปเลย.

ต่อมาเมื่อครบกำหนดทำบุญห้าสิบวัน. ในเย็นวันสุกดิบข้าพเจ้าไปช่วยจัดสถานที่และเรื่องอื่น ๆ ได้ยินเสียงโทรศัพท์มาจึงไปรับ. ฝ่ายโน้นบอกว่าอยากขอพูดกับคุณหมอประพนธ์ เสรีรัตน์. ข้าพเจ้าย้ำถามถึงสองครั้งเขาก็ยังบอกว่าขอพูดกับคุณหมอประพนธ์. ซ้ำยังบอกด้วยว่า "หมอจ่ายน่ะค่ะ." (ชื่อเดิมของท่าน.)

ข้าพเจ้าประหลาดใจมากจึงตอบว่า "อาจารย์ถึงแก่กรรมมาจนครบกำหนดห้าสิบวันวันนี้แล้ว. คุณไม่ทราบหรือคะ." ทางโน้นบอกว่า "อะไร้. เมื่อวานนี้ยังมาหาที่บ้านเลย." ข้าพเจ้าถามว่า "ที่บ้านไหนคะ." "บ้านที่พญาไทนี่แหละ." ข้าพเจ้าถาม "ไปหาเวลาเท่าไรคะ." "ประมาณพลบค่ำ." "แต่งตัวอย่างไรคะ." "นุ่งกางเกงสีเทา ๆ. ใส่เสื้อเชิ้ตสีฟ้า ๆ เดินเข้ามา. มาถึงก็ร้องถามว่า สบายดีหรือ. มาเยี่ยม. ดิฉันเชิญให้ขึ้นบ้านก็ไม่ยอมขึ้น. บอกว่า ไม่มีธุระอะไรหรอก. มาเยี่ยมเท่านั้น. ลาละ. ดิฉันยังถามว่าทำไมไม่เอารถเข้ามาด้วย. ท่านบอกว่า ขี้เกียจ. จอดรถไว้หน้าบ้าน. แล้วก็ไป."

ข้าพเจ้าบอกว่า "อาจารย์ท่านเสียแล้วจริง ๆ. เวลานี้ศพยังอยู่ที่บ้าน. ขณะนี้ดิฉันยืนพูดโทรศัพท์อยู่ใกล้ ๆ ห้องไว้ศพท่าน. ไม่เชื่อเชิญคุณมาดู. วันนี้กำลังจะบำเพ็ญกุศลครบรอบสัตมวารที่เจ็ด. เชิญคุณมาสิคะ." เสียงทางโน้นร้องอย่างตกใจเต็มที่แล้ววางหูเลย. ข้าพเจ้าจะถามว่าเป็นใครก็ไม่ทัน. จึงเป็นความลับอยู่จนเดี๋ยวนี้.

นอกจากนั้นท่านยังไปเที่ยวเข้าฝันเพื่อน ๆ ที่สนิท. ส่วนมากต่อว่าว่าไม่ไปเยี่ยมที่บ้านเช่นเคย. กับเพื่อนคนหนึ่งท่านไปขอบใจที่ไปเยี่ยมเวลาเจ็บหนัก. (ท่านอยู่ในสภาพไม่รู้สึกตัวหลายวันก่อนถึงแก่กรรม.) บอกว่า เมื่อตอนที่คุณไปเยี่ยมนั้นผมไปแล้ว ใคร ๆ ไปผมเห็นหมด. คุณหมอประเสริฐ ไปเยี่ยมผมก็เห็น. แต่ภรรยาและบุตรธิดาท่านไม่เคยเข้าฝัน. นอกจากลูกชายคนโตที่กำลังเรียนอยู่ที่ประเทศเยอรมนี. บุตรคนนั้นเล่าว่าฝันเห็นคุณพ่อเดินจูงมือน้องรุจอยู่. ฝันก่อนจะได้รับข่าวเกี่ยวกับน้องคนนั้น. ซึ่งได้เสียชีวิตในคราวที่นักศึกษาทันตแพทย์ไปเรือล่มที่จังหวัดกาญจนบุรี (หลังจากคุณหมอถึงแก่กรรมประมาณสองปี.)

อนึ่งในคราวที่เกิดอุบัติเหตุเรือล่มนั้น. ในวันรุ่งขึ้นทางบ้านยังไม่ทราบแน่ชัดว่าลูกสาวคนเล็ก (รุจา) นั้นจะเสียชีวิตหรือเปล่า. เพราะมีผู้ยืนยันว่าได้ดึงออกมาพ้นใต้ท้องเรือแล้ว และเด็กก็ว่ายน้ำเป็น. ขณะที่ข่าวคราวยังสับสนวุ่นวายอยู่ก็มีผู้ไปเยี่ยมแสดงความเสียใจกับภรรยาของคุณหมอ. โดยเข้าใจว่าลูกคนที่เสียชีวิตคือลูกสาวคนโต. ตามข่าวหนังสือพิมพ์. ข้าพเจ้าเองก็ได้เชื่อเช่นนั้น. ผู้ที่ไปแสดงความเสียใจนั้นแอบกระซิบเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า " เมื่อ

คืนฝันถึงคุณหมอ. เห็นจูงมือน้องคนเล็กเดินอยู่ที่หน้าครัวในบ้านนี้ (หมายความถึงลูกคนเล็ก).” ในขณะที่เล่านั้นแกก็ยังไม่ทราบความจริงว่าลูกคนเล็ก คือคนที่หายไปในน้ำจริง ๆ. ในขณะนั้น พวกเรายังมีหวังเพราะเข้าใจว่ามีชาวบ้านช่วยไว้, จึงได้ออกติดตามหาอยู่เป็นเวลาหลายสัปดาห์. แต่ก็หมดหวัง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม เกี่ยวกับเรื่องแรกมีข้อสังเกตต่อไปนี้.

๑. ไส้ตันต้มผักดอง เป็นของชอบของคุณหมอ, ตามที่ภรรยารับรอง.

๒. เวลาคุณหมอถึงแก่กรรมไม่ได้สวมเสื้อ. ผู้พยาบาลเพียงแต่เช็ดตัวแล้วเอาผ้าคลุมไว้.

๓. คุณหมอหมดสติอยู่หลายวันก่อนถึงแก่กรรม. การที่เห็นผู้ไปเยียม, ต้องไม่ใช่เห็นอย่างธรรมดา.

๔. หลังจากคุณหมอถึงแก่กรรมแล้ว, ภรรยาต้องออกจากบ้านบ่อยๆ เพื่อติดต่อการงาน.

อย่างไรก็ดี, ยังไม่สิ้นสงสัยว่าผู้เล่าเรื่องฝันนั้นอาจแต่งเรื่องขึ้นเพื่อตักเตือนภรรยาของคุณหมอ. เรื่องคนพูดโทรศัพท์มาถามหาคุณหมอ, อาจจะเป็นการแกล้งเพื่อให้กลัวก็ได้.

เรื่องความฝันของลูกชายที่ต่างประเทศ ซึ่งฝันเห็นบิดาจูงน้องสาวคนที่ตาย, ควรจะสนใจ. แต่บังเอิญผู้ฝันจำรายละเอียดตลอดจนวันเวลาไม่ได้, ไม่อาจจะสอบเทียบอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น.

เรื่องที่ ๙

เหตุอุบัติบนทางหลวง

โดย

สุมน สมสาร

(คุณสุมน สมสาร เป็นข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ. ในขณะนี้ประจำอยู่ในกองการลูกเสือในตำแหน่งผู้จัดการวารสาร "ลูกเสือ." นอกจากความรู้ในหน้าที่การงานประจำแล้ว ยังมีความรู้เกี่ยวกับวิชาลูกเสือเป็นพิเศษ, สามารถทำหน้าที่อาจารย์อบรมผู้กำกับลูกเสืออื่น ๆ ได้. เป็นผู้ที่มีความสามารถและความเข้มแข็งไม่แพ้ผู้ชายคนหนึ่ง. ตำบลที่ติดต่อ คือกองการลูกเสือ, ศาลาวชิราวุธ, ถนนพระรามที่ ๑ พระนคร)

ท่านศาสตราจารย์นายแพทย์อวย เกตุสิงห์ ผู้เป็นที่เคารพนับถือแจ้งว่า ท่านกำลังรวบรวมเรื่องเกี่ยวกับผีสางหรือวิญญาณมีจริงหรือไม่ และทราบว่าดิฉันไปประสบอุบัติเหตุบนทางหลวงด้วยเหตุการณ์ที่งุนงงสงสัย, จึงขอให้ดิฉันได้เขียนเล่าสู่กันฟัง.

ความจริงเรื่องผีสางหรือวิญญาณอะไรเหล่านี้ ดิฉันเองก็ไม่ได้คิดว่าจะมีจริง ทั้งๆ ที่เมื่อเด็ก ๆ ดิฉันก็จัดว่า เป็นยอดนักกลัวผีคนหนึ่ง, เพราะผู้ใหญ่มักจะมีเรื่องเล่าให้ฟังอยู่เสมอ. ที่อ่านจากหนังสือที่มีผู้เขียนเล่าก็มากมาย. ทั้งๆที่กลัวก็อยากฟังอยากอ่าน. คุณแม่ก็เคยเล่าให้ฟังถึงเรื่องที่ท่านได้ประสบกับตัวเองให้ฟัง. แต่ดิฉันจะไม่นำมาเล่าต่อ, เพราะสิ่งใดถ้าไม่เกิดขึ้นกับตัวเองแล้วก็ไม่กล้ายืนยัน, แล้วไม่ทราบว่าเป็นไง เล่าเรื่องผีทีไร เป็นต้องเล่ากันในตอนกลางคืนทุกที. ทั้งนี้เห็นจะเป็นเพราะทำอะไรก็ไม่ถูกกาละเทศะนั่นเอง. บ้านที่อยู่สมัยก่อนก็ไม่เหมือนกับสมัยนี้, เพราะเป็นเรือนไม้กระดานห่าง ๆ. เมื่อฟังแล้วก็ต้องโดดนั่งกระดานแผ่นเดียว, ด้วยกลัวจะมีอะไรๆ โผล่ขึ้นมาเสียบตัวเราเข้า. เรื่องผีที่ใครๆ เล่าก็มักบอกว่าเป็นเรื่องจริงกันทั้งนั้น. แม้แต่เรื่องแม่นาคพระโขนงเขาก็เล่าว่าเป็นเรื่องจริง

เกิดขึ้นที่วัดมหาบุศย์ พระโขนงจริงๆ. เมื่อสามสิบปีก่อนโน้นภาพยนตร์เรื่องแม่นาคพระ-โขนงก็ได้ฉายมาครั้งหนึ่งแล้ว ครั้งสมัยหนังเงียบ. ดิฉันได้ติดตามคุณยายไปดูที่โรงภาพยนตร์นางเลิ้ง. กำลังฉายถึงตอนแม่นาคอาละวาด, พอดีไฟฟ้าเสียดับพรึบลง. ทุกคนก็พร้อมใจกันกลัวแม่นาคจะออกมาอาละวาดนอกจอ, ต่างวิ่งหนีกันแทบจะเหยียบกันตาย. ทั้งดิฉันและคุณยายก็วิ่งหนีกันไปคนละทาง. กลับถึงบ้านยังนอนหัวใจสั่นระริกอยู่จนค่อนคืน, คลุมโปงจนเหงื่อซิกไปทั้งตัว. นี่แหละอิทธิพลของความกลัว. แม้กระทั่งเดี๋ยวนี้ เมื่อผ่านหน้าวัดมหาบุศย์ทีไรก็อดที่จะมองสอดส่ายพร้อมทั้งจิตประหวัดถึงแม่นาคไม่ได้.

เมื่อดิฉันโตขึ้นแล้ว, จึงได้หายกลัวในเรื่องผี. ทั้งนี้เห็นจะเป็นด้วยได้เคยประสบกับความตายของญาติผู้ใหญ่หลายท่าน, ได้เห็นศพได้จับศพ (เวลาแต่งตัวคนตาย) จึงหายกลัวไปได้. ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ประกอบทำให้คิดได้ว่า อันที่จริงเห็นจะกลัวความมืดกับความเงียบมากกว่า. ฉะนั้นจึงไม่ปลงใจเชื่อว่าผีหรือวิญญาณนั้นจะมีจริง แต่ทั้ง ๆ ที่ไม่ปลงใจเชื่อดิฉันก็ได้ประสบกับเหตุการณ์ที่น่าอัศจรรย์ไม่น้อยถึง ๒ ครั้ง, จนกระทั่งคิดว่าไม่อาจวินิจฉัยได้เสียแล้วว่าผีหรือวิญญาณนั้นมีจริงหรือไม่.

เมื่อสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ครอบครัวดิฉันได้อพยพจะไปอยู่เพชรบูรณ์. วันแรกที่ขึ้นรถไฟไป, เราก็ไปกันทั้งๆ ที่ไม่ทราบว่าจะไปพักกันที่ไหน. ที่ไปก็เพราะแรงกลัวลูกระเบิดน่ะแหละ. ลงรถไฟที่ตะพานหิน. เกร่อยู่ที่สถานีพักใหญ่, คุณพ่อไปติดต่อหาเช่าที่พัก, เพราะเราตกลงว่าจะอยู่ที่ตะพานหินดูท่าสักเดือนหนึ่งก่อน. ประมาณสัก ๕ โมงเย็นคุณพ่อจึงกลับมาบอกว่าได้ห้องแถวที่ในตลาดห้องหนึ่ง มี ๒ ชั้น, และบังเอิญมีอยู่เพียงห้องเดียว, เห็นจะต้องอยู่ไปก่อน, จึงได้ขนข้าวของไปพัก. เป็นห้องทึบ ๆ ลึกยาวพอดู เมื่อเราก้าวเข้าไปก็ดูเยือกเย็นอย่างไรชอบกล. ห้องมีสภาพเหมือนไม่เคยมีใครอยู่มานาน. หยักไย่รกรุงรังไปหมด. ห้องน้ำห้องส้วมใช้ร่วมกันทั้งแถว, อยู่ห่างจากห้องพักของเราไป ๓ ช่วงเสารั้วขณะนั้นเย็น มากแล้วจวนค่ำเราจึงเก็บกวาดเฉพาะชั้นล่างเพื่อหลับนอนในคืนแรกไปก่อน. ดิฉันได้สังเกตเห็นเสาห้องเสาหนึ่งมีลักษณะแปลก. ตอนบนสุดของเสามีมันเยิ้ม, เหมือนน้ำมันหกมาจากข้างบน. ถามคุณพ่อดูคุณพ่อบอกว่าไม่มีอะไร เจ้าของเขาคงทาน้ำมันไว้. คุณพ่อ

รู้แล้วว่าเสานั้นตกน้ำมัน, แต่คุณพ่อไม่กล้าบอกพวกเรา, เกรงว่าจะกลัวกัน. ตอนโพล้เพล้จวนค่ำแล้ว ดิฉันออกไปทางหลังบ้านเพื่อจะหาทางไปยังห้องน้ำ. ขณะแรกที่มองออกไปยังรั้วลวดหนามซึ่งอยู่ไม่ห่างหลังห้องเท่าไรนัก ก็ได้เห็นเด็กคนหนึ่งเป็นผู้ชายนั่งอยู่บนหัวเสา. คิดเอาว่าเด็กคนนี้ซนเอาการทีเดียว. แต่เมื่อเงยหน้าขึ้นอีกทีกลับเห็นเด็กนั้นไม่มีหัว. มีแต่ตัวนั่งอยู่และเพียงชั่วกระพริบตาครั้งเดียวก็กลับหายไปหมด. ไม่เห็นมีเด็กที่ไหนและในบริเวณนั้นก็เงียบไม่เห็นมีผู้คนที่ไหนอีก. อย่างชนิดที่ว่าไม่กลัวก็ยังวิ่งกลับเข้าไปหน้าบ้านแทบไม่ทัน. ใจสั่นตัวสั่นงันงก. คุณแม่ถามว่าเป็นอะไร ก็พูดไม่ออกบอกไม่ถูก. กว่าจะควบคุมสติได้ก็นานโข. แต่ก็ไม่กล้าพูดให้ใครฟัง. เกรงจะหวาดกลัวกันไปทั้งบ้าน. คืนนั้นเรานอนรวมกันในมุ้งเดียวหมด ๖ คน, เพราะเอามุ้งใหญ่ออกใช้เพียงหลังเดียวก่อน. ประมาณสัก ๕ ทุ่มเห็นจะได้ เรานอนอยู่ยังไม่หลับได้ยินเหมือนเสียงผีเท้าคนเดินอยู่ชั้นบน. ทีแรกก็คิดว่าห้องข้างเคียงคงยังไม่นอนและคงยังทำธุรกิจใดๆ อยู่. ห้องแถวก็เป็นเช่นนี้. เวลาเดินทีกระเทือนถึงกันหมด. แต่ยิ่งดึกก็ไม่เห็นหยุดหลับนอนสักที. ทีนี้มีเสียงเดินแล้วมาหยุดอยู่หัวบันไดทำท่าเหมือนจะลงมาข้างล่าง. แต่ก็ไม่เห็นมีอะไรลงมา. พอมาหยุดที่หัวบันไดทีหนึ่งพวกเราก็จ้องตาเป๋งไปที่บันไดทุกที. พวกเราแน่ใจว่าไม่ใช่คนแน่. คุณพ่อสวดมนต์อยู่ตลอดเวลา. เสียงเดินก็ยังคงมีอยู่เรื่อย ๆ จนรุ่งเช้าจึงเงียบหายไป. ตกลงคืนนั้นพวกเราไม่มีใครได้หลับกันเลยจนงีบเดียว. พอรุ่งเช้าก็ไม่ฟังเสียงละ, ขนข้าวของออกทีเดียว, อยู่ไม่ได้เสียแล้ว. ต้องไปขอเช่าห้องโรงแรมอยู่เป็นเดือน. ตอนสายไปรับประทานอาหารที่ในตลาด. คนขายของที่อยู่ห้องแถวใกล้ ๆ กันถามว่า “เป็นไง ! อานาย เมื่อคืนถูกผีหลอกเหรอ.” จีนคนนั้นเล่าว่า ห้องนี้มีผีดุมาก. คนแถวนี้ไม่มีใครกล้ามาอยู่เลย, พวกเราต้องสวดอิติปิโส ฯ ต่อไปอีกนาน, เพราะกลัวผีจะตามไปทักทายที่โรงแรมอีก.

หลังจากนี้แล้วดิฉันก็ไม่ได้ประสบเรื่องผี ๆ อีกเลย. จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๐ ดิฉันได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ไปทำการอบรมวิชาผู้กำกับลูกเสือสำรองชั้นเบื้องต้นแก่นักศึกษาวิทยาลัยพลศึกษา ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอศรีราชา, จังหวัดชลบุรี ซึ่งจะเปิดการอบรมวันที่ ๒๕ – ๒๗ สิงหาคม ๒๕๑๐. คณะใหญ่เขาเดินทางไปค่ายในตอนบ่าย

ของวันที่ ๒๔ แล้ว, แต่บังเอิญเย็นวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๐ (ตรงกับวันพฤหัสบดี) เป็นวันฌาปนกิจศพ คุณวัชรี เอี่ยมสกุล, ภรรยาคุณเกรียง เอี่ยมสกุล, อธิบดีกรมสามัญศึกษา, ดิฉันจึงอยู่เผาศพเสียก่อนแล้วคิดจะขับรถส่วนตัวไปเองในตอนค่ำ. หลังจากเสร็จงานแล้วดิฉันได้ชวนคุณกมล ดิฐกมล, ศึกษานิเทศก์เอกกรมสามัญศึกษาให้ไปเป็นเพื่อนกัน (ขณะนั้น คุณกมล รับราชการอยู่ทางจังหวัดชลบุรี, แต่มีบ้านอยู่กรุงเทพ ฯ). ทีแรกคุณกมลตั้งใจจะไปตอนเช้าวันรุ่งขึ้น. ส่วนดิฉันถ้าจะรอไปตอนเช้าก็เกรงจะไม่ทัน เพราะการอบรมเปิด ๘.๐๐ น., และจะต้องไปเตรียมงานก่อนด้วย. ฉะนั้นจึงยืนยันที่จะไปให้ได้ในคืนนี้. คุณกมลเห็นดิฉันจะไปคนเดียวแน่ก็เลยกลับใจไปเป็นเพื่อนด้วย. เราออกจากกรุงเทพฯ ๑๙.๔๐ น. ไม่ได้หยุดพักที่ใด. ประมาณ ๒๑.๐๐ น. วิ่งมาถึงกิโลเมตรที่ ๘๑.๕ ทางตรงนั้นเป็นทางโค้งนิด ๆ และมีสะพานเตี้ย ๆ ตรงโค้งพอดี. ดิฉันเปิดไฟสูง, วิ่งไปด้วยความเร็วประมาณ ๖๐ ไมล์. ตามปกติดิฉันขับรถระมัดระวังมากและถนนนี้ก็เคยไปมาเสมอแม้กลางคืน. รถก็อยู่ในสภาพดีพร้อมทุกอย่าง. ขณะนั้นถนนโล่ง, ปลอดรถ, เพราะเปิดไฟสูงจึงเห็นทางได้ในระยะไกลมาก. รถบรรทุกคันหนึ่งกำลังวิ่งสวนทางมา. ทางสวนก็ปลอดรถเช่นกัน. เมื่อใกล้จะถึงโค้งและใกล้จะสวนทางกัน, มองดูแล้วก็ทางปลอดภัยด้วยกันทั้งคู่. ดิฉันจึงลดไฟสูงลงเหลือแต่ไฟใหญ่. แต่ในพริบตานั้นเอง ไม่ทราบว่ารถจักรยานยนต์มาจากทางใด, มาล้มขวางอยู่ในทางของดิฉัน, ลักษณะเหมือนว่ามันนอนอยู่ในทางนั้นนานมาแล้ว, ซึ่งเมื่อครู่นี้ดิฉันก็เห็นถนนว่างอยู่และพอเห็นรถก็เป็นเวลาจวนตัวเสียแล้ว. เป็นจังหวะที่จะต้องสวนกับรถบรรทุกตรงนั้นพอดี. รถบรรทุกวิ่งมาถึงสะพานแล้วกำลังเข้าโค้ง, ไม่ได้แน่ขืนสวนกันตรงนั้นก็ต้องยับไปด้วยกันอย่างไม่มีปัญหา. จะหักหลบไปทางซ้ายก็จะพุ่งลงคู และข้อสำคัญไม่เห็นเลยว่ามีคนยืนอยู่แถวนั้นหรือไม่, ถ้าเฉี่ยวโดนคนละก็มีหวังไป "ห้องกรง" แน่เทียว. มันเป็นวินาทีที่ฉุกละหุกที่สุด. ทางเดียวที่จะแก้ไขได้คือชนมอเตอร์ไซค์. เมื่อจะชนสิ่งที่กีดขวางข้างหน้าจริงแล้ว ก็อดที่จะเบรคไม่ได้, เพื่อเป็นการช่วยให้ชนอย่างเบาที่สุด. แต่ที่ไหนได้การเบรคในขณะที่รถกำลังวิ่งใช้ความเร็วทำให้หยุดหมดทั้ง ๔ ล้อโดยกระทันหัน, หรือที่เรียกว่าล้อตาย, ทำให้รถลื่นปร๊าดแฉลบออกทางขวามือ (ซึ่งที่จริงจังหวะนั้นควรจะชน

มอเตอร์ไซค์แล้วด้วยซ้ำ, แต่กลับไม่ได้ชน) เป็นเวลาเดียวกับที่รถบรรทุกวิ่งมาถึง. ในความรู้สึกเหมือนกำลังทะยานเข้าหาอะไรอย่างหนึ่งที่มหึมาจริง ๆ. แต่ดิฉันสติดีตลอดเวลาได้พยายามหักพวงมาลัยหลบมาทางซ้ายเต็มกำลัง. แต่พวงมาลัยแข็งทื่อดูไม่ขยับเขยื้อนเอาเสียเลย. ไม่มีเวลาคิดอะไรอีกแล้ว. เสียงดังโครมใหญ่กระทบกันทางด้านขวาเต็มแรง. รถถูกเหวี่ยงถอยหลังกลับไปประมาณ ๑๐ เมตรแล้วตกท้ายห้อยอยู่ในคู. เดชะบุญไม่พลิกคว่ำ. ดิฉันนั่งอยู่ในลักษณะมือกำพวงมาลัยแน่น และพวงมาลัยนั้นบิดเบี้ยวหักคามือ. ดิฉันยังมีสติดีทุกอย่าง ขณะที่กระแทกลงไปหยุดอยู่ในคู. ฉับพลันนั้นไม่ทราบว่ามีอะไรอย่างหนึ่งทำให้ดิฉันหันไปทางท้ายรถด้านซ้ายมือ (รถที่นั่งขับขวา) ก็พอดีเห็นชายคนหนึ่งมาจากทางไหนก็ไม่ทราบมาโผล่หน้าอยู่ที่หลังกระจกข้างท้ายรถ ใส่เสื้อลายเป็นริ้วๆ สีเทาดำ, หน้าตาขมุกขมอม ผมยุ่งเหยิง, กำลังมองมาทางดิฉันแล้วพูดอะไรก็ไม่ทราบ, เห็นแต่ปากผะงาบๆ ดิฉันจึงหันมาเปิดประตูรถ, ออกมานอกรถเพื่อจะสอบถามเรื่องราวกันให้แน่ว่าพูดอะไรไม่รู้เรื่อง. ก็พอดีมีคนที่ประสบเหตุการณ์และรถติดไปกันไม่ได้เพราะรถบรรทุกและเศษเหล็กที่ชนขวางกันอยู่บนถนน, ได้เข้ามาไต่ถามว่ามีใครได้รับอันตรายอย่างใดบ้าง. เห็นรถแล้วก็คิดว่าอย่างน้อยก็คางเหลือง แต่เดชะบุญทั้งดิฉันและคุณกมลไม่เป็นอะไรเลย (ต่างมีหลวงพ่อดีด้วยกันทั้งคู่). คุณกมลเพียงแต่เจ็บหัวเข่านิดหน่อยและดิฉันก็ข้อมือเจาะเล็กน้อย เนื่องจากถูกหูช้างกระแทก. ดิฉันหันไปชี้ให้ดูรถมอเตอร์ไซค์ว่าเป็นต้นเหตุ. แต่รถมอเตอร์ไซค์ก็ไม่มีเสียแล้ว, หายไป ทั้งชายคนที่เห็นเมื่อครู่ก็หายไปด้วย. ขณะที่เกิดเหตุก็เป็นระยะเวลาเพียง ๒–๓ นาทีเท่านั้น เสียงสตาร์ตรถมอเตอร์ไซค์ก็ไม่ได้ยิน. ไม่ทราบว่าหายไปอย่างไรได้รวดเร็วมาก.

อีกสัปดาห์หนึ่งต่อมาตรงกับวันพฤหัสบดีอีกเหมือนกัน มีบัณฑิตหนุ่ม กลับ จากพาเพื่อนชาวอินโดนีเซียไปเที่ยวพัทยา, ขณะจอดรถคอยรถสวนอยู่ท้ายรถบรรทุกคันหนึ่ง, มีรถบรรทุกวิ่งมาข้างหลังชนอัดก๊อปปี้กับรถบรรทุกคันหน้า. บัณฑิตหนุ่มคนขับตายคาพวงมาลัย, เหตุเกิดตรงระหว่างกิโลเมตรที่ ๘๑.๕ – ๘๒ ซึ่งเป็นจุดที่ห่างกับที่ดิฉันประสบเหตุเพียงไม่ถึงครึ่งกิโลเมตร. เพื่อน ๆ ที่เมืองชลเล่าให้ฟังในภายหลังว่ามีมอเตอร์ไซค์เกาะท้ายกันคว่ำตายคาที่ทั้งคู่ในบริเวณนั้น, แต่ไม่ได้ยืนยันจุดที่แน่นอน, ต่อมาก็ได้มีรถคว่ำตายกันไปหลายศพ

แล้วในละแวกเดียวกันนี้. เรื่องนี้ทำให้ดิฉันรู้สึกเหมือนว่าตายแล้วเกิดใหม่. แต่วินิจฉัยไม่ออกว่าสิ่งที่เห็นในคราวนั้นเป็นคนจริง ๆ หรือเป็นภาพลวงตาที่เกิดจากผีสางหรือดวงวิญญาณกันแน่. อย่างไรก็ดีดิฉันก็ได้ทำบุญกรวดน้ำแผ่ส่วนกุศลไปให้ผู้ที่ล่วงลับแล้ว, เพราะเป็นทางเดียวที่ทำให้จิตใจสบายและหายห่วง. เมื่อดิฉันขับรถผ่านที่ตรงนั้นทีไรเป็นต้องแจ้งร้องบอกเหตุการไปมาด้วยเสียงแตรเป็นการคารวะทุกทีไป (ตามแบบที่ชาวรถเขาทำกัน). ก็ไม่ทราบว่าที่เราทำดังนี้น่ะเชื่อหรือไม่เชื่อว่าผีหรือวิญญาณมีจริงหรือไม่.

หมายเหตุของผู้รวบรวม ตอนต้นของเรื่องนี้ ที่เกี่ยวกับห้องแถวที่สะพานหิน, เรื่องแรกอาจเป็นได้ว่าคุณสุมน "ตาฝาด" ไปเพราะเหน็ดเหนื่อยและตื่นเต้น และภาพเด็กที่เห็นนั้นก็เป็นอยู่ชั่วขณะเดียว. ส่วนเรื่องที่สอง, ที่ได้ยินเสียงคนเดินอยู่บนชั้นสองของห้องพักนั้น, ถ้าหากได้มีคนใจกล้าขึ้นไปดูว่า ไม่มีคนจริง ๆ, และเวลาขึ้นไปเสียงเงียบ, แต่พอลงมาเสียงกลับมาใหม่, เช่นนี้คงจะเพิ่มน้ำหนักของเรื่องยิ่งขึ้นอีกมาก. คำถามของคนจีนเพื่อนบ้านนั้นอาจจะเป็นด้วยความสุจริตใจหรือไม่, ก็ได้. เคยมีตัวอย่างคนแกล้งทำให้สถานที่บางแห่งมีชื่อเสียงว่าผีดุเพื่อเหตุผลของตนเอง. เช่นเพื่อความสนุก หรือเพื่อแผนการทุจริตบางอย่าง.

เรื่องอุบัติเหตุบนถนนกรุงเทพ ฯ – ชลบุรี ทำให้นึกถึงเรื่องที่เคยเล่า ๆ กันมาว่าผีตายโหงนั้นต้องวนเวียนอยู่ในบริเวณที่ตายจนกว่าจะมีคนมาตาย ณ ที่นั้นอีก, จึงจะไปผุดไปเกิดได้. เพราะฉะนั้นจะต้องคอยชักจูงหรือชักชวนให้มีคนตายด้วยเหตุคล้าย ๆ กัน. ถ้านักจักรยานยนต์ที่คุณสุมนเห็นนั้นเป็นผีจริง, ก็คงได้กระทำอุบายให้เห็นจักรยานยนต์ล้มขวางหน้าอยู่, เพื่อให้คุณสุมนหักรถหลบไปทางขวา, จะได้ชนกับรถบรรทุกอย่างจังและคงจะต้องเกิดการตายขึ้นบ้าง. แต่บังเอิญคุณสุมน "มีหลวงพ่อดี" และมีสติ, ตัดสินใจถูกต้องจึงรอดตายมาได้. เรื่องนี้ยังจะต้องตั้งปัญหาว่าคุณสุมนได้เห็นจักรยานยนต์จริง, หรือตาฝาดไปเพราะง่วง ฯลฯ. การที่มีอุบัติเหตุเกี่ยวกับจักรยานยนต์ก่อนหน้านั้น ออกจะชวนๆ ให้นึกถึงผีอยู่บ้าง. แต่ก็ต้องรับว่าสายสัมพันธ์ออกจะเลือน ๆ อยู่, เพราะไม่รู้จุดแน่นอน. อุบัติเหตุคนตายที่เกิดขึ้นภายหลังก็เช่นเดียวกัน.

ได้สอบถามเพิ่มเติมว่า คุณกมลซึ่งนั่งคู่ไปกับคุณสุมนนั้น, ได้เห็นจักรยานยนต์และคนที่มาพูดด้วยทางท้ายรถหรือเปล่า. ได้รับคำตอบว่าคุณกมลได้เห็นจักรยานยนต์, แต่ไม่เห็นคน (ที่จริงไม่อาจเห็นได้เพราะคนโผล่ทางกระจกข้างหลังซึ่งมีส่วนของรถบังตาคุณกมลไว้). ข้อนี้แสดงว่าการที่คุณสุมนเห็นจักรยานยนต์ล้มขวางหน้าอยู่นั้น ไม่ใช่เป็นเพราะตาฝาดเนื่องจากง่วงหรืออะไรทำนองนั้น.

มโนปุพฺพงฺคมา ธมฺมา มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปสนฺเนน ภาสติ วา กโรติ วา

ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นประเสริฐที่สุด สำเร็จมาแต่ใจ. หากว่าบุคคลมีใจผ่องใสดี จะพูดก็ตาม จะทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามบุคคลนั้นเสมอ, ดุจเงาติดตามตนฉะนั้น.

เรื่องที่ ๘

เจ้าพ่อนนทรีย์

โดย

อวย เกตุสิงห์

(เรื่องนี้และเรื่องที่ ๙ เขียนขึ้นตามประสพการณ์ของผู้รวบรวมเอง. สำหรับท่านผู้อ่านซึ่งไม่รู้จัก, ขอเรียนว่าผู้รวบรวมสำเร็จวิชาแพทย์ และวิชาเคมีในประเทศไทย และประเทศเยอรมนีตามลำดับ, และเป็นอาจารย์สอนวิทยาศาสตร์อยู่ในโรงเรียนแพทย์เป็นเวลาประมาณสามสิบหกปี. มีความสนใจในพระพุทธศาสนาและชอบศึกษาหาความจริงเกี่ยวกับเรื่องชีวิตและธรรมชาติทั่วไป. ตำบลที่ติดต่อคือ บ้านเลขที่ ๑๖ ซอยพระราชครู ถนนพหลโยธิน, ก.ท. ๔)

ในประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ผู้เขียนปรับปรุงอาคารในบริเวณบ้านที่ซอยพระราชครู เพื่อก่อสร้างโรงเรียนสวนบัว. มีความจำเป็นจะต้องตัดต้นนนทรีย์ต้นหนึ่งซึ่งปลูกมาเกือบเจ็ดปีแล้ว และกำลังแผ่กิ่งก้านสาขาสวยงามมาก. ผู้เขียนรู้สึกเสียดายจึงคิดจะทำการย้ายไปปลูกที่ใหม่. เมื่อคนอื่นได้ทราบเข้าก็บอกว่าตายแน่ทั้งนั้น. เพราะต้นใหญ่มากแล้ว. ส่วนลำต้นมีขนาดคนตัวใหญ่ ๆ. และสาขาก็กว้างไม่น้อยกว่าสิบเมตร. ผู้เขียนอดเสียดายไม่ได้ และนึกถึงที่เคยมีคนเล่าให้ฟังว่าต้นไม้ใหญ่ ๆ บางทีมีรุกขเทวดาอาศัยอยู่ ในตอนค่ำวันหนึ่ง จึงได้ไปที่ต้นไม้และพูดขึ้นว่าหากมีเทวดาอาศัยอยู่ที่ต้นไม้นี้. ก็ขอให้ช่วยให้ย้ายที่ไปได้โดยไม่ตาย. แล้วผู้เขียนก็ให้ทำการย้าย. ชั้นต้นขุดดินเป็นร่องลงไปโดยรอบโคนต้นขนาดกว้างพอสมควร. แล้วทิ้งไว้เช่นนั้นเจ็ดวันเพื่อให้ต้นไม้รู้ตัว. พอถึงวันพฤหัส ฯ เป็นวันหยุดงาน (เรื่องอะไรจำไม่ได้) ก็จัดการย้าย โดยขุดดินลึกลงไปโดยรอบ. ต้นไม้นั้นขึ้นอยู่ริมบ่อน้ำหน้าบ้าน. พอขุดดินลึกลงไปก็เลยล้มลงไปทอดลำต้นอยู่ในบ่อ

(ซึ่งตรงนั้นกว้างประมาณห้าหกเมตร.) กิ่งที่อยู่ในน้ำก็ทิ่มลงไปในดินก้นบ่อ คนงานสี่ห้าคนช่วยกันฉุดลากอย่างไรก็ไม่เขยื้อน. ผู้เขียนจึงให้รานกิ่งเล็ก ๆ ออกจนหมดเพื่อให้เบาเข้า. แต่ก็ยังลากไม่ไป. ในที่สุดก็รานหมดเหลือแต่กิ่งใหญ่กลางต้นสองกิ่ง ซึ่งสั้นกุดเพียงสักสามเมตร. แม้กระนั้นก็ลากไม่ไป. เพราะกิ่งข้างล่างตำติดอยู่กับดิน. ในที่สุดก็ต้องเลิกเพราะเห็นว่าไม่มีทาง. ต้นไม้นั้นก็แช่น้ำจมอยู่ในบ่อ, มีแต่กิ่งเอกโผล่พ้นน้ำขึ้นมาสักครึ่งเมตรเท่านั้น. ผู้เขียนคิดว่าทิ้งเอาไว้ก่อน. วันหลังน้ำน้อยลงแล้วจึงค่อยตัดทอนเอาขึ้นมาทำฟืน. ในวันเสาร์ต่อมา (หลังจากนั้นประมาณสิบวัน) ขณะโพล้เพล้เข้าไต้เข้าไฟผู้เขียนไปเดินเล่นแถวบ่อนั้น. มองเห็นกิ่งไม้โผล่พ้นน้ำขึ้นมาก็อดนึกเสียดายไม่ได้, พร้อมกับนึกว่ารุกขเทวดาคงจะไม่มีแน่. ถ้ามีก็คงไม่ได้อยู่ที่ต้นไม้นั้น. ในทันใดนั้นเองก็มีความคิดผลุดขึ้นมา, คล้าย ๆ กับมีคนมาบอกให้. ว่า "ทำไมไม่ใช้เครื่องช่วยแรง". ผู้เขียนไม่ยืนยันว่ามีเหตุกระตุ้นมาจากภายนอก, หรือนึกคิดขึ้นมาได้เอง. แต่เวลานั้นรู้สึกขนลุก, และนึกได้ว่าพี่เขยซึ่งอยู่บ้านติดกันนั้น เป็นช่างก่อสร้าง, มีรอกทุ่นแรงใช้หลายขนาด. สมควรจะขอยืมเขาเอามาลองยกดู. พอรุ่งขึ้นก็จัดการดังที่นึก. เอารอกติดตั้งเข้าบนสะพานห่างจากปลายต้นไม้ที่โผล่พ้นน้ำสี่ห้าเมตร. แล้วก็เอาเชือกผูกกับตอนกลางต้นและดึงด้วยรอก. ปรากฏว่าดึงกิ่งที่ทิ่มดินอยู่หลุดขึ้นมาได้. ก็เลยใช้รอกนั้นเองดึงให้ตั้งต้นขึ้น, แล้วให้คนประคองข้ามบ่อไปปักลงในหลุมที่ขุดเตรียมรับไว้บนตลิ่งตรงข้าม, ระยะห่างจากที่จมน้ำอยู่ประมาณสิบเมตร. เมื่อปักเรียบร้อยแล้วต้นนนทรีย์นั้นก็มีแต่ลำต้นกับกิ่งใหญ่สองกิ่ง, และกิ่งขนาดย่อมอีกสองสามกิ่ง. ดู ๆ ก็ไม่น่าจะรอดอยู่ได้. แต่ปรากฏว่าต้นไม้นั้นงอกวันงอกคืน. และภายในไม่กี่เดือนก็เป็นต้นไม้อย่างปกติ. เว้นแต่เตี้ยลงไปกว่าเก่า, โดยที่ได้จัดการขุดหลุมลึกเมตรเศษในตอนปลูกใหม่, เพราะกลัวว่าจะล้ม. ต่อมาได้จัดการถมบ่อ และปรับปรุงที่บริเวณนั้นใหม่หมดเพื่อประโยชน์ของโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่.

ถึงกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ผู้เขียนแก้ไขถนนเข้าและออกจากโรงเรียนสวนบัว. มีความจำเป็นจะต้องย้ายศาลพระภูมิ ซึ่งปลูกอยู่ทางด้านหน้าโรงเรียน. ในระยะที่กำลังครุ่นคิดจะไปปรึกษาผู้ชำนาญในเรื่องตั้งศาลพระภูมิก็พอดีวันหนึ่ง ขณะนั่งรับประทานข้าวหน้าไก่

ที่ร้านใกล้ห้าแยกพลับพลาชัย ได้เห็นคุณหมอ ส.น. แพทย์แผนปัจจุบันเข้านั่งที่โต๊ะไม่ห่างกันนัก. คุณหมอผู้นี้ผู้เขียนทราบกิตติศัพท์ว่าเป็นผู้ปฏิบัติทางจิตตามวิธีของพระพุทธศาสนาได้ในขั้นสูงมาก, และเป็นผู้มีความสามารถในการทำพิธีต่าง ๆ รวมทั้งตั้งศาลพระภูมิด้วย. มีความยินดีที่ได้พบโดยบังเอิญจึงได้ลุกไปนั่งด้วยแล้วออกปากขอความช่วยเหลือ. คุณหมอ ส.น. ทำท่าเสียใจแล้วบอกว่า "ขอประทานโทษท่านอาจารย์. ตอนนี้ผมเลิกยุ่งเรื่องพรรณนี้เสียแล้ว" ผู้เขียนรู้สึกผิดหวังนิดหน่อยแต่ก็เข้าใจได้ดี. เพราะรู้ว่าการใช้อำนาจจิตในเชิงที่พูดกันอยู่นั้นเป็นการไม่ถูกต้อง. แต่แล้วในขณะต่อไปนั้นเองคุณหมอ ส.น. ก็พูดต่อไปว่า "แต่ผมคิดว่าที่บ้านอาจารย์นั้นหากปลูกศาลเทพารักษ์ขึ้นสักศาลหนึ่งละก้อจะดีมากทีเดียว." ผู้เขียนยังไม่ทันคิดอะไรก็ได้ถามต่อไปว่าปลูกที่ตรงไหนถึงจะดี. คุณหมอ ส.น. พูดต่อไปว่า "ปลูกตรงใต้ต้นไม้ใหญ่ที่ข้างขวาของโรงรถ. และหันหน้าศาลไปทางทิศตะวันออก." ผู้เขียนได้ยินเช่นนั้นแล้วก็ขนลุก, เพราะต้นไม้ที่เธอหมายถึงนั้นก็คือ ต้นนนทรีย์ที่ย้ายไปนั่นเอง, และในบริเวณนั้นมีต้นไม้ใหญ่อยู่ต้นเดียว, ไม่มีทางเข้าใจผิดแน่. ทั้งที่ให้หันหน้าศาลไปทางทิศตะวันออกนั้นก็พอเหมาะ, คือเป็นทางถนนที่ผ่านหน้าโรงรถ. ถ้าหันไปทางทิศอื่นก็ไม่เหมาะแน่. ผู้เขียนบอกกับคุณหมอ ส.น. ว่า "ผมขออนุญาตไหว้ความรู้ของคุณหมอสักทีหนึ่ง" และก็ได้ไหว้จริง ๆ. ทั้ง ๆ ที่คุณหมอ ส.น. ได้เป็นลูกศิษย์มาก่อน. ผู้เขียนไหว้วิชาความรู้ของเธอ, ซึ่งเห็นว่าสูงกว่าวิชาที่ผู้เขียนเองมีอยู่อย่างมาก.

ผู้เขียนไม่สามารถจะอธิบายได้ว่าคุณหมอ ส.น. สามารถรู้เรื่องต้นไม้นั้นได้อย่างไร เพราะเธอไม่เคยไปที่บ้านผู้เขียน. ที่น่าประหลาดก็คือจำเพาะบอกให้ตั้งศาลที่ต้นไม้ต้นนั้น. จะว่าเธอได้รับการบอกเล่าทางจิต (เทเลปาธีย์) ไปจากผู้เขียนนั้นเป็นไปไม่ได้แน่, เพราะขณะนั้นผู้เขียนกำลังนึกถึงแต่ศาลพระภูมิ, ไม่ได้นึกถึงเทพารักษ์ และไม่ได้นึกถึงการตั้งศาลเทพารักษ์เลย. จากเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะสรุปว่าคุณหมอ ส.น. มีญาณวิเศษที่ทำให้เห็นไปถึงที่บ้านผู้เขียนได้ในขณะที่เธอนั่งอยู่ที่ในร้านใกล้ห้าแยกพลับพลาไชย, และเห็นมีเทวดาอาศัยอยู่ที่ต้นนนทรีย์ผู้ซึ่งสมควรจะมีศาลเป็นที่อาศัย.

ต้นนนทรีย์ที่กล่าวถึงนี่ยังอยู่ในที่ ๆ ได้ย้ายไปปลูก, มีสาขาแผ่กว้างพอใช้, แต่ต้นไม่สูงใหญ่เท่าที่ควรจะเป็น. คงจะเนื่องด้วยตอนปลูกใหม่ได้ฝังลงไปลึกมากเกินไปดังกล่าวแล้ว. ศาลเทพารักษ์ก็ยังอยู่ที่ใต้ต้นไม้นั้น.

หมายเหตุของผู้รวบรวม การที่ต้นนนทรีย์จะกลับงอกขึ้นมาใหม่ได้หลังจากถูกทอนกิ่งเกือบหมด (ซึ่งเป็นประโยชน์ในการฟื้นตัว) และแช่อยู่ในน้ำถึงสิบวัน, ไม่ใช่เป็นเรื่องพิสดาร, อาจจะเป็นไปได้, เพราะธรรมชาติของต้นไม้บางต้นทนทานมาก. ที่แปลกในเรื่องก็คือการที่คุณหมอ ส.น. แนะนำให้ปลูกศาลเทพารักษ์แทนจะแนะนำเรื่องศาลพระภูมิ, และให้ปลูกตรงต้นนนทรีย์นั้นเสียด้วย.

สพฺพา ทิสา อนุปริคมฺม เจตสา

เนวชฺฌคา ปิยตรมตฺตนา กฺวจิ

เอวํ ปิโย ปุถุ อตฺตา ปเรสํ

ตสฺมา น หึเส ปรํ อตฺตกาโม

เราคิดค้นหาทั่วทุกทิศแล้ว ก็ไม่พบผู้ซึ่งเป็นที่รักยิ่งกว่าตนในที่ไหน ๆ. ถึงผู้อื่นก็มีตนเป็นที่รักมากอย่างนี้ เพราะฉะนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น.

เรื่องที่ ๙

จ้าวแม่สาลี่

โดย

อวย เกตุสิงห์

(ผู้เล่าเรื่องนี้เป็นคนเดียวกับที่เล่าเรื่องที่ ๘)

เมื่อประมาณกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๑ หม่อม ก. ญาติฝ่ายภรรยาของผู้เขียนได้ประสบเคราะห์ร้าย, ถูกสั่งให้พักงานโดยมิได้คาดหมายและด้วยเหตุผล ซึ่งที่จริงมิใช่ความผิดของเธอเลย. ญาติมิตรได้พากันไปเยี่ยมเยือนเพื่อถามข่าวและเพื่อแสดงความเสียใจด้วย. เมื่อผู้เขียนและภรรยาไปเยี่ยม เธอก็ได้เล่าให้ฟังว่าก่อนหน้าที่จะถูกพักงานไม่เท่าใดนัก, ระหว่างไปพักผ่อนที่หัวหิน. ภรรยาของเธอได้เห็นปีศาจตนหนึ่ง, เลยคิดว่าที่เกิดเคราะห์ร้ายภายหลังอาจจะเป็นเพราะเหตุนั้น. ผู้เขียนได้ยินกิตติศัพท์ที่เกี่ยวกับความสามารถในเรื่องผีสางและอื่นๆ ของคุณหลวง ส. มามาก, และได้สนิทสนมกับท่านในระหว่างที่ไปช่วยราชการทหารเรือในตอนสงครามอาเซียบูรพา, จึงได้ชักชวนให้คุณพี่หม่อม ก. ไปหา, และก็ได้ไปพบท่านในเช้าวันหนึ่งหลังจากนั้นไม่นานนัก. เมื่อได้แนะนำให้รู้จักกันแล้ว หม่อม ก. และคุณพี่ ช. ภรรยาของเธอก็ได้ช่วยกันเล่าเรื่องให้คุณหลวง ส. ฟัง กล่าวโดยสังเขปคือครอบครัวของเธอได้ไปพักที่บ้านของท่านพ่อที่หมู่บ้านตะเกียบ, ตำบลหนองแก, เลยไปจากหัวหินเล็กน้อย. เป็นบ้านที่สร้างขึ้นเองตั้งแต่สมัยสามสิบปีมาแล้วและเคยไปพักกันทุก ๆ ปี โดยไม่เคยมีวี่แววอะไรผิดปกติ. เช้ามืดวันหนึ่งคุณพี่ ช. ตื่นขึ้น, รู้สึกว่ามีคนมายืนอยู่ที่ปลายเท้า, เข้าใจว่าเป็นคุณพี่อีกคนหนึ่ง. แต่พอเพ่งดูก็เห็นเป็นหญิงแปลกหน้า, ค่อนข้างสาว, สวมเสื้อกางเกงแบบจีนสีขาว, ผมสยาย, ยืนจ้องหน้าเธออยู่เฉย ๆ. เธอเห็นว่าเป็นผีก็หลับตาลง.

พอลืมขึ้นใหม่ก็ไม่เห็นรูปนั้นอีก. คุณพี่ ช. ไม่ได้เล่าเรื่องให้ใคร ๆ ฟัง เพราะเกรงเด็ก ๆ จะกลัว. ในเวลาต่อมาคนขับรถของเธอนอนพักตอนกลางวันอยู่ในห้องใหญ่หน้าบ้านคนเดียวขณะที่คนอื่น ๆ ไปเที่ยวกัน. เขาตกใจตื่นขึ้นก็มองเห็นผู้หญิงแบบเดียวกับที่กล่าวนี้ยืนจ้องหน้าอยู่, พอเขาหลับตาลงแล้วลืมขึ้นใหม่ก็หายไป. คุณพี่หม่อมสงสัยว่าปีศาจที่เห็นนั้นอาจจะมาให้โทษ, จึงต้องถูกพักงานโดยไม่มีความผิด. เมื่อเล่าจบลงแล้วคุณหลวง ส. พูดขึ้นว่า "หนองแกผมไม่เคยไป," แล้วก็นั่งสงบอยู่ขณะหนึ่งคล้าย ๆ กับทำบริกรรมอะไรสักอย่าง. ทันใดนั้นท่านพูดขึ้นว่า "มีเรือ. มีเรืออะไร." ผู้เขียนได้ยินแล้วก็งงและนึกในใจว่าคราวนี้คุณหลวงเห็นจะพลาดเสียแล้ว, เพราะผู้เขียนและครอบครัวได้ไปอาศัยพักอยู่ที่บ้านเดียวกันนั้นเพิ่งกลับมา. และไม่เห็นมีเรืออะไรสักอย่าง. แต่คุณพี่หม่อมพูดขึ้นว่ามีเรือโป๊ะซึ่งแตกระหว่างพายุใหญ่เมื่อตอนหางใต้ฝุ่นผ่านเข้ามา (ผ่านเข้ามาถึงกรุงเทพฯ, แต่ไม่รุนแรงมาก, ก่อนกรณีแหลมตะลุมพุก), คลื่นซัดมาติดที่ชายหาดหน้าบ้าน. คนเฝ้าบ้านเห็นว่าเกะกะ, จึงได้ช่วยกันลากขึ้นไปไว้ทางด้านใต้ของบ้านใกล้ไปทางรั้วชายบ้าน. คุณหลวง ส. ชี้แจงต่อไปว่า ผู้หญิงที่เห็นนั้นเป็นแม่ย่านางเรือลำที่แตกและติดมากับเรือจากเมืองชล, เห็นว่าบ้านน่าอยู่จึงไปอาศัยอยู่ด้วย. เขามาดี. เขาไม่ได้มาร้าย. ที่ต้องถูกพักงานนั้นเป็นเรื่องเคราะห์ของเราเอง. ไม่ได้เกี่ยวกับการที่เห็นแม่ย่านางเรือ. แต่ถ้าจัดการต้อนรับเขาดีเขาก็อาจช่วยทำประโยชน์ให้ได้. ท่านแนะนำให้จัดตั้งศาลขึ้นในบริเวณบ้าน. ทำแบบบ้านไทย. เขียนป้ายติดว่า "เจ้าแม่สาลี่" และให้เชิญแม่ย่านางเรือไปสิงสถิตที่นั่น. ถ้าขอให้เขาช่วยเหลือเขาก็อาจช่วยได้. คุณพี่ได้ไปจัดการตามคำแนะนำ. ต่อมาไม่ช้าก็กลับเข้าทำงานในตำแหน่งใหม่. มีเรื่องแถมท้ายคือคนขับรถที่ได้เห็น "เจ้าแม่" นั้น ได้ขอลาภจากเจ้าแม่, และถูกลอตเตอรี่ได้เงินห้าร้อยบาทในเวลาต่อมา.

ผู้เขียนไม่อาจทราบว่า "เจ้าแม่สาลี่" จะมีตัวตนจริงหรือไม่ และการที่คุณพี่หม่อม ก. ได้กลับเข้าทำงานอีกก็ดี. หรือการที่คนขับรถถูกลอตเตอรี่ก็ดี, เป็นเพราะอิทธิฤทธิ์ของเจ้าแม่หรือมิใช่. แต่ผู้เขียนรู้แน่ว่าคุณหลวง ส. ท่านสามารถเห็นไปถึงหนองแกหัวหินได้ขณะที่นั่งอยู่ในบ้านที่ใกล้ปากคลองบางกอกน้อย, และเห็นชัดเจนถูกต้องดีกว่าผู้เขียนซึ่งได้ไปอยู่

ในสถานที่นั้นด้วยตนเอง. ความสามารถเห็นอย่างพิเศษนี้ ท่านว่าเป็นอำนาจจิตที่เกิดจากการทำสมาธิตามหลักพระพุทธศาสนา อำนาจพิเศษนี้ต้องอาศัยจิตที่บริสุทธิ์จากกิเลสคือโลภ โกรธ หลง. ถ้าจิตไม่บริสุทธิ์ อำนาจเช่นนี้ก็ไม่เกิด, หรือถ้าหากมีอยู่แล้วก็เสื่อมเสียไปได้, ผู้เขียนเองยังไม่เคยปฏิบัติได้ผลถึงขั้นที่กล่าวนี้, จึงไม่สามารถจะยืนยันอะไรได้.

หมายเหตุของผู้รวบรวม จุดน่าทึ่งในเรื่องนี้มีดังนี้

๑. ภรรยาหม่อม ก. และคนรถเห็น "ปีศาจ" มีลักษณะตรงกัน, แม้เห็นคนละครั้งและไม่รู้เรื่องกัน. น่าจะไม่ใช่ความฝัน (เพราะเล่าว่าตื่นแล้วทั้งสองคน), และคงจะไม่ใช่เห็นเพราะตาฝาด.

๒. คุณหลวง ส. เห็นเรือแตกอยู่ที่หนองแก, ขณะที่ท่านนั่งอยู่ที่ธนบุรี.

๓. คนรถขอลาภจากเจ้าแม่, และถูกลอตเตอรี่.

เสโล ยถา เอกฆโน วาเตน น สมีรติ
เอวํ นินฺทาปสํสาสุ น สมิญฺชนฺติ ปณฺฑิตา

ภูเขาศิลาล้วนเป็นแท่งทึบ ย่อมไม่หวั่นไหว เพราะลม ฉันใด, บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่หวั่นไหวเพราะนินทาและสรรเสริญฉันนั้น.

เรื่องที่ ๑๐

คนตายมาเข้าฝันคนเป็น

โดย

บรรจบพันธุ์ นวรัตน์ ณ อยุธยา

(คุณบรรจบพันธุ์ นวรัตน์ ณ อยุธยา เป็นนักการศึกษาชั้นนำ, โดยเฉพาะเกี่ยวกับอนุบาลศึกษา, และนักเขียนมีชื่อ, ตลอดจนนักเผยแพร่สารคดีทางวิทยุ. เป็นผู้เชื่อมั่นในพระพุทธศาสนาและถือการกระทำคุณความดีเป็นหลักของชีวิต. ผู้เขียนได้รู้จักและสนิทสนมกับท่านผู้นี้เป็นพิเศษ ก็เพราะเธอช่วยเป็นกำลังและเป็นหลักสำคัญในการก่อร่างสร้างตัวของโรงเรียนสวนบัวของผู้เขียน. ตำบลที่จะติดต่อได้คือโรงเรียนสวนเด็ก, ถนนนามบัญญัติ ใกล้วัดมกุฏกษัตริยาราม, พระนคร.)

เรื่องของคนที่ตายไปแล้วและมาเข้าฝันคนที่ยังอยู่, แล้วก็เป็นความฝันที่ตรงกับความจริง. นี่ก็เป็นเรื่องแปลกที่น่าค้นคว้า. ข้าพเจ้ามีเรื่องที่ประจักษ์กับใจตนเองมาเล่าสู่กันฟังสองเรื่อง.

เรื่องที่ ๑

เรื่องนี้เป็นเรื่องของคุณพ่อของข้าพเจ้าเอง, ตามปกติคุณพ่อ (พระพิจิตรจำนง. แจง สังขดุลย์) เมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่, ท่านได้ใช้เวลาในบั้นปลายของท่านให้หมดไปด้วยการไปสนทนาธรรมกับบรรดาพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นที่เคารพและคุ้นเคยกับท่านในพระอารามต่าง ๆ. ต่อมาเมื่อท่านถึงแก่กรรมลง, บรรดาลูกๆ ก็ได้ร่วมกันประกอบพิธีการกุศลให้กับท่านตามประเพณี. สิ่งที่พวกลูกตั้งใจเป็นพิเศษก็คือการนิมนต์พระเถระซึ่งเป็นที่เคารพชอบพอของท่านมาร่วมพิธีทางศาสนา. ในกาลครั้งนี้พวกเราคนหนึ่งรับหน้าที่ไปนิมนต์ท่านเจ้าอาวาสวัดโสมนัสวิหาร เจ้าคุณธรรมวราลังการ ซึ่งเวลานั้นท่านยังดำรงสมณศักดิ์

เป็นเจ้าคุณอมรมุนี. เมื่อท่านทราบว่าเราเป็นใครแล้ว ท่านก็ได้เล่าเรื่องที่ท่านฝันเห็นคุณพ่อให้ฟัง. ท่านว่าในฝันนั้นคุณพ่อได้ไปหาท่านที่กุฏิ. ท่านจึงถามคุณพ่อว่า "คุณพระมาได้อย่างไร."

คุณพ่อตอบว่า "มาโดยร่างใหม่"

ท่านถามต่อไปว่า "ปากคุณพระทำไมจึงบุบบับอย่างนั้น."

คุณพ่อตอบว่า "ไม่ทราบว่าเขาทำกันอย่างไร."

แล้วท่านเจ้าคุณยังได้เล่าเรื่องฝันที่เกี่ยวกับคุณพ่อเรื่องอื่นๆ ต่อไป. แต่เรื่องที่สะกิดใจพวกเราก็คือที่ท่านฝันเห็นคุณพ่อไม่ได้ใส่ฟัน. ซึ่งตรงกับความเป็นจริง. ในคืนที่คุณพ่อจากเราไปนั้น. หลังจากที่ได้จัดให้ท่านได้รับประทานอาหารเย็นแล้ว, พวกเราลงความเห็นว่าไม่ควรใส่ฟันให้ท่าน. เพราะอาจจะไม่ปลอดภัย. บังเอิญท่านก็มาสิ้นในคืนวันนั้นโดยที่ไม่มีฟันอยู่ในปาก. เพราะฉะนั้นความฝันของท่านเจ้าคุณอมรมุนีที่เล่าให้เราฟัง. จึงเป็นที่อัศจรรย์ใจแก่พวกเราเป็นอย่างยิ่ง.

เรื่องที่ ๒

เรื่องนี้เป็นเรื่องของสามีข้าพเจ้าซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว. สามีข้าพเจ้าคือ ม.ร.ว. นิมิตรมงคล นวรัตน์. ในระยะที่ป่วยใกล้จะถึงแก่กรรมนั้น ทั้งตัวเธอและข้าพเจ้าเองไม่เคยมีความนึกคิดว่า การป่วยครั้งนี้จะหมายถึงความตาย. เพราะคนป่วยเองก็มีกำลังใจเข้มแข็ง. และข้าพเจ้าเล่าก็ยังอยู่ในวัยที่ไม่เคยเห็น ไม่เคยรู้จักกับคนไข้ที่มีลักษณะอาการของคนใกล้ตาย. ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงนึกอยู่ตลอดเวลาว่า ข้าพเจ้าอยู่กับคนดีที่ปกติ, ไม่ใช่คนป่วยไข้หนักแต่ประการใดเลย.

คืนวันหนึ่ง. จำได้ดีว่าเป็นคืนวันศุกร์. เรานั่งสนทนากันอยู่เช่นเคย. หม่อมแม่ของคุณชายได้อยู่ ณ ที่นั้นด้วย. ท่านปรารภขึ้นว่าในชีวิตของคุณชายที่ผ่านมานั้น "ชิงบวช" เสียทุกที. ตามความหมายของท่านท่านว่าได้เตรียมที่จะบวชคุณชายถึงสองครั้ง. และคุณชายเองก็ได้ไปหัดขานนาคแล้ว. แต่ครั้นเมื่อถึงคราวที่จะบวช ก็ให้มีเหตุเป็นไป. ฉะนั้น

ท่านจึงขอร้องแกมแนะนำว่า ชีวิตตอนนี้ไม่มีอุปสรรคอันใดแล้ว. หายเจ็บนี่น่าจะบวชเสีย. คุณชายจึงหันมาถามข้าพเจ้าว่า ข้าพเจ้าจะว่าอย่างไร. ข้าพเจ้าตอบโดยไม่ต้องคิดว่า "อนุโมทนาค่ะ."

คุณชายท้วงขึ้นว่า "ตั้งสามเดือนนะฮะ."

ข้าพเจ้าตอบว่า "สามเดือนก็สามเดือน จะเป็นอะไรไป. จบก็กลับไปทานข้าวกับคุณพ่อดังแต่ก่อน."

คุณชายจึงตอบว่า "ถ้าอย่างนั้นก็ตกลง."

หม่อมแม่เมื่อได้ยินคุณชายรับปากคำดังนั้น จึงส่งดอกไม้ธูปเทียนให้คุณชายจบบนตัวเองว่า "หายเจ็บแล้วจะบวช."

ต่อมาอีกสองวัน. คือในตอนกลางวันวันอาทิตย์. คุณชายเกิดมีอาการป่วยโดยกระทันหัน. ในระยะแรกตัวเธอเองยังมีผัสสะอย่างสมบูรณ์. คือตายังมองเห็น, หูยังคงได้ยิน, และปากก็ยังคงพูดจา. ต่อมาอาการค่อย ๆ หนักขึ้น คือพูดไม่ได้, แต่ตายังคงส่ายมองข้าพเจ้าได้และใช้มือทำอาการคล้ายจะบอกให้ทราบว่า ใกล้เวลาเต็มทีแล้ว. ข้าพเจ้าได้สติและเข้าใจอาการทันที. จึงพูดกับเธอว่า

"ไม่ต้องห่วงอะไรทั้งหมด. ขอให้นึกอยู่อย่างเดียวว่า หายนี่แล้วจะบวช, จะบวช." คุณชายดับไปพร้อมกับคำว่า "บวช. บวช" ของข้าพเจ้า.

ในคืนวันนั้นเองญาติผู้ใหญ่ของเธอคนหนึ่ง ซึ่งอยู่ห่างกันก็ฝันเห็นเธอ ท่านผู้นั้นเล่าว่า พอสวดมนต์ไหว้พระเสร็จ ก็เข้านอนและก็หลับทันที. พอหลับก็ฝันเห็นขบวนแห่บวชนาค. ดูเหมือนว่ากำลังเวียนนาครอบโบสถ์. นาคนั้นนั่งคานหามมีสัปทนกั้น. ท่านจึงอยากจะดูว่านาคนั้นเป็นใคร. แต่พอมองไป ในฝันนั้นก็บอกตัวเองว่า

"เอ๊ะ, นั่นนิมิตร ๆ นี่นะ"

ฉะนั้น ท่านจึงมองดูอีกทีว่าแต่งตัวอย่างไร. ก็ปรากฏว่านุ่งกางเกงจีนสีขาว. ใส่เสื้อผ้าป่านขาว. และสวมเสื้อนาคทับ. เมื่อคุณชายสิ้นนั้น ก็นุ่งกางเกงจีนสีขาวและสวมเสื้อผ้าป่านสีขาว.

ข้อความในฝันที่ท่านผู้ใหญ่ท่านนี้เล่าให้ข้าพเจ้าฟัง, ทำให้ข้าพเจ้างงงัน. เพราะท่านผู้นี้ไม่ทราบเรื่องราวใด ๆ ของเราเลย, ไม่ทราบว่าเราบอกหนทางแก่ผู้ตายว่าอย่างไร, และก็มิได้มาเห็นภาพของคุณชายขณะที่ใกล้จะตาย. ไฉนจึงบอกเล่าถึงเรื่องเครื่องแต่งกายของคุณชายที่สวมใส่ในขณะนั้นได้ถูกต้อง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม โดยธรรมดาเรื่องฝันเป็นเรื่องที่มีคุณค่าน้อยสำหรับการอ้างหลักฐาน, เนื่องด้วยมีต้นเหตุได้หลายอย่าง, เช่นธาตุเสียหรือมีความคิดจดจ่อในเรื่องเฉพาะ เป็นต้น. แต่เรื่องความฝันทั้งสองที่เสนอนี้มีคุณค่ามากกว่าธรรมดา เพราะผู้ฝันทั้งสองท่านไม่ได้รู้เรื่องเกี่ยวกับรายละเอียดในความฝันมาก่อน (ฟันปลอมในกรณีแรก, และการบนตัวจะบวชในกรณีหลัง), และฝันเข้าเรื่องกับเหตุการณ์ที่ได้เกิดขึ้นจริง ๆ ก่อนมรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งสองราย.

ผู้รวบรวมเคยได้ยินเรื่องทำนองเดียวกับเรื่องแรก (ญาติลืมให้ของจำเป็นบางอย่างไปกับศพ) หรือลืมเครื่องประกอบบางอย่างในการทำบุญอุทิศให้), แต่ไม่ได้รายละเอียดโดยมีหลักฐานเช่นที่คุณบรรจบพันธุ์บันทึกให้นี้.

เย นํ ททนฺติ สทฺธาย วิปฺปสนฺเนน เจตสา
ตเมว อนฺนํ ภชติ อสฺมึ โลเก ปรมฺหิ จ

บุคคลเหล่าใด มีใจผ่องใส ย่อมให้ข้าวด้วยศรัทธา.
บุคคลเหล่านั้น ย่อมได้ข้าวนั้นเองทั้งโลกนี้ ทั้งโลกหน้า.

เรื่องที่ ๑๑

บูชาพระ, พระคุ้ม

โดย

พ.พ.

(คุณ พ.พ. เป็นนักวิทยาศาสตร์ซึ่งทำงานสอนในสถาบันชั้นสูงมากว่าสามสิบปีแล้ว ขณะเดียวกันก็เป็นผู้มีศีลมีสัตย์และตั้งใจประกอบกรรมที่เป็นกุศลอยู่เสมอ. เป็นที่ไว้วางใจของหัวหน้าและเป็นที่เคารพนับถือของลูกน้อง. การที่ใช้นามแฝงก็เพราะเหตุผลทางด้านอาชีพ. สำหรับผู้รวบรวมนี้ไม่มีความสงสัยในความน่าเชื่อถือของผู้เขียนเรื่องนี้เลย ถ้าหากผู้ใดประสงค์จะติดต่อกับคุณ พ.พ. เป็นส่วนตัวก็ขอเชิญแจ้งที่ผู้รวบรวม. ยินดีจะจัดการให้เสมอ)

ข้าพเจ้าตั้งบ้านเรือนอยู่ตำบล... อ. ภาษีเจริญ จ. ธนบุรี หน้าโรงเรียนใหญ่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นเขตเนื้อที่ของวัด... ตามปกติข้าพเจ้าทำกิจบูชาพระในตอนพลบค่ำ หลังจากรับประทานอาหารเสร็จแล้ว, ก็เตรียมเครื่องสักการบูชา มีธูปและดอกไม้นำไปบูชาพระคุณท่าน. ในอันดับแรกบูชาที่นอกบ้าน, ซึ่งมีทั้งหมด ๕ ที่บูชา ดังนี้

๑. พระชัยมงคล, พระภูมิเจ้าที่

๒. เจ้าพ่อต้นไม้ใหญ่

๓. เจ้าแม่ตะเคียน

๔. ฮวงซุ้ยซึ่งบรรจุอัฐิไม่มีญาติ

๕. เจ้าที่ของฮวงซุ้ย

ในอันดับต่อมาบูชาภายในบ้านอีก ๕ ที่ คือ:—

๑. หลวงพ่อพระนาคปรก (พระประจำวันของข้าพเจ้า)

๒. หลวงพ่อพระครูฤาษี

๓. เสด็จปู่ดำทุ่ง

๔. หลวงพ่อหนู

๕. พระกำแพงเขย่ง (พระกำแพงศอก)

ในการบูชาพระต้องสำรวมจิตให้เป็นสมาธิ, เกิดการระลึกถึงคุณพระรัตนตรัยแล้วกล่าวคำไหว้พระ. ใช้บทพระพุทธคุณ, พระธรรมคุณ. และพระสังฆคุณ. กล่าวคำนอบน้อมใช้บท นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส, กล่าว ๓ จบ. ต่อไปจึงกล่าวคำบูชาดังนี้ "อิมินา สกฺกาเรน (ระบุชื่อที่ต้องการบูชา. เช่น พระชัยมงคล) ปูเชมิ." เมื่อกล่าวคำบูชาเสร็จแล้วก็เป็นการอธิษฐานของตนเอง. จบแล้วกราบ ๓ หน. เป็นเสร็จการบูชาแต่ละแห่ง. การบูชาสิบที่สิ้นเวลาประมาณสามสิบนาทีเศษ. ต่อมาถึงพิธีการก่อนเข้านอน. ต้องนั่งสำรวมจิตให้เกิดสมาธิ, แล้วกล่าวคำกราบพระ, ระลึกถึงพระพุทธคุณ, พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ. ต่อไปขอคารวะนอบน้อมโดยกล่าวบทนโม ๓ จบ แล้วระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าโดยเปล่งคำว่า "อิติปิ โส" จนถึง "พุทฺโธ ภควาติ." ระลึกถึงพระคุณของพระธรรมว่า "สฺวากฺขาโต" จนถึง "วิญฺญูหีติ". ระลึกถึงพระคุณของพระสงฆ์ว่า "สุปฏิปนฺโน" จนถึง "โลกสฺสาติ" ต่อไปเป็นบทกรวดน้ำ, แผ่เมตตาให้กับบิดามารดา. ครู, อาจารย์. และผู้มีพระคุณทั้งหลาย. ตลอดจนสัตว์โลก. อันดับสุดท้ายเป็นคำอธิษฐาน. รวมเวลาที่ใช้ประมาณ ๑๐.๑๕ นาที. เป็นอันเสร็จพิธีการกราบไหว้พระ. เริ่มเข้านอนได้. การปฏิบัติกิจบูชาพระนี้ได้กระทำเป็นประจำทุกคืนตลอดมา.

คืนหนึ่งในเดือนพฤษภาคม ๒๕๐๐ เวลาประมาณ ๐๒.๐๐ น. เศษ. ข้าพเจ้ากำลังนอนหลับสนิท. แต่ต้องสะดุ้งตื่นคล้ายกับว่ามีผู้มาปลุกโดยกระตุกขา. พอรู้สึกตัวก็คิดว่าไม่มีอะไร. จึงนอนต่อไป. พอรู้สึกเคลิ้มเกือบหลับ, ก็ต้องสะดุ้งตื่นขึ้นอีก. ในตอนนี้คล้ายกับมีผู้มาดึงขา. ข้าพเจ้าตกใจ, รู้สึกกลัวจนหัวใจเต้นแรง. พอดีได้ยินเสียงกลอนประตูเหล็กภายในบ้านถูกงัดดังแกรก ๆ. จึงได้ลุกขึ้นไปเปิดไฟฟ้า. ได้รู้ทันทีว่าคนงัดกลอนประตูเผ่นหนี. ข้าพเจ้าหยิบอาวุธปืน, พร้อมทั้งรู้สึกตกใจจนขนลุกทั้งตัวและใจสั่น, เมื่อได้เห็นกลอนประตูล่างถูกงัดออกแล้ว, คงเหลือแต่กลอนบนอีกเล็กน้อยเท่านั้นก็จะเปิดประตูได้.

ข้าพเจ้าได้เปิดประตูออกไป. ปรากฏว่าประตูด้านครัวและประตูรั้วหลังบ้านถูกงัดเปิดโล่ง ได้ไล่ตามคนร้ายออกไปพร้อมทั้งยิงปืนขู่ขึ้นฟ้า ๒ นัดซ้อน ๆ กัน. ได้เห็นคนร้ายวิ่งหนี, สะดุดรากจามจุรีล้มลงแล้วคลานครึ่งวิ่งครึ่งต่อไป. ปรากฏว่าคนร้ายมีจำนวน ๓ คน. สันนิษฐานว่าดูต้นทาง ๑ คน. เข้างัดประตู ๒ คน. ขณะนั้นชาวบ้านใกล้เคียงได้ตื่นขึ้นมาช่วยเหลือ. ครั้งนี้เป็นเหตุเกิดขึ้นครั้งแรก.

ครั้งที่ ๒ ในเดือนตุลาคม ๒๕๐๗. คืนหนึ่งฝนตกหนัก, เวลาประมาณ ๒๔ น. เศษ ข้าพเจ้ายังไม่หลับได้ยินเสียงเรือยนต์หางยาวมาจอดหน้าบ้านและมีเสียงคนขึ้นมา ๓คน. ข้าพเจ้าแอบดูจึงรู้ว่า เป็นคนขับเรือหางยาวซึ่งรู้จักอยู่, ไม่สงสัยว่าจะเป็นคนร้าย, ก็เข้านอนต่อไปจนถึงเวลาประมาณ ๐๒.๐๐ น. เศษ. ขณะข้าพเจ้านอนหลับสนิทก็ได้สะดุ้งตกใจคล้ายกับมีผู้มาปลุกและกระซิบว่า "ตื่นขึ้น ๆ" และดึงขาอย่างแรง. เมื่อข้าพเจ้ารู้สึกตัวก็ได้ยินเสียงไม้ขัดประตูกั้นระหว่างห้องตกดังปั๋ง. ข้าพเจ้าตกใจจนตัวสั่น, รู้ได้ทันทีว่ามีคนร้ายมางัดประตูด้านหลังบ้านเข้ามาข้างในบ้านได้, จวนจะถึงตัวอยู่แล้ว. ข้าพเจ้าหยิบอาวุธปืนแล้วต้องคลาน เพราะเกรงว่าคนร้ายจะยิงสวนทางออกมา. เมื่อคลานมาถึงประตูที่คนร้ายงัดภายในบ้าน. จึงได้ยิงสวนทางออกไป ๓ นัดซ้อน ๆ กัน. คนร้ายได้วิ่งไปทางหลังบ้านบ้างหน้าบ้านบ้าง. ข้าพเจ้าสงสัยคนเรือยนต์ ๓ คนที่ขึ้นมานอนพักเมื่อฝนตกหนักเวลา ๒๔.๐๐ น. นั่นเอง. พอดีได้ยินคนเรือกล่าวกันว่า "ไปกันเถอะโว้ย" ข้าพเจ้าจึงตอบไปว่า "ยังไปไม่ได้, เพราะพวกคุณได้มางัดบ้านผม". ข้าพเจ้าก็เปิดไฟฟ้าสว่างไปทั่วบ้านแล้วเปิดประตูให้เข้ามาดูรอยงัด. สังเกตได้ทันทีว่าหน้าตาซีดตกใจกันทุกคน. ปรากฏว่างัดประตูรั้ว, ประตูทางเข้าบ้านและงัดภายในบ้านจนไม้ขัดประตูตกดังขึ้น. ความเสียหายมีเพียงฝาข้างประตู, ส่วนสิ่งของยังนำออกไปไม่ได้. ขณะนั้นเป็นเวลา ๓ น. เศษแล้ว. ข้าพเจ้าต้องซ่อมประตูกลางดึก แต่แล้วก็ไม่ได้นำไปแจ้งต่อเจ้าหน้าที่. เพราะไม่อยากให้มีเวรกรรมเกิดขึ้นต่อภายหลัง. สังเกตได้ว่าเหตุเกิดขึ้นทั้งสองคราวนี้ห่างกันชั่วระยะ ๕ – ๖ ปีเท่านั้น. และก็นับได้ว่าเป็นกุศลอย่างหนึ่ง, ที่ไม่มีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นกับตัวข้าพเจ้ารวมทั้งสิ่งของด้วย.

ต่อมาเมื่อประมาณเดือนสิงหาคม ๒๕๐๘ ทางด้านหลังบ้านเจริญขึ้นมาก มีบ้านเกิดขึ้น, มีถนนรถยนต์เข้ามาได้สะดวก. ทางโรงเรียนก็ได้สร้างโรงเก็บรถขึ้น ข้าพเจ้าจึงได้นอน

ตาหลับไม่เปลี่ยว. แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้การบูชาพระชัยมงคลกับเจ้าพ่อต้นไม้ใหญ่, เจ้าแม่ตะเคียนและฮวงซุ้ยเข้าไปกระทำได้ยากลำบากขึ้น. จึงจำต้องลาสักการบูชาท่าน, เว้นแต่ในเทศกาลตรุษสารทของคนจีนจึงได้ไปปฏิบัติทำพิธีเซ่นและกราบไหว้. ในปีนั้นข้าพเจ้าได้บรรจุอัฐิบิดา, ชวด, ปู่, ย่า, ตา, ยาย มารวมเป็นองค์เจดีย์เดียวกันที่วัดด้านหลังพระพุทธบาทจำลอง. ฉะนั้นการปฏิบัติบูชาข้างนอกบ้านคงเหลือ ๓ ที่ ดังนี้:

๑. หลวงพ่อหนูพระขรรค์ทอง. ท่านมีศาลตั้งอยู่ใต้ต้นมะขามใหญ่ข้างเมรุ.

๒. เจดีย์อัฐิบิดา, ชวด, ปู่, ย่า, ตา, ยาย.

๓. เจดีย์บรรจุอัฐิน้องเขย ซึ่งถือว่าเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ได้รู้จักรักใคร่กันดี, และได้อุปการะเมื่อเจ็บป่วยจนหมดชีวิต. ยังได้บูชาภายในบ้านอีก ๓ แห่ง, ดังนี้:

๑. หลวงพ่อพระนาคปรก

๒. หลวงพ่อพระครูฤาษี

๓. กิมอวนเนี้ย, อาเนี้ย, และเจ้เนี้ย, ซึ่งมีศาลตั้งอยู่ตำบลโคกลำโรง จ. นครปฐม มีบุคคลไปเคารพกันมาก. ท่านรับประทานอาหารเจ. ผู้ที่ไปเคารพ ต้องรับประทานอาหารเจด้วย.

๔. เสด็จปู่ดำทุ่ง. กับพระประทานพร

๕. หลวงพ่อผ่องเจ้าอาวาสวัดคูหาสวรรค์

๖. หลวงพ่อหนู

๗. หลวงพ่อพระกำแพงเขย่ง (กำแพงศอก)

๘. หลวงพ่อดำ

๙. หลวงพ่อ ๑๐๘ พระองค์. เป็นรูปพระ ๑๐๘ องค์.

ส่วนกิจการสักการะอื่น, เช่นหลวงพ่อดำกับหลวงพ่อ ๑๐๘ พระองค์, ได้ทำการถวายข้าวพระทุก ๆ เช้าเป็นประจำ. การปฏิบัติกิจการกราบไหว้บูชาพระนี้ ข้าพเจ้าเริ่มทำการบูชาติดต่อกันทุก ๆ คืนตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๐ – ๒๕๑๑ รวมจำนวนปี ๒๑ ปี. ข้าพเจ้าเชื่อ

ว่าพระคุณของการบูชาท่านเหล่านี้ได้ส่งผลให้ข้าพเจ้ารอดพ้นอันตรายมาได้ดังเหตุการณ์ข้างต้นนั้น. จนมาถึงปัจจุบันนี้ข้าพเจ้าจึงได้เห็นว่าการกราบไหว้บูชาพระเป็นผลบุญให้ได้รับสุขกายสบายใจ. คลายทุกข์. คลายโศก. ทำให้จิตสงบซึ่งได้มาจากพระคุณของท่านทุก ๆ พระองค์.

หมายเหตุของผู้รวบรวม เรื่องนี้อาจจะอ่อนไปในเรื่องหลักฐาน, เพราะเป็นเรื่องเฉพาะตัว. แต่เรื่องทำนองนี้เราได้ยินคนเล่ากันเสมอ ๆ. โดยมีผู้มาปลุกหรือมาเตือนขณะที่จะเกิดเหตุร้ายหรืออันตราย. นักจิตวิทยาอาจจะบอกปัดไปว่าเรื่องเช่นนี้เป็นผลของ "จิตใต้สำนึก" หรือสัญชาติญาณ. แต่ก็คงพิสูจน์ไม่ได้เช่นกัน. อย่างไรก็ดีการไหว้พระและบูชาผู้มีพระคุณไม่มีทางเสียเปล่า. อย่างน้อยก็ได้ผลทางใจ. ถ้าได้ทางวัตถุด้วยดังเรื่องที่แสดงมานี้, ก็ควรถือว่าเป็นผลพลอยได้ที่น่ายินดี.

อุฏฺฐานวโต สติมโต สุจิกมฺมสฺส นิสมฺมการิโน
สญฺญตสฺส จ ธมฺมชีวิโน อปฺปมตฺตสฺส ยโสภิวฑฺฒติ.
ยศย่อมเจริญ แก่ผู้ที่มีความหมั่น มีสติ มีการงานสะอาด
ใคร่ครวญแล้วทำ ระวังดีแล้ว เป็นอยู่โดยธรรม และไม่ประมาท.

เรื่องที่ ๑๒

จิตอาลัย

โดย

บุญเรือง บุญมา

(นางสาวจำเรียง บุญมา เป็นบุตรนายล้วน บุญมา, บ้านอยู่ตำบลแหลมไม้รวก. อำเภอบางละมุง, จังหวัดชลบุรี. เมื่ออายุ ๑๑ ปี หรือ ๑๒ ปี ได้เข้ามาเรียนหนังสือในกรุงเทพ ฯ พร้อมกับน้องสาวชื่อบุญเรือง, ซึ่งอายุน้อยกว่าสามปี, โดยอยู่ในความอุปการะของผู้รวบรวมหนังสือนี้. ถึง พ.ศ. ๒๕๐๔, จำเรียงอายุได้ประมาณสิบเจ็ดปี, ได้กลับไปอยู่บ้านและได้ถึงแก่กรรมอย่างกระทันหันในปี พ.ศ. ๒๕๐๖. น่าเสียดายเด็กสาวที่รูปร่างหน้าตาสะสวย ใจคออ่อนโยน และกิริยาเรียบร้อยละมุลละม่อม, ต้องสิ้นอายุลงด้วยเหตุที่ไม่น่าจะเป็น. เมื่อถึงคราวปลงศพ ผู้เขียนไปร่วมงานด้วย. พ่อแม่พี่น้องเล่าให้ฟังว่าจำเรียงมาเข้าเด็กที่บ้านหลายครั้ง. ต่อมาบุญเรืองน้องสาวมาเยี่ยมผู้เขียนเที่บ้าน. จึงได้ให้เล่าเรื่องให้ฟังและบันทึกเสียงไว้. เรื่องต่อไปนี้ผู้เขียนถอดจากเทปด้วยตนเอง)

จำเรียงมาเข้าคนที่บ้าน. พี่จำเรียงเขาตายไปแล้วเกือบปีจึงมีเด็กมาที่บ้าน. ชื่อเล่นว่าเล็ก. ชื่อจริงมาเรียม. อายุ ๑๖ ปี. มีนิสัยไม่ค่อยดีนัก. เป็นคนชอบเที่ยวชอบอะไร ๆ. บ้านเขาอยู่ที่พระโขนงหรือพระประแดง. เขาไม่รู้เรื่องพี่จำเรียงเลย. ตอนแรกเขาไม่สบายก่อน. ไปนวดข้าวกัน. เขาเกิดแน่นขึ้นมาและก็กลับไปบ้าน. ไปนอนอยู่ในห้องที่พี่จำเรียงเคยนอน. (ถาม : เขารู้หรือเปล่าว่าในห้องนั้นเป็นห้องของคนตาย) เขารู้แต่เขาเคยนอนเป็นประจำ. นอนมานานแล้ว, ตั้งแต่มาอยู่. แล้วเกิดแน่นขึ้นมา. พ่อ (ของผู้เล่า) ก็เลยเอาออกมานอนข้างนอก. นอนในนั้นไม่ได้. ตอนนั้นเป็นเวลากลางวันราวเกือบเที่ยงแล้วและพ่อก็ไปหาหมอผีมาไล่. (ถาม : ทำไมถึงได้รู้ว่าเขาเป็นหมอผีล่ะ.) เขาเป็นหมอตำแยเก่า. (ถาม : ทำไมจึงได้สงสัยว่าผีเข้า). มันมีอาการแปลก ๆ. ตาแดง, ก็เลยลองไล่ดู.

ก็มีอาการสั่นไปทั้งตัว. ก็เลยช่วยกันถามเหมือนที่ถามคนเข้าทรง. เขาบอกว่าตอนที่ไป นวดข้าว (เล็ก) ไปเหยียบหลุมฝังศพของเขา (ผู้มาเข้า). เดิมนั้นเขาจมน้ำตาย, แล้วคน เอาเขาไปฝังไว้ตรงนั้น. พ่อก็เลยให้จุดธูปเทียนให้บอกเสีย. สักประเดี๋ยวก็เงียบหายไป. พอตกเย็นก็กลับตาแดงอีก. ถ่ายท้องหนัก. จะกินแต่น้ำ. เดี๋ยวก็นอนฟังวิทยุเหมือนกับคน สบาย ๆ. นอนฟังนิยาย. ลิเกอะไร ๆ. แต่พอสักพักรู้สึกว่าหายดี ไปถามก็ไม่รู้เรื่องว่าฟัง เรื่องอะไร. เขาบอกว่าเขาไม่ได้ฟัง, ไม่รู้เรื่องเลย. พอบ่ายสี่โมงก็เป็นอีกแล้ว. ตอนนี้ ว่าคิดถึงพ่อ, อยากกินน้ำ. ตาแดง, ตัวสั่นหงึก ๆ. พูดพล่าม, คิดถึงพ่อคิดถึงแม่. ก็ ไม่มีผู้ใหญ่เขาเชื่อ. มีแต่พวกหนูเชื่อกัน. ก็ลองถามเรื่องที่เขาไม่เคยเห็นไม่เคยผ่านมา, เช่นถามว่าเสื้อตัวนี้เสื้อของใคร. คือเป็นเสื้อพี่เรียงเขาเคยชอบและซื้อมาใหม่ ๆ แต่ไม่เคยใส่. เขา (เล็ก) ก็บอกว่าเสื้อของหนูเอง. เอาไปกอดไว้แล้วก็หัวเราะ. แล้วก็พูดบอกให้พวก หนูไปทำบุญที่วัดบ้าง. ไม่ได้ไปทำตั้งหลายวันพระแล้ว. ให้ไปทำบุญที่วัด, บอกว่าอยากเห็น ก็ลองถามชื่อคนที่ไปดูให้ตอบ. ก็เรียกชื่อถูกทุกคนเลย. บางคนเล็กก็ไม่เคยเห็น. ก็บอก ถูก. บอกว่าเป็นพี่ป้าอาลุงถูกด้วย. แต่ถ้าหากคนมีท้องเข้าไปใกล้เขาบอกว่าอย่าเข้ามา, เดี๋ยว เขาจะเกิดไปเข้าท้องเข้าอีก. ไม่ให้เข้า, ให้อยู่ห่าง ๆ. เขาจำพ่อแม่ได้. พูดกับพ่อและแม่ แล้วร้องไห้บอกว่าคิดถึง. ถามเขาว่า (ในเมืองผี) เจอคนที่ยิงเขาไหม. เขาบอกว่าเจอ. ถามว่าทำไมไม่ต่อว่าเขาล่ะที่มายิงเขา (จำเรียง) ตาย. บอกว่าไปว่าเขาไม่ได้, มีคนคุม เขาอยู่อีกที่หนึ่ง. ถ้าไปว่าเขาก็บาป. ถามเขาว่าใครเป็นคนคุม. บอกว่าตัวเขาเองก็มีคนคุม. แต่เขายังสบาย. แต่คนที่ยิงนั้นเข้าไปพบเขาไม่ได้. ยังเข้าไปที่เขาอยู่ไม่ได้. คล้าย ๆ กับว่า เขาบาปมาก, ไปอยู่คนละชั้นกัน. พี่ (จำเรียง) เขายังสบาย (กว่า). ถามเขาว่าต้อง ทำงานทำการอะไรหรือเปล่า. ไม่ได้ตอบ. เขาบอกแต่ว่าเขาสบายดีแล้วและบอกว่าคิดถึง ใคร ๆ แล้วก็ไป. แล้วก็ลืมสั่งถึงพ่อุไรอีกคนหนึ่ง, ก็กลับมาอีก. บอกว่าเมื่อกี้นี้ลืมสั่ง. บอกพ่อุไรให้ไปทำบุญที่วัด. บอกว่าไม่เคยเห็นเลย. (ถาม: เด็กคนนั้นรู้จักพ่อุไรหรือ เปล่า,) รู้จัก. (ถาม: แล้วทำไมทีแรกทีเดียวถึงได้สงสัยว่าเป็นพี่จำเรียง). ตอนแรกเขา ยังไม่บอกและก็ยังไม่รู้. สงสัยว่าเป็น (ผี) คนที่บอกว่าเล็กไปเหยียบหลุมเขา. ตอนหลัง

เขาถึงได้บอก. เขาบอกว่าเขาปวดหัว. เขาโดนยิงที่ขมับและปวดหัวเป็นกำลัง. ให้เอาผ้านวมมาห่ม. แล้วก็ว่าปวดขมับ. แล้วก็เล่าถึงที่เขาโดนยิง. เล่าถูกหมด. ว่าตอนที่ยิงนั้นยิงที่หลังก่อนและยิงหัวขมองอีกที. มายิงที่ขมับอีกที. เขาว่าเพราะเขาปวดมากเขาก็เลยตาย. เล่าถูกหมดถึงตอนที่ยิง. เราก็เลยรู้ว่าพี่จำเรียง. (ถาม: เขาบอกหรือเปล่าว่าตายแล้วเขาไปไหน). ไม่ได้ถาม. ความดีใจอยากจะถามอะไรต่ออะไร. คราวหลังมาเข้าอีกสองหน. เมื่อทำบุญขึ้นบ้านใหม่กับเมื่อก่อนจะเผาศพ. เข้าคน ๆ คนเดียวกัน. เขาบอกว่าไม่ให้เล็กไป (จากบ้าน). ถ้าเผื่อเล็กไปเสียแล้วเขาไม่รู้จะมาเข้าใคร. ถามว่าอ้าวทำไมไม่มาเข้าพี่ๆน้องๆล่ะ. เขาบอกว่าเข้าไม่ได้. เข้าแล้วก็เพลียไม่มีแรง. ผอมเดินไม่ไหว. มาเข้าแค่ชั่วโมงเดียวเล็กยังผอมตาแดงก่ำ. คราวหลังที่มาเข้าอีกกินเหล้าน่าดู. แก้วหนึ่งกินหมดเลย. ธรรมดา (พี่จำเรียง) ไม่กินเหล้า. พอมาเข้าเล็กแล้วคนโน้นก็ส่ง (เหล้า) ให้ คนนี้ก็ส่งให้. กินหมดเลยเป็นขวด. ตอนแรกนั้นยังไม่รู้ว่ามาเข้า. พ่อเขาเห็นเมาเขาก็ว่าอ้ายเล็กเมา. ที่แท้เปล่า. ผีมันจะเข้า. เห็นเล็กเขาว่าพี่จำเรียงมาเดินรอบ ๆ ตัวเขาและชี้มือ. เขาก็หันหนีไปรอบ ๆ ตัว. ตามองดูรอบ ๆ ตัวคล้ายกับว่ามาเวียนอยู่, มีคนหนึ่งชื่อน้าเชิง, แกถามว่าคนนี้ใคร. มันว่ายายเชิงเมียตาหยุดเขาละ. ที่จริงเขาเป็นน้า. แต่อ้ายเล็กไม่รู้จักและไม่เคยเห็นด้วย. พอพี่จำเรียงมาเข้าก็รู้จักและบอกถูก. คราวนี้ไม่ได้คุยอะไร. คุยแต่เรื่องเก่า ๆ เพราะว่าเล็กมันเมา. พูดไม่ค่อยรู้เรื่อง. เขาว่าคิดถึงพี่คิดถึงน้องคิดถึงหลาน. เขาบอกว่าลูกหนู (ลูกผู้เล่า) คนโตที่ชื่อเขียว. ว่าเด็กคนนี้มันมีบุญ. เขารักมันมาก, เขาคิดถึง. เขาว่าใครอย่ามารังแกคนนี้นะ. เขารักมากเขาไม่ให้ใครรังแก. และเวลาเขาพูดเสียงเหมือนจำเรียง, เสียงไม่เหมือนเล็ก. แต่เมื่อเวลาจวนจะออกใครไปขวางปลายเท้าไม่ได้. เขายกเท้าฟาดกระดานแล้วก็เหยียดตรง. ตอนกำลังเข้าเขานั่งพูดทุกที. พอจะออกตอนนี้ก็เหยียดตัวตรง, มือไม้แข็งเลย, แล้วก็หลับไปสักประเดี๋ยว. ก็ลุกขึ้นมา. ถามเล็กเขาบอกว่าไม่รู้เรื่องเลย. เขาบอกว่าเหนื่อยเหมือนไปเที่ยวไหน ๆ มา. เมื่อพระอาทิตย์ตกดินแล้วไม่ได้มาเข้า. เข้าได้แต่กลางวันเท่านั้น. พระอาทิตย์ตกดินแล้วต้องกลับ. ไม่รู้ว่าเขากลับไปไหน. กลางวันไปไหน ๆ ได้. ครั้งที่สามมาเข้าทั้งวัน. ตอนนั้นยังไม่ได้เผา. เขาบอกว่าถ้าเผื่อ

พระอาทิตย์จะตกดินให้ปลุกเขาด้วย. คล้าย ๆ กับมานอนเพ้กให้หลับอย่างนั้น. ปลุกแล้วก็ออกแค่นั้นเอง. คราวหนึ่งเขามาคุยเรื่องสมัยเก่าเมื่อเขาเป็นเด็ก. เขาได้ไปผ่าเท้า. เล่าถูกหมด. เรื่องนี้เล็กไม่รู้หรอก. เขา (จำเรียง) เป็นตะมอยที่หัวแม่เท้า. นิ้วโป้ง. พี่เขยหนูเขาพาไปส่ง. ขี่จักรยานไป. พี่นึก (พี่เขย) ก็ทำซึมพูดตลก ๆ หัวเราะกันแทบตกท้ายรถจักรยาน. เล่าถูกหมดเลย. ไปผ่าที่สุขศาลานาเกลือ. ตอนนั้นกลับไปจากกรุงเทพ ฯ ได้ไม่เท่าไร. เขาเล่าและก็หัวเราะไปด้วย. แล้วเขาก็ถามว่าทายกันเอ่ยศพของเขาเน่าแล้วหรือยัง. เปื่อยเหลือแต่กระดูกหรือยัง. เนื้อหมดแล้วหรือยัง. ใคร ๆ บอกว่าไม่รู้, ก็เลยถามเขาดู. เขาก็ไม่ยอมบอก. เขาเฉยเสียและก็เลยเล่าไปถึงเรื่องพ่อ. ตอนนั้นพ่อไปซื้อวัวถามเขาว่าพ่อกลับมาจากซื้อวัวหรือยัง. เขาบอกว่ามาแล้ว. กำลังบุกน้ำไล่วัวมาโน่นแน่ะ. เขาว่าตอนที่เขาหลับไปนั้นเขาไปช่วยพ่อไล่วัว. ว่าพ่อเดินมาบ้างบุกน้ำมาบ้าง. ตรงไหนเดินไม่ได้ก็ต้องจ้างเขาช่วยไล่วัวมา. แล้วพ่อก็ขึ้นรถ. เขาว่าพ่ออ้วนจังเลย. พ่อกำลังไปตลาด. ตอนนั้นมันยังเช้าอยู่. บอกเขาว่าพี่จำเรียงไปเที่ยวตลาดกันไหม. บอกว่าไปแล้วก็ออก, อ้ายเล็กล้มตึงเลย. เดี๋ยวเดียวมาเข้าอีกแล้ว. ว่ากลับจากตลาด. เขาว่าเขาเบียดกับพ่อ. พ่อพุงใหญ่. พูดไปก็หัวเราะไป. บางคนที่นั่นเขาก็ไม่เชื่อ. เขาว่าอ้ายเล็กมันแกล้งทำ. แต่มันน่าเชื่อเพราะว่าเล็กไม่รู้เรื่อง. มันก็น่าเชื่อเป็นบางอย่าง, อ้ายของอะไรที่มันเห็นได้เราก็ไม่ถาม. อ้ายอะไรที่เห็นไม่ได้เราจึงถาม. มันก็ตอบได้ถูกต้อง. แล้วเขาทวงเอาเสื้อที่อ้ายเล็กมันใส่อยู่. (เป็นเสื้อของเขา) เขาไม่ให้เล็กใส่. พี่น้องใส่ได้. คนอื่นใส่ไม่ได้. แล้วเขาให้อ้ายเล็กเอาเสื้อตัวที่ใส่กับเอาส้มลูกหนึ่ง, น้ำส้มขวดหนึ่งไปไหว้ที่หลุมที่ฝังเขาไว้. เวลาเขาหิวเขาจะมากิน. ตอนหลังที่เล็กเขากลับไปบ้าน (กรุงเทพ ฯ) แล้วและตั้งแต่เผาศพแล้วก็ไม่มาเข้าอีกเลย. แต่มีคนฝันถึงอยู่เรื่อย ๆ. พอใกล้วันพระก็ฝันเห็น. ฝันว่าไปเที่ยว. ฝันทุกทีไม่เคยเห็นหน้า. เห็นแต่เครื่องแต่งตัวสวย, ไปเที่ยวไปทำบุญ. คนอื่นก็ฝันกันทุกคน. พอใกล้วันพระก็ฝัน. เพราะว่าเขาปล่อยผีวันพระ. พอวันโกนจะถึงวันพระก็ฝันแล้ว. ฝันแต่วันพระ ๑๕ ค่ำ. วันธรรมดาไม่ค่อยฝัน. ตอนที่เผาแล้วนี่ไม่มีมายุ่งอีกเลย และเดี๋ยวนี้ก็ไม่ฝันแล้ว. เมื่อก่อนนี้คล้าย ๆ ว่าเขายังกังวลอยู่. ที่มาเข้านี่หนูเชื่อ.

พ่อแม่ก็เชื่อ. พี่น้องเชื่อทุกคน. ผู้ใหญ่ห้องก็มาดู. ผู้ใหญ่ห้องเขาเป็นพวกหมอทางนี้ (หมอผี) โดยตรง. แกนั่งทางในได้. พอเห็นผู้ใหญ่ห้อง, เขา (จำเรียง) เป็นไม่ยอมให้เข้าใกล้, คอยหนีเพราะเขามีวิชา. ผู้ใหญ่ห้องมาถึงก็บอกว่าให้ไปเสีย. เขาบอกว่าเขาคิดถึงพ่อคิดถึงแม่มาเยี่ยมบ้างไม่ได้หรือ. แล้วก็ร้องไห้. พวกหนูไม่อยากให้ไล่. แต่สงสารอ้ายเล็ก. มันตาแดง, เพลีย, เดินยังกะจะปลิวลม. เมื่อตอนที่เล็กเขาหลับไปแล้วตื่นขึ้นเล่าว่ามีทางรกทางเตียน. มีคนใส่ชุดขาวมาจูงให้ไปทางเตียน. แล้วก็เดินไปเจอคนเยอะแยะ. แต่ทางรกมีคนแยะกว่า. พวกที่พาเขาไปใส่เสื้อขาวรูปร่างใหญ่. พอไปถึงเขาบอกว่าอยากกลับบ้านหรือยัง. เล็กก็บอกว่าอยากกลับบ้านและเขาก็พามาส่ง. ยังไม่ไปถึงไหนพอมาถึงทางแยก. ตอนแรกจะเข้าไปทางรก. เข้าไม่ได้เพราะว่าเขาไม่ได้เอารองเท้าไป. ที่ทางรกนี่หนามเยอะแยะจังเลย. พอคนใส่ชุดขาวที่มาส่งเขาบอกให้ไปทางนี้แหละแล้วเล็กก็ตื่น. นี่เล็กเขาเล่านะไม่ใช่จำเรียงเล่า. โม้หรือเปล่าก็ยังไม่รู้. ยังไม่แน่นอนตอนนี้. ตอนนั้นเขาหลับไปและตอนที่พี่จำเรียงเข้าเล็กไม่รู้เรื่องเลยและก็ไม่ได้สั่งว่าคิดถึงใครอะไรเลย.

หมายเหตุของผู้รวบรวม จุดสำคัญในเรื่องนี้คือ น.ส. เล็ก (คนทรง) ไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับความตายของจำเรียง. เพราะเพิ่งไปอยู่ที่บ้านและเป็นคนต่างถิ่น. ถ้าหากจะรู้บ้างจากคนบอกเล่าก็น่าจะไม่รู้รายละเอียด. เช่นว่ายิงถูกที่หลังก่อนแล้วจึงยิงซ้ำที่ศีรษะ. ฯลฯ นอกจากนั้นก็เกี่ยวกับการรู้จักชื่อและบอกความสัมพันธ์ของญาติบางคนซึ่ง "เล็ก" ไม่เคยพบมาก่อน. เสียงที่เปลี่ยนไปเหมือนเสียงจำเรียงก็น่าสนใจ, เพราะ "เล็ก" ไม่เคยพบจำเรียง, ไม่น่าจะสามารถทำเลียนได้. การเล่าเรื่องความหลังเกี่ยวกับที่ไปผ่าตัด. ซึ่งเกิดก่อน "เล็ก" มาอยู่บ้านหลายปี. ก็น่าทึ่งมาก. เพราะไม่ใช่เรื่องสลักสำคัญ. คงไม่มีใครเล่าให้เล็กฟังมาก่อน. ถ้าจะว่า "เล็ก" แกล้งทำก็ไม่เห็นว่าจะได้ประโยชน์อะไร. มิหนำซ้ำบางครั้งยังพูดให้เกิดผลร้ายกับตัว "เล็ก" เสียด้วย. เช่นทวงเสื้อและห้ามไม่ให้ใส่ต่อไป, เป็นต้น.

โดยทั่วไปเรื่องนี้ก็มีเค้าโครงแบบเรื่อง "ผีเข้า" ทั่ว ๆ ไป. มีที่น่าแปลกใจ (สำหรับผู้รวบรวม) ที่บอกว่ามาได้แต่เวลากลางวัน. พอพระอาทิตย์ตกดินก็ต้องกลับ. ที่บอกว่า "เขาปล่อย" ในวันพระนั้น. ตรงกับในเรื่องที่ ๖ ("วิญญาณวนเวียน").

ปริตฺตํ ทารุมารุยฺห ยถา สีเท มหณฺณเว
เอวํ กุสีตมาคมฺม สาธุ ชีวีปิ สีทติ.

แม้คนเป็นอยู่ดี อาศัยความเกียจคร้าน ก็ต้องล่มจม
เหมือนคนเกาะไม้เล็ก ๆ ต้องจมลงในทะเลหลวงฉะนั้น.

เรื่องที่ ๑๓

ผีเข้าหรือเหล้าทำ

โดย

ชาญ วงษ์โพธิ์

(นายชาญ วงษ์โพธิ์ เป็นบุตรของนายสาย วงษ์โพธิ์ ซึ่งทำงานกับผู้รวบรวมมาเป็นเวลากว่ายี่สิบปีแล้ว และผู้รวบรวมได้รู้จักนายชาญมาตั้งแต่เด็ก ๆ จนกระทั่งเดี๋ยวนี้อายุ ๒๖ ปี สังเกตว่าเป็นคนฉลาด, มีความรู้ดีพอใช้. และมีนิสัยเชื่อถือได้. ขณะที่ได้ประสบเรื่องที่เล่านี้นายชาญกำลังทำงานอยู่กับผู้รวบรวม, น้องสาวคนหนึ่งของนายชาญก็อยู่กับผู้รวบรวมมาตั้งแต่เล็ก ๆ เชื่อว่าเรื่องที่เกิดนี้เป็นไปตามที่นายชาญได้บันทึกให้เอง. ตัวนายชาญได้เล่าเรียนจนถึงชั้นมศ. ๕, มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์เหมือนเด็กสมัยใหม่ทั่วไป.

ตำบลบ้านของนายชาญ วงษ์โพธิ์ ในปัจจุบันคือ ร้านแจ่มเจริญ ๔๙๑/๑ ใกล้วัดเพลง. ตำบลบางขุนศรี. อำเภอบางกอกน้อย. ธนบุรี.)

ประวัติของผู้ที่ถูกเข้าสิง เป็นชายอายุประมาณ ๓๕ ปี, ชื่อทองเติม บริสุทธิ์. ร่างกายสูงใหญ่แข็งแรง, ดื่มสุราเก่งแต่ดื่มเป็นครั้งคราว, ไม่กลัวผี. เมื่อก่อนเป็นผู้ไม่เชื่อในเรื่องนี้. ใจแข็งแกร่งแต่ไม่ค่อยเย็นนัก.

ประวัติของผู้ตาย เป็นหญิงอายุ ๘๑ ปี, ชื่อจำเริญ เดชารักษ์. ชอบทำบุญ. เป็นป้าของนายทองเติม, แต่ไม่ชอบกันนัก, เคยสั่งไม่ให้ขึ้นบ้าน.

เหตุการณ์หลังจากท่านเสีย เสียเมื่อวันเสาร์ที่ ๒๑ พ.ค. ๒๕๐๙ เวลา ๑๗.๓๔ น. หลังจากนั้นเวลากลางคืนมักมีสุนัขหอนรับกันมาแต่ไกล ๆ จนถึงบ้านบ่อย ๆ. บางคนว่าได้กลิ่นศพบ้างกลิ่นธูปบ้าง วันเกิดเหตุเป็นวันสวดมนต์เย็นก่อนทำบุญเจ็ดวัน. เป็นวันพฤหัส ฯ ที่ ๒๖ พ.ค. ๒๕๐๙ พี่ทองเติมทราบดีว่าเป็นวันสวดมนต์เย็น. พอ ๑๕ น. กว่าเล็กน้อย

ก็ตรงไปยังบ้านงาน. ตามปกติจะต้องดื่มเหล้าที่ปากตรอกเสมอแต่คราวนี้ไม่ดื่ม. เมื่อถึงทางแยกต้องผ่านต้นละมุดสีดา. ได้ยินเสียงขู่ของงูเห่าตาลานตัวใหญ่ที่นอนขวางทางอยู่พร้อมกับชูคอขึ้น, พี่ทองเติมก็สะดุ้ง, ใจหายวูบ, ขนลุกซู่ทั้งตัว. แล้วเตะงูกระเด็นไปพร้อมกับด่าสาปแช่งต่าง ๆ. พอนึกถึงต้นละมุดสีดาขึ้นได้ก็ยกมือไหว้ขอโทษที่ได้กล่าวคำหยาบ. (ทุกครั้งที่ผ่านต้นไม้ต้นนี้ต้องยกมือไหว้เสมอ.) เขาบอกว่าตั้งแต่เจองูแล้วจิตใจเลื่อนลอย, คล้ายกับว่ามีอีกจิตหนึ่งมาบังคับอยู่. บางครั้งก็ใจลอยบางครั้งก็คุมอยู่. แม้เดินถึงประตูรั้วสวนก็ยังเดินเลยไป. จนกระทั่งได้ยินเสียงดังมาจากบ้านจึงรู้ว่าเดินเลยไป. และต้องย้อนกลับมาใหม่. เมื่อถึงบ้านมีหญิงคนหนึ่งอาบน้ำอยู่, อีกคนหนึ่งนั่งที่หัวบันได. คนหลังได้ทักขึ้นว่า "แหม, วันนี้เมาจนเดินเซมาเทียวนะ." พี่เติมโมโหมาก (เพราะไม่ได้ดื่ม) แต่ก็ไม่ได้พูด อะไร. ขึ้นไปบนเรือนก็ถูกเพื่อนผู้ชายยั่วโมโหอีก. เมื่อมีคนมาดึงไปฟังพระสวดมนต์ก็นั่งอยู่ห่าง ๆ เพราะรู้สึกว่าใจคอหงุดหงิดมาก. พอพระสวดบัดรังควาญผี (นักขัตตะยักขะภูตานัง) พี่เติมก็รู้สึกกระสับกระส่าย, อยากจะออกไปให้พ้น. ออกมาแล้วอยากจะลงบันไดแต่ก้าวขาไม่ออก. พอพระสวดเสร็จแล้วก็เข้าวงดื่มเหล้ากับเขา. ถึงประมาณ ๒๑ น. ก็มีอาการมึนเมามากแล้ว ลุกเดินไปโน่นมานี่อยู่ตลอดเวลา. จนกระทั่งญาติต้องพาไปนอน ที่ห้องพระ. แต่ก็ยังลุกๆ นั่ง ๆ อยู่อีก. กระผมกับพี่บ่าย (ลูกผู้น้องของพี่เติม) ต้องเข้ามาปลอบโยนให้นอนเพราะเมามาก. แต่ก็นอนไม่หลับ. เห็นบอกว่าจิตใจมันหงุดหงิดอีกสักครู่ก็ลุกขึ้นว่าจะจุดธูปเทียนบูชาพระ. (เป็นที่น่าสังเกตอยู่ข้อหนึ่งคือตามธรรมดาคนเมาถ้าลงนอนแล้วสักครู่เดียวก็จะหลับเลย. ถึงแม้ตัวพี่เติมเองก็ตามโดยปกติเมื่อเมามาที่บ้านแล้วถ้านอนคุยกันครู่เดียวก็หลับ. แต่คราวนี้ไม่หลับ). เมื่อกระผมจุดธูปเทียนให้แล้วก็ให้พี่เติมบูชาพระและให้บอกเล่าคุณยายไม่ให้มารบกวนเวลานอนหลับ. ตอนนี้พี่เติมเริ่มพูดมากและนั่งกระสับกระส่าย, แล้วก็เริ่มร้องไห้. พูดว่า "อ้ายบ่าย, กูเป็นบ้าแล้วนะอ้ายบ่าย. กูบ้า. กูอยากตาย. วันนี้กูตายแน่." แล้วก็ร้องไห้สะอึกสะอื้นเป็นการใหญ่. จนคนมามุงดูนึกว่าเป็นบ้าจริงๆ. บางคนก็คิดว่าแกล้งทำ. กระผมและพี่บ่ายช่วยกันปลอบโยนและให้ตั้งนะโม

จบเพื่อจะสวดมนต์ต่อไป. พี่เติมพยายามทำใจให้สงบแต่สวดไม่ได้. ก็ร้องไห้อีกพร้อมกับ

พูดว่า "กูท่องนะโมไม่ได้. ความจำกูเสื่อม. กูปวดหัว. กูเป็นบ้าแล้วนะอ้ายบ่ายนะ กูอยากตาย. คนที่นี่เขาไม่รักกู. เขาเกลียดกู. กูอยากตายเหลือเกิน. วันนี้กูตายแน่. แล้วเอ็งเอากูเผาพร้อมกับยายด้วยนะ." แล้วก็ร้องไห้ใหญ่. กระผมกับพี่บ่ายก็ช่วยกันปลอบ. พี่บ่ายสอนให้ท่องนะโม. พี่เติมก็พูดตาม. ต่อได้สองสามคำก็ว่าท่องไม่ได้อีกแล้ว. ก็ร้องไห้และพูดเหมือนอย่างเดิมอีก. แล้วก็ไม่พูดอะไร. ได้แต่นั่งนิ่งมองกระผมและพี่บ่าย. มือพนมดอกไม้ธูปเทียนอยู่เช่นนั้น. นัยน์ตานั้นเศร้าหงอย ๆ อย่างไรชอบกล. เมื่อเห็นนั่งนิ่ง ๆ กระผมก็สะกิดพี่บ่ายให้ออกมาเสียจะได้ไม่รบกวน. แต่พอจะลุกขึ้นพี่เติมก็ฟุบลงทันที ทำให้กระผมใจเสียนึกว่าตายจริง ๆ. ก็จับมานอนหนุนตักกระผม, จับชีพจรดูแล้วตบที่แก้ม, เขย่าตามตัว. สักครู่ก็รู้สึกตัว. แต่ตอนนี้ไม่ใช่พี่เติม, กลับกลายเป็นยายที่เสียแล้วมาเข้าสิงอยู่. สังเกตจากกิริยาอาการและเสียงที่พูด. แต่มีลูกหลานหลายคนที่ไม่เชื่อ, ได้ไปหาหมอผี (หมอไสยศาสตร์) มาทดลองว่าเป็นจริงหรือแสร้งทำ. แต่ยายในร่างของพี่เติมก็รู้ว่าคนนี้เป็นหมอ. คนนั้นเป็นลูกน้องหมอ. ยาย (ในร่างพี่เติม) มองดูหมอและหมอก็จ้องดูยายเช่นเดียวกัน. สักครู่หนึ่งยายจึงเบือนหน้าหนีพร้อมกับร้องไห้. แล้วบอกว่าคนนี้เป็นหมอผีให้ไล่ไปให้พ้น. ถึงแม้ว่าลูกหลานจะหลอกว่าไม่ใช่ยายก็ไม่เชื่อแล้วต่อว่าหลานต่าง ๆ นานาหาว่าไปสมคบรู้เห็นเป็นใจกับพี่เขยของกระผมไปหาหมอมากำจัดออกไปจากบ้าน. ต้องปลอบโยนกันอยู่นานจึงเชื่อ. ที่มาเข้าร่างพี่ทองเติมนี้เข้าๆออกๆรวมสี่ครั้ง. เมื่อเข้ามาอยู่ในร่างของพี่ทองเติมก็ขอหมากขอพลู (ธรรมดาพี่เติมไม่เคี้ยวหมาก) ขอยาสูบ (ใบจากกับยาตั้ง) อยู่ตลอดเวลา. หมากคำหนึ่งเคี้ยวประมาณสองนาทีก็ขอใหม่อีกเรื่อย ๆ. ให้เอาหมากสองคำรวมเป็นคำเดียวก็บ่อย. ระหว่างเข้าสิงอยู่ก็ร้องห่มร้องไห้, บอกว่าคิดถึงลูกหลานอยากจะมาหาแต่ก็มาไม่ได้. เขามัดไว้. เขาไม่ปล่อยให้มาเลย. ("เขา" ในที่นี้ใครก็ไม่รู้เพราะไม่มีใครถาม). ต่อว่าลูกหลานว่าทำบุญแล้วกรวดน้ำผิด ๆ ถูก ๆ จึงไม่ถึง. ทุกวันนี้ลำบากมาก. ถูกเขาสาดน้ำกรดเข้าตาทั้งสองข้าง. ถูกใช้งานตลอดทั้งวันทั้งคืนไม่มีเวลาพักผ่อน, และบอกว่ายังเหลืออีกชั้นเดียวก็จะได้ขึ้นสวรรค์. เมื่อมีผู้ถามถึงลูกหลานที่ได้สิ้นชีวิตไปแล้วก็สามารถบอกได้ว่าคนนี้สบายดีอ้วนท้วน, หรือว่าคนโน้นตกทุกข์ได้ยากลำบากอย่างไร ๆ. บอกได้

เท่าที่ตัวเองไปถึง. เมื่อคราวจะมาเยี่ยมลูกหลานก็ถูกคุณตาที่เสียไปก่อนแล้วคอยขัดขวางไม่ให้มาเพราะเกรงจะรบกวน. เมื่อถึงบ้านก็ต้องขออนุญาตเจ้าของบ้าน (ผีบ้าน) อีกและมีเวลาจำกัด. การออกท่าทาง, การเรียกลูกหลานและอาการที่กินอาหารก็ตาม เหมือนกับเมื่อครั้งมีชีวิตอยู่ไม่มีผิด. ก่อนที่จะกลับไปได้ขออาหาร, หมากพลูและยาสูบ. เมื่ออิ่มดีแล้วก็ได้สั่งเสียลูกหลานและฝากฝังทุกคนเป็นที่เรียบร้อย, แล้วก็สั่งให้ทำบุญกรวดน้ำไปให้บ้างเมื่อถึง ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ, และบอกว่าต่อไปนี้จะไม่มารบกวนลูกหลานอีกเลย. แต่กว่าจะไปได้ร้องห่มร้องไห้สั่งเสียกันอยู่นาน. เวลาจะกลับไปลงนอนหงาย, งอขาเข้าตัวแล้วฟาดกับพื้นอยู่สักครู่ก็ออก. จนกระทั่งบัดนี้ก็ไม่ปรากฏอะไรอีกเลย. ฝ่ายพี่ทองเติมก็หายเมาและไม่รู้เรื่องอะไรเลย ซึ่งบางครั้งก็ทำให้ชวนโมโหและอดขันไม่ได้.

ต่อไปนี้เป็นคำบอกเล่าของพี่ทองเติม บริสุทธิ์, เมื่อคืนวันอาทิตย์ที่ ๒๖ มิย. ๒๕๐๙ เวลา ๒๐ น.

วันที่คุณยายเสีย พี่ทองเติมได้มานั่งเฝ้าดูคุณยายจนกระทั่งสิ้นลมหายใจ. แล้วก็เริ่มปวดศีรษะตั้งแต่วันนั้นมาจนกระทั่งหลังจากวันที่คุณยายเข้าสิงจึงหาย. ก่อนที่จะเข้าสิงรู้สึกปวดศีรษะมาก. ความจำเสื่อมและจิตใจไม่เป็นของตัวเอง. คือเป็นไปตามอำนาจของจิตใจที่มาบังคับอยู่. ต่อมามีอาการหน้ามืดตาลาย เห็นหน้าคนใหญ่เป็นห้าเท่าหกเท่า. กลัวตะลีตะลานจะหนีเพราะคิดว่าเขาจะมากินเลือดกินเนื้อของตัว. อยากจะหนีแต่ก็ทำไม่ได้เพราะมือเท้าศีรษะและลำตัวหนัก. มือเท้าอยากจะป้องปัดก็ทำไม่ได้. หายใจไม่สะดวก, อึดอัดคล้ายจะเป็นลม. ใจหวิว ๆ แล้วหัวใจค่อย ๆ หรี่ทีละน้อย ๆ จนกระทั่งดับวูบลงไปทันที. แล้วก็สิ้นความรู้สึกไป. มีความรู้สึกอีกทีต่อเมื่อคุณยายได้ออกไปแล้ว แล้วก็มีความรู้สึกเบาเหมือนคนธรรมดา. จิตใจก็เหมือนปกติ. หายจากการปวดศีรษะ. ลำตัวมือเท้าเบา. หายใจก็สะดวกแต่เหนื่อย. อยากจะพักผ่อนและกระหายน้ำ (ซึ่งเขาเปรียบเสมือนคนดำน้ำลึก ๆ).

เกี่ยวกับเหตุการณ์ในวันทำบุญเจ็ดวันคุณยายก็คล้ายกับที่บันทึกไว้แล้วในตอนต้น. พี่เติมบอกว่าจิตใจเลื่อนลอย, คุมสติไม่ค่อยอยู่. แม้แต่อยากนั่งฟังพระสวดมนต์ให้ใกล้ๆก็ทำไม่ได้, จิตใจร้อนรนกระสับกระส่ายที่สุด, จนต้องลุกออกมาข้างนอก. เมื่อพระสวดเสร็จ

แล้วจึงร่วมวงดื่มสุรากับเขา. คนประมาณหกเจ็ดคน, เหล้าประมาณ ๒ ขวด. แต่พี่ทองเติมบอกว่ายังไม่เมา. ตามปกติเฉพาะคนเดียวต้องหนึ่งขวดเต็ม ๆ จึงจะเมา. พอมาจุดธูปเทียนบูชาพระแล้วก็เริ่มถูกสิง.

ชาญ วงษ์โพธิ์ (หลาน) ผู้เขียน

วันศุกร์ที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๙

หมายเหตุของผู้รวบรวม เรื่องนี้เป็นจำพวก "ผีเข้า" เหมือนเรื่องที่ ๑๒, และมีลักษณะแบบเดียวกับผีเข้าทั่วไป, เช่นเสียงและอากัปกิริยาเปลี่ยนแปลงไปเหมือนกับผู้ตาย. ในเรื่องนี้อ้างถึงอาหารที่รับประทานและการเรียกหมากเอาไปเคี้ยวอย่างถี่ ๆ เหมือนอย่างกระหายมาก. นายทองเติมเองไม่เคี้ยวหมาก (ตามคำบอกเล่าของน้อง), แต่สูบบุหรี่. ผู้ตายก็สูบบุหรี่เหมือนกัน.

เรื่องนี้เสียน้ำหนักไปมากตรงที่ผู้ถูกเข้าเป็นคนดื่มเหล้าและในวันนั้นก็ได้ดื่มก่อนข้างมาก, มีอาการคล้ายมึนเมา, ทำให้สงสัยว่าจะแสดงอาการต่าง ๆ เพราะความเมาหรือเพราะความตั้งใจจะหลอกคนอื่นหรือมิใช่. ไม่ทราบว่าหลักฐานทางชวนเชื่อกับชวนไม่เชื่อฝ่ายไหนจะหนักกว่ากัน. อย่างไรก็ดี, การบรรยายโดยละเอียดเกี่ยวกับอาการกิริยาตลอดจนความรู้สึกของผู้ที่ถูกเข้าอาจช่วยเพิ่มคุณค่าขึ้นได้มาก.

เรื่องที่ ๑๙

วิญญาณต้อนรับ

โดย

จันทร ตู้จินดา

(คุณจันทร ตู้จินดา เป็นสุภาพสตรีในตระกูลผู้พิพากษาชั้นพระยา, มีการศึกษาดีทันสมัย, มีฐานะมั่นคง, และมีนิสัยดีเป็นที่นับถือของคนจำนวนมาก สามีเป็นนายแพทย์และศาสตราจารย์. ในปัจจุบันนี้คุณจันทรมีอายุ ๔๐ ปีเศษ อยู่บ้านเลขที่ ๙๖๐ ซอยวัดแค ถนนนครชัยศรี พระนคร).

เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้ออกจากบ้านเวลาประมาณ ๘ โมงเช้า ไปรับคุณหญิงสาคร ภรรยาคุณหลวงจำรูญเนติศาสตร์ เพื่อจะวานท่านทำดอกไม้สำหรับงานเจ็ดวันศพของคุณแดง เรืองวิเศษ, โดยที่ดิฉันชอบพอกับผู้ตายมาก, จึงรับจัดดอกไม้งานศพให้ตลอดงาน. เมื่อไปถึงบ้านคุณแดงก็เปลี่ยนดอกไม้เก่าจนเสร็จแล้วนั่งคุยกันบนเก้าอี้ ซึ่งอยู่หน้าที่ตั้งศพ. มีคุณหญิงนั่งเก้าอี้ตัวริม. ต่อจากคุณหญิงก็ดิฉัน, และต่อจากดิฉันก็คุณนายเยื้อน, แม่ยายคุณแดง, ต่อไปก็ภรรยาน้อยคุณแดง. ขณะนั้นคุณหญิงหันไปดูที่ประตูห้องนอนคุณแดงซึ่งอยู่ข้าง ๆ ที่ตั้งศพ, ห่างไปประมาณหนึ่งวา. แล้วคุณหญิงก็หันมากระตุกมือดิฉันให้มองไปที่ประตูบ้าง. ดิฉันมองตามไปก็เห็นว่าที่กระจกประตูห้องนั้นเป็นภาพของคุณแดง, ดูเหมือนกับยืนอยู่ในกระจก. ยืนหัวเราะ. ผูกเน็คไทสีแดง. เรานั่งอยู่ด้วยกันสี่คน. ทุกคนเห็นเหมือนกันหมด. คุณนายเยื้อนเป็นคนร้องขึ้นว่า "คุณแดง" . แล้วก็ร้องไห้โฮ. ภาพนั้นก็หายไป. คุณนายเยื้อนลุกขึ้นวิ่งเข้าไปเปิดประตูห้อง. ภายในห้องว่างเปล่าไม่มีคนเลย. ทุกคนจึงตื่นเต้นสงสัยว่าเราได้เห็นอะไรกันแน่. ทุกคนคงลงความเห็นว่าคุณแดงต้องการจะมาขอบคุณดิฉัน และคุณหญิงในการที่ได้จัดดอกไม้หน้าศพของเธอให้อย่างสวยงามทุก ๆวัน.

หมายเหตุของผู้รวบรวม จุดสำคัญของเรื่องนี้อยู่ที่ "อยู่ด้วยกันสี่คน ทุกคนเห็นเหมือนกันหมด" ซึ่งตัดปัญหาเรื่องตาฝาดหรือเห็นไปเอง ถ้าหากได้เห็นเพียงคนเดียว. นอกจากนั้นการที่คุณนายเยื้อนได้วิ่งไปเปิดประตูห้องดู และพบว่าภายในนั้นไม่มีใครก็ช่วยตัดปัญหาเรื่องที่อาจจะมีคนแกล้งล้อเล่น.

ที่น่าทึ่งอีกข้อหนึ่ง คือได้เห็นภาพนี้ในเวลากลางวันแสก ๆ.

คุณจันทร เขียนต่อท้ายจดหมายที่นำส่งเรื่องข้างต้นนี้มาว่า "ขอยืนยันว่าเรื่องที่เขียนนี้เป็นเรื่องจริง. และเห็นเหมือนกันหมดทั้งสี่คน."

สทฺเธน จ เปสเลน จ
ปญฺญาวตา พหุสฺสุเตน จ
สขิตํ หิ กเรยฺย ปณฺฑิโต
ภทฺโท สปฺปุริเสหิ สงฺคโม

บัณฑิต พึงทำความเป็นเพื่อนกับคนมีศรัทธา มีศีลเป็นที่รัก มีปัญญาเป็นพหูสูตร, เพราะการสมาคมกับคนดีเป็นความเจริญ.

เรื่องที่ ๑๕

ไปแล้วกลับ

โดย

สุรวรรณ แจ้งมงคล

(เจ้าคุณพระธรรมจินดาภรณ์, วัดราชบพิธ, ทราบว่าผู้รวบรวมมีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือ "ภพอื่น" ด้วยความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมความศรัทธาในพระพุทธศาสนา, ก็ได้มีเมตตาเล่าเรื่องของคุณสุรวรรณ แจ้งมงคลให้ฟัง. ผู้รวบรวมเห็นว่าเรื่องนี้จะมีค่ามากสำหรับหนังสือ, จึงได้ขอความกรุณาท่านช่วยขอให้คุณสุรวรรณเขียนให้, และท่านก็อนุเคราะห์จนสำเร็จความประสงค์ คุณสุรวรรณได้แนะนำตัวเองไว้ในเรื่องของเธอแล้ว. ตำบลที่จะติดต่อได้คือ วชิรภาณุเวช, ใกล้วชิรพยาบาล, ถนนสามเสน, พระนคร โทรศัพท์ ๘๑๔๙๐๐)

ข้าพเจ้าเกิดที่จังหวัดโคราช. สำเร็จพยาบาล. ต่อมาก็ได้ตั้งร้านขายยาประเภท ก. สามีเป็นทันตแพทย์. ชื่อร้าน "วชิรภาณุเวช" ใกล้วชิรพยาบาล กรุงเทพ ฯ. เมื่ออายุข้าพเจ้า ๓๐ ปี ข้าพเจ้าป่วยด้วยโรคตับอักเสบ. เป็นอยู่ประมาณเจ็ดแปดเดือน. จนกระทั่งเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๐๐, คืนวันหนึ่งข้าพเจ้ารู้สึกหน้ามืดหมดสติไป. ในขณะนั้นรู้สึกตัวเหมือนหลับไป. พอรู้สึกตัวอีกครั้งก็รู้สึกว่าตัวเบามาก. มีชายสองคนแต่งตัวเหมือนข้าราชการคือนุ่งกางเกงใส่เสื้อสีกากีเนื้อผ้าหยาบ ๆ เหมือนกระสอบป่าน, มาพาข้าพเจ้าไป. เขาจับแขนข้าพเจ้าไว้คนละข้าง, พาเดินไปเร็วมากราวกับวิ่ง, ตัวเบาปลิวตามเขาไป. ในความรู้สึกขณะนั้น ว่าไม่มีทางจะขัดขืนเขาได้เลย. คล้ายเป็นนักโทษถูกจับตัวไป, หรือเหมือนกับผู้ใหญ่มีกำลังแข็งแรงหิ้วแขนเด็กเล็ก ๆ แล้วพาหิ้วไป. จนไปถึงสถานีรถไฟแห่งหนึ่ง. มีรถไฟจอดรออยู่. เขาพาข้าพเจ้าขึ้นรถไฟ. พอขึ้นรถก็ออกวิ่ง. ในขบวนรถไฟนั้นมีผู้โดยสารแบบเดียวกับข้าพเจ้าหลายคน. แต่ไม่มีคนรู้จักกันเลย. เหมือนต่างคนต่างไป. แต่สภาพพวกเราทุกคนเหมือนหรือคล้ายกับเป็นนักโทษถูกจับตัวไป. รถออกวิ่งไปไกลมาก. ภูมิ

ประเทศสองข้างทางที่รถไฟวิ่ง ข้าพเจ้าไม่เคยเห็นเลยในชีวิต. จนกระทั่งถึงสถานีแห่งหนึ่ง. รถไฟชลอเพื่อจะรับผู้โดยสารอย่างเดียวกับพวกเรา. เมื่อรถไฟหยุดรับคน ข้าพเจ้าจึงพบคนหนึ่งซึ่งรู้จักกันดี. ข้าพเจ้าเคยเรียกเขาพี่. เขาชื่อทุเรียน. คุ้นเคยกันมากสมัยข้าพเจ้าอยู่บ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. พี่ทุเรียนแสดงความดีใจ วิ่งตรงมาหาข้าพเจ้าแล้วถามว่า "คุณหมอก็มาเหมือนกันหรือ." ข้าพเจ้าเรียนพยาบาล. เคยฉีดยาให้ยารักษาโรค. คนจึงมักเรียกข้าพเจ้าว่าคุณหมอ. ข้าพเจ้าก็ตอบว่า "ใช่." เพราะในเวลานั้นยังไม่รู้สึกว่าตัวตาย และจะไปไหน (ทั้งสำคัญว่าพี่ทุเรียนก็คงเป็นพี่ทุเรียน. ยังไม่รู้ว่าตายไปแล้ว. มารู้เมื่อภายหลังข้าพเจ้าหายจากสลบได้สองสามวัน.) ข้าพเจ้าจึงย้อนถามพี่ทุเรียนว่า "มาทำอะไรที่นี่" เขาตอบว่า "มาได้สองสามวันแล้ว." เราไม่มีเวลาคุยกันมาก, เพราะรถไฟรีบออกวิ่งต่อไปอีก. ไปไหนก็ไม่รู้. ในที่สุดก็มาถึงสถานีแห่งหนึ่งคล้ายจุดหมายปลายทาง. เขาพาข้าพเจ้าลงจากรถไฟไป, คือชายสองคนแรกนั้น. แล้วจูงให้เดินเข้าไปในสถานที่แห่งหนึ่ง, เป็นห้องโถงใหญ่โตมาก. มีคนอยู่ก่อนข้าพเจ้ามากมาย. ข้าพเจ้ารู้สึกงงงันไปหมด, ยืนเคว้งอยู่. ต่อมามีคนยกเก้าอี้มาให้ข้าพเจ้านั่ง. เป็นเก้าอี้ไม้ยาว ๆ. บอกข้าพเจ้าว่า "เจ้านั่งเสียบนนี้." ข้าพเจ้าจึงนั่งพักเหนื่อย เพราะรู้สึกอ่อนเพลียในการเดินทางมากับชายสองคนนั้น. พอนั่งพักสักประเดี๋ยวจึงมองไปรอบ ๆ ตัว. ก็มองเห็นเพื่อนนักเรียนคนหนึ่ง เมื่อสมัยเป็นนักเรียนร่วมเรียนกันมาครั้งยังเล็ก ๆ อายุประมาณสิบสองสิบสามปี. แต่เพื่อนคนนี้เขาตายไปก่อนประมาณสิบห้าปีแล้ว. พอเขาเห็นข้าพเจ้า, เขารีบเดินตรงเข้ามาหาแล้วพูดว่า "เธอมาอย่างไร." ข้าพเจ้าตอบเขาว่า "ไม่ทราบ. เขาไปจับเอาตัวมา." คนอื่น ๆ ก็พากันมาดูข้าพเจ้าเต็มไปหมด. บางคนก็แต่งตัวดี. บางคนก็ไม่มีเสื้อใส่. ถูกขังรวมกันไว้. ส่วนมากนั่งอยู่กับพื้นดิน. มีเก้าอี้ให้นั่งอย่างข้าพเจ้ามีไม่กี่คน. เพื่อนสมัยเล็ก ๆ ของข้าพเจ้าคนนี้เขาชื่อ "อื้อลั้ง." เขาก็นั่งกับพื้นดิน. สักประเดี๋ยวข้าพเจ้ารู้สึกปวดปัสสาวะ, จึงลุกเดินออกประตูไป. แต่พอออกเดินก็มีคนวิ่งตามมาจับตัวไว้แล้ว ถามว่า "จะไปไหน." ข้าพเจ้าบอกว่า "ไปปัสสาวะ." เขาพูดว่า "อยู่ที่นี่จะไปไหนจะต้องขออนุญาตก่อน, จะทำอะไรตามใจชอบไม่ได้." พูดแล้วเขาก็คุมข้าพเจ้าไป. ขณะเดินไปนั้น ข้าพเจ้าเห็นคนอยู่สองข้างทาง. โดนขังอยู่ในคอกคล้ายสุ่ม,

ลักษณะเหมือนสุ่มไก่แต่ใหญ่โต, ครอบเอาไว้. มีคนอยู่มากมาย. พอปัสสาวะเสร็จ ข้าพเจ้าก็เดินกลับไปที่พักครั้งแรก. พอประเดี๋ยวก็มีคนเหาข้าวหากับพร้อมทั้งขันใส่น้ำมาให้แล้วบอกว่า "กินเสีย." ข้าพเจ้ามองไปดูสำรับกับข้าวแล้วถามเขาว่า "ไม่มีช้อนมาให้ด้วยหรือ." ชายคนยกอาหารมาให้ เขาหันมาตวาดข้าพเจ้าว่า "ไม่ทำมานี่, แล้วจะไปเอาช้อนที่ไหนมาตักกิน." พอเขาพูดเช่นนั้น ทำให้ข้าพเจ้านึกขึ้นได้ทันทีว่า ข้าพเจ้าทำบุญถวายสังฆทานวันเกิดของข้าพเจ้าตั้งหลายครั้งไม่เคยเอาช้อนถวายพระท่านเลย. นอกจากช้อนข้าพเจ้าได้เคยทำถวายหมดทุกๆอย่าง. มีกระทั่งกระโถนแก้วน้ำขันน้ำ. ลืมอย่างเดียวคือช้อน. ความรู้สึกในขณะนั้นรู้ตัวว่า เราถ้าจะตายมาแล้ว. รู้สึกเสียดายว่าทำบุญมาน้อยมาก. แต่ทำอะไรก็ไม่ได้เสียแล้ว. ในเวลานั้นชายสองคนที่พาข้าพเจ้ามาหายหน้าไปไหนก็ไม่รู้. ข้าพเจ้าจึงรีบลงมือรับประทานข้าวโดยใช้มือเปิบ. เพื่อนและคนเหล่านั้นก็นั่งดูข้าพเจ้าเป็นแถว. ความรู้สึกเสียใจทำให้ข้าพเจ้าตื้นตันใจ. เลยรับประทานข้าวไม่ลง. ได้ยกขันน้ำขึ้นดื่ม. เพื่อน ๆ และคนเหล่านั้นมาขอรับประทานบ้าง ข้าพเจ้าก็อนุญาต. แต่พอเขาจับขันน้ำจะดื่มก็ต้องรีบวางว่าร้อน, รับประทานไม่ได้, ว่าร้อนราวกับไฟ. ชายคนนั้นก็บอกว่า "กินกันไม่ได้. ของใครของมัน." เขายังพูดต่อไปอีกว่า "ของเธอทำมาแล้วอีกอย่างหนึ่ง ดูเสีย." เขาชี้ไปทางหนึ่ง. ข้าพเจ้ามองไปตามที่เขาชี้นั้น, เห็นกองขี้เถ้าเผากองอยู่เป็นหย่อมๆ ก็รู้สึกขึ้นได้ในขณะนั้นว่า เราได้เคยเอากระดาษทองกระดาษเงินเผาไหว้เตี่ยและแม่เวลาตรุษจีนสารทจีน. พอนั่งนึกอะไรต่ออะไรสักประเดี๋ยว ชายคนเดิมก็มาหาว่า จะพาไปดูอะไร. แล้วเขาก็พาข้าพเจ้าเดินไปดูบริเวณที่คุมขังแห่งหนึ่ง, มีรั้วล้อมรอบป้องกันแข็งแรง แต่ไม่มีหลังคามุง. มีคนนั่งตากแดดตากฝน. บางพวกชกต่อยกันเต็มไปหมด. ต่างหน้าตาแตกยับเยินเลือดไหลโทรมใบหน้าและไหลไปตามตัว. เขาบอกกับข้าพเจ้าว่า "นี่แหละบาปชนไก่ละ. พอตายลงก็ต้องมาต่อยกันอยู่ตลอดเวลา." พูดแล้วเขาก็พาเดินต่อไปอีก. ผ่านอุโมงค์มืดมาก. มืดจนน่ากลัว. ได้ยินแต่เสียงคนร้องโหยหวนครวญคราง. มองไม่เห็นใคร ๆ. ข้าพเจ้าหยุดบอกเขาว่า "ไม่เข้าไปละ." เพราะรู้สึกกลัวมาก. เขาจึงบอกว่า "นี่แหละบาปเพราะฉ้อราษฎร์บังหลวง. มีกรรมหนักมาก, เพราะเท่ากับโกงคนทั้งประเทศ." เขาถามข้าพเจ้าว่าอยากดู

อะไรอีกบ้าง. ข้าพเจ้าบอกว่าไม่อยากดูแล้ว. เขาบอกข้าพเจ้าว่า "ดีละ, ฉันจะพากลับไป. ถ้าไปอยู่เมืองมนุษย์แล้วจงทำบุญให้มากๆ และจงทำแต่ความดี. เวลาตายจะได้ไม่มาลำบาก. จงทำดี ๆ. อีก ๒๙ ปีฉันจะกลับมารับอีกครั้ง." เขาพูดดังนั้นแล้วเขาก็พาข้าพเจ้ากลับ. เดินมาตามทางพบคนอยู่สองข้างทางเต็มไปหมด. ล้วนแต่หน้าเศร้า ๆ, เนื้อตัวขมุกขะมอม. ต่างมีหน้านิ่วคิ้วขมวด. ไม่มีบ้านช่องจะอยู่. นั่งบ้างนอนบ้าง. ตากแดด, ไม่มีร่มไม้เป็นที่กำบังเลย. ชายคนหนึ่งจึงพูดกับข้าพเจ้าว่า "พวกนี้เวลาอยู่เมืองมนุษย์ไม่ชอบทำบุญให้ทานเลย. พอตายมาแล้วก็ต้องทุกข์ยากลำบากอย่างที่เธอเห็นนั้น ๆ เป็นชั้นแรกก่อน. ต่อไปชั้นที่สองต้องไปรับกรรมหนักกว่านี้อีก." ในใจข้าพเจ้าเวลานั้นรู้สึกว่าใจคอห่อเหี่ยว มือเท้าอ่อนเพลียไม่มีแรงจะเดินต่อไป. คิดเสียดายว่า "เรามันทำบุญมาน้อยนัก. เงินทองที่มีข้างหลังช่วยอะไรเราไม่ได้เลย. ถึงจะมีใครทำบุญอะไรให้เราก็ไม่เหมือนกับที่เราทำด้วยมือเอง." ชายสองคนนั้นดูเหมือนจะรู้ถึงความคิดของข้าพเจ้าได้, จึงบอกว่า "เอาละกลับได้." แล้วเขาก็พาข้าพเจ้าวิ่งมาขึ้นรถไฟ, นำมาส่งจนถึงบ้าน. พอถึงบ้านเขาจับข้าพเจ้าเหวี่ยงขึ้นบนเตียง. พอดีข้าพเจ้าลืมตาขึ้น. ก็ยังมองเห็นชายคนนั้นยืนอยู่ข้าง ๆ. เวลาลืมตาขึ้นนั้นเวลาประมาณตีห้า คือสิบเอ็ดทุ่มจวนสว่าง. ชายคนนั้นบอกว่าเราไปกันเถอะจะสว่างแล้ว, เดี๋ยวคนอื่นจะเห็น." แล้วหันมาพูดกับข้าพเจ้าว่า "อย่าลืมที่สั่งไว้นะ. จงทำบุญให้ดี ๆ. อีก ๒๙ ปีจะมารับใหม่." ข้าพเจ้ายังบอกคนที่อยู่ใกล้ ๆ ตัวในขณะนั้นให้ดูชายสองคนนั้น. แต่รู้สึกว่าไม่มีใครเห็น พอข้าพเจ้าฟื้นจากความเจ็บไข้ตับอักเสบคราวนั้นแล้ว, อาการเจ็บป่วยค่อยทุเลาขึ้นรวดเร็ว. ประมาณสามวันต่อมาคุณจรูญสามีของพี่ทุเรียนที่ข้าพเจ้าไปพบมานั้น มาบอกว่าพี่ทุเรียนภรรยาของเขาตายเสียแล้วเมื่อห้าหกวันมานี้เอง, ตายที่จังหวัดสิงห์บุรี. ก็ตรงกับที่ข้าพเจ้าไปพบมาพอดี. และยังมีเรื่องต่อไปอีก. ในระหว่างที่พบพี่ทุเรียนนั้น พี่ทุเรียนสั่งว่าขอให้ไปบอกพี่จรูญสามีของเขาด้วย "ให้ระวังรักษาตัวให้ดี, จะตายโหง." และว่า "คุณหมอทำบุญได้บุญทุกอย่าง. ฉันซิทำบุญอะไรได้ผลนิดหน่อย, ไม่เหมือนคุณหมอเลย, เพราะ..." (ข้าพเจ้าไม่ประสงค์เปิดเผยผลกรรม.) ข้าพเจ้าพบสามีพี่ทุเรียน ก็บอกตามที่พี่ทุเรียนสั่ง. นายจรูญเขายังพูดทีเล่นทีจริงว่า "ฉันไม่เชื่อ. ฉันยังแข็งแรง. ยังไม่ตาย.

นี่ทุเรียนตายแล้วยังจะมาหึงหวงอะไรอีก." (เวลานั้นคุณจรูญมีภรรยาน้อยคนหนึ่ง.) ภายหลังทราบว่าในงานเลี้ยงกัน ณ สถานที่แห่งหนึ่ง คุณจรูญขับรถไปคว่ำ. ก่อนรถจะคว่ำมีคนหนึ่งขอลงในระหว่างทาง. ว่าขับรถอะไรอย่างนี้ เดี๋ยวพากันตายหมด. เขาจึงลงไปขึ้นคันอื่นที่ตาม ๆ มา. ไม่นานรถที่คุณจรูญขับคว่ำ. ตัวคุณจรูญศีรษะขาด, หัวไปตกอยู่ทางหนึ่ง. เป็นที่น่าหวาดเสียวมาก.

เรื่องที่ข้าพเจ้าเล่ามานี้ได้ล่วงเลยมาเป็นเวลานานแล้ว, ประมาณ ๑๒ ปี. เวลานั้นข้าพเจ้าอายุ ๓๐ ปี. เวลานี้อายุได้ ๔๒ ปี. ยังอีก ๑๗ ปีเท่านั้น ข้าพเจ้าก็คงต้องจากโลกนี้ไปตามที่เขาว่าอีก ๒๙ ปี จะมารับข้าพเจ้าใหม่.

หลังจากนั้นข้าพเจ้าก็มุ่งแต่ทำความดี. อะไรเป็นบุญเป็นกุศลเป็นความดี ข้าพเจ้าเต็มใจทำเต็มความสามารถ. เพราะข้าพเจ้าเชื่อว่าความดีเป็นที่พึ่งของข้าพเจ้า ได้เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์. ข้าพเจ้าเชื่อว่านรกสวรรค์มีจริง ๆ. เรามีบุญเก่าอยู่บ้างจึงไปเห็นมา. หากท่านผู้ใดยังลังเลสงสัยอยู่ ข้าพเจ้าขอบอกกล่าวว่า "อย่าสงสัยเลย. จงละชั่วทำแต่ความดี. ทำจิตใจให้ผ่องใสบริสุทธิ์สะอาด, จะเป็นที่พึ่งของตนได้แท้จริง." ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าเรื่องที่ข้าพเจ้าเล่ามานี้ ตรงความจริงที่ข้าพเจ้าไปพบเห็นมา, ไม่ได้ตกเติมให้เกินความจริง. แท้จริงข้าพเจ้านึกอะไรได้หลายอย่างในระหว่างนั้น. แต่เวลาล่วงเลยมานานก็จำไม่แม่นยำ จึงเล่าเท่าที่จำไว้ได้ และเคยเล่าถวายท่านเจ้าคุณธรรมจินดาภรณ์ วัดราชบพิธ และพระเถระอื่น ๆ ตลอดถึงเพื่อน ๆ ไปวัดด้วยกันฟัง. พอดีท่านเจ้าคุณธรรมจินดาภรณ์ ขอให้ข้าพเจ้าจดบันทึกไว้และขอสำเนาไปให้คุณหมอศาสตราจารย์อวย เกตุสิงห์ พิมพ์ในงานหกสิบปีภรรยา, คือ ม.ร.ว. ส่งศรี เกตุสิงห์. ข้าพเจ้าจึงบันทึกถวายท่านเจ้าคุณตามประสงค์. ขาดตกบกพร่องอย่างไรข้าพเจ้าขออภัยด้วย. ใครจะเห็นว่าเป็นเรื่องเหลวไหลไม่น่าเชื่อ หรือเห็นว่าเป็นเรื่องจริง ๆ ก็สุดแต่อัธยาศัยจะคิดกันไปเห็นกันไป. แต่สำหรับข้าพเจ้า ๆ เชื่อแน่ร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะได้ไปประสบด้วยตนเอง.

หมายเหตุของผู้รวบรวม สำหรับเรื่องที่คน "ตายแล้ว" กลับฟื้นขึ้นมาเล่าอะไรต่ออะไรนั้น, ทางวิชาแพทย์มีข้อแย้งได้เสมอว่า คนนั้นเพียงแต่สลบไป และระหว่างนั้นสมองซึ่งขาดอ็อกซิเจ็นทำให้เกิด "ความรู้สึก" เป็นเรื่องราวไปตามประสพการณ์หรืออุปาทานซึ่งมีอยู่. ลักษณะของ "ยมทูต" "เมืองผี" และ "ยมพบาล" ตลอดจน "การสอบสวนประวัติ" ฯลฯ ในปรโลกซึ่งมีผู้เล่าคล้าย ๆ กัน, อาจจะอ้างหักล้างได้ (ถึงแม้ว่าผู้กลับฟื้นขึ้นมาจะยืนยันอย่างสุจริตใจว่า ได้เห็นจริง ๆ) ว่าเป็นเพราะเคยได้ยินเรื่องเล่ากันต่อ ๆ มา และเรื่องเหล่านี้บันทึกไว้ในความจำส่วนลึก.

เรื่อง "ไปแล้วกลับ" นี้ เค้าโครงเป็นทำนองเดียวกับเรื่องที่เคยได้ฟังมาแต่ก่อนเกี่ยวกับคนที่ตายไปแล้วฟื้นกลับมา. แต่มีที่นับว่าเป็นลักษณะเฉพาะอยู่บ้าง คือ

(๑) การเดินทางไปโดยรถไฟ, ซึ่งนับว่าแปลกที่สุด. (เปรียบกับเรื่องที่สอง "สามเณรระลึกชาติ," ซึ่งผู้ตายเดินไปเอง.)

(๒) เครื่องแต่งตัวของ "ยมทูต," ซึ่งว่าคล้ายกับเครื่องแบบข้าราชการ (ในเรื่องอื่น ๆ โดยมากแต่งตัวแบบโบราณ.)

(๓) ไม่มีการ "ไต่สวน" หรือสอบประวัติเช่นเรื่องอื่น ๆ (เปรียบกับเรื่องที่สอง). (อาจจะเป็นได้ว่า ลงไปยังไม่ถึงเขตที่มีการไต่สวนก็กลับขึ้นมาเสียก่อน.)

ที่เหมือนกับเรื่องอื่น ๆ คือการที่ผู้ที่ไม่ได้ทำบุญไว้จะกินอาหารของผู้อื่นไม่ได้, และไม่มีช้อนจะใช้ เพราะไม่เคยทำบุญด้วยช้อน, การถูกควบคุม, ความทุกข์ยากของผู้ไม่ได้ทำบุญไว้. ฯลฯ.

ที่น่าสนใจคือการที่นางทุเรียนได้ตายสมกับที่ได้เห็นเดินทางไปด้วยกัน, และสามีนางทุเรียนก็ตายด้วยอุบัติเหตุ ตรงกับที่นางทุเรียนสั่งมาเตือน.

หลักฐานที่ยังไม่มีในเวลานี้ แต่ถ้าเกิดขึ้นตรงตามในเรื่อง, จะเป็นข้อที่มีน้ำหนักที่สุด คือถ้าคุณสุวรรณเหมดชีวิตลงใน พ.ศ. ๒๕๒๙ จริง ๆ. เรื่องนี้ท่านเจ้าตัวเชื่อแน่อย่างไม่มีข้อสงสัย. ผู้รวบรวมขออภัยต่อคุณสุวรรณก่อนที่จะเสนอว่า, โดยที่ผู้รวบรวมเองอาจจะเปลี่ยนภพไปก่อนกำหนดนั้น. หากท่านผู้ใดที่ได้อ่านเรื่องนี้อยู่ในฐานะที่จะสอบสวนได้, ขอให้เอาใจใส่คอยฟังข่าวเมื่อถึงเวลาดังกล่าว, และช่วยแพร่ข่าวให้รู้กันทั่ว ๆ ไปด้วยว่า เรื่องของคุณสุวรรณลงเอยอย่างไร.

บทส่งท้าย

ผู้รวบรวมหวังว่า เรื่องทั้งหลายในหนังสือนี้จะชวนให้ท่านผู้อ่านคิดคำนึงในปัญหาเรื่องสภาพภายหลังตายมากพอสมควร. ส่วนท่านผู้ใดจะลงความเห็นอย่างไรนั้น ขอให้เป็นเรื่องของแต่ละท่าน. ความเชื่อหรือไม่เชื่อในเรื่องที่พิสูจน์ไม่ได้ด้วยวิธีธรรมดาและไม่อาจทำให้เกิดซ้ำ ๆ ตามวิธีของวิทยาศาสตร์, ย่อมเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล. ใครคนหนึ่งไม่อาจบีบบังคับผู้อื่นให้เชื่อตามไปได้, หรืออย่างมากก็ได้เพียงชั่วคราว. เมื่อเขาได้คิดขึ้นก็อาจเห็นเป็นอย่างอื่นไป. ทางที่ดีที่สุด คือปล่อยให้คิดจนเห็นเองและเชื่อเอง. ตามวิธีที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำ.



พึงงดเว้นการทำบาปทั้งปวง

พึงยังกุศลให้ถึงพร้อม

พึงชำระจิตให้บริสุทธิ์

นี้คือคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย.



พิมพ์ที่โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร พระนคร
พันเอก อุดม ควรผดุง ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๔